

Materiale/Teze

SIMPOZION ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL AL TINERILOR CERCETĂTORI

EDIȚIA A XVI-a

(27 – 28 aprilie 2018)

Chișinău, 2018

CZU [33+34]:378.633(478-25)(082)=135.1=111=161.1

S 56

Materiale/teze ale simpozionului științific internațional (27-28 aprilie 2018)

Copyright 2018

Editori:

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, MD-2005, Telefon: + 37322224128, Fax: +37322221968, www.ase.md

Editura ASEM, Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59, ASEM, bloc B, b. 502, MD-2005, Telefon: + 37322402936, www.ase.md

Toate drepturile sunt rezervate

Editorii nu sunt responsabili pentru conținutul lucrărilor științifice publicate și nici de opiniile autorilor prezentate în acest Volum.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: Prof. univ., dr. hab., academician Grigore BELOSTECINIC

Membri:

Corneliu GUȚU, dr., Prorector Pentru cercetare și parteneriate, ASEM

Liliana CONDRĂȚCHI, cercet. șt., Șef Serviciu Știință, ASEM

Diana BRAGOI, Secretar științific al Senatului ASEM, ASEM

Eugenia FEURAȘ, dr. hab., Directorul Școlii Doctotale ASEM

Veaceslav ZAPOROJAN, dr., Școala Doctorală în drept, științe Politice și Administrative ASEM-USPEE

Angela CASIAN, dr., Director al Școlii Masterale de Excelență în economie și business ASEM

Aureliu ZGUREANU, dr., Decan al Facultății „Tehnologii Informaționale și Statistică Economică”, ASEM

Ludmila COBZARI, dr., hab., Decan al Facultății „Finanțe”, ASEM

Angela SOLCAN, dr., Decan al Facultății „Business și Administrarea Afacerilor”, ASEM

Alic BÎRCĂ, dr., Decan al Facultății „Economie Generală și Drept”, ASEM

Lilia GRIGOROI, dr., Decan al Facultății „Contabilitate”, ASEM

Nina ROȘCOVAN, Institutul de Cercetări Economice și Studii Europene, ASEM

Mariana DAMASCHIN, drd., Școala Doctorală ASEM

Descrierea Camerei Naționale a Cărții

Simpozion Științific Internațional al Tinerilor Cercetători: Materiale/Teze, Ediția a XVI-a, (27-28 aprilie 2018) / col. de red.: Grigore Belostecinic [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2018. – 220 p. : fig., tab.

Antetit.: Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. și în subsol.

1 disc optic electronic (CD-ROM ; 700 Mb ; 52x) : sd., col.; în container, 15 x 15 cm. – Titlu preluat de pe eticheta discului. – Cerințe de sistem: Windows OS, HDD 64 Mb, PDF Reader, MS Excel. – Disponibil : www.ase.md

e-ISBN 978-9975-75-927-4.

[33+34]:378.633(478-25)(082)=135.1=111=161.1

S 56

Acest Volum include lucrările științifice prezentate la Șimpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători, 27-28 aprilie 2018, care s-a desfășurat în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), Chișinău, Republica Moldova.

Simpozionul a cuprins următoarele secțiuni:

SECȚIUNILE TEMATICE:

I. CERCETĂTORI ȘI DOCTORANZI

- Secțiunea 1: Strategii de dezvoltare a economiilor naționale*
- Secțiunea 2: Managementul și marketingul în economia contemporană*
- Secțiunea 3: Evoluțiile financiare contemporane*
- Secțiunea 4: Contabilitate, audit, analiză economică*
- Secțiunea 5: Suportul informatic și metode cantitative în economie*
- Secțiunea 6: Econometrie și statistică economică*
- Secțiunea 7: Științe juridice. Științe politice și administrative*

II. MASTERANZI ȘI STUDENȚI

- Secțiunea 1: Competitivitatea economiei Republicii Moldova. Aspecte macroeconomice*
- Secțiunea 2: Aspecte teoretice și practice ale activității unităților economice*
- Secțiunea 3: Drept privat*
- Secțiunea 4: Drept public*
- Secțiunea 5: Resurse umane și afaceri publice*
- Secțiunea 6: Managementul în economia contemporană*
- Secțiunea 7: Creativitate, inovație și protecția proprietății intelectuale*
- Secțiunea 8: Tendințele marketingului modern*
- Secțiunea 9: Servicii hoteliere, Turism și agrement*
- Secțiunea 10: Cooperarea și integrarea economică regională – premize ale avantajului competitiv al statelor*
- Secțiunea 11: Comerț, merceologie și alimentație publică*
- Secțiunea 12: Finanțe corporative. Asigurări*
- Secțiunea 13: Finanțe publice și fiscalitate*
- Secțiunea 14: Evoluții pe piețele financiare*
- Secțiunea 15: Evoluții în domeniul monedei și creditului*
- Secțiunea 16: Contabilitate, Audit și Analiză Economică*
- Secțiunea 17: Suportul informatic și metode cantitative în economie*
- Secțiunea 18: Econometrie și statistică economică*

CUPRINS

PREZENTĂRI ÎN PLEN

The content of informational support in the educational marketing mix of general education	11
<i>CASAP LUCIA, PhD STUDENT</i>	
Overall gender analysis of public expenditure in the Republic of Moldova	14
<i>CERNOMOREȚ ALEXANDRU, masterand, an. I, gr. AFB 171, Școala Masterală de Excelență în economie și business, ASEM</i>	
<i>GABRIELA MATEI, masterand, an. I, gr. AFB 171, Școala Masterală de Excelență în economie și business, ASEM</i>	
Arhitectura MVC (Model-View-Controller) implementare în cadrul unităților economice	16
<i>SECU ANDREI, student, an. II, INFa- 161, Academia de Studii Economice a Moldovei</i>	

SECȚIUNILE TEMATICE:

I. CERCETĂTORI ȘI DOCTORANZI

SECȚIUNEA 1: Strategii de dezvoltare a economiilor naționale	18
Ariff barriers and deepening economic integration within the European Union	18
<i>LUPAN RADU, PhD student, AESM</i>	
SECȚIUNEA 3: Evoluții financiare contemporane	22
Blockchain technology and its practical application	22
<i>BANU IVAN, PhD Student, AESM</i>	
SECȚIUNEA 6: Econometrie și statistică economică	26
The particular aspects of on-line statistical data sources	26
<i>LĂCRĂMIOARA CIOMĂRTAN VASILICA, PhD student, AESM</i>	
SECȚIUNEA 7: Științe juridice. Științe politice și administrative	30
The legal protection of cultural heritage: national and international perspectives	30
<i>ROȘCA VERONICA, senior lecturer Technical University of Moldova</i>	
Geopolitics of international funding programs	33
<i>CIOFU ANA Center for Socio-Economic Development and Innovative Entrepreneurship Support</i>	

II. MASTERANZI ȘI STUDENȚI

SECȚIUNEA I: Competitivitatea economiei Republicii Moldova. Aspecte macroeconomice	37
Comparative analysis of living standard in some European Countries	37
<i>MOSEEV ANASTASIA, AESM COBAN MARINA, AESM</i>	
Competitivitatea exporturilor republicii moldova în context european și regional.	39
<i>OLARU LIDIA, student, anul II, gr. EG-161 Conducător științific: dr., conferențiar universitar, IGNATIUC DIANA, ASEM</i>	
Criptomoneda- noua valută a viitorului	41
<i>BIVOL CĂTĂLINA, stud., anul I, Specialitatea: Finanțe și Bănci Conducător științific: lect. univ., ȚĂRUȘ VICTORIA, ASEM</i>	
Investițiile de capital străin și autohton	43
<i>RĂILEANU PARASCOVIA Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BALAN ALIONA, ASEM</i>	
SECȚIUNEA 2: Aspecte teoretice și practice ale activității unităților economice	45
Franchisingul in Republica Moldova. Perspectivele dezvoltării	45
<i>TAMASCIUC VALERIA, student, anul I, specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BALAN ALIONA, ASEM</i>	
	48

SECȚIUNEA 3: Drept privat	
Rezolvarea diferendelor prin mediere în Uniunea Europeană	48
<i>CÎȘLARU CORINA, masterand, anul I, programul: Drept Economic, ASEM Conducător științific: dr., lector universitar, MUNTEANU IULIAN, ASEM</i>	
Studiu de transpunere a conceptului BJR, vizând răspunderea administratorului societății comerciale	49
<i>SPÎNU OLGA, anul IV, gr.D142, specialitatea: Drept, ASEM Conducător științific: lector universitar, CIOBANU NATALIA, ASEM</i>	
Probleme speciale privind tranzacția de împăcare în litigiile de drept civil	52
<i>AVRAM EUGENIA, student, anul IV, gr. D-145, specialitatea: Drept, ASEM Coordonator științific: dr., conferențiar universitar, BĂCU ADELINA, ASEM</i>	
Dreptul la protecția datelor cu caracter personal-element indispensabil al societății democratice	55
<i>POPȘOI ECATERINA, student, anul III, Specialitatea: Drept, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂCU ADELINA, ASEM</i>	
Specificul contractelor electronice	56
<i>COSTOV FELICIA, student, anul II, specialitatea: Drept Conducător științific: lector universitar, MARIA GRĂU PANȚUREAC, ASEM</i>	
59	
SECȚIUNEA 4: Drept public	
Protecția datelor cu caracter personal prin prisma legislației naționale și a standardelor europene	59
<i>OASERELE ANA, student, anul III, specialitatea: Drept, ASEM Conducător științific: lector universitar, VASILOI JULIETA, ASEM</i>	
Drepturile animalelor în Republica Moldova: o necesitate a societății sau o aspirație irealizabilă	60
<i>SAVCA EUGENIU, student, anul I, specialitatea: Drept Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ CAROLINA EXPERT EXTERN: DRON ION, Avocat</i>	
Asigurarea securității minorilor prin mijloace criminologice	63
<i>COSTOV FELICIA, student, anul III, Specialitatea: Drept Conducător științific: lector universitar, VASILOI JULIETA</i>	
66	
SECȚIUNEA 5: Resurse umane și afaceri publice	
Politica de dezvoltare profesională a personalului în cadrul organizației	66
<i>RENIȚĂ ALINA, student, anul II, specialitatea: Managementul Resurselor Umane, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂIEȘU MARINA</i>	
Managementul comunicării în cadrul organizației	68
<i>IABNAJI LUMINIȚA, student, anul II, specialitatea: Managementul Resurselor Umane, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ABRAMIHIN CEZARA, ASEM</i>	
Managementul stresului profesional în cadrul organizației	69
<i>ROIBU FILIPIA, student, anul III, specialitatea: Managementul Resurselor Umane, Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂIEȘU MARINA, ASEM</i>	
Motivația și satisfacția în muncă	70
<i>BRAD ECATERINA, studentă, anul II, specialitatea: Achiziții Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂIEȘU MARINA, ASEM</i>	
Metoda de elaborare a unei cercetări sociologice cu tematica "suicidul"	72
<i>ȘAITAN LAURENȚIA, student ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, VACULOVSCI DORIN</i>	
74	
SECȚIUNEA 6: Managementul în economia contemporană	
Specific features of consulting in the USA	74
<i>MORARU ALINA, student, anul III, specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale, ASEM Conducător științific: dr. hab., conferențiar universitar, ȘIȘCAN SVETLANA-ZORINA, ASEM</i>	

Antreprenoriat inovativ – tendințe și perspective	76
<i>BRAD ECATERINA, student, anul II, specialitatea: Achiziții</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar,</i> <i>SOLCAN ANGELA, ASEM</i>	
Talent - l'allegorie de l'ame	78
<i>DIDENCO DANIELA, studentă, anul I,</i> <i>specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, DODU-GUGEA LARISA</i>	
Pirateria în epoca contemporană	80
<i>LAVRIC ALINA, studentă, anul III, specialitatea: Drept</i> <i>Conducător științific: lector universitar, GUȘUVATI ALIONA</i>	
Chatbot-urile – oportunitate sau pericol pentru businessul autohton	82
<i>IONAȘCU CĂTĂLINA,</i> <i>Conducător științific: BUDURIN-FURCULIȚĂ CRISTINA</i>	
	84
SECȚIUNEA 7: Creativitate, inovație și protecția proprietății intelectuale	
Strategii inovaționale – factor determinant în accelerarea business-ului	84
<i>COSTIN TATIANA, studentă, anul II,</i> <i>specialitatea: Business și Administrarea Afacerilor</i> <i>Conducător științific: lector universitar, HĂBĂȘESCU MARIANA</i>	
Creativitatea și inovarea - piloni indispensabili pentru competitivitatea economiei naționale	86
<i>BRECICO ALEXANDRU, student, anul IV,</i> <i>specialitatea: Business și Administrarea Afacerilor</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ȘENDREA MARIANA</i>	
Aspectele pozitive și negative ale progresului tehnico-științific	88
<i>CUCER NEONELA, studentă, anul I,</i> <i>specialitatea: Business și Administrarea Afacerilor</i> <i>Conducător științific: lector universitar, HĂBĂȘESCU MARIANA</i>	
Lupta împotriva produselor contrafăcute prin intermediul organelor vamale	90
<i>CHIRIAC LIA, studentă, anul III, specialitatea: Drept</i> <i>Conducător Științific: magistrul drept, lector superior</i> <i>TIGHINEANU ALEXANDRA, ASEM</i>	
	92
SECȚIUNEA 8: Tendințele marketingului modern	
Analiza metodelor de promovare online. Studiu de caz: sistemele energetice în Republica Moldova	92
<i>GROSU CARINA, studentă, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică</i> <i>Conducător științific: lector universitar, SAHARNEANU LILIANA, ASEM</i>	
Brand-urile autohtone. Dincolo de identitate vizuală	94
<i>GUȚU LAURA, studentă, grupa SER - 141</i> <i>Conducător științific: BUDURIN-FURCULIȚĂ CRISTINA</i> <i>Colegiul Național de Comerț al ASEM,</i>	
Marketingul inovațiilor în Republica Moldova	96
<i>GUDUMAC CRISTINA, studentă, anul II, specialitatea: Contabilitate</i> <i>VERSTIUC RADU, student, anul II, specialitatea: Contabilitate</i> <i>Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA</i>	
Influența promovării tehnologiilor digitale asupra vieții sociale a tinerilor	98
<i>ISACENCO VICTORIA, studentă, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică</i> <i>Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA</i>	
Studiul elementele componente ale imaginii unei companii	100
<i>CANALÎ SERGIU, student, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică, ASEM</i> <i>Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA</i>	
Caracteristicile pieței naționale a bunurilor de lux	101
<i>SOROCHINA TATIANA, studentă, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică,</i> <i>ASEM</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, MITNIȚAIA LIDIA, ASEM</i>	

Cercetarea imaginii rețelei de magazine Linella	102
<i>ROZOVEL GALINA, studentă, anul III, specialitatea: Marketing și Logistică, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, MITNIȚAIA LIDIA</i>	
Tendințe de dezvoltare pe piața monedei virtuale - bitcoin	103
<i>BURDUJA MIHAELA, studentă, anul I, specialitatea: Marketing și Logistică, ASEM BABA DUMITRU, student, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SOLOMATIN ALA</i>	
Studiul eficienței de marketing a activităților de cercetare-dezvoltare și inovare în întreprinderile industriale	105
<i>ERHAN MAXIM, Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA, ASEM</i>	
Marketing în contextul industrializării 4.0	106
<i>ALEXEI PRILEPOV Conducător științific: ZGHEREA GEORGHETTA, ASEM</i>	
SECȚIUNEA 10: Cooperarea și integrarea economică regională – premize ale avantajului competitiv al statelor	109
The role of technological transfer, innovations and reativity on the competitiveness of Republic of Moldova	109
<i>TOFAN NICOLETA, studentă, anul III, specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale Conducător științific: dr., conferențiar universitar, DODU-GUGEA LARISA</i>	
Aspectele sociale și eficiența procesului inovațional	111
<i>BRECICO ALEXANDRU, student, anul III, specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale, ASEM Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, LOBANOV NATALIA, ASEM</i>	
Innovation in entrepreneurship: from Moldova to Silicon Valley	113
<i>TARAI MIRABELA, studentă, anul III, specialitatea: Relații Economice Internaționale, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, DODU-GUGEA LARISA, ASEM</i>	
Cripto-economie: o nouă tendință în net-economie	115
<i>VALENTIN TOMBRACHEVICI, student, anul III, specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, LOBANOV NATALIA</i>	
SECȚIUNEA 11: Comerț, merceologie și alimentație publică	
Verificarea calității condimentelor vegetale comercializate pe piața orașului Chișinău	118
<i>MELNIC CRISTINA, studentă, anul II, specialitatea: Merceologie și Comerț Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CALMĂȘ VALENTINA</i>	
Studierea sortimentului și calității zefirului pe piața de consum a or. Chișinău	119
<i>DASCĂL DANIELA, studentă, anul III, specialitatea: Merceologie și Comerț, ASEM Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CALMĂȘ VALENTINA</i>	
Caracteristica uleiurilor vegetale din industria cosmetică a Republicii Moldova	121
<i>RAIU ELENA, studentă, anul II, specialitatea: Merceologie și Comerț Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SVETLANA FEDORCIUCOVA</i>	
SECȚIUNEA 12: Finanțe corporative. Asigurări	
Sectorul de asigurări din Republica Moldova. Consolidarea pieții și tendințe de digitalizare	124
<i>ȚURCANU EUGENIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci GOBJILĂ VIRGINIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, COBZARI LUDMILA</i>	
Legătura de impact dintre rentabilitate și risc economic la întreprindere	126
<i>SPÎNACHI ECATERINA, studentă, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, BOTNARI NADEJDA</i>	
Riscul financiar al întreprinderii	128

SĂRBU VALERIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
ARDARI DANA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, COBZARI LUDMILA

SECȚIUNEA 13: Finanțe publice și fiscalitate	130
Evaluarea politicii fiscale în domeniul impozitelor directe sub aspect de gen în Republica Moldova	130
<i>CATANA INGA, masterand, programul: Finanțe publice și fiscalitate</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CASIAN ANGELA</i>	
Gender analysis of public spending on social security and welfare in the Republic of Moldova	133
<i>Authors: EFIMENCO Olese, GAIU Mihaiela,</i> <i>Master's students, 1 year, AFB – 171m</i> <i>Scientific advisor: PETROIA Andrei, PhD, Assoc. prof., AESM</i>	
Impactul fiscalității asupra rezultatelor financiare ale întreprinderilor pe baza datelor Î.C.S. "Express Leasing" S.R.L.	135
<i>ȚURCANU EUGENIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci</i> <i>GOBJILĂ VIRGINIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci</i> <i>Conducător științific: lector universitar, DANDARA MARIANA</i>	
Influența factorilor externi asupra indicatorilor macroeconomici din Republica Moldova	136
<i>ȘULETEA DUMITRIȚA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i> <i>Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, BANCILĂ NATALIA, ASEM</i>	
SECȚIUNEA 14: Evoluții pe piețele financiare	139
The liquidity of the banking sector in the Republic of Moldova: challenges and opportunities	139
<i>CIRLAN OLGA, master's student, 1 year, AFB – 171m, AESM,</i> <i>Scientific adviser: PhD, Assoc. prof., CIOBU Stela, AESM,</i>	
Analysis of the pension funds' activity impediments and perspectives of their elimination in the Republic of Moldova	141
<i>EFIMENCO Olese, GAIU Mihaiela,</i> <i>Master's students, 1 year, AFB – 171m, AESM</i> <i>Scientific advisor: BILOOCAIA Svetlana, PhD, Assoc. prof., AESM</i>	
International experience of state participation in investment financing	143
<i>GUSAR DMITRII, student, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SUHOVICI ANA</i>	
The influence of the crowdfunding on the national economies	145
<i>TATARU ANASTASIA, license's student, 2 year, FB – 165, AESM,</i> <i>Scientific adviser: PhD, Assoc. prof., BILOOCAIA SVETLANA, AESM,</i>	
Tarifele reglementate din sectorul gazelor naturale în Republica Moldova	147
<i>SÎRBU VALERIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, GUMOVSCI ANA</i>	
The main peculiarities of attracting capital by SMES in Republic of Moldova	150
<i>TABUICA CRISTINA, License's student, 2 year, FB – 165, AESM,</i> <i>Scientific adviser: BILOOCAIA SVETLANA, PhD, Assoc. prof., AESM,</i>	
SECȚIUNEA 15: Evoluții în domeniul monedei și creditului	153
Prevention of bank failure in the banking system of the Republic of Moldova	153
<i>EFIMENCO OLESEA</i> <i>Master's student, 1 year, AFB – 171m, AESM,</i> <i>Scientific adviser: CIOBU STELA, PhD, Assoc. prof., AESM,</i>	
Groșul lui Petru II Mușat – prima monedă moldovenească medievală	155
<i>MUNTEAN DANIELA, studentă, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci</i> <i>Conducător științific: dr., profesor universitar, STRATULAT OLEG</i>	
Impactul cursului de schimb asupra balanței de plăți	157
<i>ROTARU MIHAI, student, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BERDILĂ ANA, ASEM</i>	
Influența cursului leului moldovenesc asupra economiei naționale	159
<i>BUGA ANASTASIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BERDILĂ ANA, ASEM</i>	

Moneda în Biblie	161
<i>CIOBANU DOINA, studentă, anul I, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i>	
<i>Conducător științific: dr., profesor universitar, STRATULAT OLEG, ASEM</i>	
SECȚIUNEA 16: Contabilitate, Audit și Analiză Economică	163
Relevanța informației în luarea deciziilor manageriale	163
<i>COBARI ANA-MARIA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare, ASEM</i>	
<i>GONȚA DIANA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare, ASEM</i>	
<i>Conducător științific: lector universitar, GUDIMA GALINA, ASEM</i>	
Unele aspecte privind contabilitatea și gestiunea stocurilor	165
<i>BURLACU PAULA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i>	
<i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂDICU GALINA, ASEM</i>	
Методические аспекты формирования и учета финансовых результатов	167
<i>ДИМОВА АННА, студентка 2 курс, гр. CON 165, ASEM</i>	
<i>Научный руководитель: ГРАБАРОВСКАЯ ЛЮДМИЛА, др. эк. Наук, ASEM</i>	
Etică și moralitate: aspecte cruciale în profesia contabilă	169
<i>CIURARI MIHAELA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare, ASEM</i>	
<i>Conducător științific: lector universitar, GUDIMA GALINA, ASEM</i>	
Raționalitatea de atragere a creditelor	171
<i>CABARI ANA-MARIA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare, ASEM</i>	
<i>GONȚA DIANA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare</i>	
<i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, MUNTEAN NELI</i>	
Procurarea unui teren cu construcții: opțiuni și politici contabile	174
<i>ȘULETEA Dumitrița, BÎTLAN Corina</i>	
<i>Conducător științific: GRIGOROI Lilia, dr., conf. univ., ASEM</i>	
Contabilitatea veniturilor și cheltuielilor în organizațiile necomerciale	176
<i>GUDUMAC CRISTINA, studentă, anul II, specialitatea: Contabilitate</i>	
<i>VERSTIUC RADU, student, anul II, specialitatea: Contabilitate</i>	
<i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CAUȘ LIDIA</i>	
Aspecte contabile și fiscale privind împrumuturile contractate	179
<i>CHIPER NATALIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i>	
<i>MUNTEAN DANIELA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci, ASEM</i>	
<i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂDICU GALINA, ASEM</i>	
Transfer pricing: risks and benefits	181
<i>IRINA OROȘAN, AESM,</i>	
<i>Științific coordinator: LICA ERHAN, Associate Professor, PhD, AESM,</i>	
Analiza performanțelor financiare prin prisma indicatorilor de venit	183
<i>BRAD ECATERINA, studentă, anul II, specialitatea: Achiziții</i>	
<i>Conducător științific: lector universitar, COJOCARI ALA</i>	
Analiza performanțelor financiare a debitorului persoană juridică în cadrul scoringului bancar	185
<i>SFECLĂ MARINA, studentă, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci</i>	
<i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ȚIRIULNICOVA NATALIA</i>	
Analiza efectelor rotației capitalului asupra performanței financiare a entității efes Vitanta, Moldova Brewery S.A.	187
<i>CIURARI MIHAELA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare</i>	
<i>Conducător științific: lector universitar, CĂLUGĂREANU DIANA</i>	
SECȚIUNEA 17: Suportul informatic și metode cantitative în economie	190
Advantages and risks of electronic voting	190
<i>MACLAȘEVSKI ANASTASIA, studentă, anul IV, specialitatea: Securitatea Informațională, ASEM</i>	
<i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU</i>	
Influnța tehnologiei informaționale asupra serviciilor juridice	192

GROSU CARINA, studentă, anul I, specialitatea: Drept, ASEM
Conducători științifici: dr., conferențiar universitar, CAPAȚINA VALENTINA
lector universitar, MORARU MARIA

Implementarea tehnologiilor informaționale în contabilitatea retribuirii muncii din cadrul instituțiilor publice	194
<i>BUCLIȘ MARIONELA, studentă, anul I, specialitatea: Contabilitate</i> <i>Conducători științifici: dr., conferențiar universitar, CAPAȚINA VALENTINA</i>	
Video steganography as a secure method of data transmission	196
<i>VRANCEANU EVGHENII, student, anul IV, specialitatea: Securitatea informațională</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU</i>	
Determining the level of profitability of an investment for small and medium enterprises	198
<i>HARET DANIELA, studentă, anul I, specialitatea: Finanțe și Bănci</i> <i>Conducători științifici: lector universitar, MORARU MARIA</i>	
Authorization methods in information systems	200
<i>CHESCU ALEXANDRU, student, anul IV, specialitatea: Securitatea Informațională</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU</i>	
An intruders detection face recognition system software engine	202
<i>TARLAPAN MARCEL, student, anul III, specialitatea: Tehnologii informaționale</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU</i>	
Tehnologii informaționale utilizate în realizarea paginilor WEB	203
<i>TOMA MARIA, studentă, anul II, specialitatea: Tehnologii Informaționale</i> <i>Conducători științifici: dr., conferențiar universitar, CAPAȚINA VALENTINA</i>	
Image steganography in the transform domain	206
<i>BULAT CAROLINA, studentă, anul IV, specialitatea: Securitatea Informațională, ASEM</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU</i>	
SECȚIUNEA 18: Econometrie și statistică economică	208
Analiza statistică a consumului populației	208
<i>ALCAZ NICOLINA, studentă, anul II, specialitatea: Statistică și Previziune Economică, ASEM</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, HÎRBU EDUARD</i>	
Tendențe în consumul populației Republicii Moldova	210
<i>BARANNICOVA IANA, studentă, anul III,</i> <i>specialitatea: Statistică și Previziune Economică, ASEM</i> <i>Conducător științific: lector universitar, AGAFIȚĂ VLADIMIR</i>	
Analiza econometrică a comerțului exterior în timp	212
<i>ȚURCAN SANDU, student, anul II,</i> <i>specialitatea: Statistică și Previziune Economică, ASEM</i> <i>Conducător științific: dr., profesor universitar, PÂRȚACHI ION</i>	
Situația migrației în Republica Moldova	213
<i>CHIORĂSCU MIHAELA, studentă, anul II,</i> <i>specialitatea: Statistică și Previziune Economică</i> <i>Conducător științific: dr., conferențiar universitar, HÎRBU EDUARD</i>	
Mutațiile structurale ale comerțului extern al Republicii Moldova	216
<i>RÎCIU NINA, studentă, anul II, specialitatea: Statistică și Previziune Economică</i> <i>Conducător științific: lector universitar, ENACHI NATALIA</i>	
Modernizarea statisticii oficiale a Republicii Moldova – condiții și priorități	218
<i>DERIVOLCOV STELA, studentă, anul II,</i> <i>specialitatea: Statistică și Previziune Economică</i> <i>Conducător științific: dr., profesor universitar, PÂRȚACHI ION</i>	

PREZENTĂRI ÎN PLEN

THE CONTENT OF INFORMATIONAL SUPPORT IN THE EDUCATIONAL MARKETING MIX OF GENERAL EDUCATION

LUCIA CASAP, PhD STUDENT,
Academy of Economic Studies, Republic of Moldova,
Chisinau, Banulescu-Bodoni 61, +373-22-41-28, www.ase.md
e-mail: lucia.casap@gmail.com

Abstract. *Providing citizens with information is a powerful tool for improving public services. Information has a dual role: communication and support of the decision-making process. Being marketing-oriented means that the main task of the institution is to determine the needs and desires of the target market and to satisfy them through structure, communication, pricing and delivery of viable, competitive and appropriate programs and services. In the context of: the demographic decline and the implementation of the "money follows the student" model, in the Republic of Moldova there were prerequisites for the development of the educational marketing. Providing information support in the decision-making process and communication of the educational marketing mix has a decisive role in ensuring the achievement of the objectives of the institutions.*

Key words: *information, marketing mix, education, Republic of Moldova*

JEL CLASSIFICATION: M39

INTRODUCTION

Research on educational marketing has led to the reiteration of the role of the quality of education as a prerequisite for ensuring a competitive education able to meet the needs for education and training to a qualitative standard that allows individuals and societies to become performant and competitive in a continuous changing globalized environment (Bulat, 2012).

There is a common belief that providing citizens with information is a powerful tool for improving public services. In a study conducted by experts of the World Bank and Harvard University, demonstrated how providing information on educational outcomes have influenced educational services market in Pakistan, leading to a better offer quality - price for parents (Andrabi, Das, & Khwaja, 2014, pg. 28-29). At the same time, studies reveal that the availability of information is not necessarily correlated with its use in decision-making and communication (Pandey, Goyal, & Sundararaman, 2008, p. 3), and additional efforts to establish a bidirectional communication channel are those that bring a more significant added value.

To bring this new dimension in education, in 2013 the Republic of Moldova has embarked on an ample set of reforms of all levels. Reforms have focused especially on enhancing the quality and efficiency of the education system. The latest PISA results showed a significant leap for the Republic of Moldova in all three sections: science, reading and mathematics, compared with 2009 results (The World Bank Group, 2016, p. 39).

This process directly involved the creation of informational systems which were aimed at ensuring the decision-makers with relevant and current data for establishing the objectives, monitoring the evolution of the established indicators, as well as providing the population and other stakeholders with current information on system developments. In this respect, the Information Management Education System (EMIS) was implemented at national level in all general level institutions (Education Management Information System (EMIS), 2015).

MATERIALS AND METHODS

To write this article were used secondary sources for documentation and foundation. The list of bibliographies is presented at the end of the document.

Hypothesis 1: *The implementation of reforms in education, supported by various informational systems, ensures with the necessary information support the achievement of the educational marketing objectives.*

CLASSIC EDUCATIONAL MARKETING MIXING AND THE NEW VERSION

The concept of marketing contributes to concentration and allows an organization to meet the needs of consumers. Applied in education, the concept of marketing affirms that educational institutions should carry out their planning, considering and recognizing that they exist primarily for providing a student service. The institution's activities should therefore focus on meeting the needs of students.

In the concept of the classic marketing mix, the 4P: Product, Price, Placement and Promotion are present, the extension of the given concept to the educational marketing has imposed an extension of the approach. Like the service domains, the educational marketing mix varies from one source to another. Some sources include 5 P (L. Chung-Kai and H. Chia-Hung) others 7 P (J. Ivy (Alipour, Aghamohammadi, Ahmadi, & Hoseini, 2012, p. 4314), P. Kotler (Kotler & Fox, 1995)): Product, Price, Placement, Promotion, Personnel, Process (didactical) and Physical facilities (Balwa, 2009-2010, p. 17):

In 2012, a group of professors from Iran, in their paper: *A New Educational Marketing Mix: The 6ps for Private School Marketing in Iran* have described a new educational marketing mix, consists of 6P: Price, Promotion and Product (from traditional mix); and Professors, Parent-teacher Communication, Privileges (new identified in the research). As result of the research, they also presented some conclusions and suggested several recommendations (Alipour, Aghamohammadi, Ahmadi, & Hoseini, 2012, pg. 4314-4316).

Professors	Parent Teacher Communication	Product	Price	Promotion	Privilege
<ul style="list-style-type: none"> Has significant effect on increasing the enrollment of private school students. This factor has greatest effect on increasing the enrolled students. Therefore, use of specialist teachers and the teachers that have PhD or MA is recommended; 	<ul style="list-style-type: none"> Has also increased the enrolled students of private schools. Promoting of this communication by increasing the number of PTA per month and via the school website and IVR (Interactive Voice Systems) is suggested. IVR systems can also set up in schools where parents can check educational status of their children for example from their workplace or own home so can have a positive impact on parental satisfaction; 	<ul style="list-style-type: none"> Reduce the intensity of intangibility of services is positively related to increasing enrolled students. Therefore, set up the school library and laboratory of training to better teaching for pupils seems necessary; 	<ul style="list-style-type: none"> As tuitions fees, has effect of encouraging parents to register. Therefore, policies such as the installment tuition and having flexible approach can be effective of increasing registration. Flexible approach means that, for example, fees for distinguished students to be given a discount. The next suggestion is that the spending of tuition and its details to be published on the school website. In this case, the parent's confidence of the school will be more; 	<ul style="list-style-type: none"> Refer to brochures and expo to communicate with the target market, on increasing the student's enrollment is effective. Thus, is recommended that schools should attempt to provide attractive and vesicular brochure. Also, the Schools can send brochures via mail to their cost come down. So, the brochure sending via email not only makes the information more easily available, but also provides the possibility of viral marketing. And finally, is recommended that schools participate in the annual exhibition through it to introduce the school achievements to highlight. 	<ul style="list-style-type: none"> Are effective in increasing student enrollment. This factor includes using popularity of another institution, ratio of university acceptance and ratio of state examination passing. Therefore, holding classes and getting representative famous institutions and the use of the Institute teachers for the schools a high influence in schools to attract parents. Thus, extra-curricular classes and getting representative famous institutions and using the institution teachers for schools have an important role in attracting parents to the schools. Reputation as an institution that has a positive effect on parents, causing them to enroll their children in school is more encouraging;

The new educational marketing mix

Source: *A New Educational Marketing Mix: The 6ps for Private School Marketing in Iran*, Alipour M. et all (Alipour, Aghamohammadi, Ahmadi, & Hoseini, 2012, p. 4317)

INFORMATIONAL SUPPORT FOR THE NEW MIX OF EDUCATIONAL MARKETING IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

With the increasingly widespread implementation of the principle "money follows the student", increasing the mobility of students/pupils due to globalization, and institutional autonomy, can be seen a growing pressure on educational institutions for reconceptualization of management. Institutions need not only to work intensively to provide qualitative services, comply with the rules in the field, but also intensively promote to attract pupils/ students. Information throughout this process is a key component.

The process of EMIS implementation in Republic of Moldova started in 2007 with the Government Decision no. 270 of 13.04.2007 regarding the approval of the Educational Information System Concept (Hotărârea Guvernului Nr. 270 din 13.04.2007 cu privire la aprobarea Concepției sistemului, 2015). This

information system gives all decision-makers current information about the educational system to facilitate decision-making. Currently, EMIS has data on:

- Institutions: area, number of cabinets, availability of the library, number of computers, etc. (**the Product** of the marketing mix described above);
- Employees: number, teaching degree, length of service, etc. (**Personnel** component of the marketing mix described above);
- Pupils: their number, profile, grades, promotion rate of exams on educational stages, etc. (**the Privileges** component of the marketing mix described above);

The system is placed on the platform www.ctice.md (Center for Information and Communication Technologies in Education) and has support materials for data input. Based on this information system the open data platform was created www.sime.md:8080 (Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, 2017). In addition to the collected information, the platform offers aggregated data on school performance in relation to rayon and country averages. Fact sheets, called the "School Card", are available annually, and each institution should make them public within the institutions.

- School Cards: information on the number of students in the institution, the average number of students per teacher, the mean marks for exams for primary and secondary schools, as well as for the BAC, the promotion rates and the expenses of the institutions, etc. (**the Promotion** component of the marketing mix described above).

• These efforts have been strengthened by other initiatives, improving the student assessment system, continuing teacher training, and transparency of financial allocations. Thus, allocations for each public institution are set centrally based on a formula, depending on the number of pupils. At the same time, "School Card" contain information on how they were spent on various categories (salaries, investments, etc.), thus providing information support for the **Price** component;

By 2014, institutions had and used the information available for a more effective management, activating to some extent consciously in terms of educational marketing. However, a key element of the marketing mix described above was missing in most cases - Parent-Teacher Communication (PTC).

At the end of 2013, the beginning of 2014, in support of the reforms initiated in education, but also to ensure the sustainability of the actions undertaken and the maximization of the results, the non-governmental organization Expert Grup, with the financial support of the World Bank, initiated the "Scoala Mea" project. The mission of the project is to urge citizens to contribute, together with national, regional and central authorities, to promote better education services. "Scoala Mea" urges citizens to learn about the budget and performance of their school and to get involved in creating more efficient, transparent and better schools. The project envisages that over 5 years, 100 schools (20 schools per year) implement activities/ tools for accountability and participation - public hearings, reporting cards, etc. Through these, the project aims to determine students, parents, teachers, directors, mayors, etc. to discuss the school development priorities (Exper Grup, 2014).

- The sixth component of the marketing mix proposed by the group of professors from in Iran - **Parents-Teachers Communication** is also ensured through this project.

CONCLUSIONS

Given the similarity to the service domain, the educational marketing mix has been developed around the service concept, namely the 7P: Educational Product, Price, Placement, Promotion, Personnel, Didactic Process and Physical Facilities. With demographical changes and increased competition, managers of educational institutions feel an increasing need for information to support decision-making, but also communication / promotion activities with students, parents and other stakeholders.

As result of the research a group of Iranian professors have come to a new educational marketing mix of 6P: Price, Promotion and Product (from the traditional mix); and Personnel, Parents-Teachers Communication, Privileges (new identified in the research). The new mix of educational marketing includes issues with a greater focus on communication and privileges, which are heavily dependent on the information available.

The analysis of the informational support of the new educational marketing mix for general education in the Republic of Moldova reveals substantial support for decision-makers, as well as communication since 2013, when the EMIS was implemented in the context of wider reforms of the education system.

Complementary to reforms, since 2014 in 20 institutions each year, are implemented with the support of a nongovernmental organization activities/ tools of social accountability - public hearings, report cards, etc. leading pupils, parents, teachers, directors, mayors, etc. to discuss the school development priorities.

Thus, this project also assures with informational support the sixth component of the marketing mix proposed by the group of professors from in Iran - Parents-Teachers Communication.

BIBLIOGRAPHY

1. Education Management Information System (EMIS). (29 Martie 2015 г.).
2. Hotărârea Guvernului Nr. 270 din 13.04.2007 cu privire la aprobarea Concepției sistemului. (2015, Martie 29). Preluat de pe <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=322761>
3. Alipour, M., Aghamohammadi, A., Ahmadi, R., & Hoseini, S. H. (1 Noiembrie 2012 г.). A New Educational Marketing Mix: The 6ps for Private School Marketing in Iran. *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*(4(21)), стр. 4314-4319.
4. Andrabi, T., Das, J., & Khwaja, A. I. (2014). Report Cards, The Impact of Providing School and Child Test Scores on Educational Markets. 61.
5. Balwa, P. (2009-2010). *Marketing of Educational Services*. Jaipur National University.
6. Bulat, G. (2012). *Marketingul educațional din perspectiva calității*. Chișinău: UPS "I. Creangă".
7. Exper Grup. (18 Ianuarie 2014 г.). <http://scoalamea.md>. Получено 18 Aprilie 2018 г., из <http://scoalamea.md/despre-initiativa/>
8. Kotler, P., & Fox, K. (1995). *Strategic Marketing for Educational Institutions*. (E. Cliffs, Ред.) New Jersey: Prentice Hall.
9. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. (2017). www.sime.md:8080. Получено 17 Martie 2018 г., из <http://sime.md:8080/ords/f?p=200:1:15810981837276:::>
10. Pandey, P., Goyal, S., & Sundararaman, V. (2008). *The impact of information campaigns in three Indian States*. Community Participation in Public Schools, The World Bank Group, Human Development Department, South Asia Region.
11. The World Bank Group. (2016). *Programme for International Student Assessment 2015*. Europe and Central Asia.

OVERALL GENDER ANALYSIS OF PUBLIC EXPENDITURE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CERNOMOREȚ ALEXANDRU, masterand, an. I, gr. AFB 171,
Școala Masterală de Excelență în economie și business, ASEM¹
a.cernomoret@gmail.com

GABRIELA MATEI, masterand, an. I, gr. AFB 171,
Școala Masterală de Excelență în economie și business, ASEM²
gabi.matei@rambler.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, PETROIA ANDREI, ASEM³
petroia5@hotmail.com

Abstract. *Cu toate că Bugetul Public Național presupune o implicare diferită pentru femei și bărbați, acesta este pus în aplicare fără a lua în considerare egalitatea de gen. Astăzi se dezvoltă instrumente care să integreze analiza de gen în evaluarea furnizării serviciilor publice, compoziția cheltuielilor și veniturilor și strategia bugetară generală. Noi ne-am propus în aceasta cercetare să analizăm măsura în care bugetul este echilibrat între sexe și poate fi utilizat pentru a monitoriza alocările de resurse.*

Cuvinte cheie: *analiza de gen, cheltuieli publice, bugetare de gen, cheltuieli sensibile/nesensibile la gen.*

JEL CLASSIFICATION: A13, E62, H51, H52, H53, H61, H75, I11, I18, I21, I28, I38, J16, J88, O11

We are surrounded by gender lore from the very beginning of our life. It is ever-present in conversation, humor, and conflict, and it is called upon to explain everything from driving styles to food preferences. That is why it is very important to take this fact into consideration when the National Public Budget is elaborated.

¹ Academia de Studii Economice din Moldova, str.Banulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău, R. Moldova

² Academia de Studii Economice din Moldova, str.Banulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău, R. Moldova

³ Academia de Studii Economice din Moldova, str.Banulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău, R. Moldova

Gender refers to the roles and responsibilities of men and women that are created in our families, our societies and our cultures. The concept of gender is vital because, applied to social analysis, it reveals how women's subordination (or men's domination) is socially constructed. A gender analysis should be applied to most aspects of current life, and test whether it favors gender polarization, or it implies a gender equality. One of such aspects can be represented by Public Expenditures, since it can directly trigger gender inequalities and create obstacles for a sustainable economic growth.

In Moldova, the gender pay gap measures the difference between women's salaries and men's salaries in percentage terms. based on full-time average weekly earnings, this indicator has fluctuated between 14 percent and 19 percent over the past 20 years, based on information published by the National Bureau of Statistics. This unpleasing evolution in the last four years presents some significant barriers, and the challenge is to ensure this upward trajectory becomes unsustainable, providing a long term change rather than another fluctuation. To do this, it is essential to understand the key drivers of the gender pay gap.

Gender analysis of expenditure is one tool within a wide-ranging school of analysis called gender budgeting. Gender budgeting provides a range of methodologies for analysis of expenditure and revenue streams by gender, enabling policy makers, analysts and governments to understand any differential impacts on men and women resulted from policy decisions. Gender budgeting does not imply an increased focus on gender specific expenditure or revenue. Instead it enables policy makers to unpick assumptions of gender neutrality and examine potential 'gender blindness' when developing policy and evaluating policy outcomes.

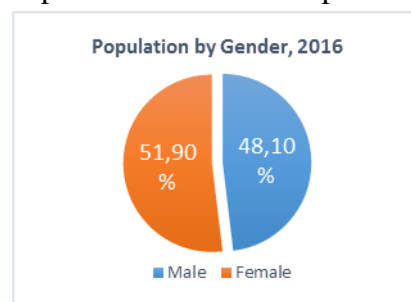
Government spending is a significant financial source for the Moldovan economy. As a general rule, the majority share in national public budget expenditures are related to social insurance, education, health care, general government services (Parliament, Government, other central institutions), maintenance of public order and national security, transport, communications and computer science. According to data for 2017, all the above-mentioned points accounted for about 84% of the national public budget expenditures. The biggest share in public expenditure was held by social protection and assistance which accounted for 34.1% of the national public budget, followed by education - 17,32%, healthcare - 12.82%, and economy - 11,2% of National Public Budget.

According to the structure of public expenditures, we will try to identify types of expenditures which are influenced by gender aspects of the economy. In this regard, at the very beginning we can exclude from our study gender unsusceptible expenditure which are public expenditures which do not change anyhow (or in a significant way) its gender profile when a change in overall gender distribution occurs, and its gender structure remains stable over a long period of time.

By the opposite side, a gender sensitive expenditure will be considered a public expenditure that shifts its gender profile according to the overall gender distribution tendency, and its corresponding gender structure is volatile during medium and long term.

Overall, considering the fact, that there are no exact data on gender division of public expenditures, we could make the assumption that the public expenditure is, in general more shifted towards women side. Further, we will consider this hypothesis as the main tendency of the study. It is very aggregated, and gives us only a general understanding of the gender aspects of public expenditures in Moldova.

As a concrete example, we can take the public expenditures with education. According to the NBS, in 2017, public expenditures related to education needs accounted for 9.020 thousand MDL, which represents 24.38% of total public spending. During past years, we can observe a significant increase of the share of educational expenses from 10.39% in 2012 to 24.38 in 2017, or 14 p.p.

Source: Elaborated by the author,
based on National Bureau
Statistics of Moldova,
<http://statbank.statistica.md/>,
accessed on 02.02.2018

If we analyze the gross enrollment rate divided by genders, we can say, that girls/women benefit of the most financing from the national budget, due to the fact that the number of enrolled girls/women exceeds the number of enrolled boys/men (especially in tertiary education level). Speaking about didactic staff, according to the NBS, the average share of female employees is higher compared to male. In 2016-2017 the share of female didactic staff was almost 67% of the total staff. Judging from this point of view, we can assume that the most expenditures related to education are towards women, fact which proves the main tendency stated above.

But there are elements of public expenditures which could go contrary to the main tendency defined above. As an example we can analyze the element of agriculture. According to the data from NBS, the total volume of agricultural expenditures in national budget for 2017 accounts for 1.819 thousand MDL. This sum represents 4.92% of the total public expenditures. According to NBS, 37.1 % of male workforce are employed in agriculture. It is approximately 630 thou. men. On the other hand, 30.4 %, of female workforce, or approximately 552 thou. women are employed in agriculture. Thus, we can conclude that in general, one can assume that public expenditures are divided in such a way that the share corresponding to the male part will exceed the one corresponding to the female part. But, in order to understand better the gender sensitive aspects of public expenditures, it is crucial to conduct a permanent analysis of gender sensitive expenditures, in order to ensure a fair gender distribution.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. OECD Statistics, available at: Error! Hyperlink reference not valid.
2. ANDERSEN Mary, **Focusing on Women. UNIFEM's Experience in Mainstreaming**, New York: United Nations Development Fund for Women, 1993, page 8-21.
3. International Labor Organization website, **Gender Equality Tool**, available at: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/newsite2002/about/defin.htm>
4. **Workshop on gender analysis of the World Bank Group** available at: <http://siteresources.worldbank.org/INTMOROCCO/Resources/genderinPublicexpenses.pdf>
5. **Gender and Work Database academic institutions and libraries**, available at: <http://www.genderwork.ca>
6. **National Bureau of Statistics**, available at: <http://statbank.statistica.md/>
7. **World Economic Forum 2016, Global Gender Gap Index 2016**, available at: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/social-media/>

ARHITECTURA MVC (MODEL-VIEW-CONTROLLER) IMPLIMENTARE ÎN CADRUL UNITĂȚILOR ECONOMICE

SECU ANDREI, student, an. II, INFa- 161,
Academia de Studii Economice a Moldovei
Republica Moldova, str. Mtr. Gavriil Bănulescu-Bodoni 59
e-mail: andrei.secu1997@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZACON Tamara
Academia de Studii Economice a Moldovei
Republica Moldova, str. Mtr. Gavriil Bănulescu-Bodoni 59
e-mail: tzacon@gmail.com

Abstract. *Nowadays, technology grows exponentially. One of the most important part of this digital era , are web applications , that provides services all around the world. After investigating existing situations and problems in this area , was founded a solution named : MVC (Model-View-Controller) architecture . This solution can reduce the time for developing a web application, and provides a high level of security of data, that are stored from activity of economic organizations.*

Key-words: *Web, PHP programming language, Architecture , Model , View , Controller.*

JEL CLASSIFICATION: O33 - Technological Change: Choices and Consequences

În condițiile curente, problema majoră a omenirii o constituie utilizarea și gestionarea cât mai eficientă a timpului disponibil. Prin urmare, tendința spre care fiecare proces se orientează este digitizarea acestuia. Iar pentru a facilita accesul la soluțiile digitale, pot fi utilizate o gamă largă de limbaje de programare, ce au menirea de crea sisteme informatice.

Un tip important de sisteme informatice îl constituie aplicațiile WEB, acestea au la bază multiple arhitecturi și principii de lucru, ce oferă o mulțime de avantaje:

- Acces din orice colt al lumii;
- Consturi mici de întreținere, dat fiind faptul că o aplicație este menținută doar pe serverul HOST;
- Utilizarea lor, fără a ne necesita instalarea lor pe calculatorul personal;
- Păstrarea datelor în timp real și oferirea unei analize obiective a diferitor situații de ieșire, etc.

Pentru a dezvolta o aplicație WEB pot fi utilizate multiple tehnologii și limbaje. Cu toate acestea, o soluție optimă de realizarea a acestor aplicații este arhitectura Model-View-Controller (MVC), care separă partea de stocare a datelor de cea de prezentare și de prelucrare.

Așadar, în arhitectura respectivă avem trei clase distincte:

- Model-ul se ocupa de comportamentul datele din cadrul aplicatiei, acesta răspunde la cereri despre starea sistemului, la cereri de schimbare de stare și notifică utilizatorul, atunci când aceste schimbări au avut loc pentru ca beneficiarul să poată reacționa corespunzător;
- View-ul transpune model-ul într-o formă care permite o interacționare ușoară, în mod tipic o interfață vizuală. Pot exista multiple view-uri pentru un singur model;
- Controller-ul primește intrări de la utilizator și inițiază un răspuns în urma cererilor către obiectele modelului. Controller-ul este cel care controlează celelalte două clase de obiecte, view și model, instructându-le să execute operații pe baza input-ului primit de la utilizator.

Există multiple platforme de dezvoltare ce oferă posibilități practice similare, însă, anume acest model permite divizarea aplicației în 3 module de bază. Astfel, cei ce se ocupă cu dezvoltarea aplicației pot lucra concomitent la trei compartimente total diferite, care însă au o interacțiune strânsă. Ca urmare, procesul de dezvoltare a aplicației este redus considerabil.

Un alt avantaj semnificativ, în cazul de față, îl reprezintă mentenanța sistemului informatic, care la fel reprezintă un detaliu important în ciclul de viață al sistemului. Așadar, arhitectura respectivă oferă posibilitatea de reveni la codul creat anterior, și foarte ușor poate fi indentificate elementele ce necesită a fi modificate.

Totodată, din punct de vedere financiar, practica arată că dezvoltarea unui asemenea sistem necesită un buget mai redus, asta deoarece, majoritatea platformelor de dezvoltare propun dezvoltatorilor fragmente semnificante de cod ce permit reducerea considerabilă a intervenției programatorului.

În concluzie, utilizarea arhitecturii MVC este necesară și foarte utilă pentru absolut orice tip de unitate economică, dat fiind faptul că implementarea acesteia se face atât pentru proiectele foarte simple cât și pentru cele complexe, cum ar fi FACEBOOK sau magazinele Online.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ZACON, T. Note de curs "Proiectarea Sistemelor Informatice", Ed. ASEM, mun. Chișinău 2013.
2. <https://msdn.microsoft.com/en-us/magazine/dd419663.aspx>
3. <https://www.wikipedia.org/>

I. CERCETĂTORI ȘI DOCTORANZI

SECȚIUNEA I:

Strategii de dezvoltare a economiilor naționale

NON-TARIFF BARRIERS AND DEEPENING ECONOMIC INTEGRATION WITHIN THE EUROPEAN UNION

RADU LUPAN, PhD student

Academy of Economic Studies of Moldova,

61 Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni St, Chișinău, Moldova, Republic of

e-mail: lupan.radu.i@gmail.com

Abstract. *This paper aims to highlight the underlying evolution of economic integration within the European Union and non-tariff barriers influence in the area of commerce that refer to direct or indirect discriminatory measures against foreign goods and / or producers. It also seeks to examine the problems and experiences of countries in their use by governments to restrict, limit or facilitate trade relations. The most important element of all is the fact that certain institutions and habits have been formed within the European community. Government representatives have come to realize that the actions of any one country may seriously affect others, and new forms of inter-governmental consultation have developed. In a world where economic life is so greatly affected by government actions of one kind or another, this new intimacy is of major importance. On the other hand, non-tariff protection has strengthened, gradually replacing the tariff. The importance of non-tariff regulations has been steadily increasing over the past decades. This is due to the increasingly limited efficiency of the customs regime and to the fact that international negotiations have gradually brought about a weakening of tariff protection; the interest in using even non-tariff restrictions in all trade policy regulations is also due to the international trade trends of recent years.*

Keywords: *Trade, Non-tariff barriers, Import, Export, Economics, EU*

JEL CLASIFICATION: F1

In recent years, non-tariff barriers are widespread in world practice, it is them, rather than tariffs, is a major threat to the existing world trading system developed over the decades of World War II. It is estimated that the number of non-tariff barriers has increased fourfold every 15 years, and now more than half of world trade is subject to non-tariff restrictions in one form or another.

Despite the achievements of the integration of the single market, many non-tariff barriers persist, hampering the realization of all its economic potential. They arise from laws, regulations and technical practices and create barriers to trade. These may be manifested in a complementary manner, such as issues related to the implementation and enforcement of EU law at national level, the lack or difference of governance solutions, the complexity of intra-Community trade requirements. At the same time, they may also be specific to the field and only address specific markets for goods, services or retail.

Consequently, the EU often addresses obstacles through a combination of general and sectoral initiatives in different policy areas. The Juncker Commission has brought one of its main priorities to deepen the single market. The Commission's single market and single market strategies, including digital ones, address many hypostases. However, greater involvement of Member States, stronger monitoring and a stronger political emphasis in the single market would probably be necessary to remove barriers and deepen the integration of the single market.

These are also mentioned more and more in the context of the debates on Brexit, the United Kingdom of Great Britain in the European Union. The impact of Brexit on the single market and the existing barriers are still unclear, but early analyzes indicate the likelihood of legal uncertainty and the need to address a multitude of often provocative problems.

One of the main persistent barriers to the full integration of the single market is the effective implementation of EU legislation at national level. This is a general problem which goes beyond the

single market. For example, the Annual Report on monitoring the application of EU law 2017 showed that in 2016 the Commission launched 986 new infringement procedures by sending a letter of formal notice and issued 292 reasoned opinions. At the end of 2016, another 1,657 procedures were opened.

Compared to 2015, the number of new cases of violation of subsequent transposition has increased significantly from 543 to 847. Cases of breach of open cases reached a level of five years. The European Parliament also stressed that these variations in the transposition and implementation of EU legislation at national level create legal uncertainty for businesses. The internal market remains one of the areas where there have been most cases of open infringement. The report shows that in 2016 the Commission has established infringement procedures through a motion against most Member States for failing to transpose the procurement directives, legal metrology, advanced engineering and manufacturing systems, explosives for civilian use and defense and domestic products.

States have failed to fulfill their obligations under EU legislation on vehicle type-approval. Another reporting tool implemented by the Commission is the Single Market Scoreboard, which focuses on the state of implementation of EU single market legislation. It assesses how Member States apply these rules and identifies areas where they are in need of improvement.

The Scoreboard examines performance in a number of governance tools and policy areas, which give the Member States a higher or medium average; below average. In addition, the Scoreboard assesses how Member States can assist citizens and businesses with issues related to the four freedoms and the single ones through different instruments. It also monitors the opening up of Member States to trade and investment and their efforts to open and liberalize sectors such as public procurement, professional qualifications and postal services.

Taking into account all of these areas, Denmark, Estonia, Lithuania, Malta, Austria and Austria, Slovakia scored the best performance in 2016. Looking in detail, Bulgaria, the Czech Republic, Denmark, France, Hungary, Malta, Slovenia, Slovakia, Sweden and the United Kingdom has performed above average - the transposition of EU legislation, while Belgium, Germany, Ireland, Spain, Lithuania, the Netherlands, Austria and Finland under the EU average.

Another important issue in the context of transposing EU law is a process whereby a Member State is obliged to transpose EU directives into national law or to implement EU law, uses the possibility of imposing additional requirements, obligations or standards. It is often supposed to increase costs, create unnecessary regulatory burdens and competitive disadvantages for the business environment and a fragmented single market that hampers growth and job creation. Efforts to improve regulation and reduce bureaucracy (such as REFIT) take place in some key areas of the single market, such as VAT and the simplification of financial reports or procurement procedures.

Many Member States have introduced important regulatory reforms in recent years, to facilitate business creation, reduce administrative burdens on business and on productive investment. However, progress has been uneven and significant barriers and bottlenecks still remain such as the low degree of efficiency of public administrations, the inefficient judicial systems and procedures, difficulties in access to finance or the burdensome regulatory and administrative frameworks.

Barriers to free circulation of construction products remain in some Member States. In Germany there still exists a national technical approval system requiring construction products to be further tested in order to obtain a national conformity mark, even though they have already been CE marked. The national mark is still in practice necessary for construction products to be marketed in Germany, although the European Court of Justice has declared this to be a breach of the free movement of goods in 2014.

Such barriers seem to have been effective in protecting national markets from foreign competition. The example of Portland cement provides some prima facie evidence of this. This is a fairly homogenous and important intermediate product and is a useful test for barriers in construction products markets.

In a well-functioning market such as Slovakia, rising prices stimulate increased import penetration, thereby causing prices to begin to fall again. However, in some countries such as Germany, the internal market for Portland cement may not function well as rising prices are not softened by cheaper imports. In France, the price of Portland cement is high relative to other countries, and continues to increase despite the increased contribution from imports.

Additional indications of regulatory barriers are provided by the World Banks' Doing Business that monitors among other things the procedures, time and cost to comply with the formalities to build a warehouse including permits, notifications, inspections and utility connections. For instance, Cyprus

is ranked 145, influenced by the fact that it takes 617 days to get a construction permit, the ranking of Croatia is 129 influenced by costs reflecting 8.8% of the warehouse value, Spain is ranked 101, Ireland is ranked 43 even though it takes 150 days to get a warehouse building permit. Czech Republic ranked 127 given that there are 21 procedures to undergo to build a warehouse and it takes 247 days on average to get a permit, Republic of Moldova is ranked 44 even though it takes 165 days to get a construction permit, on the other hand it takes 23 days to start a business, or 20 days to register a property.

The indicator of the World Bank could be useful to show how the effects of the contraction could be reversed. Effort could be made in the Member States to facilitate the recovery. For example, planning and zoning procedures in Finland are lengthy, over-regulated and restrictive making it hard to obtain suitable lots for housing and non-residential developments; Sweden has similar problems which makes it difficult for SME's to compete as they may find it difficult to find the resources to deal with the administrative burdens. Slovenia has complex and lengthy spatial planning and construction permit procedures, on which structural reforms are on-going.

Advancing the single market and strategies in an ambitious way is likely to help to remove many persisting Non Tarrif Barriers. A study for Parliament's IMCO committee (European Parliament's Committee on Internal Market and Consumer Protection), on reducing barriers recommended that both strategies, product market and sector regulation as well as public procurement, need to be prioritised as areas of action due to the size of expected benefits. Another study, by EPRS (European Parliamentary Research Service), recommended that, taking into account the experience of removing NTBs in the Services Directive process, a mapping of national market structures and functioning would be a good basis for shaping future policy design and implementation. This is in line with the European Parliament recommendation to the Commission to prepare a comprehensive overview of NTBs in the single market and an analysis of the means for removing them.

Furthermore, the EP emphasised the role of the Member States, asking them to perceive the single market as a joint initiative which requires dedicating more time to horizontal concerns, coordinated and collective maintenance, and a strong compliance culture. The Estonian Presidency of the Council underlined that the single market only works as well as its rules are enforced, asking that compliance and rules application be common goals addressed by Member States and the Commission together. A high-level panel of experts suggested that a dedicated regular Single Market Council is formed with the Member States; a future direction is mapped by a 'Five Presidents'-type report'; the annual review of integration is enhanced with evidence-based indicators and supported as part of the European Semester process; compliance and enforcement are enhanced, with comprehensive training at all levels of Member States' administrations; and incentives for active involvement of all stakeholders are developed.

At the present time, the impact of Brexit is unclear. NTBs are likely to play an important role (for exporters, they are two or three times more costly than external tariffs applied by the EU, and at the same time NTBs cause trade costs to be two to three times higher in services than in goods). A recent paper for Parliament on the effect of Brexit on services signalled forthcoming 'massive legal uncertainty', and considered common standards, mutual recognition, effective enforcement, and historical rights of establishment to be the main challenges. Significant uncertainties and impacts are also expected in the area of public procurement. A study for the IMCO Committee concluded that if the future trade relationship only aims at reducing costs linked to trade barriers (without legislation or standards adopted by the trading partner), all the existing and future *acquis communautaire* will constitute NTBs to goods and services coming from the UK.

To make decisive progress on the Single Market, it will therefore not be enough to address some of the gaps and improve implementation. There is a need for a new approach to market integration, that is, open markets by default, based on radical mutual recognition. The underlying principle should be that cross-border markets are open by default, with standards in the country of origin being recognised automatically, unless a national authority can evidence a potentially detrimental effect, which could justify protective measures – in effect, putting the burden of proof on the public authority. The existing jurisprudence, well-established in European Court of Justice (ECJ) case law, is that only public policy, public health and public safety can be considered sufficient grounds for resiling from Single Market rules. In existing legislation regarding goods and services, public authorities are

required to state their case for closing markets to providers already operating in other EU member states. However, the widespread flouting of these rules means that only the most determined market actors, generally those with deep pockets, are prepared to force their way into markets through uncertain, lengthy and costly court challenges.

This pervasive legal uncertainty needs to be addressed. In a world where speed is important, for example, to attract foreign direct investment, uncertainty imposes real costs on economies. There should be strict time limits for Commission decisions to be taken or guidance to be issued, most crucially in the field of competition policy. There should be a fast track extra judicial arbitration procedure for dealing quickly with mutual recognition cases, according to a ‘trial of the facts’. The existing and much under-used SOLVIT (solutions to problems with EU rights) network was established to help resolve these disputes. The network could serve as a ‘gateway’ toward an arbitration mechanism. Unless such decisions are taken within these time limits, the default should be that market actors can go ahead without suffering economic penalties at a later date. As a further reinforcement mechanism, there should be a formal system of mutual evaluation by all member states of proposals issued by any member state regarding the introduction of national exceptions.

However, the Single Market is not delivering its full potential in terms of growth and jobs. Competing national interests reflected as physical and/or regulatory barriers, and insufficient implementation of internal market rules are affecting the free movement of goods, services, and labour. Small and medium enterprises are paying the highest price for the costs of diverging standards and insufficient mutual recognition, fragmented regulations in areas such as public procurement and bankruptcy law, insufficient execution of EU directives and supervisory fragmentation. A serious divide between the EU vision and implementation, and the member states’ commitment and the everyday reality for citizens and businesses, call for a frank and open discussion on the state of play and the measures to be taken, if the EU and its member states wish to realise the benefits that a functioning Single Market can deliver.

REFERENCES:

1. Natalia Lobanov. Tranzacții comerciale internaționale: curs universitar. Chișinău, ASEM, 2012. ISBN 978-9975-75-598-6.
2. Olga Bejenaru, Lupu Victoria. Potențialul de export al Republicii Moldova. Chisinau, 2014.
3. Comert internațional. Vol.1: Specializarea țărilor și sistemul comercial multilateral. 2013. ISBN 978-606-505-776-0
4. World Trade Organization. [accessed 21 april 2018] Disponibil: <http://www.wto.org>.
5. International Trade Center. [accessed 21 april 2018] Disponibil: <http://www.intracen.org>
6. Legislația și politica reglementării tehnice și infrastructurii calității. [accessed 23 april 2018] Disponibil: <http://www.ncu.moldova.md/public/files/publication/armonizare/SLAG%20STANDARDISATION%20RO%20tipar.pdf>
7. European Policy Center. [accessed 24 april 2018]. Disponibil: http://www.epc.eu/prog_forum_details.php?cat_id=4&pub_id=5986&prog_id=2&forum_id=57
8. European Comission. [accessed 24 april 2018]. Disponibil: http://ec.europa.eu/growth/content/single-market-integration-and-competitiveness-eu-and-its-member-states-2017_en

SECȚIUNEA III: Evoluțiile financiare contemporane

BLOCKCHAIN TECHNOLOGY AND ITS PRACTICAL APPLICATION APLICAREA ÎN PRACTICĂ A TEHNOLOGIEI BLOCKCHAIN

IVAN BANU, PhD Student

Academy of Economic Studies of Moldova,
61 Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni St, Chișinău , Moldova, Republic of
e-mail: banuivan@gmail.com

Abstract. *The blockchain technology appeared not so long ago but it has already become very popular and has a potential for carrying out various operations because of its reliability and security. Currently, the blockchain technology is mostly used in economic fields such as cryptocurrency. Nonetheless, the blockchain technology is potentially useful for many various fields. This article is devoted to short overview of the blockchain technology itself, its work principles and its possible use in various economic fields.*

Keywords: *blockchain, future technologies, information technologies, finance, evolution*

The majority of people that used the electronic payment systems at least once have heard about the type of virtual money, which is called cryptocurrency. It is possible to say with certainty that a great future lies before them. The first thing that comes to mind, when mentioning the blockchain, is different cryptocurrencies, such as Bitcoin, Vancoin, and others as such. However, only a few can explain the principles behind this digital asset, and especially use it to earn money.

The blockchain can only be updated by consensus between the participants in the system, and when new data is entered, it can never be erased. The blockchain contains a true and verifiable record of each and every transaction ever made in the system. The main thing is that the information in these records should be confirmed, verified and simply secure.

The distributed ledger technology, better known as blockchain, has the potential to eliminate huge amounts of record-keeping, save money and disrupt IT in ways not seen since the internet arrived. The main advantages of utilizing blockchain could accelerate the transactions, increase the transparency between the parties, and provide access to capital that would otherwise be unavailable in a slower-paced transaction.

The essence of a technology prescribes that the blockchain is a huge distributed database of general use. [1]

There is no centralized governance structure; a specific group of users is responsible for verifying the transactions, those are called miners. Miners confirm the validity of executed transactions, forming blocks from them, which are built into chains. The construction is based on the fact, that each next block stores the information about the previous one.

The main advantage of this technology is the absence of middlemen. Currently, all operations that involve money, documents, and similar data require the presence of middlemen, that check the validity of executed transactions. On the other hand, in the blockchain, all transactions are verified and confirmed by the users of the system. The program code of the network is open to all, and everyone can look at the data regarding the transactions – everything, except confidential data: the identity of the owner and his personal data.

Thanks to the distributiveness, interconnectedness, and verifiability, blockchain is characterized by the following qualities:

- Availability. The system can be used in any place at any point in time when there is a connection to the internet because the lack of permanent administrators entails the absence of breaks, and distributiveness presupposes the absence of technological errors.
- Independence. The network works in a such a way, that users do not need any middlemen, such as notaries, lawyers, banks and payment systems.
- Security. The record once created cannot be falsified or deleted.
- Transparency. All participants of the system blockchain have access to the data, regarding the executed transactions.

For example, the user X wants to make a money transfer to the user Y at the expense of funds that are listed in his electronic account in the system based on the blockchain technology. The following describes what specific operations occur inside the system to achieve the desired outcome.

In a classical form, to execute any payments or transfers, there is a need of banks or other payment systems that in most cases will demand a fee for conducting procedures and establish their own rules and procedures for handling. Besides, there is always a probability of theft of funds from the account of intruders or even the intermediary party.

Traditional international banking can be very slow, with settlement times often taking days to process. This is the main reason why most financial institutions are looking to upgrade their systems. Blockchains can usually settle money transfers at near instant speed. This can save time and money for the entire financial industry.

Blockchain helps to avoid such cases. All payments and transfers are fixed by several participants in the chain, thanks to which steal or spend money on the account of the owner will be impossible without the digital signature of the owner himself. By virtue of these features of the blockchain technology, it became possible to create cryptocurrencies with a high level of security.

There is also an unusual feature – microtransactions, such as a per-second fee for viewing content, that is protected by copyright restrictions, such as video or music; also, payment for each shown advertisement, click or any other performed action.

It should be noted that it is also possible to realize bonus or loyalty programs on the basis of the blockchain technology.

In fact, bonuses or tokens work in the same way as regular money, which means that all the advantages of the blockchain are applicable, them as well. The consumer can feel secure, the accumulated bonus or discount will not disappear. Besides, the availability of records gives all the participants a possibility to review the history of the use of bonuses by all the other participants, and the users can be assured in justice and transparency of the system. With regard to the firms, which give away bonuses, they also gain advantages from using the blockchain. For instance, the management of the transfers of bonuses to third parties, or restrictions in their use on the conditions of acquisition of certain goods and services.

Another field of application of this technology is the register of property.

It is not a mystery to anyone, that there are cases, when malefactors forge non-existent collateral assets, sell cars, taken on credit or mortgage apartments. With the aid of the blockchain technology malefactors no longer have such opportunities. The users of the technology are granted the most relevant and reliable status of the assets, information about who they belong to, the history of the change of ownership, as well as in which transactions these individuals currently participate and participated before.

Herewith, any user of the blockchain will not find it difficult to establish whether he deals with the real owner of the asset who has all the rights of ownership.

It is fairly easy to realize such application of the blockchain, since many assets possess a unique identification number, such as cadastral number, the serial number of VIN-number for automobiles.

As it was mentioned before the blockchain is characterized by a high degree of reliability and security. As such, the technology is perfectly capable to check the user authentication. Verification

confirms, that a user has a relevant and correct key to access to the system. Unfortunately, it is impossible to protect the owner of the key from the theft as in any other system; as it is known, it is easier to get the key from the user not by means of hacking but using the methods of social engineering.

Regardless of that, the blockchain can protect from the penetration into the system and theft of data by hacking or deceiving access systems. The distribution of the system determines the practical impossibility of hacking it.

The attempt to fake the records is going to be quickly disclosed since only confirmed and right blocks of records are distributed among users. With the aid of the blockchain technology, it is possible to create an authentication system for bank clients, that will allow them to access the mobile or internet banking or executing especially critical transactions securely. In a similar way, it is possible to authenticate the bank associates when they access the corporate systems. By using this technology, it is also possible to give secure access to partner banks and IT companies to banking systems and data.

Another direction that is currently gaining popularity and requires authentication of users is the Internet of things. (IOT) Gradually it strongly penetrates our daily life and there appears an extraordinary need to confirm the authenticity with the participation of non-living users of the network.

For example, the owner of the automobile must be granted an opportunity to connect to it, just like a person from a technical support; on the contrary, malefactor should not be able to do that. [2]

Furthermore, the owner of the automobile should connect precisely to his own property, not to anybody else's. Already to this day, different controllers of home automation are widely common; they regulate the climate and engineering infrastructure of the house. There are systems installed in many automobiles that control the behavior of the driver. Diverse sensors and automated systems have become an integral part of the production.

It should be mentioned that not only humans and cars need authentication. One of the most practical applications is the authentication of documents. Licenses, certificates, diplomas, contracts, reports, and pieces of art, all of this can be fixed in the blockchain. Moreover, the blockchain is well-suited for fixating transactions that involve purchase or sale of shares and different financial instruments, as well as being a data repository for pension savings and their use by funds and regulating organizations. [4]

Through the decentralized databases, this technology might be applicable in energetics since it is capable of keeping a record of produced energy, as well as the issues of its implementation among consumers.

Notable examples of such practices include blockchain firms such as Energy Blockchain Labs and LO3 Energy.

As it was stated above, the blockchain is highly reliable and secure. This means that the technology itself is not only suitable for working with cryptocurrencies but can also simplify a lot of other tasks, that require high precision, reliability, transparency, and accessibility.

Nevertheless, the increasing popularity of the blockchain may lead to problems with data storage. How to protect the confidential data, such as the medical file, in the decentralized system, open to all? There are different mechanisms, that restrict access with authentication using the key, but they can't cope with simplicity and safety with centralized storages. In an ideal system of the blockchain, all the chains of operations are conducted only inside the system: no extra software, servers, devices and data outside the system. Data in the blocks should be consistent – every participant of the network compares the block with the hash-sum to exclude the counterfeit. As such, the blockchain may be used within the boundaries of one enterprise, thus, the only users will be employees.

Many big corporations have already evaluated the potential and are actively using the blockchain technology. Nine biggest grocery firms, such as Nestle, Dole, Unilever, and Walmart

have united to track the merchandise using a quite complex network of farmers, brokers, distributors, sellers, regulators, and consumers. [3]

So, the most promising ways of applying the technology, in addition to crypto-currencies are:

1. **Banking**, because the financial services are by far the most advanced industry in terms of blockchain exploration with both independent and consortium initiatives.
2. **Healthcare** – healthcare companies start to see the potential of the emerging technology, envisioning a wide set of possible applications targeting a large set of stakeholders such as biotechnology companies, pharmaceutical companies and their distributors, patients, hospitals and care service providers.
3. **Retail industry** – with prism of blockchain paradigm can impact and disrupt a wide range of processes, from supply chain management activities up to the sales and after sales services. These technologies promise to facilitate goods distribution and improve user experience via interoperable services and data.

Blockchain is poised to be an innovative and exciting platform for many different types of commercial loan transactions and highlights the growing importance of efficiency and transparency in the financial services industry. As this technology develops, businesses should be apprised of these new platforms and the expansion of global innovations in the financial services sector, as well as the legal and regulatory requirements that flow from the use of these novel and revolutionary technologies.

With over 900 blockchain-based cryptocurrencies in circulation and new ones being formed at a breakneck pace, creditors, debtors and bankruptcy practitioners alike should carefully examine cryptocurrency assets in any underlying credit transactions, as well as stay abreast of developments on how bankruptcy courts determine the valuation of these cryptocurrencies.

Capabilities of the blockchain technology are practically endless, and it is possible to find more. Its potential is also grounded in the fact, that each new applicability of the technology may be started by a small group of users or even one user with the subsequent spread even to the world market without making any changes and unnecessary investments. Technology is progressing, and with its growing applicability, more people will find it useful. It is impossible to know what Blockchain-fueled technology awaits us in the future.

BIBLIOGRAPHY:

1. Евтушенко А., Поляков Е. Газета.ру // По цепочке до России. [Электронный ресурс]. 01.02.2018. <http://www.gazeta.ru/tech/2016/02/01/8038769/blockchain.shtml/>
2. Криптовалюта: основные принципы и особенности заработка. [Электронный ресурс]. 01.04.2018. <https://promdevelop.ru/kriptovalyuta/>
3. Машенко П.Л., Пилипенко М.О. Технология блокчейн и ее практическое применение. [Электронный ресурс]. 10.04.2018. <https://3minut.ru/images/PDF/2017/32/tehnologiya-blokchejn.pdf>
4. Худорожков Р. Blockchain всемогущий: чем он полезен для банков. 2015 [Электронный ресурс]. <http://bankir.ru/publikacii/20151106/blockchain-vsemogushchii-chem-on-polezen-dlya-bankov-10006885>

SECȚIUNEA VI: Econometrie și statistică economică

THE PARTICULAR ASPECTS OF ON-LINE STATISTICAL DATA SOURCES

VASILICA LĂCRĂMIOARA CIOMĂRTAN, PhD student

Academy of Economic Studies of Moldova,
61 Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni St, Chișinău , Moldova, Republic of
e-mail: lacri_vasi@yahoo.com

Abstract. *The presentation of the main particular aspects of the statistical data sources offers the possibility to identify the statistical indicators necessary for the elaboration of the various statistical analyzes. This paper aims at presenting the main sources of data existing at the international level, which are so necessary in carrying out the economic and social analyzes at micro and macroeconomic level, in order to make the best decisions, as well as in establishing national and regional policies.*

Keywords: *Official statistical data, Data sources,*

JEL CLASSIFICATION: C80, C81

INTRODUCTION

Official statistical data sources considered public goods are statistical data collected, processed and disseminated by governmental agencies, international organizations or by national statistical institutes, covering all areas of the socio-economic life. Sources of statistical data are diverse, with multiple collection methods available to national statistical institutes or other producers of official statistical data.

MATERIALS AND METHODS

The existence of numerous organizations at international level providing statistical data from different domains was the starting point in this paper for presenting some of their characteristics. In order to achieve the aim of this paper, we started by presenting the typology of these official sources that are to be found within both the legislative framework of the organization and functioning of the National Institute of Statistics (exhaustive observations, sample surveys, partial observations of pilot survey type, administrative sources) and the legislative framework of the Republic of Moldova, where the sources of data collection (selective and exhaustive statistical surveys, as well as administrative data held by public administration authorities) are presented.

RESULTS AND DISCUSSIONS

The sources of statistical data are diverse, with multiple collection methods available to national statistical institutes or other producers of official statistical data.

According to Law no. 93 of 26.05.2017 on the official statistics of the Republic of Moldova, Article 14 also specifies the sources of data collection, taking into account the professional aspects and the volume of data necessary for the production of official statistics, being classified into:

- selective statistical analyses,
- exhaustive statistical analyses,
- administrative data held by public administration authorities and other legal entities.

A typology of these sources can also be found in the legislative framework of the organization and functioning of the National Institute of Statistics (Law 226/2009, article 27 and article 28, with subsequent amendments and completions). Data sources can be composed of: *exhaustive observations*, that is complete analyses which include the entire statistical population

observed, the most popular of which is census; *sample surveys* - that is statistical analyses aimed at collecting data from the reference statistical population; *partial statistical observations of pilot survey type* - which resemble sample surveys, with the difference that ensuring its representativeness is not mandatory; *administrative sources* - data obtained from public administrative registers within the records of public authorities and institutions, information that completes statistical data fund.

At international level, there are numerous organizations providing a wide range of statistical information, representing important statistical data sources. A global presentation of the institutions providing statistical data was made and presented by Global Edge through a web portal: globalEDGE™ created by the International Business Center of the University of Michigan. [3]

Among the most important international institutions that disseminate statistical data using databases, some of which are specialized in certain areas of activity, we mention:

- ***Eurostat*** – is a portal that gathers the latest statistical data provided by the European Commission, statistical information on the European Union. Statistical data is disseminated in a user-friendly manner in three international languages (English, French and German) for various domains– *Statistics from A to Z*, starting from general and regional statistics, economy and finance, population and social conditions, industry, trade and services, up to agriculture, forestry and fishing, transport, international trade, energy and the environment, science and technology. The interface is friendly and easy to use, providing dynamic data for all countries of the European Union. This portal also provides some statistical data for non-EU countries, such as the Southern Neighbourhood Policy countries, candidate countries and potential candidates, and Neighbourhood Policy countries in Eastern Europe. Schematic presentation of statistical data through a navigation tree (databases by themes, tables by themes, tables on EU policy, etc.) helps users to easily obtain the data they need. The European Statistical System also provides in a simple manner a database on the results of censuses conducted in European Union countries, with some information being presented at regional level. [4]

- ***International Labour Organization*** – presents an international overview of labor market, providing through an interactive database, monthly, quarterly and annual indicators on labor, as well as projections of indicators up to the 2050s. The indicators are well structured into subchapters, starting from population and labor force, employment, unemployment, working time, wage earnings and labor costs, up to social protection, occupational safety and health, labor force migration, but also the evolution of consumer prices. Presented in 3 international languages (English, French and Spanish), it provides users with databases on international labor standards (NORMLEX), working conditions laws, employment protection legislation (EPLex), occupational safety and health legislation (LEGOSH), national labor, social security and related human rights legislation, etc. [5]

- ***United Nations*** – offers the statistical database UnData, created to provide free access to current, relevant, and reliable statistics for the global community. The interrogation of the database using a single interface, with simple filters and search options, provides indicator tables for countries world-wide, covering different economic and social domains such as education, health, the environment, energy, industry, information and communication technology, labor force, national accounts, trade and others [6].

- ***World Bank: Enterprise Surveys*** - offers users a broad and quite varied range of economic data on the activity of over 125,000 companies in 139 countries. The presentation of the data in a schematic form provides useful information to researchers, decision-makers, the media and others. [7]

- ***Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)*** – offers through its website dynamic data on a wide range of key statistics for member countries and other major countries. By interrogating the database, the user can get reports directly on the web page, in editable format (.xls), or PDF format .pdf . [8]

- **Trading Economics** - offers a variety of economic indicators for many countries around the world: 36 American countries, 48 European countries, 54 African countries, 49 Asian countries and 10 Australian countries. Data can be filtered by geographic location, population, interest rate, and many other indicators. The website also includes forecasts for a multitude of economic indicators, quarterly forecasts and also forecasts on a longer time horizon. [9]

- **UNCTAD: World Statistical Database** - created by the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), principal organ of the United Nations General Assembly, provides broad coverage of areas through its statistical database, including economic trends, foreign direct investment (FDI), external financial resources, international trade in goods and services, population and labor force, commodity prices, maritime transport and many more. Presented in only two international languages (English and French), the data can be easily exported in multiple file formats, but it also provides relevant graphics through its infographic section. [10]

- **UNDP: Human Development Reports** – United Nations Development Program (UNDP), a subsidiary body within the UN system that acts as the organization’s global development network, with the purpose of assisting developing countries for proper attraction and usage of development assistance through the Human Development Report which reflects human development around the world, using interactive tools. Indices such as Human Development Index (HDI), Inequality-adjusted Human Development Index (IHDI), Gender Development Index (GDI), Gender Inequality Index (GII) and Multidimensional Poverty Index (MPI) are provided in English, French and Spanish, along with indicators connected to different domains, such as health, education, environmental sustainability, human security, income, mobility and communication, trade and trade flows, etc. [11]

- **UNESCO: Institute for Statistics** - disseminates statistical data on education, science, culture and worldwide communication, allowing users to obtain indicators by country, region and year. Presented in 2 international languages, English and French, this website offers users the opportunity to get the latest information on education, culture, science, technology and innovation, by simply choosing from an alphabetical list of countries of the world. [12]

- **World Bank** – has a portal with an enormous world statistics database, disseminated information being organized by countries and by topics of interest. There are several websites on topics of interest, among which, we mention:

➤ **Data** - The World Bank initiative to create an Open Data implies giving all users open access to World Bank data. World Bank data can be accessed by interrogating the database, preformatted tables or different reports. A separate section is dedicated to global development indicators, such as agricultural development, economic policy, and the environment. [13]

➤ **Doing Business Indicator** – covers a wide range of statistics on different aspects of international business development and provides business environment indicators that enable comparisons of economies of over 180 countries, a variety of statistics, from credit availability statistics up to cross-border trade statistics. [14]

➤ **Investing Across Borders** – provides indicators at country level and on topics of interest: cross-border investment sector, start-up foreign affairs, access to land for industrial investment projects, arbitration of commercial litigations. Through this website, the World Bank compared laws, regulations and practices that affect foreign direct investment around the world. [15]

- **World Development Indicators** – represents a World Bank initiative to provide information covering a broad range of topics specific to development, including agriculture and rural development, climate change, energy and mining, the environment, external debt, infrastructure, financial sector, health, poverty, public sector, private sector, social development, social protection and labor force, trade, urban development and education. Data can be filtered and visualized by indicator, area of interest or country, the portal providing

information from over 200 countries and more than 1,000 indicators, covering a long period of time. [16]

– **World Health Organization: Global Health Observatory (GHO)** –provides health statistics from around the world, and over 1,000 indicators from the 194 member states, in 6 foreign languages. It provides global data on maternal health, communicable diseases, non-communicable diseases and mental health, substance abuse, sexual and reproductive health, public health and the environment, essential medicines and vaccines, as well as national and global health risks. [17]

– **World Integrated Trade Solution (WITS)** - is a software that gathers information on world trade and tariffs, data which are collected and centralized from various global organizations such as the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), the World Bank, the United Nations Statistical Commission (UNSD), The International Trade Center and the World Trade Organization (WTO). The portal offers a variety of indicators, and the database can be interrogated either by country or by the desired indicator, but free registration is required. [18]

We have to mention that there are many online data sources available online, some of which provide statistical data only to those who have made an account on their website and pay a certain fee to obtain the desired information. In addition to the above, we have to mention the importance of the official websites of institutes, offices and statistical offices existing in each country, all of which provide official statistical data at country level but also more detailed data, according to their administrative-territorial organization.

CONCLUSIONS

The brief presentation of the characteristics of the main statistical data sources aims to highlight the existence of databases, through which various international institutions disseminate statistical data, some specialized in certain fields of activity, thus offering the possibility to identify the various statistical indicators so necessary in socio-economic analyses that represent the foundation of decision making at micro and macroeconomic level.

The official statistical data sources are one of the cheapest methods of obtaining information and their credibility is unquestionable. The wealth of data and information provided by state statistical institutes, international organizations and government agencies can be effectively used to support decision-making, although decisions in many areas are often based on criteria other than statistical data. Statistical data sources are essential tools for any researcher or analyst, representing the starting point of their work, from documentation, research, analysis, to final presentation of the results of their work.

REFERENCES

1. Lege nr. 226/2009 a organizării și funcționării statisticii oficiale în România, Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 397 din 11 iunie 2009, art.27 și art 28, cu modificările și competențele ulterioare
2. Legea nr. 93 din 26.05.2017 cu privire la statistica oficială din Republica Moldova, Publicat: în Monitorul Oficial Nr. 216-228, art Nr : 349
3. <https://globaledge.msu.edu/global-resources/statistical-data-sources>
4. <http://ec.europa.eu/eurostat>
5. <http://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2015/lang--en/index.htm>
6. <http://data.un.org>
7. <http://www.enterprisesurveys.org/data>
8. <http://www.oecd-ilibrary.org/statistics>
9. <https://tradingeconomics.com/>
10. <http://unctadstat.unctad.org/EN/>
11. <http://hdr.undp.org/en/data>
12. <http://uis.unesco.org/>
13. <http://data.worldbank.org/>
14. <http://www.doingbusiness.org/>
15. <http://iab.worldbank.org/>
16. <http://data.worldbank.org/indicator>
17. <http://www.who.int/gho/en/>
18. <https://wits.worldbank.org/>

SECȚIUNEA VII: Științe juridice. Științe politice și administrative

THE LEGAL PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE: NATIONAL AND INTERNATIONAL PERSPECTIVES

VERONICA ROȘCA, senior lecturer
Technical University of Moldova
e-mail rosca82@gmail.com

Abstract. *In this paper the author reveals briefly the history of the protection of cultural heritage that is a growing international concern. The research aims at revealing the essential issues related to the examination of protection of cultural national heritage and the protection of cultural rights in international law that has led to a fine network of rules and regulations. Thus, the protection of cultural heritage has become an important subject that is relevant in a network of policy areas. The UNESCO World Heritage Convention and the Intangible Heritage Convention should be interpreted in each other's context, and that it may be advised that in time these two Conventions should merge into one. Political shifts in national governments should not stand in the way of the operationalization of the Diversity Convention .*

Keywords: *Global Heritage, fundamental duties, the Constitution, the holder of rights and duties, the legal protection of cultural heritage in international law, UNESCO Conventions.*

The process of raising awareness of the need to protect national heritage by introducing legal responsibility and expressing concerns about the protection of cultural assets has had a long and difficult evolution. As social life progressed, this concern was highlighted, triggering the emergence of the first measures to protect the cultural heritage, becoming a growing international concern. International and national legal instruments have multiplied and tended to turn into *erga omnes* obligations, such as human rights, environmental protection, etc. The protection of cultural heritage is revealed by the concept of the common heritage of humanity as a concern of the international community. At present, international organizations, particularly UNESCO, which have shown a constant commitment to developing the notion of cultural heritage, have an important role to play in the protection of cultural heritage, which determines the development of this important area for the whole of humanity. Since the 1960s, the Council of Europe has been actively involved in European cultural heritage protection activities by adopting a series of conventions, recommendations and resolutions that urge Member States to develop and develop policies to protect cultural heritage.

The historical and cultural heritage with all its components - natural complexes, cultural monuments, art, architecture, archeology, objects of worship, movable and immovable property, etc., considered unique and irreplaceable, represents the inestimable value of the human community is part of the world heritage of all mankind. The protection of monuments of history and culture is the moral duty and obligation of every society

The first legal regulations on the protection of the monuments of history and culture are issued in Italy (1162) [1], which, thanks to the numerous ancient monuments on who owned them, noted early that cultural goods require special protection.

The impact of globalization has also resulted in an increasing interest in the economic exploitation of cultural heritage and the effects of the liberalization of the trade in goods and services with regard to the effects of the global market economy on cultural identity and cultural diversity. Because of the combination of developments in international trade, the media and technology, local cultures are being increasingly confronted with new influences.

Since the beginning of its existence, UNESCO, as a specialized agency of the United Nations, has developed a network of normative instruments regarding the protection of cultural heritage.

The World Heritage Convention (WHC) is the most comprehensive and widely ratified among UNESCO treaties on the protection of cultural and natural heritage. The Convention establishes a system of identification, presentation, and registration in an international List of cultural properties and natural sites of outstanding universal value. Throughout the years the WHC has progressively attained almost universal recognition by the international community

The 1970 UNESCO Convention on the means of prohibiting and preventing the illicit import, export and transfer of ownership of cultural property, followed by the World Heritage Convention of 1982 and the Safeguarding of Intangible Heritage Convention of 2003 and, finally, the Convention on the Protection of the Diversity of Cultural Expressions together form a comprehensive normative system that covers the state of the art in the protection of cultural expressions, and are also, each in their own distinctive way, related to all of the issues presented above. After the entry into force of the Covenants on Civil and Political Rights and Social, Economic and Cultural Rights in 1976, the new Conventions refer to their close relation with these human rights instruments. [2]

The academic analysis of the protection of cultural heritage is currently experiencing a paradigm shift from a compartmentalized approach focusing on physical protection of tangible cultural objects towards a more integrated approach of dealing with cultural heritage [3]. So, during its more than 45 years of life, the 1970 UNESCO Convention has undergone extensive interpretation and evolution in its scope of application. Operational Guidelines, which are the implementing rules governing the operation of the Convention, have been extensively revised. New institutions such as the World Heritage Centre, have been established. New links, with the World Bank and the United Nations, have developed to take into account the economic and political dimension of world heritage conservation and management. However, many legal issues remain to be clarified.

So, nowadays, the most widespread classification of monuments belonging to the universal cultural heritage is the classic method of protecting cultural heritage as the co-existence of several isolated protection regimes:

- *tangible* (movable or immovable) or *intangible* cultural heritage (oral traditions, performing arts, rituals);
- *movable* (paintings, sculptures, coins, manuscripts) or *immovable* cultural heritage (monuments, archaeological sites, and so on);
- *natural heritage*: natural sites with cultural aspects such as cultural landscapes, physical, biological or geological formations;
- underwater (shipwrecks, underwater cities);
- heritage in the event of armed conflict and so on.

Definitions of cultural heritage changed over time and depend on perspective. The international community preferred instead of the cultural notion of cultural heritage. The term *cultural heritage* was introduced by UNESCO legislation in 1973. Cultural heritage or cultural property law (the terms are used interchangeably) regulates and protects culturally significant sites, objects, etc. UNESCO defines the term cultural heritage in several different ways .

Today the concept encloses both tangible and intangible cultural heritage. The glossary of the ICOM Code of Ethics of 2004 defines cultural heritage as *anything or concept considered of aesthetic, historical, scientific or spiritual significance*. A more elaborated definition in the Council of Europe's Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society of 2005 seeks to define cultural heritage as *a group of resources inherited from the past which people identify, independently of ownership, as a reflection and expression of their constantly evolving values, beliefs, knowledge and traditions...* (Council of Europe 2005, article 2).

Our national legal system follows the classical categorization for the protection of cultural heritage which is rather recent date compared with other European countries. The first act on the protection of cultural heritage was the 1993 Monuments Act. Thus, three distinct stages can be delineated as regards the consolidation of the national legal framework:

- in the first stage (1993-1994) the Law on the Protection of Monuments was adopted (No 1530, 22.06.1993) and the European Cultural Convention (19.12.1954, Paris) was ratified;

- in the second stage (1999-2008), two laws were adopted: the Law on Culture (No 413, 27.05.1999) and the Law on Museums (No. 1596, 27.12.2002). 9 Cultural Heritage Conventions (5 UNESCO Conventions and 4 European Conventions) have been ratified;
- in the third stage (2010-2018) 5 organic laws on the protection of cultural heritage were adopted: archaeological heritage (2010), mobile heritage (2011), public monuments (2011), graves and war memorial works (2017) .

The protection of monuments as a fundamental duty is also a characteristic of the Constitution of the Republic of Moldova, according to the content of art.59, the preservation and protection of the monuments of history and culture is the duty of every citizen [4].

So, in the first place, the national legal system strictly distinguishes between the protection of intangible cultural heritage on the one hand and the protection of tangible cultural heritage (immovable and movable) on the other. In 2006, the Republic of Moldova ratified the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage (Paris, 17.10.2003), completing the list of other international instruments in the field of intangible cultural heritage on its territory in order to mitigate the risks of its loss. To date, national law grants specific protection to cultural objects of immovable character, as well as of movable character.

At the moment, major challenges in the field of national cultural heritage are:

- lack of strategic vision on cultural heritage issues;
- the lack or inefficiency of the institutional framework necessary for training in the patrimony protection;
- the lack of institutional training system for cadres in the field of protection and management of cultural heritage;
- the need to save the national cultural heritage in all its diversity;
- the continuous degradation of the patrimony, the absence of state budget funds for the documentation, preservation and protection of the national cultural heritage, and the absence of legal mechanisms capable of ensuring the integrity of cultural heritage.

So, our national policy on legal protection of national cultural heritage developed in a tradition of great ambitions, but modest achievements. While many 19th-20th century European states were engaged in developing a protective regime for national cultural heritage, in the Republic of Moldova the first modest attempts appear only at the end of the 20th century, so a double pillar is needed: citizens' awareness of the need to protect the cultural patrimony, besides legislation in the field. Therefore, most legislative measures on the protection of cultural heritage are inspired by the developments in international law. The debate on the protection of cultural heritage in the 20th century wavered between nationalism and internationalism. The need to protect the cultural heritage in national territories, the need to protect free exchange of or trade in cultural objects and the need to protect the international interests in protecting cultural heritage.

All of the above mentioned international instruments have one common feature. They represent a bias towards a nationalist and internationalist approach, the implicit statement its hat cultural heritage is important to a distinct people or community, by contributing their creations to their cultural heritage, contributes *to the cultural heritage of the world*.

BIBLIOGRAPHY:

- 1.S. A.Luca, *General Archeology*, Alba Iulia: 1999, p.25
- 2.L. Belder, *The legal protection of cultural heritage in international law*, Maastricht: 2010, p.22.
- 3.K. Lubina, *Protection and Preservation of cultural heritage in the Netherlands in the 21st century*, Maastricht: 2008, p.18.
- 4.The Constitution of the Republic of Moldova of 29.07.1994.
- 5.F.Franconi, *A dynamic evolution of Concept and Scope: From Cultural Property to Cultural Heritage*, Paris: 2007, Vol.I, p.221.

GEOPOLITICS OF INTERNATIONAL FUNDING PROGRAMS

ANA CIOFU

Center for Socio-Economic Development
and Innovative Entrepreneurship Support
Republic of Moldova, Chisinau, Nicolae Costin 3,
e-mail: annaciofu@gmail.com

Abstract. *The position of a foreign aid recipient country requires the understanding of the aid's economic, political and strategic impact over the country itself and over its role in the international relations system. Foreign aid and international funding programs have a deep geopolitical substrate, which has to be acknowledged and managed accurately by the recipients. Considering the fact that public reports in Moldova refer only to aid economic effectiveness, this paper tries to draw attention to geopolitical aspects of aid, unjustly underestimated.*

Key words: *Foreign aid, geopolitics, international funding schemes, international relations, donors, recipient countries, Moldova*

JEL CLASSIFICATION: F35; F50.

INTRODUCTION

The high volumes of foreign aid in the national economy (more than 440 million Euros in 2016) demonstrate the necessity of analysing this phenomenon from different perspectives. While the impact over the economic development is well covered, geopolitical aspects are, generally, underestimated. As a small player of the international relations, with the status of recipient country, Republic of Moldova needs a deeper understanding of the current trends and mechanisms in international political economy and its place in this system.

Dudley and Montmarquette (1976) identify three donor motives behind foreign aid. First, donors expect recipient nations to express gratitude in the form of support for donors' interests, perhaps in the sphere of international politics. Second, recipients may trade more with donors, furthering the donors' economic interests. Finally, donors may care that their aid helps residents of recipient nations enjoy a better standard of living [1, p. 134].

Additionally, when theorizing the geopolitical concept regarding foreign aid, four theoretical approaches can be applied to analyse the topic: the power-political hypothesis, the political stability and democracy hypothesis, the development and performance hypothesis, and the strategic-defensive or Cold War hypothesis [2, p. 459]. These approaches are able to deliver important insights for understanding donors' motivations to provide financial aid and how aid is politicized. The power-political hypothesis proves how aid is given to obtain support from the recipients. Consequently, the political stability and democracy hypothesis explains how aid should be seen in the context of human rights. The development and performance hypothesis underlines how aid should be analysed from the point of view of future development perspectives. Finally, the strategic-defensive hypothesis reveals how differences in the provision of aid reflect the competition between the West and East in recipient countries.

In this context, the present research aims at applying the above mentioned hypotheses to the situation of Republic of Moldova, differentiating several categories of donors by giving them geopolitical substrate. As a whole, the paper will also assess the impact of foreign aid on international relations from the perspective of a recipient country.

MATERIALS AND METHODS

The specialty literature focuses mostly on foreign aid as official development assistance, foreign aid's impact over development and aid effectiveness. Scientific papers analyse rationales for foreign aid, historical evolution of ideas on foreign aid, development theories, relation between donor and recipient dysfunctions which influence aid delivery, new aid paradigm [3] or main challenges in implementing new aid agendas.

On the other hand, geopolitical and realpolitik aspects of foreign aid and international funding schemes are analysed much less often or are totally lacking in small recipient countries, like Republic of Moldova, for instance. However, different scientific articles tackle the shifting of geopolitical interests of donor countries and the effects these interests have on the provision of aid in developing countries [4], and generate new insights into the complex relations between international development aid and geopolitics.

The main method used to develop the present research is the applicability of theoretical hypotheses to a specific situation which led to the elaboration of a study case for Republic of Moldova. In order to ensure the accuracy of results, was also performed the documentation and analysis of public reports related to foreign aid offered to Republic of Moldova by different donors and of international funding programs active in the country.

RESULTS AND DISCUSSIONS

According to the State Chancellery, the biggest provider of foreign aid in Republic of Moldova is European Union, with a volume of 94,9 million Euros in 2016 [5, p. 24]. The situation is easily explained by the immediate proximity of the two entities, the participation in the European Neighbourhood Policy and the interest of the EU in promoting its principles in the non-member countries.

A distinctive phenomenon, however, needs more attention in regard with the financing provided by EU through several funding schemes in Republic of Moldova. The majority of calls opened for non-governmental organisations during 2017 had as program objective to "restore confidence in the European path of Republic of Moldova"[6]. Such extremely explicit formulations demonstrate unequivocally the viability of the power-political hypothesis which states that the aid is given to obtain support from the recipients.

The power-political hypothesis applies also to the case of Romania, which is the third main donor in the Republic of Moldova. The half-half support received from the recipient citizen challenges this donor to adopt a more active position in the system.

The political stability and democracy hypothesis explains the classical and historical approach of foreign aid and the rationale for majority of international funding programs. It sees aid in the context of human rights, which became a cross-cutting issue in all currently available funding schemes. This is the favourite topic of USA and United Nations programs, but also of other international and regional financing mechanisms, like those pursued by embassies or private foundations.

Beyond the aspect of human rights, the political stability is envisaged by regional leaders, like Poland, who is interested in the regional stability and focuses its development aid in Eastern Partnership countries in order to consolidate its own position and role.

Aid effectiveness is the most debated topic in the scientific literature related to the geopolitics of foreign aid and development aid policies. It is also the main approach used in public reports of both, donors and recipient countries. The results obtained by the recipient countries based on foreign aid efficiency indicators influence the future of the foreign aid and the forms by which it is given. In this case, the aid analysed from the point of view of future development perspectives reflects the correctness of the development and performance hypothesis.

Available data show a high growing impact of foreign assistance over the national economy. For example, the Table 1 indicates the dynamics of foreign assistance efficiency indicators [5, p. 22] underlining the shares of foreign aid in several budgetary categories.

Table 1. Dynamics of foreign assistance efficiency indicators in Moldova, %

Indicator	2016	2015
Share of foreign aid in GDP	6,66	5,68
Share of foreign aid in national public budget	9,34	15,87
Share of foreign aid in remittances	45,70	35,24
Share of foreign aid in direct foreign investment	4,00 times	1,86 times
Share of foreign aid in total import	12,27	9,32

Source: State Chancellery calculations based on World Bank indicators

The total share of foreign aid in the socio-economic development of the country is much higher if are envisaged also the contributions to non-governmental organisations and other private institutions.

In the context of aid effectiveness it is worth to differentiate the aid with economic benefit for the recipient and the aid with economic benefit for the donor. This leads to a whole new hypothesis of the donor's economic advantage which explains how aid is given in order to obtain future economic benefit. It is the case of specific programs [7] which facilitate, for instance, the acquisition of equipment produced in the donor country, promoting own companies at international level, beyond the mechanisms of offered development aid.

The strategic-defensive hypothesis is the most delicate of all and sees aid as competition between the West and East in recipient countries. It can be seen also as a North-South competition, considering the evolution of international relations after these hypotheses were launched. Although sensitive, specifically this hypothesis expresses in the best way the geopolitical substrate of the foreign aid.

At global level, it is interesting to observe the high volumes of investment made by China in Africa and the Pacific. Recipients of China's largesse are beginning to worry about their growing indebtedness to Beijing, and traditional donors are concerned that their influence in the region is diminishing in the face of a new, generous competitor [8]. However, this concern regarding the raising activity of the so-called "non-traditional donors" should not be maintained separately from understanding the political interest of the traditional donors. Recipient countries should be eager to find the right approach and the right motivations of all donors active in the country, in order to balance their interest with the interest of the country.

Regionally, it is notable the financial effort made in the Transnistrian region by the two "competing" sides. On one hand, budgetary support is offered to local authorities by Russia. On the other hand, European Union finances several programs for confidence building measures between the two banks of river Nistru [9]. This is the practical manifestation of the strategic-defensive hypothesis, simultaneously with the power-political hypothesis. The same situation is observed in Gagauzian autonomy, with the addition of the third actor – Turkey. Yet, competition among donor countries has proved to be an advantage for aid provision and distribution, according to Ritendra Tamang [4, p. 46].

Given as a demonstrated fact the geopolitical substrate of foreign aid, appears the necessity to differentiate donors by the likelihood to adopt political selectivity in the provision and distribution of aid. In the Table 2 are indicated types of donors and probability for them to become susceptible to promoting political interest in recipient countries. The example highlights only the probability dragged by the need for international support. However, different needs can reveal different probabilities.

Table 2. Donor categories by probability to adopt geopolitical substrate under the need for international political support

Category	Likelihood
Governmental macro-economic support	High
Funding programs provided by embassies	High
International funding agencies	High
Cross-border cooperation programs	Medium
Regional development agencies	Medium
Private foundations	Low

Funding programs with traditional economic and development priorities are less susceptible to promote the political interests of their contributors. It is most likely to occur a shift of target areas for these programs, with keeping the same priorities. Similar situation was witnessed in the post-colonial countries, were after the Cold War traditional donors moved significant aid shares from ex-colonies to the ex-soviet countries.

CONCLUSIONS

The application of geopolitical theoretical hypotheses to a concrete country situation reveals many aspects of the foreign aid, unnoticed previously. They can explain the logics behind donors' conditions or shifts of priorities and can prepare the recipient countries to react in different scenarios according to their interest.

It is already established that foreign aid is a tool of foreign policy, not solely an instrument for the economic development of poor countries [10, p. 16]. Moreover, to comply with their political agendas, major aid donors (such as USAID, CIDA, and the EU) have clearly shifted their focus from humanitarian aid to political selectivity in the provision and distribution of aid [4, p. 51].

For small recipient countries, it is important to understand that in addition to pure altruism, strategic interests have always been relevant. In the Cold War era, aid was used as an instrument to buy allegiance. More recently, aid has focused substantially on security concerns [11, p. 334]. This is why foreign aid must be seen as an instrument of the international relations actors, recipient countries being directly influenced by it.

REFERENCES:

1. Dudley, Leonard M. and Montmarquette, Claude. "A Model of the Supply of Bilateral Foreign Aid." *American Economic Review*, March 1976, 66(1), pp. 132-42
2. Fielden, M. B. (1998). The geopolitics of aid: The provision and termination of aid to Afghan refugees in North West Frontier Province, Pakistan. *Political Geography*, 17(4), 459-487
3. H. Gunatilake, R.V. Fabella, and A. Lagman-Martin, *Foreign Aid, Aid Effectiveness and the New Aid Paradigm: A Review*, 2015
4. Ritendra Tamang, Geopolitics and Shifts in Development Aid Policies: The Effects on Poverty in Nepal, in *Journal of Sustainable Development*, vol. 2, no. 2, July 2009
5. Annual Report on foreign assistance received by Republic of Moldova in 2016, in: http://amp.gov.md/portal/sites/default/files/inline/oda_raport_2016.pdf
6. Notice of Funding Opportunity PAS-CHISINAU-FY18-02, in: <https://www.grants.gov/web/grants/view-opportunity.html?oppId=299273>
7. <http://www.jnpga.md/>
8. Philippa Brant, The Geopolitics of Chinese Aid, Mapping Beijing's Funding in the Pacific, *Foreign Affairs Magazine*, March, 2015
9. <http://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/projects/confidence-building-measures-programme-4.html>
10. Clair Apodaca, Foreign Aid as Foreign Policy Tool, *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, 2017, pp. 23
11. Subhayu Bandyopadhyay and E. Katarina Vermann, Donor Motives for Foreign Aid, *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, July/August 2013, 95(4), pp. 327-36

II. MASTERANZI ȘI STUDENȚI

SECȚIUNEA I: Competitivitatea economiei Republicii Moldova. Aspecte macroeconomice

COMPARATIVE ANALYSIS OF LIVING STANDARD IN SOME EUROPEAN COUNTRIES

MOSEEV ANASTASIA

Academy of Economic Studies of Moldova,
Republic of Moldova,
Chisinau, Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61 street
e-mail autor: moseeva_nastea@mail.ru

COBAN MARINA

Academy of Economic Studies of Moldova,
Republic of Moldova,
Chisinau, Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61 street
e-mail: mcoban.mcoban@gmail.com

Rezumat. Scopul lucrării este analiza nivelului de trai în Cehia, Polonia, România, Bulgaria, Ucraina și republica Moldova pentru a observa diferența dintre nivelul de trai în republica Moldova și alte state europene. Principalele metode de cercetare au fost analiza datelor colectate și compararea acestora, principalii indicatori fiind produsul intern brut, produsul intern brut pe cap de locuitor, salariul mediu, bunăstarea, durata medie de viață și indicatorul „indexul prosperității Legatum” care cuprinde cei mai importanți factori ai nivelului de trai: bogăția, creșterea economică, educația, sănătatea, bunăstarea personală și calitatea vieții și ne arată pe ce loc se plasează statele după nivelul de trai. De asemenea, relatarea datelor obținute la informația oferită de sursele bibliografice. Cel mai relevant rezultat obținut a fost faptul că Republica Moldova are unul dintre cele mai joase nivele de trai după toți indicatorii utilizați și pentru a ridica acest nivel este nevoie de schimbări majore în toate domeniile de activitate, economie, politică, învățământ și altele.

Key words: *Produs Intern Brut, Nivel de trai, Republica Moldova, Indexul prosperității Legatum.*

INTRODUCTION

The purpose of the research is to analyse the standard of living in Republic of Moldova in comparison with other European states. For that I chose Romania, Poland, Czech Republic, Ukraine and Bulgaria. The main objectives are to compare the following indicators: GDP (Gross Domestic Product), GDP per capita, Average salary, life expectancy, well-being, access to education, science, culture, art, sports, population health, etc. and identify solutions that would raise the standard of living in Moldova.

BODY PARAGRAPH

1. Brief analysis of the bibliographic sources in the field of the researched problem;

Country\Indicators	GDP 2017 (billion US dollars)	GDP per capita 2017 (US dollars)	Average salary 2017 (US dollars)	well- being 2016	life- expectanc y 2016	Legatum Prosperit y index rank 2017
Czech Republic	209,65	19818	1316	6.3	78.2	26
Poland	509,96	13429	1273	5.9	76.9	32
Romania	204,94	10372	892	5.2	74.3	46

Republic of Moldova	7,95	2240	339		72.1	98
Ukraine	104,06	2459	282	5	70.3	112
Bulgaria	55,95	7924	646	4.2	73.9	

Table 1

The Legatum Prosperity Index is an annual ranking developed by the Legatum Institute, a division of the private investment firm Legatum. The ranking is based on a variety of factors including wealth, economic growth, education, health, personal well-being, and quality of life. In the 2017 rankings, there were 149 countries ranked.

After analysing table 1 and using different sources it can be concluded that the population in the Czech Republic is literate, the country is engaged in development, the life expectancy is high (78.2), education and medicine are at a good level, the transport system is developed in the country, the Krona rate is stable and people have decent housing conditions. An important indicator of the standard of living of the population is the country's GDP and GDP per capita which have a high level.

Life in Poland is one of the most measured in Europe. Here is a high standard of living, inexpensive food, entertainment, respect for all social standards, well-organized education, even visitors can easily open a business in any industry. Migrants are almost completely equalized with the indigenous population. The communication between the settlements, as well as inside the cities in Poland is very well developed. The main types of transport are several: buses, trams, metro, and city trains. There are many museums, cafes, restaurants, and entertainment centers in almost all cities. Since the standard of living here in general is quite high, and life itself is conservative and measured, the crime rate in Poland is much lower than in other European countries. This information can be confirmed by high GDP (509,96 billion US dollars) and high GDP per capita (13429 US dollars). Czech Republic and Poland are ranked 25th and respectively 30th place according to the Legatum Prosperity index. They enter in the top 30 states with the highest level of living.

After accession to the European Union, Romania provides all the comforts of a modern lifestyle, usually associated with the West. Its main industries are engineering and electricity, and the service industry also plays an important role in the local economy. It also has a very distinctive culture and identity. In Romania, there is a universal health system, although it is not as good as it can be. Hospitals can be weak, especially in small towns, many skilled health workers leave the country to find better opportunities. In Romania, there is a decent network of roads and highways. Romania occupies 47 places in Legatum Prosperity index which means that it has a good living standard. GDP in Romania is just a few smaller than GDP in Czech Republic and life-expectancy there is 74.3.

The consulting company Boston Consulting Group presented the results of its new study, which assessed the European countries in terms of living standards. Among the European countries, the Republic of Moldova was placed at the end of the rating. According to the research, in our country the standard of living is one of the lowest in Europe. The researchers assessed the living standards in the countries by 44 criteria, including GDP, unemployment, inflation, epidemics, quality and accessibility of education, infrastructure quality, environmental conditions, level corruption and freedom of the media. We can see in table 1 that Republic of Moldova has a very small GDP (7,95 billion US dollars) and GDP per capita (2240 US dollars).

The Legatum Prosperity index for Ukraine is 110, which is one of the lowest level, as it is worse than Legatum Prosperity index for the Republic of Moldova. The economic situation there is bad and well-being is also at a low level (5) which means that the living standard in Ukraine is very poor.

The standard of living in Bulgaria is below the European average. The country ranks first in the rating of the poorest countries of the European Union on labor remuneration. It's GDP (55,95 billion US dollars) is smaller than GDP in Ukraine (104,06 billion US dollars) and has a small well-being (4.2).

2. Description of the used research methods;

The main research methods were the analysis of statistical data for each country in order to identify standard of living and also I use information from bibliographic sources and did a conclusion.

3. The obtained results;

After all observations we can say that Moldova has one of the lowest standard of living. Between these states Czech Republic has the best standard of living, being followed by Poland, Romania, Bulgaria and Ukraine.

CONCLUSIONS /RECOMENDATIONS

In conclusion, Republic of Moldova and Ukraine have the lowest standard of living. These statistical data also indicate a very low level of state economy and development. In order to increase standard of living, Republic of Moldova need to regulate the incomes of the population, to stop the emigration of young people and specialists abroad, to increase social security and decrease the level of unemployment. Also it need to make reforms in the field of health, education and culture and to improve services in the sphere of housing and communal services, trade and household services.

BIBLIOGRAPHY:

https://en.wikipedia.org/wiki/Legatum_Prosperty_Index#2017_rankings
<http://poland1.top/zhizn-v-polshe>
<http://www.komfortbodrum.net/news/ob-urovne-zhizni-v-turtsii/>
<http://ultramodern-home.ru/2017/06/zhizn-v-rumynii-v-2017-uroven-zarplaty-otzyvy-ceny/>
<http://happyplanetindex.org/>

COMPETITIVITATEA EXPORTURILOR REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXT EUROPEAN ȘI REGIONAL.

OLARU LIDIA, student, anul II, gr. EG-161

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, IGNATIUC DIANA
Academia de Studii Economice a Moldovei (ASEM),
Republica Moldova, mun. Chișinău, MD-2005,
str. Mitropolit Gavril Bănulescu-Bodoni, 61

***Abstract:** Under the current conjuncture of the global economy, competitiveness is a key factor in success in the competitive struggle. One of the most representative indicators of competitiveness is export performance, so the present study examines the level of competitiveness of the Republic of Moldova through the analysis of Moldovan exports performances in the context of the European market and CIS market.*

***Key-words:** Competitiveness, exports, export specialization, export performance, European Union, CIS, export structure.*

În condițiile actualei conjuncturi ale economiei mondiale concurența reprezintă un adevărat generator al performanței economice a agenților economici, iar competitivitatea un factor cheie al succesului în lupta concurențială. Cele mai multe studii definesc competitivitatea drept capacitatea unei națiuni de a crea valoare prin intermediul întreprinderilor care activează în cadrul acesteia și prin urmare creșterea și menținerea unui standard ridicat de viață pentru cetățenii săi.

Respectiv pentru a măsura nivelul competitivității în literatura de specialitate sunt utilizați doi indicatori: analiza productivității totale a factorilor de producție fie examinarea performanței exporturilor, astfel îmi propun spre examinare competitivitatea economiei Republicii Moldova prin prisma analizei performanțelor exporturilor moldovenești în contextul pieței europene și pieței

CSI. Respectiv pentru examinarea raportului dintre nivelul competitivității și nivelul performanței exportului consider că este relevant de examinat următoarele aspecte:

- Analiza evoluției exporturilor atât în context general cât și în contextul principalelor piețe de desfacere.
- Determinarea factorilor care au dus la schimbări în dinamica exporturilor pe principalele piețe de desfacere.
- Analiza structurii exporturilor și specializarea exporturilor moldovenești.

Pe parcursul ultimilor 18 ani exporturile Republicii Moldova au avut o dinamică atât de creștere, cât și de descreștere, dar cu o tendință generală pozitivă. Situația este alta dacă analizăm evoluția exporturilor în cadrul principalelor piețe de desfacere, pentru piața UE sesizăm o creștere considerabilă a exporturilor spre deosebire de piața CSI unde exporturile au o dinamică negativă, acest lucru este vizibil în figura 1. Dacă în anul 2012 ponderea țărilor C.S.I. în exporturile moldovenești a constituit 42.9%, iar a țărilor U.E. – 46.9%, după semnarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în anul 2016 exporturile pe piața europeană constituiau deja 65.1% și doar 19.9% revenea țărilor C.S.I.

Factorii care au dus la creșterea exportului de mărfuri în Uniunea Europeană sunt:

- Implimentarea acordului de liber schimb cu Uniunea Europeană
- Integrarea produselor moldovenești în fluxurile internaționale
- Creșterea calitativă a exporturilor, datorită investițiilor efectuate în extinderea și reînnoirea bazei tehnologice

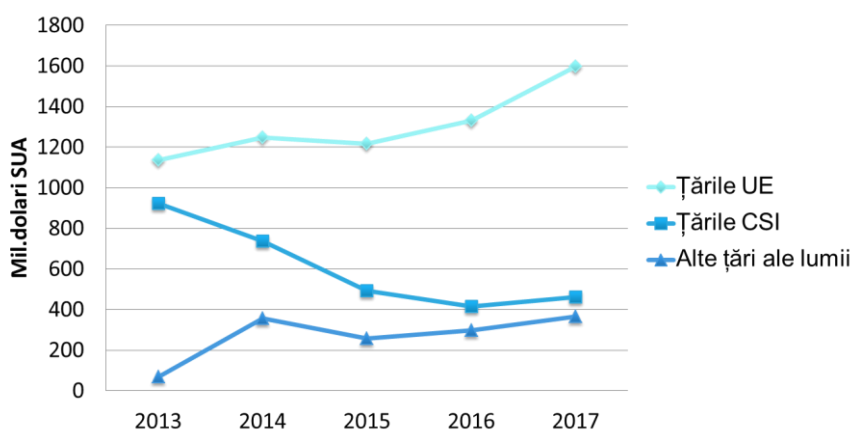

Figura 1: Evoluția exporturilor de mărfuri a Republicii Moldova pe grupe de țări

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

Factorii care au dus la diminuarea exportului de mărfuri în CSI

- Embargoul rus asupra unor produse din Republica Moldova (2013-prezent)
- Orientarea exporturilor moldovenești către Uniunea Europeană.
- Lărgirea pieței de desfacere a exportului moldovenesc (către orient și SUA).

Conform structurii exporturilor Republica Moldova se specializează în producția următoarelor categorii de mărfuri: Legume și fructe, cereale și produse cerealiere, produse comestibile de origine animală, băuturi, tutun, articole și accesorii din îmbrăcăminte, zahăr și produse din zahăr, echipamente electrice și echipamente pentru transport.

Astfel, în baza celor examinate mai sus, concluzionăm următoarele:

- Geografia exporturilor moldovenești s-a schimbat în favoarea piețelor noi din Uniunea Europeană, și în scădere pe piețele tradiționale din C.S.I.;
- Structura exporturilor se modifică atât prin diminuarea mărfurilor din sectorul agricol, cât și prin creșterea celor din sectorul industrial în special fabricarea de utilaje și piese;

- Exporturile moldovenești necesită investiții majore în perfecționarea metodelor de producție, ambalare, păstrare și transport pentru majorarea nivelului competitivității pe piețele europene care respectiv reprezintă una dintre cele mai avantajate piețe.

Sporirea competitivității exporturilor Republicii Moldova în contextul regional și european presupune sporirea ponderii industriei prin accelerarea transformărilor structurale în sectorul dat, recapitalizarea sectorului agricol și implimentarea noilor tehnologii pentru majorarea productivității și respectiv competitivității sectorului dat, orientarea sectorului agricol spre creșterea produselor cu valoarea înaltă, inclusiv a celor ecologice, pentru a deține poziții concurențiale solide la nivel internațional, asigurarea durabilității resurselor naturale și sporirea „imunității” sectorului agricol la condițiile climaterice nefaste.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CLIPA V., PELIVAN M., FALA A. Analiza competitivității naționale prin prisma indicatorilor de performanță a exporturilor. Disponibil <http://www.asm.md/administrator/fisiere/cadru/f232.pdf>-[accesat 3.05.2018]
2. Analiza Piețelor Prioritare de Export și Instrumente pentru Promovarea Exportului Republicii Moldova în UE și alte Piețe. MIEPO, 2015. Disponibil https://uipac.md/uploads/0/images/large/final-report-rom_560be468d1810.pdf [accesat 3.05.18]

CRIPTOMONEDA- NOUA VALUTĂ A VIITORULUI

BIVOL CĂTĂLINA, stud., anul I, Specialitatea: Finanțe și Bănci
Conducător științific: lect. univ., ȚĂRUȘ VICTORIA
Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova

Abstract. *Bitcoin is in the top of the cryptocurrency league, so it is the most widely used in addition to its competitors. The payment system is a peer-to-peer network that facilitates the free exchange of virtual currencies. Both natural persons and legal entities can benefit from the services in any corner of the world.*

Ce este o Criptomonedă?

➤ **Criptomonedă** sau **criptovalută** (din engleză *CryptoCurrency*) este un tip de monedă digitală, virtuală, o *monedă surogat*, nebancară, folosită ca mijloc de plată, (ex: Bitcoin, Ethereum, Bitcoin Cash, Ripple, Litecoin, Dogecoin).

Există mai mult de 700 de criptomonede disponibile pentru comerțul pe piețele online, dar numai aproximativ 20 dintre acestea au avut capitalizări de piață de peste 10 milioane USD.

Ce este Bitcoin?

➤ **Bitcoin** este o rețea consensuală ce oferă un nou sistem de plată și bani complet digitali. Este primul sistem de plată peer-to-peer (din engleză *de-la-individ-la-individ*) descentralizat susținut de utilizatorii săi fără o autoritate centrală sau intermediari.

Bitcoin folosește tehnologia peer-to-peer pentru a opera fără vreo autoritate centrală sau bancă; administrarea tranzacțiilor și emiterea de bitcoini se face în mod colectiv, de către rețea. Bitcoin este opensource; proiectul este public, nimeni nu deține sau controlează Bitcoin și oricine poate contribui.

➤ Tranzacție reprezintă **un transfer de valoare între portofele Bitcoin** ce este inclus în lanțul de blocuri. Portofelele Bitcoin păstrează o parte secretă de date numită *cheie privată(hash)*, ce este folosită pentru a semna tranzacției, oferind o dovadă matematică că provine de la deținătorul portofelului. *Semnătura* de asemenea previne alterarea tranzacției de către altcineva după ce a fost emisă. Toate tranzacțiile sunt emise între utilizatori și de obicei încep să fie confirmate de către rețea în următoarele 10 minute, printr-un proces numit *minat*.

Tranzacțiile se fac pe baza unei adrese alfanumerice sub forma unui Hash de genul *1FfmbHfnpaZjKFvyi1okTjJJusN455paPH* derivat din porțiunea publică a uneia sau a mai

multor perechi de chei criptografice, generate gratuit. O cheie criptografică reprezintă un algoritm ce necesită două chei individuale, una secretă și una publică legate prin algoritm. Pentru a beneficia de criptomonede trimise către o adresă, utilizatorul trimite un mesaj, semnat digital, cu plata împreună cu cheia privată asociată.

Protocolul Bitcoin este creat în așa fel încât noi bitcoini sunt creați la o rată fixă. Aceasta face ca mineritul de Bitcoin să fie o afacere foarte competitivă. Când mai mulți mineri se alătură rețelei, devine surprinzător de dificil pentru a face un profit și minerii trebuie să devină mai eficienți pentru a-și micșora costurile de operare. Numărul de noi bitcoini creați în fiecare an este înjumătățit periodic până când generarea de bitcoini se oprește complet în momentul în care vor exista 21 de milioane de bitcoini. În acest punct, minerii Bitcoin vor fi răsplătiți probabil exclusiv din numeroasele mici taxe de tranzacție.

Pretul bitcoinului este volatil

Pretul unui Bitcoin este dictat de cerere și ofertă. Când cererea de bitcoini crește, crește și prețul, iar când cererea scade, scade și prețul. Din ianuarie 2017, volumul acestuia a crescut considerabil (de 17 ori). Astfel, la finele anului 2017, s-a înregistrat un Boom evident, valoarea unui bitcoin crescând cu aproape 20.000 \$. Fusesse un record mondial.

Poate oare apărea propria criptomonedă în Moldova?

Moneda virtuală a început să câștige teren și în țara noastră. Sistemul național de plăți a lansat primul bancomat în noiembrie 2017 cu ajutorul căreia, bitcoini pot fi convertiți în bani reali. La moment, sunt deja două bancomate.

În Moldova, statutul criptomonedei nu este definit de legislație, adică sunt imposibile diverse operațiuni cu această valută, până când BNM nu o va recunoaște ca mijloc de plată legitim. Însă, se menționează faptul că este folosită pe larg de persoanele atât juridice, cât și fizice, ca alternativă a banilor.

Am observat că pe platforma www.999.md au apărut tot mai multe anunțuri în care proprietarii de imobile sau bunuri mobile își vând proprietățile în schimbul bitcoinilor. S-a deschis chiar recent și un magazin de mobilă ce acceptă Bitcoinul în calitate de mijloc de plată. Încă o noutate revoluționară apăruse pe platforma mass-media cum că Vinăria Purcari și-a lansat propria criptomonedă, ce se echivalează cu o sticlă Negru de Purcari, Ediție Limitată, ce se păstrează la Chateau Purcari. Posesorii monedei virtuale, pot procura vinuri și accesorii sau să le schimbe pe Bitcoin sau Ethereum.

Întrebarea primordială e: are oare viitor Bitcoinul în Moldova?

Dacă să facem o tangentă cu celelalte țări ale lumii, spre exemplu Japonia, aceasta în aprilie 2017, a legalizat bitcoin ca metodă de plată și a introdus un sistem de licențiere pentru exchange-urile ce își desfășoară activitatea în țară, permițând companiilor care activează în acest domeniu să funcționeze în timp ce așteaptă licența. Odată cu adoptarea bitcoin ca metodă de plată, în Japonia au fost create două instituții de auto-reglementare pentru piața Cripto – Asociația Blockchain din Japonia (JBA) și Asociația oamenilor de afaceri din domeniul criptomonedelor (JCBA).

Japonia a fost urmată de Franța în scurt timp, care dorește cât mai rapid să legalizeze și să conceapă niște reguli de folosire a monedei virtuale, intenționând să reglementeze proiecte și start-up-uri care caută să strângă capital prin acest model ultramodern de strângere de fonduri.

Ucraina, necătând la situația politică ce defavorizează economia țării, a decis și ea să reglementeze criptovaluta, susținând legalizarea mineritului și utilizarea tehnologiei block-chain atât în sectorul public, cât și cel privat.

Pot confirma cu certitudine că, odată ce țările cu un grad mai înalt de dezvoltare decât Moldova au perceput un viitor luminos ceea ce ține de folosirea pe larg a criptovalutei, cu scopul de a favoriza și a îmbunătăți situația social-economică, atunci Bitcoinul are într-adevăr viitor și în Moldova!

INVEȚIȚIILE DE CAPITAL STRĂIN ȘI AUTOHTON

RĂILEANU PARASCOVIA

Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova,
Email: pasa.railean@mail.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BALAN ALIONA

Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova,
Email: balan.a@ase.md

Résumé

Le but du projet: L'analyse de l'évolution de l'investissement étranger au cours des dernières années et d'identifier les facteurs qui ont contribué à ces changements et la possibilité de faire une prévision des investissements.

Approche: Ce projet présentera les principes de la réglementation des investissements, et aussi seront mentionnés les investisseurs principaux et les raisons du déclin de ces investissements au cours des dernières années.

Conclusions: Sur la base de l'analyse de ce document nous pouvons examiner certaines choses plus détaillées et apprendre à attirer l'attention sur certains détails, parce que les grandes choses se cachent en petits détails.

Limitations/Suggestions de recherche: Cet article encourage une analyse approfondie du sphère d'investissement en République de Moldavie.

Les résultats obtenus: La valeur applicative de cet article est la conclusion et l'analyse de l'information disponible au grand public peut être utile pour la sensibilisation de masse des gens à tout ce qui se passe autour de nous chaque jour.

La nouveauté scientifique et l'originalité: Les investissements de capitaux n'ont jamais été stables, surtout sur le territoire de la République de Moldavie, les raisons sont non seulement l'économie fluctuante que nous avons, mais aussi le passé "propre" dans le monde des affaires de la Moldavie. Les fluctuations de l'investissement doivent être considérées d'un point de vue différent, non seulement de ce qui se trouve au-dessus de la surface.

Cuvinte-cheie: investiții, capital străin, partener, relații, investitori, previziune.

Investițiile de capital reprezintă o totalitate de bunuri (active) depuse în activitatea de întreprinzător pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv pe baza contractului de leasing financiar, precum și în cadrul parteneriatului public-privat, pentru a se obține venit. Principiile de reglementare a investițiilor de capital și străine și autohtone pe teritoriul Republicii Moldova sunt identice: libertatea efectuării investițiilor; nediscriminarea investitorilor; transparența informației; respectarea obligațiilor de către investitori. În anul 2008 Republica Moldova a atins apogeul în domeniul investițional ceea ce nu s-a mai repetat. Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2008, ISD în economia națională au fost evaluate la 712.76 mil. USD, în valoare netă, iar volumul acumulat de acestea în economia națională a fost estimat la 2572.59 mil. USD. Evoluția investițiilor străine este reflectată în figura 1. Comparabil cu anii precedenți, volumul ISD în economia națională, în anul 2008, a înregistrat o creștere esențială a stocului de investiții, acest indicator constituind în anul 2006 1305.99 mln. USD. În anul 2007 acest indicator a fost estimat la 1855.78 mln. USD, iar în 2008 – la 2572.59 mln. USD. Importanța analizei acestei teme este inevitabilă pentru că se observă anual modificările substanțiale a acestui indicator, iar fluxurile de ISD joacă un rol din ce în ce mai important în internaționalizarea structurilor productive în economia contemporană. Acestea, alături de capitalul autohton, participă direct la procesul de dezvoltare a economiilor naționale și contribuie considerabil la sporirea competitivității acestor economii.

După anul 2015 conform datelor BNM investițiile au scăzut brusc. În 2014 în Republica Moldova s-au desfășurat alegeri parlamentare și a ieșit la iveală jaful din sistemul bancar moldovenesc – acest lucru a subminat încrederea investitorilor.

Deci "încrederea investitorilor" este factorul determinat în volumul investițiilor după părerea mea. Căci la ce atrag atenția investitorii când planuiesc să facă relații de parteneriat într-o țară străină? Sunt de fapt o mulțime de lucruri la care atrag atenția dar eu o să enumer doar câteva: capacitatea de a asculta și forța de a contrazice; **un trecut "curat" în lumea afacerilor**; contacte

solide; obiective comune; abilități complementare etc. Republica Moldova nu se poate lăuda cu un trecut ”curat” în lumea afacerilor, în cadrul acestui proiect m-am aprofundat în lumea relațiilor RM cu alți investitori și am depistat lucruri interesante ce privește Republica Moldova ca partener. În anul 1998 pe piața RM a venit compania Orange ce a oferit mii de locuri de muncă și a contribuit substanțial la avuția RM, această companie a menționat în contractul ce l-a făcut cu statul RM ca timp de 5 ani statul să nu permită altui operator să vină pe piață pentru a avea posibilitatea să-și dezvolte baza de clienți. Și iată că peste 2 ani, în 2000 pe piața RM apare compania Moldcel, acesta este doar 1 exemplu dar sunt și multe alte exemple ce nu oferă RM fața unui bun partener.

În momentul actual în Republica Moldova investitorul cu cea mai mare cotă de investiții este Federația Rusă cu 944,4 mil. de lei, printre care cele mai mari companii rusești prezente în țara noastră sunt Lukoil și Topaz. Rusia fiind urmată de România, Franța, Germania și Olanda.

În final aș vrea să-mi expun punctul meu de vedere și anume o previziune a mea că în viitorul apropiat RM nu o să avanseze în volumul investițiilor ci în cel mai bun caz va rămâne același. Indiferent de faptul că în fiecare an guvernul promovează diferite politici de atragere a investițiilor străine și autohtone, istoria nu o putem schimba, iar istoria RM și a relațiilor ei cu investitorii este aceea care o vedem.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- <https://www.bnm.md/>
- <http://www.statistica.md/>
- Economia Mondială și Integrarea Europeană, Manual, editura ASEM

Secțiunea 2: Aspecte teoretice și practice ale activității unităților economice

FRANCHISINGUL IN REPUBLICA MOLDOVA. PERSPECTIVELE DEZVOLTARII

TAMASCIUC VALERIA, student, anul I,
specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale,
Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova
E-mail: tamasciucvaleria@gmail.com

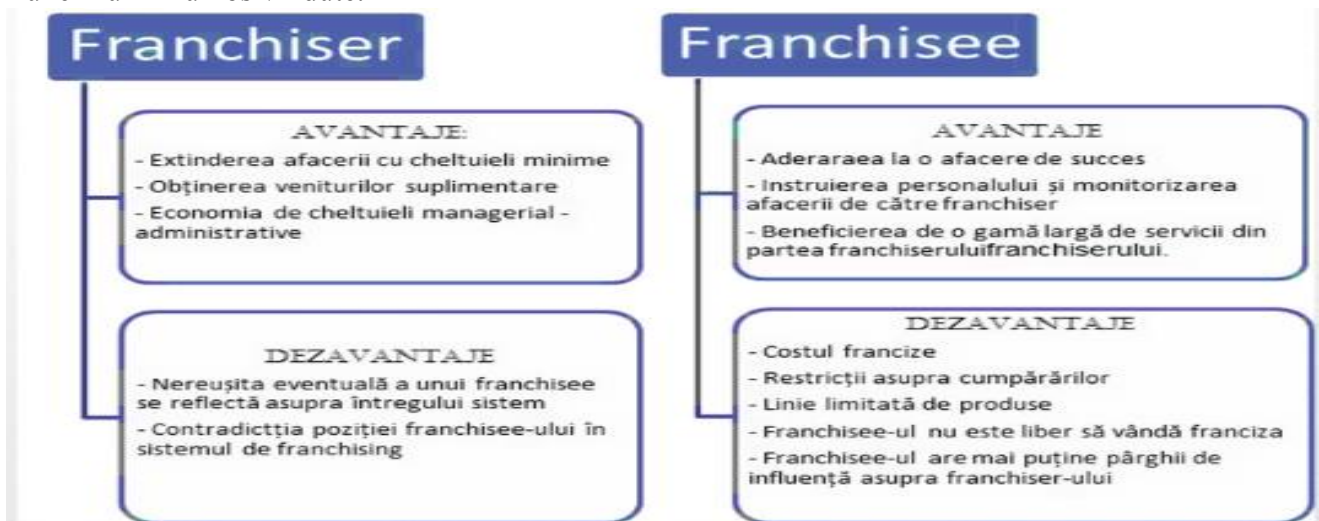
Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BALAN ALIONA
Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova,
E-mail: balan.a@ase.md

Résumé. Aujourd'hui, plusieurs businessmen à succes n'élargissent pas leurs affaires en construisant des nouveaux batiments, ou en augmentant le nombre du personnel. Ils tout simplement transmettent leur concept d'affaire aux entrepreneurs debutants, en les aidant dans l'organisation correcte de tous les operations.

C'est rien d'autre que LE FRANCHISING – un concept qui consiste en une cooperation mutuellement bénéfique entre ceux qui créent un business et ceux qui en ont déjà un. La franchise est une méthode de collaboration entre deux partenaires indépendants, selon laquelle le premier, appelé franchiseur, met à la disposition de l'autre, le franchisee, moyennant rémunération, le droit d'exploiter dans des conditions bien déterminées une formule commerciale ou un système de production qu'il a mis au point et qui a fait ses preuves. Le but de cette recherche est, donc d'analyser le concept du franchising, de démontrer que la franchise est une affaire prospère avec des risques minimales, un marque bien connue dès le départ ainsi qu'une clientèle déjà existante, et de se concentrer sur les perspectives de développement de la franchise dans notre pays

Cuvinte-cheie: franchising, franchises étrangères, franchises moldaves, perspectives du development

Franchisingul este, în linii generale, o afacere din creativitatea altora, care ar fi un start-up destul de reușit pentru cei care doresc să fie antreprenori, dar decis să aleagă o clauză „deja bătută”. Este necesar, totuși, să se cunoască unele aspecte ale acestui concept pentru a nu fi lăsați pradă unei iluzii frumos vândute.

În continuare, în baza unor cercetări legate de franchisingul în Republica Moldova, voi prezenta o serie de entități economice din țara noastră care activează în bază de franciză

- Mc Donald s, care este și prima franciză din R. Moldova, cu apr. 2 mln de clienți deserviți anual, și cu un cost al francizei de 45 000euro + o taxă lunară de 4% din vânzări

- KFC, cu o taxă de franciză de 45 000 euro, și care operează în țara noastră sub un contract de franciză prin care licența a fost acordată companiei US Food Network SA.
- Fornetti, cu o gamă de 35 de produse cu 100% adaos comercial și o taxă de franciză de 4 000 euro
- „1C”, program contabil, a cărui versiune standart costă 140\$, iar o versiune rețea, în jur de 480\$, folosit în cadrul companiilor ”DAAC Hermes”, ”InterSoft”, ”DigiSoft”, ”Contabilizare-Prof”, ș.a.

Pe lângă acestea, există totuși și francize „autohtone”, care tind să se dezvolte în ritmuri rapide, și care au tendința de a cuceri noi țări. Care sunt deci, francizele care au trecut Prutul, și nu numai

- Star Kebab, care apare în 2011 în R.Moldova și dispune de 7 restaurante în Chișinău, unul în Bălți și unul în București
- Tucano Coffee, al cărui proprietar, Ruslan Cojocaru, a creat un concept 100% autohton, și care în prezent a devenit o rețea internațională dinamică, alcătuită din 12 coffee shop-uri aflate în trei țări (Moldova, România și Emiratele Arabiei Unite). În lunile septembrie și octombrie ale anului curent vor fi deschise alte trei localuri: în Rusia, în Sankt Petersburg și Barnaul, și în capitala Kârgâzstanului - Bișkek. Mai mult, sunt semnate contracte cu noi parteneri în Germania (Berlin și München), Marea Britanie și România (Oradea).
- Andy s Pizza și La plăcinte, al cărui proprietar, Anrei Tranga, deține peste 19 de restaurante „La plăcinte” în România și în jur de 30 de restaurante „Andy s pizza” în Chișinău, taxa lor de franciză fiind de 10 000 pentru restaurantele Andy s Pizza și de 15 000 pentru restaurantul La plăcinte

Există totuși, o serie de domenii, care au nevoie de noi concepte, concepte introduse mai eficient prin intermediul francizelor. Urmează o serie a domeniilor cu perspective de dezvoltare în sistemul de franciză în Rep.Moldova

- Alimentația publică: restaurante cu servire rapidă, inclusiv livrare la domiciliu

În condițiile deficitului de timp și a unui ritm accelerat al vieții mulți oameni apreciază înalt serviciile restaurantelor care oferă o gamă standard de bucate de o calitate înaltă, servire rapidă și un local foarte bine amenajat, și care, pe lângă acestea, mai dispune și de livrare la domiciliu.

- Servicii auto : transportarea pasagerilor, stații de alimentare, spălarea și repararea auto, închiriere mașinilor

La prima vedere s-ar părea că piața acestor servicii este demult saturată și nu mai este loc pentru noi afaceri. Însă cei care s-au întâlnit cu indiferența personalului de la stațiile de servire auto, de lipsa unor piese de schimb și calitatea joasă a servirii s-au convins de necesitatea unor unități de tip nou. Același lucru se poate de spus și despre transportul pasagerilor: îmbulzeala de dimineață și de seară în microbusele din orașe și anarhia care domină rutele interurbane oferă oportunități serioase pentru firmele care vor demonstra un nivel mai înalt de organizare a activității lor și de servire a clienților.

- Servicii menajere : întreținerea și curățirea caselor, repararea tehnicii, a mobilei la domiciliu

În ultimul timp apar tot mai mulți oameni foarte ocupați care ar fi de acord să cedeze unei firme specializate curățirea, întreținerea locuinței, instalarea și repararea tehnicii de uz casnic și a mobilei la domiciliu. În calitate de așa clienți pot apărea oamenii de afaceri, profesioniștii liberi, agențiile imobiliare care închiriază apartamente, unele întreprinderi și organizații.

- Turism, sport, distracții: agenții turistice, cercuri de interese, cluburi sportive, cluburi de distracție...

Nivelul precar al economiei nu înseamnă nicidecum lipsa interesului față de sport, turism, distracții. În primul rând, în calitate de clienți apar oamenii cu venituri înalte: oamenii de afaceri, reprezentanții diferitor misiuni internaționale, turiștii, unii funcționari de stat. În afară de aceasta,

se observă o lipsă a localurilor care ar acorda servicii și pentru segmentele de consumatori cu venituri mai reduse. Cu atât mai mult că în ultimul timp are loc o reorientare treptată a oamenilor spre un mod de viață sănătos

În **CONCLUZIE**, franchisingul va fi în continuare dezvoltare și după mine el este viitorul afacerilor. Aceasta a devenit nu doar o activitate, ci o modalitate de a face bani pe un drum bătut anterior, cu mai puțin efort, cu o bază de clienți gata și un nume recunoscut, toți acești factori minimizând posibilitatea de faliment. Cu toate că nu există afaceri fără risc, consider că în cazul francizei, avantajele acesteia acordă mai mult decât ce ar putea lua riscurile.

O franciză înseamnă a permite altora să reușească cum noi am reușit, de a reitera o reușită.
J.M. Leloup

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Vasile Pătulea. Studiu comparativ în ceea ce privește franciza.
2. Viorel Roș. Franciza sau cum să faci bani pe reușita altuia. București 1999
3. www.mcdonalds.md
4. www.lc.md
5. www.fornetti.md
6. www.starkebab.md
7. www.tucanofranchise.com
8. www.laplacinte.ro

Secțiunea 3: Drept privat

REZOLVAREA DIFERENDELOR PRIN MEDIERE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CÎȘLARU CORINA, masterand, anul I, programul: Drept Economic,
Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova

Conducător științific: dr., lector universitar, MUNTEANU IULIAN
Academia de Studii Economice din Moldova, str. Bănulescu-Bodoni 61,
MD-2005, Chișinău, R. Moldova

Abstract. *The advantages of mediation cases over traditional lawsuits determine the European states to encourage the practice of mediation in commercial, civil, labour, family and criminal disputes. Successful mediation experience of European Union can be the principal source in order to build, to develop and to promote the institution of mediation in Republic of Moldova.*

Key words: *mediation, disputes, mediation models, full voluntary mediation, advantages.*

*Mediatorul este un arhitect al consensului,
investit cu încrederea celor care nu mai au încredere unii în alții. Zeno Sustac*

O societate fără conflicte ar fi o societate ideală. Însă în viața cotidiană, conflictele sunt inevitabile având în vedere că acestea pornesc de la înseși diferențele dintre oameni.

Metoda clasică de soluționare a conflictelor este prin intermediul instanței de judecată. Această metodă este pe larg aplicată în Republica Moldova, nu însă și în Uniunea Europeană. Datorită multiplelor avantaje în contrast cu un proces de judecată, statele europene acordă preferință unei metode alternative de soluționare a litigiilor – medierea.

Legiuitorul european admite mijlocirea unui terț, care propune anumite soluții pentru rezolvarea unui conflict în mod pașnic, pentru următoarele materii de: drept civil; dreptul familiei; drept comercial; drept muncii; drept penal.

În cazul litigiilor comerciale, de dreptul familiei, precum și a celor legate de concedieri de cele mai dese ori este prezent un mediator privat sau un judecător care mediază. Când dreptul administrativ este un domeniu juridic separat, există un mediator privat care intervine în neînțelegerile dintre cetățeni și autoritățile executive. Cât privește cazurile penale, menționăm că calitatea de mediator o poate avea un judecător, un procuror sau un mediator privat.

Analizând *Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială*, identificăm patru modele distincte de mediere pe care statele membre le folosesc, și anume: **1) medierea voluntară completă:** părțile pot angaja un mediator pentru a facilita soluționarea oricărei dispute pe care nu au reușit să o soluționeze singură. În acest caz, nu este necesar nici un cadru juridic de mediere. **2) medierea voluntară cu stimulente și sancțiuni:** părțile sunt încurajate să recurgă la mediere, favorizând astfel practica. Acest model necesită a o lege cu privire la mediere; **3) sesiunea de mediere inițial cerută:** părțile sunt obligate să participe la o întâlnire inițială cu un mediator, gratuit sau cu o taxă moderată, pentru a stabili dacă este adecvată mediere. Acest model, de asemenea, necesită un cadru legal de mediere; **4) medierea completă obligatorie:** părțile trebuie să participe și să plătească pentru o mediere completă, această procedură fiind o condiție prealabilă pentru a merge la tribunal. Aspectul obligatoriu se aplică numai pentru

participarea la procedura completă, în timp ce decizia de a ajunge la o înțelegere este întotdeauna voluntară.⁴

Cea mai parte parte din țările europene utilizează medierea voluntară completă la rezolvarea litigiilor în materie civilă, comercială, familiei și muncii, printre care Austria, Belgia, Germania, Italia, România. În Croația, Estonia, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, în proporție de 92% dintre disputele civile și comerciale sunt rezolvate prin medierea voluntară cu stimulente și sancțiuni. Celelalte metode de mediere se aplică doar de câteva state, însă sesiunea de mediere inițială cerută nu este întrebuințată de niciun stat membru al UE în cazul litigiilor din dreptul muncii.⁵

În cazul conflictelor penale, țări precum Germania, Norvegia, Franța, Austria sau Belgia beneficiază de o reglementare legală a medierii penale încă de la începutul anilor '90, în timp ce în state precum Marea Britanie, Finlanda, Republica Cehă sau Polonia un cadru legal pentru mediere se dezvoltă în premieră începând cu anul 2000; concomitent, proiecte de mediere victimă-infractor sunt derulate în Olanda, Irlanda, Luxemburg, Italia și Spania.

Având în vedere cele expuse *supra*, **notăm** că *medierea* ca metodă alternativă de soluționare a litigiilor a luat un avânt considerabil în statele europene și aceasta se datorează în primul rând obligativității instituției date pe unele segmente. Drept exemplu pentru Republica Moldova pot servi experiențele legislatorilor olandezi, austrieci și francezi. În acest context, cu titlul de recomandări generale, propunem: organizarea seminarelor de informare privind posibilitatea de a soluționa litigiul și prin altă metodă decât cea judiciară, implementarea programelor de studii acreditate, precum și cursuri de formare continuă, traininguri în domeniul medierii, promovarea profesiei de mediator, schimbul de bune practici.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, disponibilă pe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0052> ;
2. https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ro.do.

STUDIU DE TRANSPUNERE A CONCEPTULUI BJR, VIZÂND RĂSPUNDEREA ADMINISTRATORULUI SOCIETĂȚII COMERCIALE

SPÎNU OLGA, anul IV, gr.D142, specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: olga.spinu02@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, CIOBANU NATALIA
Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: natali-ciobanu@mail.ru

Abstract. *The business judgment rule assumes that boards act with a fiduciary duty in an interest to protect the company that the board serves. Unless it can be proven otherwise, the benefit of the doubt is given to the board members. This is to protect board members from frivolous accusations regarding their decision making for a company. The reason for this rule is to acknowledge that the daily operation of a business can be innately risky and controversial. Therefore, the board of directors should be allowed to make decisions without fear of being prosecuted. The business judgment rule further assumes that it is unfair to expect those managing a company to make perfect*

⁴ The Implimentation of the Mediation Directive 29 november 2016,
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA\(2016\)571395_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA(2016)571395_EN.pdf), p.15-16 .

⁵ *Ibidem*.

decisions all the time. As long as the courts believe that the board of directors acted rationally in a particular situation, no further action will be taken against them.

Key words: *business judgement rule, board of directors, company, bona fide, risks, business.*

Regula deciziei de afaceri (eng. - business judgement rule) prevede că administratorii care iau decizii de afaceri cu convingerea îndreptățită că acționează în mod informat și în interesul societății nu pot fi făcuți răspunzători pentru pagube înregistrate ulterior de societate ca urmare a deciziilor respective. Decizie de afaceri reprezintă orice decizie de a lua sau de a nu lua anumite măsuri cu privire la administrarea societății. Regula deciziei de afaceri este de origine americană, cu o istorie de aproape două secole, care ulterior, a fost preluată de legislația altor state.

Astfel, după cum s-a statuat în practica curților americane și europene, instanța nu trebuie să substituie decizia administratorilor cu propriile sale noțiuni potrivit cărora o decizie de afaceri este sau nu adecvată, atât timp cât aceștia au acționat pe baza unor informații adecvate, cu bună credință și cu convingerea onestă că acțiunea întreprinsă este, întru totul, în interesul societății, fără a implica vreun interes personal. Or, după cum s-a afirmat, pe bună dreptate, Curțile de justiție nu se pot substitui directorilor pentru că ele nu numai că nu au cunoștințele și experiența potrivită pentru luarea deciziilor de afaceri, dar și din motiv că sistemul corporativ presupune că este de competența Consiliului de Administrație să gestioneze compania.⁶

După cum am menționat, BJR a fost dezvoltată inițial pe cale jurisprudențială de către Curțile de justiție americane. Ideea că directorii de corporații din statul American Delaware datorează companiei anumite obligații fiduciare a fost exprimată pentru prima dată în cauza *Bodell v. General Gas & Electric Corp*⁷, o decizie din 1926 pronunțată de Curtea Supremă din Delaware. În mai multe cauze, Curtea Supremă din Delaware a analizat aceste obligații fiduciare, fiind trei la număr: buna credință, diligența, loialitatea.

În anul 1931, bazându-se pe cauza *Bodell*, Curtea a stabilit în cauza *Cole v. National Cash Credit Ass'n*⁸ care sunt cerințele elementare pentru invocarea regulii judecătii de afaceri – buna credință și scopul bona fide.

În anul 1984, Curtea Supremă din Delaware a rafinat regula judecătii de afaceri în cauza *Aronson v. Lewis*⁹. În această cauză, Curtea a considerat că BJR reflectă o prezumție că în luarea unei decizii de afaceri directorii unei societăți au acționat în cunoștință de cauză bine informați, cu bună-credință și în convingerea sinceră că acțiunea a fost luată în interesele societății.

Sub aspect **material**, BJR reprezintă prezumția că în momentul luării deciziei de afaceri, directorii au acționat cu bună credință, loialitate și diligență.

Sub aspect **procedural**, prezumția judecătii de afaceri în conformitate cu modelul American elaborat de Curtea Supremă din Delaware, plasează probațiunea în sarcina reclamantului acționar/asociat. Această concluzie a fost stabilită în cauza *Cede Co. v. Technicolor*¹⁰.

Important de menționat este faptul că „regula” a fost dezvoltată pe cale jurisprudențială, și nici măcar în legislația statului Delaware nu a fost codificată.

Australia fiind unicul stat din sistemul common law care a reglementat *expressis verbis* business judgment rule. Astfel, în Legea australiană privind corporațiile (Corporation Act) din 1999¹¹ a fost introdusă regula respectivă în art. 180 (2) intitulat „Business Judgment Rule”.

⁶ Carlos Andrés Laguado Giraldo – Factors governing the application of the business judgment rule: an empirical study of the US, UK, Australia and the EU, Universitas. Bogotá (Colombia) N° 111: 115-166, enero-junio de 2006, p.122 <http://historico.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/vniver/cont/111/cnt/cnt5.pdf>

⁷ *Bodell v. General Gas Elec. Corp*, 15 Del. Ch. 119, 129 (Del. Ch. 1926) <https://casetext.com/case/bodell-v-general-gas-elec-corp?passage=8ohHoKnHSI55JBh4P14FNg>

⁸ *Cole v. National Cash Credit Ass'n*, 156 A. 183, 188 (Del. Ch. 1931) <https://casetext.com/case/cole-v-national-cash-credit-assn>

⁹ *Aronson v. Lewis*, 473 A.2d 805, 812 (Del. 1984) <https://casetext.com/case/aronson-v-lewis>

¹⁰ *Cede Co. v. Technicolor, Inc*, 634 A.2d 345, 361 (Del. 1993) https://casetext.com/case/cedeco-v-technicolor-inc-11?passage=qpdqLZXxQLSc32yas1q_1A

¹¹ Australian Corporations Act <https://www.legislation.gov.au/Details/C2013C00003>

La rândul său, legislația Canadei nu conține o reglementare expresă a BJR. Totuși, aceasta a fost interpretată pe cale jurisprudențială, pornind de la prevederile art. 122 din Legea Canadei cu privire la corporații (Canada Business Corporations Act)¹², care reglementează obligația de diligență a directorilor. Privind sub aspect comparat vom sublinia reglementarea deciziei de afaceri în statele europene. Deși este o invenție a dreptului anglo-saxon, multe state europene au înțeles să codifice această regulă pentru a-i da o aplicabilitate mai certă.

Germania. Luând în considerație faptul că Germania a fost prima dintre statele europene ale dreptului continental, considerăm oportun să analizăm reglementările din legislația germană. Astfel, Legea germană privind societățile pe acțiuni (German Stock Corporation Act (dAktG), conține art. 93 sub denumirea: Obligația de diligență și responsabilitatea membrilor consiliului de administrație.

România. Legea societăților comerciale¹³ prevede la alin. (1) al art. 1441 că membrii consiliului de administrație își vor exercita mandatul cu prudența și diligența unui bun administrator. La alin. (2) este dispus că administratorul nu încalcă obligația prevăzută la alin. (1), dacă în momentul luării unei decizii de afaceri el este în mod rezonabil îndreptățit să considere că acționează în interesul societății și pe baza unor informații adecvate. La rândul său, alin. (4) prevede că membrii consiliului de administrație își vor exercita mandatul cu loialitate, în interesul societății.

Republica Moldova. Regula judecării de afaceri la momentul actual nu este codificată în legislația Republicii Moldova. Totuși, obligația administratorului de a da dovadă de diligență și loialitate o întâlnim.

Astfel, în conformitate cu art. 72 din Legea cu privire la societățile cu răspundere limitată, administratorul este obligat să gestioneze societatea astfel încât scopurile, pentru care aceasta a fost constituită, să fie realizate cât mai eficient. Alineatul (5) prevede că în exercitarea atribuțiilor sale, administratorul va da dovadă de diligență și loialitate.

Îmbucurător este faptul că există un proiect de lege care urmează să introducă mai multe amendamente la Codul civil al Republicii Moldova, printre care și reglementarea BJR. Regula judecării de afaceri este reflectată în art. 68³ al amendamentului care prevede că administratorul trebuie să acționeze conform nivelului de competență și diligență corespunzătoare cunoștințelor, competenței și experienței pe care le deține, precum și a celor care se pot aștepta de la un bun administrator. Alin. (2) prevede că se consideră că administratorul nu încalcă obligația prevăzută la alin. (1), dacă, în momentul când acționează, el este, în mod rezonabil, îndreptățit să considere că acționează în interesul persoanei juridice și că deține informații adecvate.

De asemenea sun state care nu reglementează expres această regulă, dar în care s-a creat deja o jurisprudență în acest sens.

Franța. Legislația franceză nu reglementează expres BJR, însă instanțele franceze au adoptat un echivalent al acesteia conform căruia există o prezumție că în luarea deciziilor de afaceri, directorii au acționat cu bună-credință, pe baza unor informații adecvate și în convingerea sinceră că acțiunile lor au fost în interesul corporației.¹⁴

În **Luxemburg**, Regula nu este codificată însă curțile, de regulă, stabilesc în favoarea directorilor o anumită marjă de apreciere/discreție. În urma analizei prezentate, putem afirma că Business Judgment Rule este un principiu care tinde să asigure un compromis sau un echilibru între marja de apreciere și autoritatea administratorului în luarea deciziilor pe de o parte, și răspunderea acestuia pe de altă parte, în scopul de a evita situația în care administratorii ar încerca să-și promoveze interesele personale.

Primul aspect optează pentru a lăsa în sarcina administratorului o marjă de apreciere personală în luarea deciziilor ce interesează compania.

¹² Canada Business Corporations Act - <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-44/>

¹³ Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale.

¹⁴ The Company Director Checklist in France - <http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUId=FB176D4F-575D-4A11-B8E0-A900F48A1B6A>

Al doilea element, prevede că mai degrabă, administratorul trebuie tras la răspundere pentru actele acestuia, chiar și în situațiile în care a depus eforturile necesare. În al doilea rând, frica de răspundere personală pentru pierderile cauzate prin deciziile de afaceri ar fi un factor de descurajare pentru profesioniști cu înaltă calificare pentru a prelua poziții în consiliul de administrație. Astfel, pe calea BJR, administratorii sunt încurajați să își asume riscurile îndeplinirii funcției lor iar, în al doilea rând, instanțele nu pot să atragă răspunderea administratorilor pentru simplul fapt că aceștia au luat o decizie ale cărei consecințe s-au dovedit a fi nefaste.

În al treilea rând, BJR nu este o doctrină absolută și rigidă (one-size-fits-all doctrine). Ea urmează a fi aplicată pornind de la specificul fiecărei situații concrete analizând toate circumstanțele în care a fost luată decizia de afaceri.

Luând în considerație cele analizate, ajungem la concluzia că BJR se vrea a fi o regulă care instituie o prezumție în favoarea administratorilor, în sensul că nu urmează să răspundă pentru prejudiciile cauzate companiei prin luarea deciziilor de afaceri, atâta timp cât această decizie a fost luată sub imperiul standardelor de diligență, loialitate și bună-credință. Sarcina probei diferă de la un sistem la altul, după cum am analizat anterior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Carlos Andrés Laguado Giraldo – Factors governing the application of the business judgment rule: an empirical study of the US, UK, Australia and the EU, Universitas. Bogotá (Colombia) N° 111: 115-166, enero-junio de 2006, p.122 ;
2. Bodell v. General Gas Elec. Corp, 15 Del. Ch. 119, 129 (Del. Ch. 1926) <https://casetext.com/case/bodell-v-general-gas-elec-corp?passage=8ohHoKnHSI55JBh4P14FNg>;
3. Cole v. National Cash Credit Ass'n, 156 A. 183, 188 (Del. Ch. 1931) <https://casetext.com/case/cole-v-national-cash-credit-assn>;
4. Aronson v. Lewis, 473 A.2d 805, 812 (Del. 1984) <https://casetext.com/case/aronson-v-lewis>;
5. Cede Co. v. Technicolor, Inc, 634 A.2d 345, 361 (Del. 1993) https://casetext.com/case/cedeco-v-technicolor-inc-11?passage=qpdqLZXxQLSc32yas1q_1A;
6. Australian Corporations Act <https://www.legislation.gov.au/Details/C2013C00003>;
7. Canada Business Corporations Act - <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-44/>;
8. Maple Leaf Foods Inc. v. Schneider Corp. (1998) <http://www.canlii.org/en/on/onca/doc/1998/1998canlii5121/1998canlii5121.html>;
9. Study on Directors' Duties and Liability prepared for the European Commission DG Markt by: Carsten Gerner-Beuerle, Philipp Paech and Edmund Philipp Schuster (Department of Law, London School of Economics), London, April 2013, p. 116;
10. Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale;
11. The Company Director Checklist in France ;

PROBLEME SPECIALE PRIVIND TRANZACȚIA DE ÎMPĂCARE ÎN LITIGIILE DE DREPT CIVIL

**AVRAM EUGENIA, student, anul IV, gr. D-145, specialitatea: Drept
Coordonator științific: dr., conferențiar universitar, BĂCU ADELINA**

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The applicability of the settlement transaction is not general in nature, and it will have specific features depending on the dispute it is intended to resolve. Since the scope of judicial transactions is predominant in civil relations in a broad sense (private law) over which the court has to rule, an analysis of the special issues arising in connection with the parties' consent to extinguish the trial.*

Cuvinte cheie: tranzacție, proces civil, litigiu, concesiuni reciproce

JEL CLASSIFICATION: K4, K41

Trebuie de menționat faptul că problemele speciale ale tranzacției părților pot surveni în ambele etape pe care aceasta este obligată a le parcurge (etapa contractuală sau de negociere și etapa judiciară sau de omologare).

Prin urmare problemele speciale ce pot interveni la etapa convențională a tranzacției se referă în esență la contractul propriu-zis (structură, clauze, obiect, etc.). Dacă totuși, părțile nu constată aceste probleme, atunci la etapa judiciară, având îndatorirea de verifica și omologa tranzacția, judecătorul constatând aceste probleme va refuza confirmarea tranzacției. Se consideră astfel, că tranzacția părților ar trece prin două faze de verificare: una a părților și alta a judecătorului.

Prima particularitate a tranzacției de împăcare în procesul civil se constată în legătură cu relațiile cărora acesta va da o soluție. Prin urmare, dacă tranzacția este rezultatul medierii judiciare, atunci raporturile juridice pasibile de soluționare prin încheierea unei învoieli între părți, vor fi: protecția consumatorilor, litigiile de familie, litigiile privind dreptul de proprietate asupra bunurilor între persoane fizice și/sau juridice de drept privat, litigiile de muncă, litigiile care rezultă din răspunderea delictuală, litigiile succesoriale, etc. Sfera acestor relații este mai pronunțată, în cazul în care inițierea împăcării este de fapt a părților, negocierile urmând a fi similare încheierii unui contract.

În dependență de obiectul tranzacției putem menționa câteva probleme speciale pe care le comportă aceasta. Așadar, în situația încheierii unei tranzacții cu efecte translative de proprietate (bunuri imobile: teren, construcție), în cadrul concesiilor pe care și le fac părțile, există câteva aspecte particulare de menționat.

Trebuie de precizat că tranzacționarea nu se poate realiza cu bunuri care aparțin domeniul public/sunt de interes general. Potrivit legii bunurile aflate în proprietate publică sunt inalienabile și ținând cont că servesc unui interes general, sunt colective. Cu toate acestea, se admite excepție de la acest principiu când tranzacția are efect declarativ, spre exemplu cazul unei acțiuni în grănițuire între un teren aflat în proprietate publică și un teren aflat în proprietate privată.

Exigențele impuse terenurilor și anume celor agricole reies din faptul că statul le asimilează fondului silvic de stat, iar statul îl formează cetățenii. În cazul includerii unei prevederi contractuale privind transmiterea în proprietate a unui teren agricol unui cetățean străin, tranzacția ar fi una nulă. Cu atât mai mult că normele înstrăinării în aceste condiții a terenurilor se raportează la aceleași privind modul de vânzare-cumpărare a pământului.

Un subiect deschis în literatura de specialitate îl constituie concesiile pe care și le fac părțile și care sunt apreciate drept „reciproce”. Deși nici în noțiunea de tranzacție oferită de normele civile legiuitorul nu include această sintagmă, o prevedere similară regăsim în dispozițiile legii cu privire la mediere, potrivit căreia nu se admite includerea în tranzacție a clauzelor care sunt în mod evident inechitabile. Scopul tranzacției este de aduce echilibru în raportul părților, or echitatea/reciprocitatea concesiilor se rezumă la buna-credință a părților și la echilibrul pe care l-ar putea crea acestea prin încheierea unei învoieli. Soluția judecătorului devine singurul adevăr și chiar absolutul, în timp ce soluționarea oferită de părți *de facto* creează două adevăruri paralele, stabilind beneficii pentru ambele părți.

În ultimul timp se atestă o creștere a numărului de tranzacții specifice în raport cu tranzacția de împăcare clasică, și aceasta pentru că convenirea măcar asupra unor pretenții din cererea înaintată reduc din timpul atât a judecătorului cât și a părților, chiar dacă teoretic nu s-ar admite o tranzacție parțială. În mare parte astfel de tranzacții parțiale se referă la repartizarea cheltuielilor de judecată, administrarea probelor, recunoașterea unor fapte, etc.

De asemenea, în practică judiciară putem întâlni și cazuri în care litigiul înaintat spre soluționare judecătorului nu este soluționat în întregime prin tranzacția încheiată, ceea ce face posibil înaintarea unei noi cereri cu privire la același obiect. Un asemenea caz regăsim în conținutul unei tranzacții de împăcare, al cărei obiect a fost: obligarea lui pârâtului la strămutarea a hotarului, anularea Actului de constatare pe teren a bunului imobil, cât și anularea înscrierii în Registrul bunurilor imobile a dreptului de proprietate. Reclamantul a renunțat la pretenția privind

strămutarea hotarului de către părât, dar și-a rezervat dreptul de a continua procesul în privința celorlalte două pretenții împotriva OCT Ialoveni, doar în partea recunoașterii formale fără a pretinde la restabilirea situației inițiale.

Prin urmare tranzacția încheiată are efectul de a stinge un proces de judecată pe rol, dar totodată devine temei pentru declanșarea unui alt proces succesiv al celui menționat, ținând cont că se înaintează aceleași pretenții.

Concluzionând cele menționate, putem afirma că tranzacția de împăcare în litigiile civile este o soluție și cu atât mai mult una care poate fi ajustată în funcție de litigiul pe care este destinată să-l soluționeze. Rolul formulării clauzelor, negocierii tuturor pretențiilor și oferirii unei soluții corecte de cele mai multe ori revine avocaților, întrucât majoritatea tranzacțiilor sunt încheiate de reprezentanții părților.

După cum s-a remarcat tranzacția își are particularitățile ei specifice, fie că acestea se stabilesc în funcție de caracterul litigiului, fie datorită etapei la care se încheie (judecarea în fond, judecarea în recurs), fie în dependență de particularitățile obiectului asupra căruia tranzacționează părțile, pentru că după cum s-a afirmat acesta nu are neapărat o expresie materială, fie în funcție de măiestria celor care prin negociere găsesc o cale amiabilă de a pune capăt conflictului.

Fiecare dintre problemele speciale ale tranzacției de împăcare în litigiile civile determină, în esență și valabilitatea acordului încheiat, începând de la exigențele impuse de legislație și până la cele pe care părțile sunt în măsură de a le include în textul convenției. Importanța acestor probleme de fapt argumentează existența mai multor tipuri de tranzacții, pe care încă nu au ajuns să le clasifice nici doctrinarii.

S-a menționat anterior că tranzacția de împăcare în litigiile familiale comportă anumite particularități. În primul rând trebuie de precizat că obiect de reglementare al tranzacției pot fi: neînțelegerile dintre soți privind continuarea căsătoriei, exercitarea drepturilor și obligațiilor părintești, stabilirea domiciliului copiilor, întreținerea copiilor și a altor membri ai familiei inapți de muncă, precum și orice alte neînțelegeri ce apar în raporturile familiale.

Deducem astfel, că tranzacția nu este caracteristică doar procedurii de divorț sau post-divorț (de exemplu: partajarea averii), aceasta ar putea surveni și în timpul survenirii când unul dintre soți, sau un membru al familiei este reclamant iar părât fie că este celălalt sau un alt membru al familiei. Spre deosebire de convenția încheiată în litigiile civile, tranzacția în litigiile familiale are un caracter nepatrimonial mai pronunțat, plus și numărul de subiecți implicați în încheierea tranzacției este unul mai mare, considerându-se, chiar dacă nu există o atare reglementare în acest sens, că este necesar și avizul autorității tutelare, de regulă Direcția pentru protecția drepturilor copilului având calitatea în proces de intervenient accesoriu.

Cu privire la obiectul tranzacției privind plata pensiei de întreținere trebuie de respectat condițiile impuse de lege, în pofida afirmării că tranzacția este o soluție a părților și nu a judecătorului. Astfel încheierea tranzacției care presupune o plată mai mică a pensiei de întreținere decât cea stabilită de legislație este una nulă.

În privința concesiilor reciproce, spre deosebire de litigiile civile nu mai putem face o comparație valorică, întrucât este pus în discuție interesul superior al copilului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07. 1994. În MO NR. 1 din 12.08.1994.
2. Codul civil al Republicii Moldova Nr. 1107-XV din 06.06.2002. În MO Nr. 82-86 din 22.06.2002.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova Nr. 225 din 30.05.2003. În MO Nr. 130-134.
4. BĂCU A., AVRAM E., *The reconciliation transaction in insolvency proceedings*, publicată în materialele, „4-й Международной молодежной научно-практической конференции” Юго-Западный государственный университет, ISBN 978-5-9909299-4-4, Kursk 2017, p. 9-13.
5. BĂCU Adelina, *Drept procesual civil. Partea generală*, Curs universitar Editura ASEM, Chișinău 2013.
6. CHIBAC A., BĂIEȘU A., EFRIM O., ROTARI A., *Drept civil. Contracte speciale*, Editura Cartier, Chișinău 2012.
7. CHIRICĂ D. *Drept civil. Contracte speciale*, Lumina Lex, București 1997
8. COHUHARI A., *Drept procesual civil*, Chișinău 2009.

DREPTUL LA PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL-ELEMENT INDISPENSABIL AL SOCIETĂȚII DEMOCRATICE

**POPȘOI ECATERINA, student, anul III, Specialitatea: Drept
Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂCU ADELINA**

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

*Motto: "Privacy is one of the biggest problems in this new electronic age."
(Andy Grove)*

În contextul evoluțiilor progresiste ale societății moderne, dreptul la viața privată capătă conotații noi și complexe, pe fundalul acestor metamorfoze sociale, s-a cristalizat și dreptul la protecția datelor cu caracter personal.

Viața omului în era digital inevitabil îl face mult mai transparent pentru stat și societate, astfel încât dorința de a păstra confidențialitatea informațională devine din ce în ce mai pronunțată. Evoluțiile spectaculoase în domeniul tehnologiilor informaționale, posibilitățile de neimaginat anterior de colectare, stocare, analiză și transmitere a informației, precum și globalizarea relațiilor pe diferite segmente, inclusiv cel social, creează provocări serioase în ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene¹⁵ prevede că „Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc. Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv prevăzut de lege. Precum și că “Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc și dreptul de a obține rectificarea acestora”.

În acest sens, pornind de la importanța recunoscută pe plan internațional a dreptului la protecția datelor cu caracter personal, precum și înscrierea acestuia în Constituția Republicii Moldova¹⁶ (în particular, art. 28 prevede dreptul la viața intimă, familială și privată), la 14 aprilie 2012, a intrat în vigoare Legea nr. 133 din 08 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal¹⁷, în redacție nouă. Această lege urmărește protejarea persoanelor fizice față de tendințele tot mai accentuate de creare a sistemelor de evidență a datelor cu caracter personal, ținând cont că în absența unei protecții eficiente a propriilor informații, persoana riscă să fie supusă imixtiunii arbitrare în viața privată, discriminării pentru convingerile sale politice, opiniile religioase, condițiile de sănătate etc.

Protecția datelor cu caracter personal însă comportă și unele particularități care țin de posibilitatea statului de a colecta și păstra unele informații despre individ fără consemntamentul acestuia. Aceste acțiuni se repartizează în mod general în două categorii distincte: gruparea și stocarea informației de către poliție în cadrul prevenirii și reprimării criminalității și constituirea dosarelor de către serviciile de securitate cu scopul protejării securității statului. Astfel exercițiul drepturilor menționate anterior poate fi limitat în cazurile prelucrărilor și transferului de date cu caracter personal, efectuate în cadrul acțiunilor de prevenire și investigare a infracțiunilor, în scopul apărării naționale, al securității statului și menținerii ordinii publice.

Dacă ar fi să ne referim la tipurile de informații care pot fi colectate și stocate de către poliție, la capitolul dat un interes deosebit îl prezintă fotografia.

Prezintă oare o intruziune în viața privată, fotografiile făcute de către poliție?

Pentru a răspunde la această întrebare, este necesar de determinat dacă ele conțin scene din viața privată sau incidente publice și dacă serviciul în cauză intenționează să le folosească limitat sau,

¹⁵ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 8 alin. (1), (2)

¹⁶ Constituția Republicii Moldova, art. 28

¹⁷ Legea nr. 133 din 08 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal

din contra să le facă accesibile publicului larg. Cu titlu de exemplu în acest sens putem menționa Cazul Friedl contra Austria, care tratează problema fotografiilor făcute de poliție în Viena în timpul unei manifestații la care a participat și reclamantul. Aceste fotografii au permis în consecință poliției să stabilească identitatea reclamantului și să arhiveze datele cu caracter personal într-un dosar administrativ cu privire la acele evenimente. Comisia, bazându-se pe trei motive de bază, a refuzat să considere acțiunile întreprinse de polițiști ca aducând atingere la dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private: autoritățile nu au pătruns în **domiciliul reclamantului** pentru a face acolo fotografii, astfel nu a existat o **intruziune în cercul intim** al vieții sale private, fotografiile aveau legătură cu un **incident public**, o manifestație a mai multor persoane într-un loc public la care reclamantul a participat voluntar, fotografiile au fost făcute doar în scopul înregistrării caracterului manifestației și al comportamentului participanților.¹⁸

În ceea ce ține colectarea datelor cu caracter personal în scopul protecției securității naționale, axându-ne pe ideea că statului îi revine sarcina protejării propriilor cetățeni și a integrității teritoriale al acestuia, este normal că acesta din urmă are nevoie de legi care ar permite autorităților să colecteze și să memorizeze în fișiere secrete informații despre persoane. Totuși, în cazuri de acest gen se impune necesitatea existenței unor garanții adecvate și suficiente contra abuzurilor din partea autorităților statului. Garanțiile date se referă la asigurarea cetățenilor cu un pachet de norme care ar împiedica producerea unor astfel de abuzuri. Acestea sunt necesare întrucât un sistem de supraveghere secret destinat asigurării securității naționale crează un risc de subminare a democrației.

În concluzie putem afirma că problema protecției datelor cu caracter personal prezintă un subiect extrem de discutat la momentul de față, pe de o parte din cauza dezvoltării accelerate a tehnologiilor de telecomunicare și celor informaționale iar pe de altă parte din cauza existenței numeroaselor încălcări la capitolul dat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 8 alin. (1), (2)
2. Constituția Republicii Moldova, Publicat : 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr. 1 Data intrării în vigoare : 27.08.1994, art.28
3. Legea nr. 133 din 08 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal
4. <https://jurisprudencedo.com/Moldova.html> Jurisprudența CEDO
5. <http://www.datepersonale.md/> pagina oficială a Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal RM

SPECIFICUL CONTRACTELOR ELECTRONICE

COSTOV FELICIA, student, anul II, specialitatea:Drept
e-mail: felicia.costov111@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, MARIA GRĂU PANȚUREAC
e-mail: griu_maria@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 6

Abstract. *The electronic contract is the agreement concluded through means of information , the means of the Internet, the contracts can be concluded online - by using the services that allow the offer and acceptance in real time - or offline, via the electronic mail.*

Key words: *Electronic contract, online, information, internet.*

JEL CLASSIFICATION: K15

¹⁸ <https://jurisprudencedo.com/Moldova.html> Jurisprudența CEDO

INTRODUCERE

Evoluția modalităților de desfășurare a activității comerciale, ca urmare a dezvoltării tehnologiilor informaționale și practicilor din domeniu, a dus în mod inevitabil la apariția unor instituții juridice noi precum contractul la distanță și contractul negociat în afara spațiilor comerciale. Contractul electronic reprezintă totalitatea documentelor electronice, ce constituie contractul de drept civil, urmărind stabilirea, modificarea sau stingerea unor drepturi și obligații civile, al căror obiect îl pot constitui bunurile, lucrările sau serviciile [2, p.1].

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Dreptul de a efectua comerț electronic se obține din momentul înregistrării la Camera Înregistrării de Stat a persoanei juridice sau a întreprinzătorului individual în condițiile Legii nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali. Supravegherea și controlul respectării normelor privind protecția consumatorilor în procesul de comercializare a bunurilor și serviciilor prin intermediul mijloacelor electronice se efectuează de organele abilitate cu funcții de control în domeniul protecției consumatorilor, conform domeniilor de competență stabilite în Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor. Contractul electronic este necesar ca să contină următoarele clauze obligatorii : etapele de încheiere și executare a contractului, modul de aplicare a semnăturii digitale, limba în care se întocmește contractul, modalitatea de prezentare și retragere a ofertei și acceptării, principalele drepturi și obligații ale părților, natura, caracteristicile și prețul bunului, tariful lucrării sau serviciului, modul de efectuare a achitărilor între părți, modul și termenele de executare a obligațiilor, adresele juridice și electronice și elementele de identificare bancare ale părților precum și alte clauze coordonate între părți[1, p.132].

O etapă importantă în încheierea contractului electronic este informarea cumpărătorilor și beneficiarilor cu privire la agentul comerțului electronic și contractul ce se preconizează de a fi încheiat. Contractul electronic se încheie prin schimbul între părți a ofertei și acceptării. Schimbul de oferte și acceptări se efectuează în modul prevăzut de regulile privind circulația documentelor electronice. Important este ca ofertele sau informațiile cu privire la bunurile, lucrările sau serviciile propuse de agentul comerțului electronic trebuie să fie prezentate în formă electronică în așa fel încât să permită reproducerea informațiilor fără denaturări și formarea unei imagini clare despre prețurile, tarifele, condițiile de vânzare, executare și de prestare [4, p.315].

Sub formă de contract nu pot fi încheiate:

1. Contracte în baza cărora apar sau se transmit drepturile de proprietate asupra bunurilor imobile.
2. Contracte de fidejusiune și de gaj al valorilor mobiliare.
3. Contracte ce sunt reglementate de dreptul familial sau dreptul succesoral.
4. Contracte a căror încheiere necesită, participarea instanțelor de judecată, autorităților administrației publice sau demnitarilor publici.

De cele mai multe ori problemele care apar în cazul contractelor în care consimțământul este dat de o persoană aflată în spatele unui calculator sunt consimțământul schimbat cu un incapabil și eroarea asupra identității persoanei. De aceea în cazul contractelor electronice sunt utilizate servere speciale de detectare a vârstei persoanei și capacității de plată a acesteia [3, p.2].

Contractul electronic are o serie de avantaje pentru vânzător cum ar fi faptul că semnarea contractului la distanță duce la dispariția limitelor geografice de vânzare, la dezvoltarea de noi produse care se poate realiza mai ușor în concordanță cu cerințele consumatorului, de asemenea adaptarea la schimbări este mai rapidă, disponibilitatea informațiilor despre clienți este mai sigură, se formează economii la vânzarea produsului și se îmbunătățesc relațiile cu clienții. Pentru cumpărător, comerțul electronic aduce următoarele avantaje: timpul redus de acces la produs, identificarea mult mai ușoară de furnizori și parteneri de afaceri, economii la cumpărarea produsului, negocierea prețurilor se face mai ușor, scăderea costurilor tranzacțiilor prin creșterea

vitezei de transfer a informației, distribuirea online pentru produse digitale, lucrul la distanță, accesul la produse/servicii din zone aflate la distanță(exemplu: învățământ la distanță) [5].

Chiar dacă comerțul electronic însumează o serie de avantaje totuși acesta are și o serie de lacune dat fiind faptul că este imposibil de a realiza cu succes transferuri online a unor produse și servicii cum ar fi produsele comestibile, posibilitatea de non-profit în cazul anumitor produse, credibilitate scăzută, cât și integrarea greoaie a bazelor de date și a software-ului de procesare a tranzacțiilor tradiționale cu software pentru comerț electronic.

CONCLUZII

Într-un final pot spune că internetul nu este doar o cale de comunicare ci este și un mijloc important în desfășurarea relațiilor comerciale în mediul electronic. Așa cum se poate observa aplicabilitatea dreptului civil în situațiile contractuale reprezentate de noile tehnologii este de o importanță evidentă oferind cadrul juridic oportund desfășurării rapide și eficiente a comerțului exterior.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul Civil al RM Nr. 1107 din 06.06.2002, În: Monitorul Oficial Nr. 82-86 din 22.06.2002.
2. Legea nr.284/2004 privind comerțul exterior nr.284/2004, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.138-146 din 13.04.2004 , 14 p.
3. Legea nr.264/2004 cu privire la documentul electronic și semnătura digitală, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.132-137 din 06.08.2004, 16 p.
4. Baieș S., Băieșu A., Cebotari V., Crețu I., Volcinschi V., Drept civil. Drepturi reale. Teoria generală a obligațiilor Editia 1, iunie 2005, 521 p.
5. <http://www.legal-land.ro/incheierea-contractelor-prin-internet-contract-incheiat-prin-mijloace-electronice-contract-in-format-electronic-sau-contract-electronic-i/> (Vizitat la data de 20.04.2018)

Secțiunea 4: Drept public

PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL PRIN PRISMA LEGISLAȚIEI NAȚIONALE ȘI A STANDARDELOR EUROPENE

OASERELE ANA, student, anul III, specialitatea: Drept

e-mail: anyta.oaserele@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, VASILOI JULIETA

e-mail: djuly_v@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Personal data is any information relating to an identified or identifiable individual. The protection of personal data, nowadays, is an often-discussed topic not only at the country level, but also globally. More and more often, we see the witnesses of data shambles, illegal actions and with malicious (political, economic) purposes, violation of the right to privacy.*

The protection of personal data requires proper legislation for our country and will work for the benefit of the population first and then in the interest of the state.

Key words: *personal data, operator, robbery, crimes, protection.*

JEL CLASSIFICATION: K 14 – Criminal Law.

Prin această cercetare îmi propun să fac o analiză a cadrului legal național și internațional pe acest compartiment, modul în care sunt protejate persoanele fizice, dar și ce își propun organele competente pentru viitor în scopul menținerii acestei protecții.

Acest subiect este atât de actual și din prisma faptului că cea mai populară rețea de socializare din lume, Facebook, în urma unei investigații efectuate de CNIL, a constatat că s-au colectat masiv datele personale ale utilizatorilor de internet pentru a afișa publicitate personalizată. De asemenea, s-a observat că Facebook a colectat date prin intermediul cookie-ului “datr”, fără cunoștințele utilizatorilor, asupra activității de navigare a acestora pe site-uri terțe [4].

Datele cu caracter personal constituie orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă. Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, psihice, economice, culturale sau sociale [2. art.3].

Încă din 1960, dezvoltarea domeniului prelucrării electronice a datelor cu caracter personal a permis administrațiilor publice și întreprinderilor mari să constituie baze semnificative de date precum și să le prelucreze, dar și să le interconecteze.

Până la adoptarea propriului act normativ care să călăuzească prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal și libera circulație a acestora, Republica Moldova a avut pe parcursul a 8 ani, mai multe tentative de elaborare a unor proiecte în concordanță cu Convenția 108 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 483-XIV din 02.07.1999) și Directiva 95/46 EC a Parlamentului European și a Consiliului Europei, din 24.10.1995 [3. pag.172]. SIS-ul este un organ care are dreptul să obțină de la autoritățile publice, întreprinderi, instituții și organizații, indiferent de tipul de proprietate, informații necesare exercitării atribuțiilor ce revin Serviciului, în conformitate cu prevederile art. 10 al Legii nr. 753--XIV din 23.12.1999, privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

În Constituția Republicii Moldova caracterul personal al datelor este protejat prin art. 28, care stipulează că statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată [1. art.28].

Orice persoană care a suferit un prejudiciu în urma unei prelucrări de date cu caracter personal efectuată ilegal sau căreia i-au fost încălcate drepturile și interesele garantate de lege, are

dreptul de a sesiza instanța de judecată pentru repararea prejudiciilor materiale și morale [2. art.18].

Organul competent de controlul prelucrării datelor cu caracter personal este Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, care acționează în condiții de imparțialitate și independență.

În această perioadă, un subiect destul de controversat și dezbătut în spațiul public, îl constituie Proiectul nr. 161, așa numita Lege "Big Brother". Legea urmărește extinderea competențelor Serviciului de Informații și Securitate (SIS) și ale poliției în domeniul accesului la datele cu caracter personal ale utilizatorilor de Internet.

Expertul, Promo-Lex, Vieru V., declara că: "unele modificări aduse de această lege pot afecta serios dreptul omului la viața privată și la libera exprimare, transformând Moldova într-un stat polițienesc." [5]

Legea este considerată una cu carențe și din pricina faptului că unele prevederi privind stocarea datelor pe care le conține, au fost declarate neconstituționale peste Prut. Deși după prelucrarea legii, aceasta a fost declarată conformă Constituției române, ea rămâne destul de criticată.

În prezent, serviciile speciale ale Moldovei interceptează telefoanele de 38 de ori mai des decât cele din Marea Britanie, iar aceste proiecte de lege le vor permite să o facă și mai des, afirmă Vladislav Gribincea, avocat și președinte al Centrului de Resurse Juridice [6].

În concluzie pot spune că protecția datelor cu caracter personal poate fi îndeplinită doar de către un stat ale cărui activități trebuie să fie în concordanță cu interesul public, acțiunile sale secrete fiind îndreptate doar spre binele populației.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA din 29.07.1994, Publicat: 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr.1, Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
2. LEGE Nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Publicat: 14.10.2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175, art. Nr : 492, Data intrării în vigoare: 14.04.2012.
3. CENTRUL "ACCES-INFO". Acte normative: concordanța cu Legea privind accesul la informație. Chișinău: Î.S. Firma editorial-poligrafică "Tipografia centrală", 2007, 289 p.
4. <http://blog.avocato.ro/facebook-colectarea-datelor-personale/>, linkul despre: "Facebook si colectarea datelor personale. Amenda de 150.000 euro. Franta."
5. https://noi.md/md/news_id/208333, linkul despre: "Promo-Lex: Legea Big Brother ar putea transforma Moldova într-un stat polițienesc"
6. <https://noi.md/md/analitica/legea-big-brother-este-oare-moldova-amenintata-de-dictatura-digitala?prev=1>, linkul despre: "Legea „Big Brother”: este oare Moldova amenințată de dictatura digitală?"

DREPTURILE ANIMALELOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: O NECESITATE A SOCIETĂȚII SAU O ASPIRAȚIE IREALIZABILĂ

SAVCA EUGENIU, student, anul I, specialitatea: Drept
e-mail autor: eusavca@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar,
CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ CAROLINA
e-mail: carolina_mihai@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

EXPERT EXTERN: DRON ION, Avocat
e-mail: idron@yahoo.com

Abstract. *Animal Rights in the Republic of Moldova do not have an effective lawful basis. Combating the cruelty to them is irresponsibly taken, because there are no penalties in this regard and contraventions are too mild. But at the same time, there are perspectives for developing the mentioned legal framework. A special perspective is European integration.*

Key words: *Animal rights, Animals and legal framework, The reality about animals in Moldova, The needs of modern society.*

JEL CLASSIFICATION: K - Law and Economics, K00 - General

”Măreția unei națiuni și progresul ei moral pot fi judecate după felul cum sunt tratate animalele”

Mahatma Gandhi

INTRODUCERE

În societatea secolului XXI, când era tehnologiilor informaționale ne absoarbe, iar Drepturile Omului există doar pentru țările înalt dezvoltate, omitem un subiect principal pentru determinarea viitorului nostru aici pe Terra. E întristător faptul că egoismul uman nu ne permite să vedem realitatea obiectivă. Anume: comportamentul oamenilor față de animale. Astfel, am decis să dezvoltăm subiectul Drepturilor Animalelor aici în Moldova, prin cadru legal și prin perspective.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Legislația Republicii Moldova privind Drepturile Animalelor

a) Legi cu caracter general

În raport cu alte state din zonă Republica Moldova este singura țară care nu a ratificat Convenția europeană pentru protecția animalelor de companie ^[1] și nu are o lege cadru ce ține de protecția animalelor. Este relevant că România ^[2] și Ucraina au semnat această convenție, în 2004, și respectiv în 2014.

Cu toate acestea nu putem spune că nu au fost întreprinși careva pași în această direcție. Legile și actele normative care ar reglementa unele chestiuni ce țin de drepturile animalelor:

1. LEGE Nr. 265 din 28.07.2006 privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice ^[3]
2. LEGE Nr. 50 din 28.03.2013 cu privire la controalele oficiale pentru verificarea conformității cu legislația privind hrana pentru animale și produsele alimentare și cu normele de sănătate și de bunăstare a animalelor
3. LEGE Nr. 221 din 19.10.2007 privind activitatea sanitar-veterinară
4. HOTĂRÂRE DE GUVERN Nr. 1107 din 11.09.2003 despre aprobarea Regulamentului cu privire la înființarea, înregistrarea, completarea, păstrarea, exportul și importul colecțiilor de animale și plante din flora și fauna sălbatică
5. HOTĂRÂRE DE GUVERN Nr. 1275 din 17.11.2008 cu privire la aprobarea Normei sanitar-veterinare privind protecția animalelor de fermă

b) Aspecte ce țin de răspunderea penală pentru maltratarea animalelor ^[4]

Protejarea penală a animalelor împotriva actelor de cruzime provocate de către om a parcurs o cale lungă ca să fie consacrată în numeroase legislații europene. De exemplu, Germania, unde în iunie 2002, Bundesratul a votat includerea în Constituție a principiului protecției animalelor; textul constituțional astăzi incluzând: ”Statul își asumă răspunderea de a proteja resursele naturale pentru viață și animalele, în interesul generațiilor viitoare”.

Însă, dacă în Uniunea Europeană lucrurile au avut un progres în materie penală pe palierul drepturilor animalelor, în Republica Moldova s-a evidențiat un regres total. Acest lucru se explică prin schimbările legislative ce au avut loc în ultimii ani.

Codul penal sovietic (1961), în vigoare până nu demult în Republica Moldova, conținea articolul 237/1 ”Purtarea crudă cu animalele”(introdus prin Ucazul RSSM din 09.06.1988) cu

următorul conținut: *"Purtarea crudă cu animalele, ceea ce a avut drept urmare pieirea sau mutilarea lor, precum și chinuirea animalelor, săvârșită de o persoană față de care a fost aplicată în decursul anului o pedeapsă administrativă pentru aceleași acțiuni se pedepsește fie cu muncă corecțională până la șase luni, fie cu amendă în mărime de până la 30 de salarii minimale"*.

În anul 1997, prin Legea 1145 Codul penal (1961) a fost completat cu art.234/1 *"Încălcarea regulilor de întreținere a animalelor sau de comercializare a producției animaliere"* cu următorul conținut: *"Încălcarea regulilor de întreținere a animalelor sau de comercializare a producției animaliere, în cazul când aceasta a provocat sau ar putea provoca răspândirea bolilor contagioase la animale sau oameni - se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de până la trei ani sau cu muncă corecțională până la doi ani, sau cu amendă în mărime de până la o sută de salarii minime cu confiscarea produselor ce constituie obiectul infracțiunii"*.

Aceste articole au dispărut însă în anul 2003, odată cu intrarea în putere de acțiune a noului Cod penal al Republicii Moldova; iar singura aluzie la răspunderea penală este menționată în Legea Republicii Moldova nr.265 din 28.07.2006 privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau alte scopuri științifice care conține dispoziții ce prezumă că pentru încălcarea ei trebuie să existe răspundere penală, art.26.

c) Aspecte ce țin de răspunderea contravențională.

Codul Contravențional al Republicii Moldova prevede unele sancțiuni pentru un comportament inadecvat față de animale, dar în esență acest mecanism tergiversează problema ocrotirii animalelor în plan pragmatic prin aplicarea unor pedepse prea blânde; mai jos sunt enumerate articolele:

1. Articolul 140. Colectarea sau nimicirea plantelor, capturarea sau nimicirea animalelor incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova și în anexele la Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES) prevede sancțiuni de la 50 la 150 de unități convenționale, aplicate persoanei fizice, și de la 400 la 500, aplicate persoanei juridice.
2. Articolul 157. Cruzimea față de animale prevede sancțiuni de la 5 la 100 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității pentru ilegalități împotriva animalelor.
3. Articolul 158. Încălcarea regulilor de întreținere a câinilor, pisicilor și altor animale prevede sancțiuni de la 5 la 20 unități convenționale.
4. Articolul 196. Încălcarea regulilor și normelor sanitare veterinare prevede sancțiuni de la 10 la 60 de unități convenționale

Perspective. Actualmente, mai multe ONG-uri luptă pentru protecția animalelor în Republica Moldova, iar unele, A.O. "Centrul de Inițiativă și Monitorizare Autorități Publice" și A.O. "Societatea Umană", au inițiat și un proiect de lege pentru protecția animalelor ^[5].

Acest proiect în materie penală și contravențională prevede:

1. Răspundere penală pentru încălcarea normelor sanitare veterinare și de zooigenă privind adăpostirea, hrănirea, îngrijirea, reproducția, exploatarea, transportarea, protecția și bunăstarea animalelor precum și lăsarea lor în primejdie, art.17 alin.(3);
2. Traficul ilegal de animale sălbatice sau animale exotice constituie infracțiuni, art. 18 alin.(3);
3. Este interzisă eutanasierea câinilor, pisicilor și altor animale, cu excepția animalelor cu boli incurabile, constatate de medicul veterinar, art.23.

O altă perspectivă pentru Drepturile Animalelor în Republica Moldova o constituie parcursul european care va facilita formarea cadrului legal în acest sens prin adoptarea actelor normative deja existente în zona Uniunii Europene, precum:

1. Convenția europeană pentru protecția animalelor de companie, semnată la Strasbourg la 23 iunie 2003

2. Declarația scrisă nr. 26 adoptată în 13 octombrie 2011 de Parlamentul European, referitoare la gestionarea populației canine în Uniunea Europeană

CONCLUZII

Astăzi, Legea animalelor este predată în 112 din cele 180 școli de Drept din Statele Unite ale Americii, iar în 8 școli din Canada este discutată la cursuri de filozofie sau etică aplicată. Aceasta este calea spre care trebuie să ne mișcăm în plan educațional. Astfel, Drepturile Animalelor pot constitui o metodă efectivă în procesul de maturizare a populației; proces subminat în Republica Moldova din interese politice.

De asemenea, se prezumă că modelul european constituie o oportunitate de dezvoltare a societății noastre la un alt nivel, mai progresiv, cu accent în direcția mediului ambiant. De altfel, noi ducem răspunderea de acțiunile săvârșite, mai ales de cele soldate cu daune naturii. Când vom conștientiza acest lucru, atunci vom putea afirma despre apogeul evoluției umane: grija de cele ce ne înconjoară!

În final, doresc să accentuez importanța focalizării societății asupra Drepturilor Animalelor din motiv că, odată ce ridicăm pragul de respectare a acestor drepturi, concomitent se ridică pragul de respectare a Drepturilor Omului: subiect aspru pentru țările de lumea a treia. Iată de ce e nevoie de o promovare deosebită pentru drepturile nevorbitoarelor, pentru că în mod indirect sunt respectate drepturile noastre proprii. Astfel, drepturile lor, de fapt, sunt necesitatea noastră strictă ca a unor dogme indispensabile pentru viitorul uman.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Convenția europeană pentru protecția animalelor de companie, semnată la Strasbourg la 23 iunie 2003
2. PARLAMENTUL ROMÂNIEI, LEGE nr. 60 din 24 martie 2004, privind ratificarea Convenției europene pentru protecția animalelor de companie, semnată la Strasbourg la 23 iunie 2003, http://www.pethope.ro/docs/legal/15Conventia_Europeana_privind_protectia_animalelor_de_companie.pdf
3. LEGE Nr. 265 din 28.07.2006 privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=318120>
4. Ion Dron - "Despre protecția penală a animalelor în Republica Moldova", <http://iondron.com/index.php/pledoarie-pentru-animale/item/307-despre-protectia-animalelor-in-republica-moldova/>
5. Agora - "Un ONG a elaborat un proiect de lege pentru protecția animalelor. Când îl va prezenta Guvernului", <http://agora.md/stiri/41747/un-ong-a-elaborat-un-proiect-de-lege-pentru-protectia-animalelor--cand-il-va-prezenta-guvernului>

ASIGURAREA SECURITĂȚII MINORILOR PRIN MIJLOACE CRIMINOLOGICE

COSTOV FELICIA, student, anul III, Specialitatea: Drept

e-mail: felicia.costov111@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, VASILOI JULIETA

e-mail: djuly_v@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The rights of the child are a major pillar of the state law because a state law is characterized by a democratic society, but a democratic society, not only characterized by the power of the people but also by the fact that in interior of this society are respected the rights of all beings human, meaning not only mature but also children.*

Key words: *Children, rights, protection, law, discrimination.*

JEL CLASSIFICATION: K₁₄

INTRODUCERE

Societatea noastră se confruntă cu o multitudine de probleme sociale, generate de transformările majore în toate sferile vieții sociale și care au un impact negativ asupra întregii societăți facilitând menținerea și creșterea procentului delincvenței în general și mai ales a celei juvenile în special. În Republica Moldova fenomenul minorului aflat în conflict cu legea a suferit o creștere majoră în ultimii ani, de aceea statul acordă o atenție tot mai sporită delincvenței juvenile și insistă ca minorii să beneficieze de un tratament diferit de cel al adulților. Situația copiilor implicați în acțiuni criminale este una care poate fi catalogată ca „deplorabilă” din mai multe considerente: politici și legi cu lacune și carențe în aplicarea acestora în practică, cadru instituțional în reformare, spectru de servicii care este la început de cale, deficiențe bugetare și de resurse materiale și umane [5].

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Infraționalitatea apare în orice mediu social, chiar și într-unul superior din punct de vedere etic. Iar factorii care determină un comportament antisocial sunt multipli: sărăcia și inegalitatea socială, ereditatea, lipsa de supraveghere permanentă de către părinți, familiile dezorganizate din rândul cărora provin unii minori infractori ai căror părinți sunt cunoscuți cu antecedente penale, discontinuitatea în educație a minorilor de către școală, unități de ocrotire (case de copii, școli de reeducare, școli speciale) sau alte instituții cu atribuții în acest sens, necunoașterea din timp a anturajului, a locurilor și mediilor frecventate de minori, influența unor infractori majori aflați în anturajul minorilor prin determinarea acestora de a comite fapte antisociale, consumul de către unii minori de substanțe halucinogene și alcool pentru creșterea unei stări euforice [4].

Copiii au fost întotdeauna afectați de schimbările care au loc în societate, aflându-se mereu în conflict cu legea, atât în calitate de agresori cât și în poziție de victime. La judecarea cauzelor penale cu implicarea minorilor, o atenție deosebită trebuie de atras asupra personalității acestora și mediului în care au fost educați. Este foarte important să conștientizăm că pentru minorii ce comit infracțiuni nu doar pedeapsa este o metoda de reeducare, de aceea legislația penală în vigoare subliniază că de multe ori corectarea socială a persoanei care a săvârșit o infracțiune pînă la vârsta de 18 ani și care nu prezintă un mare pericol social, poate fi efectuată și fără aplicarea răspunderii penale, ci sub influența măsurilor cu caracter educativ [2, p.378]. În ultima perioadă, legiuitorul din Republica Moldova a efectuat reforme în domeniul protecției drepturilor copilului în contact cu sistemul de justiție și anume prin faptul că exercitarea urmăririi penale pe cauzele pornite în privința minorilor a fost transferată de la poliție în competența procurorului, durata sancțiunilor pentru copii a fost redusă, numărul copiilor care sunt scoși în afara sistemului juridic penal cât mai devreme posibil este în creștere, au fost create servicii de probațiune, de mediere, numărul copiilor privați de libertate a scăzut și au fost întreprinse eforturi de a școlariza copiii aflați în detenție preventivă [3, p.250].

Privarea de libertate a unui minor trebuie să fie o măsură extremă și pentru perioada minim necesară și trebuie să se limiteze la cazurile excepționale. În Republica Moldova minorii care sunt privați de libertate își ispășesc pedeapsa în Penitenciarul Nr.10-Goian care este amplasat în comuna Ciorescu, satul Goian. Este un penitenciar de tip semiînchis, unde este pilotată reforma sistemului corecțional de justiție juvenilă, care presupune crearea unui mediu centrat pe copil în locul detenției, pregătirea minorului de eliberare și programe de resocializare [6].

Legislația Republicii Moldova, prin diferite prevederi legale, subliniază nevoia de a ține cont de interesul major al copilului atunci cînd se adoptă și diferite decizii în privința lui, aflându-se în poziția de victimă. Astfel, Codul penal implementează acest principiu sancționând infracțiunile îndreptate împotriva intereselor minorilor. Norme penale chemate să ocrotească minorii, sunt prevăzute la capitolul VII al Codului Penal al Republicii Moldova, însă le găsim și în alte capitole ale Codului penal. De exemplu, omorul intenționat a unui minor – art.145 C.P. alin 2, pruncuciderea – art. 147 C.P., raportul sexual cu o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani – art. 174 C.P., etc.La moment, asistenții sociali din țara noastră se pot implica activ în soluționarea problemei delincvenței juvenile prin prestarea serviciilor existente în domeniu și dezvoltarea unor

servicii noi. În municipiul Chișinău desfășoară o activitate fructuoasă și Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului, constituită în anul 1999 în cadrul Primăriei, la fel și Centrul de plasament temporar pentru minori pe lângă MAI care este un serviciu specializat independent ce se ocupă de îngrijirea temporară a copiilor de la 3 până la 18 ani lipsiți de îngrijirea părinților [1, p.52].

Conform Biroul Național de Statistică, în anul 2017, de către minori sau cu participarea acestora au fost comise 2,2% din total infracțiuni înregistrate. Ei sunt implicați cel mai frecvent în săvârșirea furturilor, cu o pondere de 69,8%, după care urmează jafurile –6,8% și huliganismul cu 3,5% [7].

CONCLUZII

Chiar dacă există politici și programe bine puse la punct în domeniul protecției intereselor minorilor, ele nu se bucură de un mare succes, deoarece situația actuală din republica noastră ne arată că delincvența juvenilă încă continuă să existe, exprimându-se într-un procentaj extrem de mare. În Republica Moldova nu există nici instituții judiciare specializate - Curți Juvenile, complete specializate de judecători, și nici ofițeri de urmărire penală, procurori sau avocați, care ar avea în competență exclusivă cazurile care implică minori delincvenți. De aceea considerăm oportună înființarea în Republica Moldova a judecătoriilor specializate pentru minori, al căror personal ar avea nu doar pregătire juridică, ci și psihologică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul Penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, În: Monitorul Oficial Nr. 72-74 din 14.04.2009.
2. Brînză S., Stati V., Tratat de drept penal. Partea Specială, vol. I, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1328 p.
3. Airapetean A., Ioniță D., Prodan S., Popov R., Drept penal, Partea specială Chișinău, 2013. 786 p.
4. <http://irp.md/news/519-ce-este-delicvena-juvenil-i-care-sunt-motivele-apariiei-ei.html> (Vizitat la data de 20.04.2018).
5. http://cj.md/uploads/Delincventa_juvenila.pdf (Vizitat la data de 20.04.2018).
6. <http://www.penitenciar.gov.md/ro/penitenciarul-10-goian> (Vizitat la data de 20.04.2018).
7. <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=189> (Vizitat la data de 20.02.2018).

Secțiunea 5: Resurse umane și afaceri publice

POLITICA DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

RENIȚĂ ALINA, student, anul II, specialitatea: Managementul Resurselor Umane
e-mail: lina.renita97@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂIEȘU MARINA
e-mail: mbaiesu@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Currently, professional development of employees within the organization is an increasingly important activity, especially in the context of the Digital Age. The aim of the research is to observe and to make a comparative analysis of the professional development methods of the personnel.*

Key-words: *professional development, human resources, digitization, enterprise, solution.*

JEL CLASSIFICATION: M12

Totul este în continuă schimbare. Pe an ce trece simțim și conștientizăm că suntem mai dependenți de tehnologie. Dezvoltarea profesională este foarte importantă întrucât cerințele pieții se schimbă rapid o mare parte din specialiști nu corespund acestor cerințe căci își pierd ușor din actualitatea cunoștințelor dobândite de pe băncile facultății.

Obiectivele cercetării științifice sunt: definirea termenului de dezvoltare profesională; să abordez dezvoltarea profesională a personalului în cadrul întreprinderii ca o ”soluție” de adaptare la evoluția rapidă a tehnologiilor într-o economie globalizată; să fac o analiză comparativă a formelor de dezvoltare profesională a personalului în practica a două organizații din două țări diferite: Republica Moldova și România.

Ca și proces dezvoltarea profesională este o activitate complexă de pregătire ce în final presupune fie dobândirea de noi cunoștințe și abilități în calificarea pe care o persoana o posedă deja, sau asimilarea de noi cunoștințe și abilități în alt domeniu apropiat sau mai puțin apropiat ce reprezintă o policalificare sau recalificare.

Prin analogie dezvoltarea profesională se apropie foarte mult de dezvoltarea biologică a plantelor. Respectiv organizația unde activează angajatul poate fi reprezentată prin resursele de apă, semința ce este plantată în sol reprezintă background adică totalitatea de cunoștințe și aptitudini condiționate și necondiționate ale angajatului iar fructele sunt totalitatea competențelor, cunoștințelor și abilităților dobândite pe termen lung ca rezultat a dezvoltării profesionale eficiente.

Dezvoltarea economică a condus la schimbarea conținutului muncii ceea ce presupune că dobândirea unei profesii și exercitarea acesteia pe tot parcursul vieții este în trecut, astăzi cunoștințele se primează foarte rapid.

Dezvoltarea profesională a personalului în cadrul întreprinderii o privesc ca o activitate - soluție în procesul de continuă adaptare la instabilitățile mediului economic în special în condițiile economiei de piață a Republicii Moldova. Mai multe soluții precum cele prezentate în tabelul de mai jos pot fi reprimite prin investirea în dezvoltarea capitalul uman din cadrul organizație.

Tabelul 1. Dezvoltarea profesională a personalului - soluție pentru mai multe probleme

Problemă	Soluție	Rezultat
<ul style="list-style-type: none"> • Neconcordanța dintre sistemul educativ și piața muncii; • Deficit de resurse umane în organizație; • Trecerea la Era tehnologică; • Globalizarea; • Concurența pe piață cu alte întreprinderi din același domeniu de activitate; • Instabilitate politică și economică. 	Dezvoltarea profesională a personalului în cadrul organizației	<ul style="list-style-type: none"> • Fidelitate; • Competitivitate; • Reducerea sau înghețarea de recrutări; • Posibilitatea de a activa pe piețe externe; • Lider pe piață; • Capacitatea resurselor umane de a se adapta rapid la schimbări.

**Sursa: Elaborat de autor*

S-a dovedit prin mai multe cercetări că cunoștințele profesionale se pot ”uza” într-o anumită perioadă de timp de aceea ele trebuie reînnoite. Astfel perioada de reînnoire a cunoștințele profesionale de specialitate scade la 5-6 ani, în timp ce cunoștințe legate de tehnologie 4-5 ani; s-a dovedit că cele mai de managerii de resurse umane trebuie să elaboreze programe de dezvoltare a cunoștințelor din domeniul IT căci acestea din urmă se pot cel mai repede în 0,75 – 1,5 ani.

Formele de dezvoltare profesională se divid în trei categorii: creșterea în carieră, perfecționarea școlară și formarea profesională axată pe post. În același timp aceste forme sunt interpretate prin diferite metode în practica dezvoltării personalului în cadrul întreprinderii.

Pentru a determina care sunt cele mai practicate metode în dezvoltare profesională am apelat la cercetarea comparativă a două întreprinderi: Î.C.S. ”Orbico MA” S.R.L.(Republica Moldova) și ”Grafoprint” S.R.L.(România). În urma mai multor cercetări și informații am observat că compania Orbico se axează mai mult pe team building-uri, training-uri, cursuri de limba engleză și mentoring în dezvoltarea angajaților săi pe când tipografia Grafoprint pe: coaching, training, perfecționarea școlară și mentoring.

În **CONCLUZIE** vreau să menționez că dezvoltarea profesională este foarte importantă în deosebi în Era Digitală și că aceasta aduce beneficii pe termen lung atât angajatorului cât și angajatului.

Pentru a ține în pas cu evoluția este recomandat ca fiecare întreprindere trebuie să conceapă un plan cu tehnici și metode specifice de dezvoltare profesională pentru angajații săi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Manolescu A. Dezvoltarea resurselor umane, Editura ASE București, 2012. 252 p.
2. Bîrcă A. Managementul resurselor umane: abordare aplicativă, Editura ASEM Chișinău, 2013. 133 p.
3. Armstrong M. Managementul resurselor umane: manual de practică, Editura Codecs București, 2003. 872 p.
4. <http://www.grafoprint.ro/ro/despre-noi>
5. <http://www.orbico.md/ro/resurse-umane>

MANAGEMENTUL COMUNICĂRII ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

IABNAJI LUMINIȚA, student, anul II,
specialitatea: Managementul Resurselor Umane,
e-mail: luminita.iabanji@yahoo.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ABRAMIHIN CEZARA
e-mail: czr777@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Communication is a fundamental feature of existence that represents a process of understanding between people with the transfer of information in the form of messages through specific channels. However, all managerial functions are accomplished by means of communication.*

Key-words: *Communication, information, job, human resources, barriers, conflict, solution*

JEL CLASSIFICATION: M12

Comunicarea reprezintă schimbul de mesaje între cel puțin două persoane, din care una emite (exprimă) o informație și cealaltă o recepționează (înțelege), cu condiția ca partenerii să cunoască codul. Este o caracteristică fundamentală a existenței, pentru că toate funcțiile manageriale sunt realizate cu ajutorul comunicării.

Funcțiile procesului de comunicare în cadrul organizației sunt : Informarea, transmiterea informațiilor, intruirea angajaților, crearea de imagine, motivarea angajaților și promovarea culturii organizaționale. La rândul lor presupun câteva obiective: asigurarea accesului la informații, transmiterea cunoștințelor necesare perfecționării pregătirii profesionale și dezvoltării manageriale, dezvoltarea unui climat favorabil de muncă și bineînțeles asigurarea informațiilor necesare în vederea creării imaginii personale și organizaționale. Comunicarea răspunde la nevoile organizației, de aceea un rol important îl are comunicarea instituțională dezechilibrată. Într-o comunicare se pot observa câteva bariere, cum ar fi: bariere de concepție (bănuielile și concluziile pripite), barierele de limbaj (exprimarea diferită a gândurilor), barierele de mediu (climatul de muncă necorespunzător: zgomotul sau frigul etc.), barierele determinate de poziția emițătorului și a receptorului (când unul dintre cei doi are o imagine denaturată despre sine și interlocutor). Conflictele din cadrul unei întreprinderi pot fi generate de modul în care sunt distribuite responsabilitățile și resursele sau nu sunt rezolvate barierele în comunicare. Astfel se vor întâlni situații generatoare de conflict: atunci când acoperirea responsabilităților se manifestă în organigrame duble, împărțirea resurselor, atribuirea imprecisă a responsabilităților, rivalitatea între departamente și bineînțeles sistemul de recompense.

Comunicarea este numită esența societății. Astfel comunicarea are un rol important în orice activitate fie RM sau alt stat, deoarece contribuie la realizarea unor condiții favorabile a acesteia cu cetățean. Ajută la realizarea scopului propus, aduce la cunoștință cetățenilor obligațiile împlinibile. Pentru îmbunătățirea comunicării trebuie să aplicăm câteva metode:

- **găsite-ți timp** (omunicarea trebuie efectuată la timp și să aibă scopuri concrete) ;
- **fii înțelegător cu celălalt** ;
- **nu amesteca persoana cu problema** (accentul trebuie pus pe ceea ce a făcut persoana, nu pe ceea cine este aceasta) ;
- **spune ce simți, ascultați activ** ;
- **folosește regula 80% ascultate si 20% vorbit;**
- **simplifică-te** (spune exact ceea ce vrei sa spui, nu te ascunde dupa cuvinte).

CONCLUZIE.

Comunicarea este modalitatea concreta de lucru a unui manager, prin care acesta coordonează un grup dintr-o organizație. „Cat de bine comunicăm se determină nu prin cat de bine vorbim, ci prin cat de bine suntem înțeleși”.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Andreea Fortuna Schiopu ” Comunicarea în managementul organizației”, ASE-2012
2. Constantinescu Dumitru , Sorina Raula Girboveanu , Elena Dumitrascu ”Comunicarea organizațională”, Editura Pro Universitaria-2011
3. Curs, dr.conf. univ. Băieșu Maria ”Fundamentele Managementului Resurselor Umane”

MANAGEMENTUL STRESULUI PROFESIONAL ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

ROIBU FILIPIA, student, anul III, specialitatea: Managementul Resurselor Umane,

e-mail: filipiaroibu97@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂIEȘU MARINA,

e-mail: mibaiesu@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

***Abstract.** The paper presents the importance of preventing and managing stress for both the individual and the organisation. For the prevention and management of stress should be maximizing the individual match-programmes and enabling environment organization for stress prevention and management.*

Key-words: *Stress, job, measures, organism, reactions*

JEL CLASSIFICATION: M12

Stresul la locul de muncă apare atunci când cerințele postului depășesc capacitatea lucrătorului de a le face față. Este unul dintre cele mai importante efecte ale unui climat de muncă psihosocial neadecvat, nu în ultimul rând din cauza faptului că lucrătorii supuși stresului prelungit la locul de muncă ajung să sufere ulterior de grave probleme de sănătate fizică și psihică.

Un sondaj de opinie efectuat recent arată că:

- 72 % dintre lucrători consideră că reorganizarea sau nesiguranța locului de muncă reprezintă una dintre cele mai frecvent întâlnite cauze ale stresului la locul de muncă;
- 66 % atribuie stresul „numărului de ore lucrate sau volumului de muncă”;
- 59 % atribuie stresul faptului că „sunt supuși unor comportamente inacceptabile, precum hărțuirea psihologică sau sexuală”;
- 51 % din numărul total al lucrătorilor raportează că stresul la locul de muncă este ceva obișnuit acolo unde lucrează;

Diferența între prevenirea stresului și managementul acestuia constă în faptul că, în timp ce prevenirea stresului se bazează pe controlarea sau eliminarea stimulilor care pot provoca stresul drept reacție, managementul stresului presupune proceduri de ajutorare a oamenilor să facă față în mod eficace sau să reducă stresul deja experimentat.

Măsuri eficiente de prevenire a stresului la locul de muncă sunt :

- acordarea unui timp suficient pentru lucrători pentru a-și realiza sarcinile

- intocmirea clara a fisei de post prin declararea clara a atributiilor si a responsabilitatilor recompensarea lucratorilor pentru realizările lor
- posibilitatea ca lucratorii sa poata sa depuna reclamatii care sa fie tratate cu seriozitate
- reducerea riscurilor fizice
- posibilitatea ca lucratorii sa ia parte la luarea deciziilor care ii afecteaza
- adaptarea volumului de munca la capacitatea si resursele fiecarui lucator
- evitarea ambiguitatii in ceea ce priveste securitatea la locul de munca si dezvoltarea carierei

CONCLUZII

Prin aceasta prima lucrare pe tema managementul stresului profesional din cadrul organizatiei, incercam sa realizam un prim pas spre prevenirea si solutionarea stresului astfel ca angajatii sa inteleaga mai bine

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. GARY JOHNS *Comportament organizational* București: Ed. Economică, I.S.B.N:973-590-042-4
2. GERALD A.COLE *Management teorie si practica* Bucuresti 1996 I.S.B.N:9975-67-387-2
3. POPESCU DOINA *Prevenirea si managementul stresului* 2011 nr.1
4. CONSTANTINESCU MARIA *Managementul stresului si bugetul de timp* 2007 nr.5
5. MORTAN MARIA *Managementul stresului la nivelul organizatiei* 2001, nr.2

MOTIVAȚIA ȘI SATISFAȚIA ÎN MUNCĂ

BRAD ECATERINA, studentă, anul II, specialitatea: Achiziții

e-mail: ecaterina.brad.96@inbox.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂIEȘU MARINA

e-mail: mibaiesu@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Motivation and satisfaction are an important factor on the workplace. If someone is motivated enough and his satisfaction will be greater. To motivate the staff is necessary to have an innate leadership and also a lot of qualities such as: intelligence, perseverance, a lot of creativity.*

Through this research the authors have proposed to present a number of definition of motivation and satisfaction, the main motivation methods and finally the most important theories of motivation which the companies by all the world apply them.

Key words: motivation, satisfaction, motivation methods, theories of motivation.

JEL CLASSIFICATION: M-51

INTRODUCERE.

Majoritatea companiilor, în special cele care abia se lansează pe piață trebuie să cunoască și să aplice diverse forme de motivare, care să *satisfacă* angajații și să-i mențină pentru o perioadă lungă de timp în companie. Drept urmare, multe dintre firmele din întreaga lume aplică o multitudine de metode tradiționale de motivare și satisfacere a personalului.

Cercetarea respectivă are ca obiective:

- documentarea cu noțiunile de „motivație” și „satisfacție”, utilizând diferite surse din literatura de specialitate”;

- ✚ studierea formelor/ metodelor de motivare;
- ✚ prezentarea celor mai importante teorii motivaționale.

În literatura de specialitate se întâlnesc o serie de noțiuni ale motivației și satisfacției, dar se vor lua în considerare cele mai esențiale:

- ✓ **Motivarea** – ansamblu de forțe interne și externe care îi determină pe oameni spre anumite acțiuni.
- ✓ **Motivarea** - „ un proces care activează, orientează, dinamizează și menține comportamentul indivizilor spre realizarea unor obiective așteptate [1]”.
- ✓ **Satisfacția** – stare emoțională plăcută ce rezultă din evaluarea unei ocupații sau experiențe de lucru.
- ✓ **Satisfacția** – sentimentele unui lucrător legate de experiența anterioară [2].

Așadar, se poate spune că motivația poate duce la satisfacție, într-o muncă bine făcută și organizată [3].

Companiile din întreaga lume își motivează angajații, folosind diferite metode de motivare. Astfel, compania „Steinel Electronic” din Moldova, ca gen principal de activitate este o întreprindere producătoare de echipamente de iluminat, senzori, reflectoare de înaltă tehnologie, etc. Aceasta își motivează angajații pe lângă salarii și prime cu diferite vouchere în valoare de 300 - 500 de lei la diverse serbări, care se pot schimba pe o gamă largă de produse alimentare, îmbrăcăminte, cosmetice, ș.a. Marea majoritatea a angajaților din această companie sunt pe deplin satisfăcuți de recompensele primite. Ori, în România peste 35 000 de companii acordă salariaților lor diverse tipuri de tichete și carduri emise de Edenred - lider pe piața tichetelor și cardurilor preplătite pentru angajați (tichete și carduri de masă Ticket Restaurant, tichete de [cadouri](#) Ticket Cadou, carduri de cadouri Compliments, vouchere de vacanță, tichete sociale). Alte metode de motivare sunt: ceremoniile de sărbătorire, cadourile, mesele festive.

Se cunosc câteva teorii motivaționale, pe care firmele contemporane le aplică mereu sau uneori în funcție de politica companiei. Una din ele, care de fapt este o continuare a pirmaidei lui Maslow, dar vine și cu unele completări îi aparține lui Alderfer – Teoria ERG, care cataloghează nevoile în trei categorii (Tabelul 1).

Tabelul 1. Teoria ERG a lui Alderfer.

Nevoi de existență (E)	Nevoi relaționale, de corelare și de apartenență (R)	Nevoi de dezvoltare, de împlinire (G)
<ul style="list-style-type: none"> - primare, de supraviețuire - securitatea muncii - program normal de lucru, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - bune relații familiale - bune relații sociale - bune relații cu colegii - bune relații cu superiorii 	<ul style="list-style-type: none"> - nevoia de creație - nevoia de exprimare e experienței - nevoia de autorealizare - nevoia de autoactualizare

Sursa. Elaborat de autor [4]

O altă teorie este teoria așteptărilor a lui Vroom, care se prezintă în felul următor:

Figura 1. Teoria așteptărilor a lui Vroom
Sursa. Adaptare după McCormick & Ilgen. 1995

CONCLUZIE.

Motivarea personalului nu trebuie să lipsească în nici o companie. În funcție de recompensele pe care le va primi, acesta va fi satisfăcut sau dimpotrivă. O companie care se respectă, va respecta și angajații ei, creîndu-le în permanență un mediu favorabil de lucru și o atmosferă plăcută în care

să activeze de sine stătător sau în echipă, realizând obiectivele companiei, căci Sam Walton afirma că "Leaderii excepționali fac tot posibilul și încă puțin pentru a crește încrederea de sine a angajaților lor" [5].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. <http://www.creeaza.com/referate/psihologie-psihiatrie/MOTIVATIA-Definirea-motivatiei722.php>
2. <http://www.scribub.com/management/SATISFACTIA1621741113.php>
3. Oarga V. - Incursiune în managementul resurselor umane, Editura Augusta, Timișoara, 2005
4. Constantin Roșca & Doru Cîrnu, *Managementul resurselor umane*, Ed. Certi, Craiova, 2000, 237 p.
5. <http://legislatiamuncii.manager.ro/a/17117/top-17-citate-celebre-care-te-motiveaza-instant.html>

METODA DE ELABORARE A UNEI CERCETĂRI SOCIOLOGICE CU TEMATICA "SUICIDUL"

ȘAITAN LAURENȚIA, student ASEM

e-mail: lora.saitan@yahoo.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, VACULOVSCI DORIN

e-mail: dorin.vaculovschi@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Suicide attempts are frequently seen, so I decided to study this phenomenon. Every person has certain reasons, everyone proceeds as he thinks it would be better, so not all the attempts represent an unfortunate ending of the life according to some people. According to 2016, Moldova is positioned on 20th place in the world in terms of suicide rates. I think this problem can be solved, and in order to know the methods of fighting, we need to look at how this phenomenon is spreading among people.*

This research presents the steps to be implemented and the tools with which we could find the source of the idea of suicide, attempted and suicidal assistance.

Sinuciderea sau suicidul (în latină *suicidium*, de la *sui caedere*, „a se omorî”) reprezintă acțiunea unei persoane de a-și cauza propria moarte.

La fel - Suicidul, numit de asemenea și sinucidere finalizată, reprezintă „acțiunea de a-și lua viața”. Tentativa de suicid sau comportamentul suicidal non-fatal se referă la auto-rănire cu scopul de a-și lua viața, însă care nu duce la moarte. Sinuciderea asistată este atunci când o persoană o ajută pe alta să-și pună capăt vieții, în mod indirect, furnizându-i sfaturi sau mijloace pentru a se omorî. Aceasta se deosebește de eutanasiere, în care o altă persoană joacă un rol mai activ în cauzarea decesului cuiva. Ideea suicidară se referă la gândurile unei persoane de a-și lua viața.

Conform datelor poliției, în primele luni ale anului 2016, au fost înregistrate 210 cazuri de suicid și peste 300 de tentative. Din cele 200 de persoane care s-au sinucis, nouă au fost copii, 73 – minori au încercat să-și ia viața. Lideri la capitolul suicid, după datele statistice, sunt mun. Chișinău, raionul Hâncești, urmate de raioanele Orhei și Cahul. Cele mai puține cazuri au fost înregistrate în raioanele Vulcănești, Rezina și Basarabeasca. Potrivit specialiștilor, principalele cauze care determină comportamentul suicidal sunt pierderea relațiilor romantice, respectul scăzut față de sine sau neputința de a rezolva problemele din relațiile familiale. Sinuciderea este cea de-a treia cauză de moarte pentru persoanele între 14 și 24 de ani.

Republica Moldova ocupă locul 20 în lume la capitolul ratelor de suicid. Rusia se situează pe primul loc după numărul de sinucideri în rândul copiilor și al adolescenților în Europa. Tinerii din Țările Baltice și din nordul Europei – Lituania, Estonia, Finlanda și Irlanda conduc detașat la capitolul sinucideri. În timp ce lituanienii sunt cei mai predispuși la suicid, pe ultimul loc, cu o rată a

sinuciderilor de zece ori mai mică, se află grecii. În topul țărilor cu cea mai mică rată de suicid, pe locul 2 după Grecia, se află Cipru, urmat de Italia, Malta, Spania și Portugalia, dar și Marea Britanie.

Din punct de vedere *social*, sinuciderea este privită ca fiind o formă particulară de violență. Din perspectiva *bisericii*, sinuciderea este cel mai mare păcat față de sine, întrucât este un act împotriva vieții, împotriva lui Dumnezeu.

Scopul cercetării este de a cunoaște realitatea și situația reală în privința stării emoționale a populației din Republica Moldova și grupele de risc.

În studiul fenomenului de sinucidere, am stabilit următoarele obiective:

- ◆ Identificarea persoanelor predispușe spre așa act
- ◆ Identificarea persoanelor care sunt predispușe spre provocarea unui astfel de comportament
- ◆ Cauzele principale care cauzează dorința de a efectua acest act
- ◆ Factorii care determină un așa comportament
- ◆ Găsirea unor soluții de prevenire a unui astfel de comportament

Ipotezele care pot fi constituite pe baza lucrării sunt:

1. Sinuciderile au loc datorită dezvoltării culturii psihologice slabe în cadrul familiilor
2. Disponibilitate de procurare a substanțelor ce provoacă o deprindere și stări de afect.
3. Influențarea mass-media și altor mijloace în masă ce pot provoca stări deviate.
4. Incapacitatea persoanelor de a trece singură peste o anumită problemă.

Ancheta socială în studiul fenomenului de sinucid ajută la realizarea datelor statistice privind predispunerea spre anumite acțiuni deviate. Ca metodă de investigare, ancheta v-a porni de la principalele dimensiuni și indicatori ai conceptului de sinucidere. Persoanele supuse anchetei v-or fi găsite pe baza anumitor date colecționate de către psihologii școlari, medici, inspectoratele de poliție și alte organe statale, cât și organisme nonguvernamentale, cât și oameni aleși la întâmplare. Ca instrument de investigație se va folosi chestionarul ce va fi aplicat de către voluntarii de anchetă prin discutarea cu fiecare persoană anchetată. Chestionarul va cuprinde întrebări deosebit de importante pentru problematica stabilită. Majoritatea întrebărilor sunt ușoare și permisibile oricărei vârste anchetate.

Universul cercetării pe baza fenomenului de sinucid este creat din persoane care au împlinit vârsta de 12 ani până la vârsta de 65 de ani. Acest segment mare de vârstă a fost ales deoarece de la vârsta de 12 ani copiii încep să realizeze anumite momente care îi pot inhiba și le pot crea diferite emoții și moduri de rezolvare acestora în urma anumitor factori de influențare, la fel și stările de dragoste și neîmpărtășirea a acestora pot genera stări de sinucid. Ulterior celelalte persoane până la vârsta de 65 de ani sunt capabili de a-și naște idei de sinucidere pentru ca să nu poarte răspundere pentru anumite acțiuni sau pentru a rezolva anumite divergențe, la fel acestea ar prefera eutanasia sau moartea alături de o altă persoane pentru crearea efectului ”de a muri într-o singură zi”.

Cercetarea va începe la începutul anului și va dura în decursul a doi ani de zile, fiind constituit din 2 etape. 1 Etapă fiind la începutul anului și a 2 Etapă va fi la sfârșitul anului următor pe baza a aceleiași persoane analizate. Cercetările v-or fi efectuate în mod secret, datele personale fiind cunoscute doar de specialiștii cercetării și doar cu acordul persoanelor anchetate.

Volumul eșantionului va fi de 5000 persoane în toată țara. Grupa de cercetători va fi creată de mai multe persoane care fac parte de la diferite instituții de cercetare sociologică dar și psihatice, statistice. Iar cei care v-or chestiona v-or fi aleși persoane voluntare de circa 50. Culegerea datelor va avea loc la domiciliu, locul de muncă. Persoanele mai mici de 18 ani v-or fi interviewate doar cu acordul părinților.

Secțiunea 6: Managementul în economia contemporană

SPECIFIC FEATURES OF CONSULTING IN THE USA

**MORARU ALINA, student, anul III,
specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale**

e-mail: allyna.m@mail.ru

**Conducător științific: dr. hab., conferențiar universitar, ȘIȘCAN SVETLANA-
ZORINA**

e-mail: zorina_2005@yahoo.com

Abstract. *In the US, there are great many people who have their own business, and only few of them are successful in what they do. In the recent year, consulting has become an important force regarding solvability of the business problems in the global arena - even in smaller, less-developed countries.*

The aim of this paper work is to analyze the effectiveness of consulting activity in the USA, and to see how has developed this industry. In order to determine this, there were investigated the following aspects: the examination of the evolution of consulting in the USA; studying a survey in order to assess the situation on the market of consulting services; the examination of consulting industry by sectors. Along with this some information, recommendation have been made for optimization of consulting industry in US.

Key words: *business consulting, performance evaluation, consulting industry, consulting firms of the US*

JEL CLASSIFICATION: M10, F23, F60.

INTRODUCTION

Consulting as a kind of professional activity in the US is emphasized in 1886. From history we know that people always have needed to be managed in what they do. They always need advice when some problems appear in their affairs. Consulting industry has developed a lot during the last years. Consulting has become a power that accelerates the solvability of business problems. Now, the opposite of business problems is Consulting.

Studying the basic notions concerning the consulting, and the importance of their activity, the author can define consulting as an organization that give more than advice. The activities of consultants are very wide, which makes them suitable for many problems and occasions.

APPLIED METHODS

The history of consulting begins with the industrial growth. "Business Research Services," is also one of the first US-based companies. It was founded in Chicago in 1914 by Edwin Booz and is quite known today. Later, the government started to need more consultancy. So consultancy has developed in the public sector. Consultancy played a major role during the Second World War, giving advice to the government and army.

When we talk about the evolution of consulting it is well worth noting that in the late 1980s, the number of management consultants have reached 100,000. In 1998, US companies reached the number of 200,000. The industry has grown steadily so that revenue in 2005 reached \$ 178.1 billion. [1.2] In 2016 consulting industry increased by 7.1%, recording an income of \$ 58.72 billion. Customers' desire to protect their technology contributed to the increase of consulting income.

At the present American consulting industry occupies almost half of the consulting economy in the world, according to a survey elaborated by Source Global Research.. One thing worth noting is that 30% of the industry's revenue is represented by 50 top consulting companies. Is not surprising the fact that in America there are a large number of firms that are specialized in consulting, because in this country the consulting industry is the largest in the world. For this reason, in Figure 1.1. we have only 8 consulting companies from more than 7000 existing.

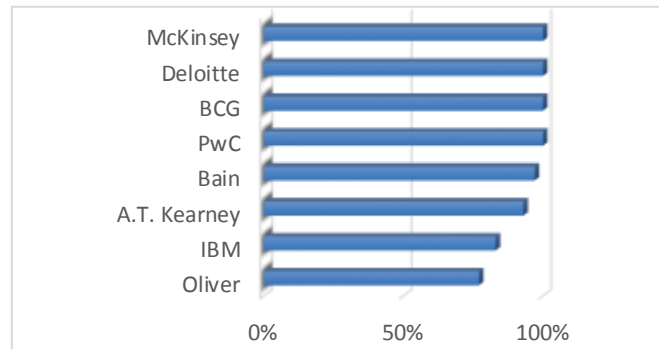

Figure 1.1. The top 8 consulting firms in the USA

Source: elaborated by author based on Forbes data

Source Global Research conducted a survey on the quality of work of three consulting companies: McKinsey & Company, IBM Global Business Service, A.T. Kearney. In the author's opinion, the results are a bit surprising. The first place was IBM Global Business Service, followed by McKinsey & Company and then by A.T. Kearney.

The US business consulting market is made up of a big number of firms that are specialized in providing business consulting services. These companies offer a wide range of consulting services in various fields. The most important areas of the consultancy are reflected in Figure 1.2:

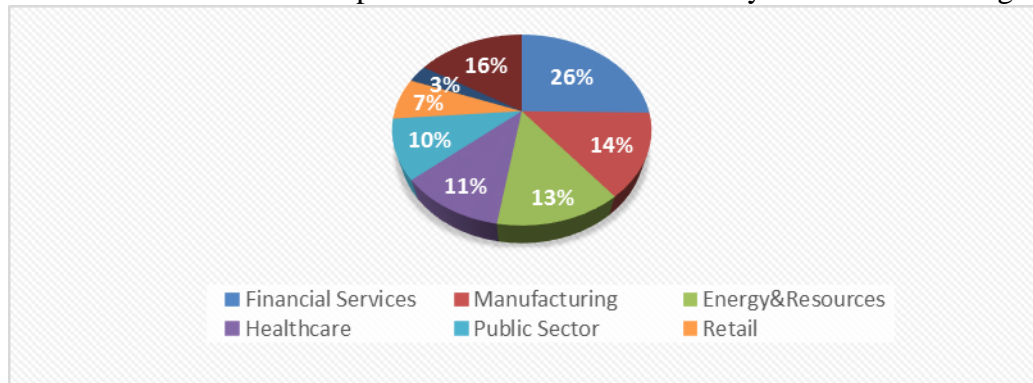

Figure 1.2. The US Consulting Industry

Source: elaborate by author based on analysis on Global Research Data

RESULTS

Economic growth was the main reasons for the development of the consultancy market in SUA. Due to the role of consulting in WW2, the US understood the importance of organizational management, and other analytical techniques through which they had success in the battlefield. These techniques were later implemented in business management. The increase by 7.1%, in 2016, is due to the growing demand of consulting for digital security. Thus we can notice that due to the fact that US consulting industry is the most mature in the world its consulting industry occupies almost half of the consulting economy in the world.

It is amazing to find that the company McKinsey which in history is always called first consulting company in the world is not on the first place when we analyze the results of customer opinion. It is the same with A.T. Kearney, when we look at Figure 1.1 we see that IBM is a scale-down, however the survey tells us that customers are more satisfied and happy with IBM Global Business Service. What is the reason? And how does IBM succeed in gaining a greater appreciation from its customers? One reason that determines IBM to be preferred by the customer is because company is considered more as an IT service provider while other company have one of the best business strategy. As we know, the demand for IT consulting has grown and people are starting to appeal more often to the companies that are specialized in this branch. Another reason would be that this company offers full-service packages at a great price. So the company solves

various problems of their clients from different fields of specialization. This allows the company to keep their clients, and maintain its reputation in a top.

Analyzing figure 1.2. we can observe that from the existing sectors of US consulting industry, Financial Services sector has recorded the highest percentage, 26%. This result is due to the changes that took place in 2016, this sector has invested in new technologies such as Reg Teh and Artificial Intelligence. The Public Sector represents 10%, although the previous years were quite difficult for them because the government pressed them through tax regulation. Retail is 7% that tells us that this sector is growing fast, because it is a small market that can develop quickly in a short period of time.

CONCLUSION

The evolution of consulting has been long and it will be rise in the future too. We can conclude, from what has been said above, that the request for consultancy services in US is determined by a number of factors such as economic growth, the reputation, and great portfolio of the companies that they can get, being on the market many years. The profitability of individual companies depends on the efficiency of their operations and their ability to maintain a steady flow of business. Large firms have advantages in being able to offer broad ranges of services. Despite the problem experienced by many consultants during the recent years, the outlook for consulting industry is positive, being in the mature stage of its life cycle. The industry is characterized by strong growth, due to the increasing number of industry and technological change based on improving efficiency rather than developing new services.

BIBLIOGRAPHY

I. MANUALS, MONOGRAFS, DIDACTIC WORKS, BROSHURES:

- 1) **ZUBCO, R.** Rolul serviciilor de consultanță și outsourcing în formarea capitalului intelectual al întreprinderii. Revista Economica. Decembrie 2015, Nr 4 (94), p 40-46, (0,41 c.a.). ISSN 1810-9136. Categoria B.
- 2) **KUBR, M.** (ed.) Management consulting: A guide to the profession (fourth edition). Geneva, International Labour Office, 2002. ISBN 92-2-109519-3.

II. ELECTRONIC RESOURCES:

- 1) Electronic Encyclopedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Management_consulting (29.03.2018)
- 2) <http://www.apsu.com/pdf/why-choose-ibm.pdf> (29.03.2018)
- 3) <http://www.sourceglobalresearch.com/report/3025/the-us-consulting-market-in-2017> (20.04.2018)

ANTREPRENORIAL INOVATIV – TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE

BRAD ECATERINA, student, anul II, specialitatea: Achiziții

e-mail: ecaterina.brad.96@inbox.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SOLCAN ANGELA

e-mail: ansolcan@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Innovation and entrepreneurship are considered the main engine of economic development. The innovation process is considered a key factor for the economic growth. To think innovatively means to come on market with something absolutely new, different from competitors and to obtain success.*

Through this research the authors have proposed to present how it means the notion of „innovative entrepreneurship” and „ innovation”. Also have been brought examples of product innovation, process innovation and organizational innovation. Finally, the authors explain how did the innovative entrepreneurial phenomenon has been developed in Moldova and in other countries.

Key words: *innovative entrepreneurship, innovation, product innovation, process innovation, organizational innovation.*

JEL CLASSIFICATION: O30

INTRODUCERE.

Astăzi tot mai multe persoane tind să-și deschidă propria afacere. Pentru a reuși, se aplică inovațiile, acel proces global de creativitate tehnologică și comercială [1 p. 62].

Cercetarea respectivă are ca obiective:

- documentarea cu noțiunea de „antreprenoriat inovativ” și inovație, consultând literatura de specialitate”;
- prezentarea unor companii care au aplicat diferite tipuri de inovații;
- studierea fenomenului antreprenoriatului inovativ în Republica Moldova.

În literatura de specialitate se întâlnesc o serie de noțiuni ale antreprenoriatului inovativ și ale inovației, dar se vor lua în considerare cele mai esențiale:

- **Antreprenoriatul inovativ** este definit prin prisma a 3 sectoare: afaceri inovatoare, întreprinderi cu o dezvoltare înaltă și sectorul IMM – urilor [2].
- **Antreprenoriatul inovativ** reprezintă procesul de creare și utilizare a inovațiilor tehnice și tehnologice în scopuri inovaționale [3].
- **Inovația** este procesul de influență care conduce la o schimbare socială și al cărei efect este respingerea normelor sociale existente și adoptarea unor norme noi [4].

Multe dintre companiile cunoscute în întreaga lume au aplicat o serie de inovații, care de fapt le-a și garantat succesul.

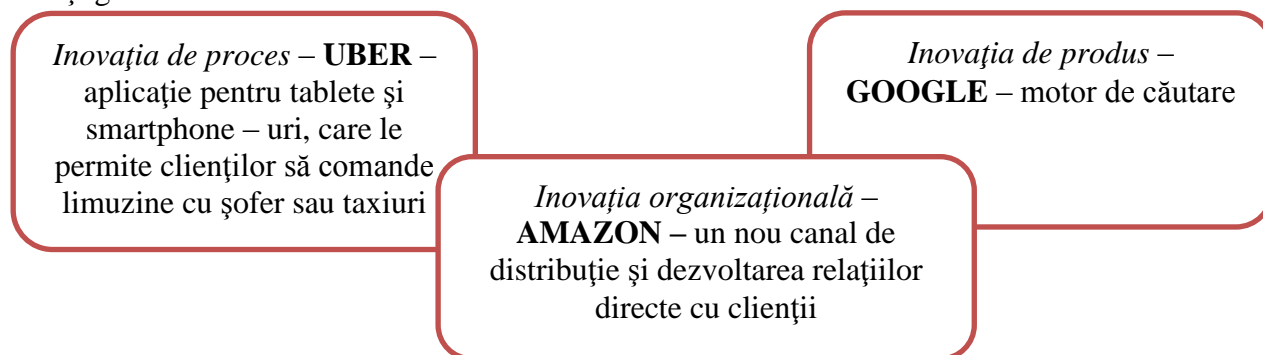

Figura 1. Tipuri de inovații și companii care le aplică

Sursa. Emiral Media [5]

La nivel internațional, liderii inovativi sunt reprezentați de: Germania (Berlinul fiind unul dintre cele mai importante hub-uri tech din Europa, unde activează companii precum SoundCloud și banca N26). Urmează încă un lider puternic, reprezentat de Danemarca - lider mondial în domeniul tehnologiilor energetice regenerabile, cu o cotă de asigurare de 140% din nevoile energetice ale țării de către energia eoliană și Țările de Jos (Olanda) - cunoscută pentru calitatea instituțiilor sale științifice de cercetare, precum și legăturile strânse între universități și sectorul privat. Un inovator puternic este Marea Britanie, care are companii precum FinTech sau TrabsferWise, unde s-au aplicat pe larg inovațiile.

Republica Moldova la capitolul inovații trebuie să facă pași concreți pentru a cunoaște o dezvoltare mai amplă. Printr-o diagramă se va reflecta structura întreprinderilor inovatoare pe regiuni de dezvoltare.

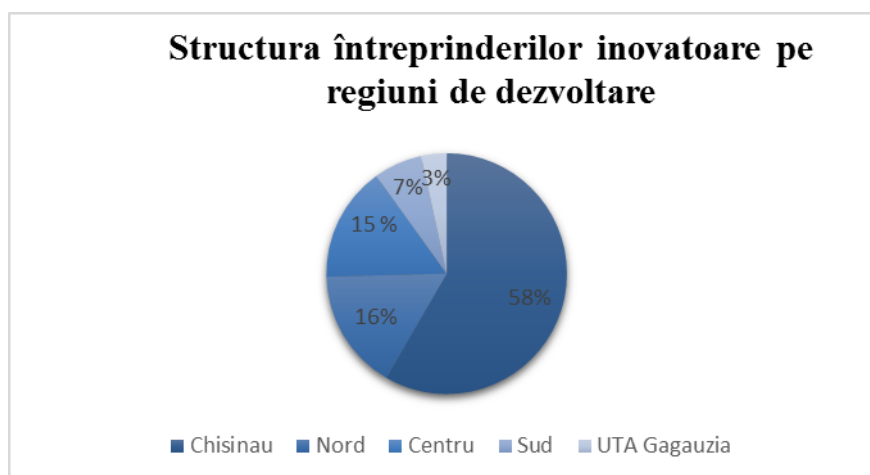

Figura 2. Structura întreprinderilor inovatoare din Republica Moldova pe regiuni de dezvoltare

Sursa. Biroul Național de Statistică [6]

Drept urmare, cele mai multe întreprinderi care au aplicat inovațiile sunt localizate în municipiul Chișinău (58 %), în regiunea de Nord (16 %) și în regiunea de Centru (15 %), iar printre regiunile cu cele mai puține inovații se enumeră regiunea de Sud (7 %) și UTA Găgăuzia (3 %).

CONCLUZIE.

Actualmente tot mai mult se pune accent pe inovații. Țările din întreaga lume au făcut deja pași concreți la capitolul inovare, creativitate, idei originale. În Republica Moldova fenomenul antreprenoriatului inovativ este slab răspândit din lipsă de finanțe. Deși pe alocuri se observă mici încercări de a aduce acest tip de inovații și la noi acasă, practicînd antreprenoriatul inovativ.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Barbăneagră O., Economia Unităților Economice, Chișinău 2016, 388 p.
2. <https://www.innovationpolicyplatform.org/content/innovative-entrepreneurship>
3. <https://creativeconomy.ru/lib/10066>
4. Corsi, Patrick et al.(editors),(2006), Innovation Engineering.The power of intangible networks, ISTE Ltd 2006- London
5. <https://www.emiral.ro/blog/de-la-afacere-la-branding-cum-creezi-un-brand/>
6. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5882>

TALENT - L'ALLEGORIE DE L'AME

DIDENCO DANIELA, studentă, anul I,
specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale

e-mail: daniela_d@mail.ru

Condducător științific: dr., conferențiar universitar, **DODU-GUGEA LARISA**

e-mail: dodu_gugea@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Chaque homme a des pensées ou des idées abstraites qu'il veut devenir réalité, et grâce au travail et la motivation, ils peuvent acquérir une réelle valeur. Les gens talentueux peuvent être n'importe qui dans n'importe quel environnement, ils sont vraiment doués pour ressentir la brûlure interne qui les force fondamentalement à manifester leur talent. Ils disent qu'il n'y a aucun homme

qui n'a pas son propre talent, qui ne peut pas être doué en quelque chose. On voit le talent dans ce que vous réussissez sans effort, marché avec facilité, avec l'enthousiasme, avec la passion. Le talent est reconnu dans ce que vous avez appris à connaître en profondeur en raison de la curiosité et la passion avec laquelle vous avez constamment recherché un certain domaine. Le talent est généralement corrélé avec le domaine artistique, mais dans tous les domaines de la vie, la manifestation du talent fait de tout un art.

L'art ne crée pas le talent, mais le talent crée l'art! Il serait idéal de vivre de ce que nous sommes capables de réaliser avec passion car c'est de cette façon que nous devenons unitaires et que nous pouvons atteindre plus rapidement l'accomplissement de l'âme.

Beaucoup de gens ne connaissent pas leur talent. Beaucoup, même s'ils le savent, le pratiquent uniquement comme passe-temps, car notre métier dans lequel nous gagnons un salaire appartient à un autre domaine d'activité, les musiciens et les artistes n'ont pu assurer leurs besoins de vie qu'en exerçant leur talent. Et enfin, il y a une catégorie de personnes, celles qui ont la chance de faire leur talent - leur profession ou au moins l'activité principale de leur vie. Une fois qu'une personne a décidé de sa passion, elle devrait être motivée pour atteindre le but et le résultat voulus: motiver une personne n'est pas une chose facile, mais si la personne est correctement motivée, elle réussira sûrement. La personne peut être motivée par de nombreux facteurs: pour certaines personnes, une bonne motivation reste la partie matérielle, mais pour les gens vraiment talentueux, la partie matérielle n'est pas un indicateur du succès proposé. Ce type de personnes aspire généralement à un monde meilleur, cela les incite à aller plus loin et à réussir. Un philosophe et un scientifique célèbre - le physicien Deepak Chopra - dit: "Si un enfant est faible en mathématiques, mais bon au tennis, la plupart des gens embaucheraient un entraîneur de mathématiques. Je préférerais lui embaucher un entraîneur de tennis". Il est difficile de contrôler une société dans laquelle les talents personnels peuvent être développés. Le système éducatif est rigide et il est assez difficile à l'heure actuelle de créer le cadre nécessaire pour développer les dotations natives de chaque individu. La créativité et le talent ne sont pas tellement valorisés dans le système scolaire, et les enfants deviennent des robots. À mon avis, nous devrions changer le système scolaire afin que chaque enfant ait la possibilité de trouver un rôle dans la société, mais pas ce que l'état exige. Prenons en exemple : Steve Jobs, qui, comme nous le savons, était le directeur général d'Apple Computer, et le plus grand actionnaire de Disney. Il a été expulsé de l'établissement d'enseignement 'Reed College' parce que le collège ne lui donnait pas le bon environnement de développement, mais il lui enseignait d'autres choses auxquelles il ne voulait pas faire face. Il se concentre plus sur le développement personnel, et son talent pour la technologie réussissant à ouvrir Apple et devenir une légende dans le domaine IT. Il y a une dizaine d'années, de nombreuses nouvelles technologies ont émergé qui permettraient aux gens de faire exactement ce qu'ils aiment, un exemple de ce développement serait l'intelligence artificielle. Grâce à l'intelligence artificielle, nous comprenons une machine qui peut prendre des décisions autonomes et n'a pas besoin d'aide humaine pour faire quelque chose. Un bon exemple de ce développement serait Sophia, un robot humanoïde développé par Hanson Robotics de Hong Kong. Elle a été conçue pour apprendre et s'adapter au comportement humain pour travailler avec les gens. En octobre 2017, elle devient citoyenne d'Arabie Saoudite, étant le premier robot à obtenir la nationalité d'un pays. Ces technologies dans quelques décennies permettront aux gens de se développer artistiquement et culturellement dans différents domaines et beaucoup de talents trouveraient leur place dans notre monde particulier à cette époque. "Tout le monde est un génie", a déclaré Einstein, "mais si vous jugez un poisson par sa capacité à grimper à un arbre, il vivra toute sa vie en croyant qu'il est stupide."

Maintenant, je vous propose des principes de réussite dans la vie personnelle et professionnelle:

1. Soyez actif.

2. N'ayez pas peur de perdre.

3. Pour convaincre son adversaire, il faut le respecter.

4. Écouter son instinct.

5. Faites un effort !

CONCLUSION.

En conclusion, je peux dire qu'au niveau macro, il est presque impossible de créer un monde où on peut facilement trouver notre meilleur endroit. Mais chacun peut assumer à un moment donné sa propre évolution de telle sorte qu'il puisse exercer son talent. Une première étape consiste à connaître votre talent - ce que vous pouvez faire facilement, avec passion et compétence. Le talent est la capacité de trouver votre propre destin. On dit: Rendre facile ce qui est difficile pour un autre, c'est le talent; faire ce qui est impossible avec talent, voici le génie. Trouvez quelque chose que vous aimez. Faites-le jusqu'à ce que vous puissiez devenir bon, peut-être merveilleux. Et ne vous inquiétez pas si vous n'êtes pas si bon. C'est la pratique. Concentrez-vous sur ce que vous voulez faire et commencez à le faire!

BIBLIOGRAPHIE:

- 1.<https://legissa.ovh/decider-de-reussir-sa-vie-changer-evoluer.html>
- 2.<http://citation-celebre.leparisien.fr/auteur/albert-einstein>
- 3.http://www.lemonde.fr/idees/article/2017/11/04/sophia-robot-saoudienne-et-citoyenne_5210094_3232.html
- 4.<https://www.biography.com/people/steve-jobs-9354805>

PIRATERIA ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

LAVRIC ALINA, studentă, anul III, specialitatea: Drept

e-mail: lavric.alina@mail.ru

Conducător științific: lector universitar, GUȘUVATI ALIONA

e-mail: banari.83@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *In this paper we analyzed the degree of piracy both in the Republic of Moldova and in the European Union. We mentioned that Internet users in our country download daily music, movies and various illegal software. According to a study by a Paris company it was mentioned than, over the next five years, more than one million jobs will be lost and up to 240 billion euros due to illegal downloads carried out by the citizens of the European Union.*

Keywords: *piracy, Internet, criminal offence, Software, downloads, punishment.*

Odată cu extinderea internetului, au apărut noi moduri de a transmite informații prin intermediul diverselor fișiere cum ar fi muzică, filme, videoclipuri etc. Aceste moduri au fost din ce în ce mai libertine, până în punctul în care au apărut seturi de legi care condamnă vehement o asemenea răspândire nelimitată a creațiilor altora. Aceste persoane care se ocupă cu acțiunile ilegale de descărcare a fișierelor de pe internet cu ajutorul torrentului sau a altor programe DC+ au fost numiți „piraiți”. Pirateria software este o formă de furt intelectual.

Pirateria pe Internet este o problemă majoră nu numai în țara noastră, dar și în Uniunea Europeană. Conform unui studiu referitor la pirateria online realizat de compania TERA Consultants din Paris, UE va pierde, în următorii cinci ani, peste un milion de locuri de muncă și până la 240 de miliarde de euro din cauza descărcărilor ilegale de conținut pe Internet.¹⁹

În Italia, de exemplu, prima măsură de blocare a acestor tipuri de site-uri a fost luată în luna decembrie a anului 2017. Curtea de Justiție din Italia a decis ca toți providerii de Internet să blocheze accesul utilizatorilor către Torrentreactor.net și Torrents.net. Conform informațiilor oferite de procurorii din Italia, 14% din traficul zilnic al celor de la TorrentReactor provine din această țară, site-ul indexând până în momentul în care a fost interzis 1,695,907 de fișiere ilegale, numai în ultimul an de funcționare, adică până în noiembrie 2017. Acest site a realizat venituri de 1.72 milioane de dolari, iar Torrents.net de 1.17 milioane de dolari.²⁰

¹⁹ <https://www.timpul.md/articol/pirateria-online-provoaca-pagube-importante-uniunii-europene-7457.html>

²⁰ <http://www.gandul.info/magazin/lupta-cu-pirateria-online-statul-membru-ue-care-ar-putea-interzice-doua-dintre-cele-mai-mari-site-uri-de-torrente-10845478>

Monitorizarea se face legal, prin observarea tuturor indiciilor accesibile publicului fără a accesa calculatorul, în afara documentelor puse la dispoziție publică, fără ascultarea telefoanelor, verificarea emailurilor sau spargerea de site-uri.²¹ Utilizatorii sunt identificați după IP. Astfel, deschizi un site, îți faci un cont undeva, lași o adresă IP. Toate aceste servicii rețin IP-ul de la origine, fiind obligate prin lege. Spre exemplu:

- în loc de Windows, putem folosi o distribuție Linux gratuită;
- în loc de Microsoft Office putem utiliza Open Office;
- în loc de Photo Shop putem folosi Gimp;
- ca media player putem folosi VLC Player;
- ca antivirus putem folosi Avira Antivirus Personal

La nivel mondial, s-au obținut următoarele date statistice referitoare la respectarea drepturilor de autor în mediul web:

- 70% dintre utilizatorii Internetului consideră că pirateria online este un lucru bun;
- 22% din banda de Internet la nivel mondial este folosită pentru pirateria online;
- 67% dintre site-urile care distribuie conținut piratat se axau pe serverele din SUA și Europa de Vest. Țările în care pirateria online are cea mai mare amploare sunt: China (91%), Columbia (90%), Rusia (80%), Malaezia (75%), India (60%).

Pirații de pe Internet care descarcă ilegal diverse softuri riscă între 1 și 4 ani de închisoare sau amendă de la 500 până la 500 000 lei pentru dreptul încălcat. Aceștia rămân totodată fără calculatoare, riscând chiar să fie acționați în judecată de cei care dețin drepturile de autor. Dacă se decide neînceperea urmăririi penale, deținătorii de drepturi pot cere despăgubiri pe cale civilă.

Susținătorii pirateriei online își justifică opțiunea prin faptul că:

- pirateria nu este un furt,
- pirateria nu afectează originalul, ea doar realizează o copie a acestuia;
- pirateria nu dăunează mediului înconjurător.

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova în parteneriat cu Uniunea Europeană și Agenția de stat pentru Proprietatea Intelectuală au fondat Campania „Stop Pirateria și Contrafacerea”, care are ca scop informarea elevilor din școli dar și a cetățenilor țării despre fenomenul de contrafacere și piraterie, precum și deseminarea informațiilor relevante, explicându-le care sunt riscurile provocate de acestea. Totodată, acțiunea respectivă are ca premiză formarea și dezvoltarea la tână generație a imaginației creatoare, a capacităților intelectuale, precum și sensibilizarea lor cu referire la efectele negative ale fenomenelor de contrafacere și piraterie, din punct de vedere economic, social și cultural.²²

În prezent nu se cunoaște numărul cazurilor de plagiat de pe teritoriul țării, cert este însă că Ministerul de Interne primește anual dosare cu privire la monitorizarea unor astfel de cazuri. Cu toată că oamenii legii luptă cu această infracțiune, ea crește de la o zi la alta.

Este mai ușor să prevenim criminalitatea în lumea virtuală decât să o combatem. Internetul oferă o gamă vastă de avantaje, ajută persoanele aproape în toate domeniile, a înlocuit numeroase biblioteci din întreaga lume, de asemenea ai posibilitatea să te dezvolți multilateral cu ajutorul internetului dacă știi să-l folosești corect, cu normă și cu bună-credință.

Considerăm că pentru o combatere mai eficientă a pirateriei din întreaga lume, este nevoie de o conlucrare a tuturor specialiștilor din domeniu, împreună cu organele de drept și alte organizații private pentru a depista cât mai rapid locul comiterii infracțiunii, persoana vinovată, și tragerea la răspundere a acesteia, cât și implementarea diferitor programe în prevenirea săvârșirii acestor infracțiuni.

²¹ <http://incont.stirileprotv.ro/tehnologie-si-media/pirateria-online-ce-este-legal-ce-este-ilegal-pe-dc-sau-torrente.html/pagina-2?>

²² <http://observatorpi.md/nout%C4%83%C8%9Bi-evenimente/evenimente/compania-stop-pirateria-%C8%99i-contrafacerea/>

CHATBOT-URILE – OPORTUNITATE SAU PERICOL PENTRU BUSINESSUL AUTOHTON

IONAȘCU CĂTĂLINA,

e-mail: catalina.ionascu1@gmail.com

Conducător științific: BUDURIN-FURCULIȚĂ CRISTINA

Telefon: +373069160914, E-mail: budra1980@mail.ru

Colegiul Național de Comerț al ASEM, Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18

Abstract. *The purpose of this research is to reveal the real potential of chatbots that revolutionized the way of taking orders in the international business, recording a large and fast sales growth rhythm, but also the impact it might have on domestic business.*

Keywords: *Chatbots, Customer Service Department, Customers, Sales, Digitalization, Robots, Customer experience, Artificial Intelligence, Business trends*

JEL CLASSIFICATION: M15

INTRODUCERE.

Anual datorită evoluției progresului tehnico-științific economia națională precum și cea la nivel internațional este în continuă schimbare, generând pregrese sau regresive economice. În acest context al schimbărilor continue și al cerințelor în ascensiune al consumatorilor agenții economice se văd nevoiți în a încerca să facă față acestora cât mai prompt și exact. Dealtfel problema primordială a acestora devine relația acestora cu clienții, comunicarea cu fiecare client în parte precum și identificarea cât mai exactă a preferințelor și necesităților acestora. Astfel nevoia unei bune funcționări a departamentului suport pentru clienți este pronunțată și inevitabilă și ținând cont de întărirea puterii organelor de protecție a consumatorilor, dar și de creștere a nivelului de educare al autoapărării consumatorilor vizavi de practicile de comerț înșelătoare. În aceste circumstanțe, și din motivul că multe entități nu mai fac față numărului mare de întrebări ale clienților, s-a inventat un operator pentru clienți digital, al cărui principal avantaj este promptitudinea cu care asistă clienții, performanța pe care un operator uman nu o poate atinge în practică. *Prin urmare, scopul acestei cercetări este de a dezvălui adevăratul potențial al acestui mecanism care a revoluționat modul de primire a comenzilor în business-ul internațional, înregistrând creșteri mari și rapide a vânzărilor, dar și impactul care îl poate avea asupra business-ului autohton.*

SUCCINTĂ ANALIZĂ A SURSELOR BIBLIOGRAFICE ÎN DOMENIUL PROBLEMEI CERCETATE.

Un chatbot (cunoscut deasemenea sub numele talkbot, chatterbot, Bot, IM bot, agent interactiv sau Mecanism de conversație artificială) este un program computerizat prin intermediul căruia se poate întreține o conversație în formă scrisă. Chatbot-urile pot fi folosite atât în scop de divertisment cât și practic, și pot fi implementate în orice aplicație de mesagerie de proporții mari (Facebook Messenger, Slack, Telegram, Text Messages, etc.) Tot mai multe companii înlocuiesc departamentul de servicii pentru clienți cu chatbot-urile. Companii mari precum United Airlines, Pizza Hut, Denny Dinner, Focus Features și Patron au schimbat deja operatorii cu chatbot-urile.

DESCRIEREA METODELOR DE CERCETARE UTILIZATE.

Facebook Messenger este principala aplicație de mesagerie care poate găzdui un chatbot, dealtfel fiind utilizat pe larg în întreaga lume. *De aceea, am analizat anume utilitatea chatbot-urilor încorporate în Messengerul întreprinderilor de peste hotare, dar și din Republica Moldova, în baza experimentului.* Cele mai cunoscute Messenger chatbot-uri internaționale sunt Kayak, Skyscanner, United Airlines, Tommy Hilfiger, Burberry, Johnnie Walker, TransferWise, Domino s Pizza, Pizza Hut, Wingstop. La nivel național, cele mai cunoscute chatbot-uri sunt DarwinBot,

Mixbook Moldova, Mobvaro și Livrare IKEA. Deasemenea companii cunoscute precum Enter, Smart.md, Amplica sau PandaTur folosesc chatbot-uri programate să răspundă cu o singură replică, servind drept intermediari între operatorii umani și clienți.

REZULTATELE OBȚINUTE.

Pe urma experimentelor efectuate am depistat că chatbot-urile internaționale sunt programate la nivel mult mai avansat, acestea fiind capabile să ofere replici corespunzătoare întrebării adresate. Un dezavantaj comun pentru întreprinderile internaționale producătoare de bunuri accesibile doar maturilor (JohnnyWalker/Skyscanner/DomBot) este că în pofida faptului că chatbot-urile acestora au fost programate să fie precaute cu minorii, cu ușurință se poate scrie o dată de naștere falsă, sau se poate restarta discuția, ca ulterior să fie posibilă comandarea produselor alcoolice sau a altor produse similare. Pe de altă parte, chatbot-urile autohtone se caracterizează prin caracterul redus de replici cu care au fost programate, ceea ce le oferă statut de intermediar între clienți și operatorii umani (ex. MobvaroM, Amplica, PandaTur, Darwin, Smart.md, Enter). Excepție face Mixbook Moldova, companie posesoare de un chatbot al cărui scop este de a recruta personal, și nu de a asista clienții. Un avantaj comun pentru toate chatbot-urile autohtone este că acestea propun clienților să contacteze un manager, în cazul în care discuția devine confuză, iar dezavantajul cel mai mare este că bot-urile au fost programate să ofere variante de răspuns fixe pentru clienți în defavoarea unui răspuns liber, astfel încât orice abatere de la variantele de răspuns propuse poate afecta fatal discuția și clientul poate rămâne dezamăgit.

CONCLUZII.

În urma studiului efectuat am ajuns la concluzia că în Republica Moldova conceptul de chatbot este încă obscur. Pe un eșantion de 50 persoane întrebate, doar 4 au știut ce este un chatbot, iar în ceea ce privește entitățile economice, mai puțin de 30 folosesc la momentul de față un chatbot. Îmbucurător este faptul că se observă o tendință de creștere ușoară a familiarizării cu acest termen căci 6 din cele 8 chatbot-uri testate au fost lansate în 2017, doar Amplica și Smart.md folosind chatbot de întâmpinare a clienților încă din 2016.

Chiar dacă eficacitatea chatbot-urilor existente în Republica Moldova se află într-o lumină bună, ea totuși încă e defavorabilă față de modul de funcționare al chatbot-urilor internaționale al căror nivel de programare este mult mai avansat și respectiv experiența oferită clienților este mult mai calitativă. Dealtfel, în procesul de studiu s-au observat următoarele oportunități ale chatbot-urilor pentru businessul autohton:

- Promptitudinea răspunsului în procesul de asistență a clienților priește imaginii firmei;
- Un chatbot programat corect oferă clientului informațiile necesare, economisind timpul clientului dar și al operatorului uman care poate interveni doar în cazuri excepționale;
- Departamentul suport pentru clienți nu mai necesită membri umani.

Riscurile evidențiate sunt următoarele:

- O slabă programare a chatbot-ului poate genera incertitudine în rândul clienților care nu vor afla ce-i interesează până nu vor lua legătura cu un operator uman, ceea ce poate afecta imaginea firmei negativ;
- Dacă mecanismul ”chatbot” va funcționa foarte bine, persoanele ce activează în departamentul suport pentru clienți riscă să rămână fără loc de muncă;
- Chiar dacă chatbot-urile vor demonstra rezultate bune în viitorul apropiat, încă există segmentul de clientelă care preferă să fie asistați de oameni.

Reieșind din riscuri și oportunități, precum și din succesul modelului internațional al chatbot-urilor, viitorul inteligenței artificiale în Republica Moldova este unul promițător, cu condiția că nivelul calitatății programării acestora va crește și își vor demonstra utilitatea prin prisma clienților satisfăcuți.

Secțiunea 7: Creativitate, inovație și protecția proprietății intelectuale

Strategii inovatoare – factor determinant în accelerarea business-ului

COSTIN TATIANA, studentă, anul II,
specialitatea: Business și Administrarea Afacerilor
e-mail: tatiana.costin.97@mail.ru

Conducător științific: lector universitar, HĂBĂȘESCU MARIANA
e-mail: mhabasescu@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This article targets strategic business action methods used by leading corporations around the world. Here we can observe types of innovative strategies based on major, concrete and measurable targets over time, that have brought exceptional results to famous companies such as : Amazon, Google, Uber. In the realization of this article was used deductive, inductive and comparative research methods . Thus , it was performed a thorough analysis of the strategies approached , of the companies given as extraordinary examples and the results obtained by them . As a result , research has shown that the strategies presented are of high applicability and can be used by existing or start-up companies as an innovative way of launching business, even in the Republic of Moldova.*

Fiecare persoană își dorește să lanseze o afacere eficientă, profitabilă și actualmente – inovatoare, ca să fie atractivă pentru piață. În acest caz este necesară adoptarea unei strategii inovatoare, bazată pe obiective concrete și măsurabile în timp. Din aceste considerente, *scopul principal al lucrării vizează identificarea tacticilor și metodelor inovatoare utilizate de către marile companii, care le-a adus un profit grandios și o piață de consumatori vastă și, desigur, prezentarea acestora ca sursă de inspirație pentru crearea unor noi afaceri inovatoare, ca modalități de acțiune în lumea business-ului.*

Strategia inovatoare reprezintă un plan bazat pe obiective concrete, utilizat de un start-up sau o companie existentă pentru a încuraja progresul în tehnologii întruchipate în produse sau servicii, de obicei investindu-se bani în activități de cercetare-dezvoltare. *Obiectivele sale majore vizează:*

- promovarea unei valori unice a produsului sau serviciului pe piață;
- creșterea datorată inovației valorice;
- oferte instantanee, peste așteptările clientului;
- utilizarea rezultatelor proiectelor de cercetare-dezvoltare;
- soluționarea problemelor existente prin introducerea unei noi practici, tehnologii într-un sistem, pentru a asigura progresul inovativ.

În vederea identificării celor mai eficiente strategii inovatoare, s-a realizat o cercetare asupra top cele mai inovative companii ale anului 2017 și anume Amazon, Google, Uber. Prin urmare, s-au identificat trei strategii inovatoare eficiente, utilizate de către aceste companii: *strategia liderismului tehnologic, strategia ecosistemului inovativ și strategia inovației disruptive.*

Strategia liderismului tehnologic presupune că tehnologia întruchipată în serviciu sau produs este radical nouă pentru piață. Aceasta se bazează pe o serie de obiective strategice:

- ✓ adaptarea tehnologiei concepute în vederea îndeplinirii nevoilor nesatisfăcute ale consumatorului;
- ✓ lansarea pe piață și promovarea valorii noilor produse / servicii;
- ✓ rapiditate și flexibilitate în promovare, distribuirea și atragerea clienților;
- ✓ focus-client.

Adeptul strategiei date este compania Amazon, care se concentrează profund pe client. Aceasta vine cu inovația pe piață, implementând tehnologii noi în comerț prin prisma lansării aplicației Amazon go. Aplicația instalată pe telefonul clientului permite efectuarea cumpărăturilor rapid și comod. Scanând cu telefonul la intrare în magazin, se pot apoi lua alimentele de pe rafturi, dotate cu senzori speciali, care automat se adaugă la coșul electronic și se achită cu contul online la Amazon, fără a pierde timp mult, stând în rând pentru a efectua plățile la casă.

O altă ofertă a companiei sunt produsele și aplicațiile digitale noi pentru e-commerce și anume difuzorul inteligent Amazon Echo ce înțelege mii de comenzi vorbite cât și bagheta Amazon, care scanează codul cu bare a ambalajului produsului sau înregistrează vocea pentru a putea fi făcute comenzi online. Inventînd toate acestea, compania și-a concentrat atenția și asupra metodelor noi de livrare și anume cu ajutorul dronelor comerciale, lansând în acest scop Amazon prime air. Ca rezultat al adoptării strategiei date, compania reușește în anul 2017 să obțină un venit de aproximativ 178 mlrd. dolari.

La fel de eficientă este și **strategia ecosistemului inovațional** care se bazează pe o combinație optimă din mai multe strategii interdependente: de inovare tehnologică, de cercetare și de creștere.

Obiectivele sale prevăd:

- întreținerea parteneriatelor cu comunitatea științifică (organizarea meeting-urilor cu cercetători renumiți, cu experiență, în scopul obținerii rezultatelor, ideilor inovatoare);
- investirea în proiecte de cercetare-dezvoltare academică;
- investirea în dezvoltarea inteligenței artificiale.

Google reușește să obțină în 2017 un venit de aproximativ 110 mlrd. dolari, în urma adoptării strategiei date. Ce face compania? Aceasta finanțează peste 250 proiecte academice de cercetare, achiziționează start-up-uri lansate ca urmare a acestor cercetări și colaborează cu cercetători cu renume mondial, finanțând proiectele de inteligență artificială la care lucrează.

Cea mai radicală strategie considerăm a fi **strategia inovației disruptive**, ce se bazează pe o inovație care crează o nouă piață prin furnizarea unui set diferit de valori, ce în mod neașteptat perturbă o piață de valori existente, înlăturând firmele, produsele și alianțele stabilite. Adoptarea strategiei date prevede un curaj puternic de a depăși condițiile de incertitudine, dar și un rezultat imediat, pozitiv.

Astfel, strategia se orientează pe o nouă piață de clienți; având un efect exploziv afectează companiile de succes; iar valoarea și caracteristicile produsului trebuie să depășească așteptările clientului.

Un exemplu elocvent este compania Uber ce a fost lansată în 2009, dar care vine cu un serviciu nou – rezervarea unui taxi printr-o aplicație mobilă și cu o nouă valoare - aplicația identifică singură adresa clientului, fără ca acesta să o indice; de asemenea achitare rapidă și comodă cu ajutorul contului online, chiar dacă clientul nu dispune de bani-cash, cât și posibilitatea de a alege marca dorită de automobil cu care pasagerul va fi transportat.

Așadar, efectele pozitive ale strategiei date s-au reflectat și asupra companiei Uber, condiționând creșterea numărului de clienți, majorarea numărului de angajați și implementarea controlului calității printr-un sistem de rating, care permite evaluarea angajatului conform unor indicatori concreți, determinându-i pe aceștia să presteze serviciile de o calitate foarte înaltă.

Remarcând aplicabilitatea acestor strategii inovatoare în actualitate, putem concluda că adoptarea lor, incontestabil, are un efect pozitiv, uneori unul grandios. Totul depinde de momentul potrivit adoptării și obiectivele strategice ce le urmărește compania. Cel mai important este proprietatea noastră intelectuală, ce dispune de o valoare majoră și reprezintă un adevărat generator de inovații și de acțiune. Din aceste considerente este relevant să o valorificăm eficient! Or, afacerea ta de mâine este inovația ta de azi!

Bibliografie:

1. <https://study.com/academy/lesson/what-is-innovation-strategy-definition-examples.html>
2. <https://www.fastcompany.com/most-innovative-companies/2017>

3. <https://www.hallaminternet.com/amazons-business-strategy-new-developments/>
4. <https://www.snapagency.com/blog/7-reasons-why-amazon-is-so-successful>
5. www.statista.com/statistics/266282/annual-net-revenue-of-amazoncom
6. <http://innovationexcellence.com/blog/2017/02/22/how-google-innovates/>
7. www.statista.com/statistics/266206/googles-annual-global-revenue
8. https://en.wikipedia.org/wiki/Disruptive_innovation
9. <https://www.cleverism.com/strategies-uber-is-using-to-disrupt-the-taxi-industry/>
10. <https://www.quora.com/How-does-Uber-innovate>

CREATIVITATEA ȘI INOVAREA - PILONI INDISPENSABILI PENTRU COMPETITIVITATEA ECONOMIEI NAȚIONALE

**BRECICO ALEXANDRU, student, anul IV,
specialitatea: Business și Administrarea Afacerilor
e-mail: alexandrubrecico@gmail.com**

**Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ȘENDREA MARIANA
e-mail: vitaliany@mail.ru**

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Rezumat: *La réalité de ce sujet est que nous vivons tous dans une économie de marché, une économie compétitive. Dans ce contexte, ils obtiennent du succès seulement les organisations, les entreprises, les pays et les personnes qui utilisent raisonnablement toutes les ressources dont ils disposent. Un facteur important pour l'humanité est la créativité qui donne lieu à de nouvelles innovations, technologies et techniques. Les innovations sont le moteur qui enclenche le développement économique durable et augmente le niveau de vie de la population. Ainsi, les pays développés, les sociétés transnationales et les gouvernements efficaces mettent en œuvre des mesures pour stimuler la créativité de la population, augmenter les investissements dans la recherche et le développement afin d'obtenir de nouveaux produits et de les mettre en œuvre avec succès.*

Keywords: *Innovation, technological innovation, competitiveness, efficiency, economical growth.*

JEL CLASSIFICATIONS: O 310

INTRODUCERE.

Actualitatea acestei teme se rezumă la considerentele că trăim cu toții într-o societate cu o economie de piață, economie bazată pe competitivitate. În acest context ating scopurile propuse, supraviețuiesc în timp doar organizațiile, întreprinderile, țările și oamenii ce utilizează cu rațiune toate resursele de care dispun. Un factor foarte important pentru omeniiri este creativitatea ce dă naștere inovațiilor, tehnologiilor și tehnicilor noi. Inovațiile sunt motorul ce pune în mișcare dezvoltarea economică durabilă și creșterea nivelului de trai al populației. Astfel statele dezvoltate, companiile transnaționale și guvernele eficiente implementează măsuri de stimulare a creativității populației, de mărire a investițiilor în activitatea de cercetare și dezvoltare întru a obține produse noi și a le implementa cu succes.

ANALIZA SURSELOR BIBLIOGRAFICE.

După Eugeniu Hrișcev , inovațiile reprezintă modificările apărute în procesul producției de mărfuri și servicii, în relațiile social-economice, știință, cultură, educație și în alte sfere ale activității umane, condiționate de utilizarea resurselor intelectuale și orientate spre modernizarea procesului de producție, îmbunătățirea rezultatelor lui și reducerea costurilor [1. Pag.18].

METODELE DE CERCETARE.

Lucrarea îmbină cercetarea de tip calitativ și cantitativ, utilizând analiza cadrului normativ și a literaturii autohtone, având ca finalitate dezvoltarea teoretică și aplicativă a importanței creativității și inovației ca factor al competitivității economiei naționale. Lucrarea se bazează, pe de o parte, pe cunoștințele și gândurile proprii acumulate în perioada de studii, iar pe de altă parte, pe preocupările practicienilor și opiniile savanților autohtoni, referitor la subiectul cercetat.

REZULTATE OBȚINUTE.

Creativitatea sau imaginația creatoare reprezintă forma cea mai înaltă și specifică pe care o poate atinge imaginația umană în general. Latura creativă presupune legarea a ceea ce se produce de o semnificație, de o anumită funcție utilitară pentru om și societate. Despre importanța creativității putem spune că toate progresele științei, tehnicii și artei sunt rezultate ale spiritelor creatoare.

Conceptul de inovare definește sintetic introducerea noului. Acțiunile având acest scop fac parte din viața omului nu de ieri, de azi, gășirea și introducerea noului reprezentând factorii principali care au determinat evoluția omenirii de-a lungul întregii sale existențe. Importanța și volumul acestor activități au crescut odată cu dezvoltarea societății. În special în ultimele decenii se constată o creștere fenomenală a interesului pentru inovare, ca modalitate de a obține o creștere economică durabilă.

Decalajul mare existent între nivelul de trai între țări depinde în mare măsură de valoarea investițiilor în activități de cercetare, dezvoltare și inovare. Astfel situația ce o avem astăzi se datorează în mare parte ratei cheltuielilor pentru activități de cercetare și dezvoltare a inovațiilor față de produsul intern brut din anii '90. Atunci, practic, în toate țările din spațiul C.S.I acest indicator a coborât mai jos de un procent, în timp ce în SUA., Germania, Japonia, această rată a constituit circa 3%, în Marea Britanie și Franța – peste 2%. Alocațiile bugetare și mijloacele din fondurile cu destinație specială ale R.Moldova erau repartizate, cu precădere, în sfera cercetărilor științifice.

Un interes deosebit prezintă pentru Moldova restructurarea mecanismului economic al inovațiilor în landurile estice ale R.F.G., unde procesul de trecere a I.I. pe făgașul economiei de piață n-a fost lăsat să decurgă spontan, fără nici un control, precum s-a întâmplat, cu regret, în Moldova.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

Eforturile noastre trebuie să se concentreze mai ales pe creativitate și inovare pentru a promova o dezvoltare mai rapidă și crearea mai multor locuri de muncă. Luăm exemplul politicii europene de coeziune, inovarea a fost desemnată în mod special politică prioritară și constituie un punct central al programelor politicii de coeziune pe perioada 2007-2018. Pe această perioadă, investițiile în inovare s-au triplat, în comparație cu perioada de programare anterioară (1995-2006). Cum inovarea este cheia dobândirii și menținerii unui avantaj competitiv în economia globală, această investiție masivă în politica de coeziune are capacitatea de a stimula, accelera și sprijini transformarea economică și socială.

Capacitatea de dezvoltare inovațională a economiei este determinată de prezența în țară a unui potențial științific suficient – 68 de organizații de cercetare (41 de instituții de cercetare științifică, 10 birouri de proiectare, 3 organizații de proiectare și design, 12 instituții de învățământ superior, o unitate – bază experimentală și o companie industrială, care desfășoară activități de cercetare științifică), întreprinderi cu activitate inovațională. Distribuția conform formelor de proprietate indică 55 unități sau 80,9% din numărul total de organizații făcând parte din sectorul de stat.

În urma cercetării efectuate apare necesitatea implementării următoarelor direcții prioritare de dezvoltare a activității inovaționale pentru fiecare sector prioritar, inclusiv:

- D1. Dezvoltarea capacității de C-D și de TT a organizațiilor de cercetare și universități.
- D2. Dezvoltarea capacităților de absorbție a inovațiilor de către companiile inovaționale.
- D3. Stimularea firmelor și companiilor din Republica Moldova în implementarea inovațiilor.
- D4. Crearea și dezvoltarea infrastructurii eficiente pentru susținerea inovațiilor.
- D5. Atragerea investițiilor străine în domeniul high-tech.
- D6. Eliminarea barierelor din calea inovațiilor inclusiv cele de ordin general.

În concluzie trebuie să gândim global și să promovăm creativitatea și inovarea. Aceasta se face la mai multe niveluri: sistemul școlar face parte din schemă, ca și instituțiile de educație continuă și universitățile. Dacă rămânem în urmă în acest domeniu, nu ne va fi posibil să fim mai creativi și inovatori decât alții. Creativitatea și inovarea reprezintă și o problemă de mentalitate, cei care vor să cunoască și să avanseze numai în domeniile în care sunt specializați vor eșua. Organizațiile care explorează noi modalități de gândire acum vor avea șanse mai mari să exploateze oportunitățile care vor apărea odată cu eventuala redresare economică. [4. Pag.32]

Astfel o minte creativă este deschisă la schimbare, iar Republica Moldova tocmai trece prin această schimbare, deci trebuie să modificăm un pic sistemul în care trăim, iar schimbarea vine de la fiecare din noi!

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Hrișcev E. Managementul inovațional. Editura ASEM. 2001.
2. WIPO. Cornell University și INSEAD. Global Innovation Index Report 2017.
3. OECD proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovational data. OSLO manual. OECD. Paris. 2011.
4. OECD. Stratégie de l'OCDE pour l'innovation. Paris. 2015

ASPECTELE POZITIVE ȘI NEGATIVE ALE PROGRESULUI TEHNICO-ȘTIINȚIFIC

CUCER NEONELA, studentă, anul I,

specialitatea: Business și Administrarea Afacerilor

e-mail: neonela.cucer@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, HĂBĂȘESCU MARIANA

e-mail: mhabasescu@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Technological and scientific progress is the key lever for raising the economic level of each nation, and it has a decisive influence on the adaptation of businesses in a country to changes in the world. In fact, society is closely linked to the successes of science and technology, transforming the way of life of all mankind. This paper describes how receptive the community is to innovation, and on the other - how they find implementation of research results and innovations in economic, social and environmental practices.*

Key words: *science, progress, technologies, innovations, advantages, disadvantages.*

Trăim într-o lume dominată de viteză - era vitezei informaționale. Suntem cu toții prinși în "vârtejul" dezvoltării științifice, dominați de căutarea disperată a celor mai eficiente soluții de explorare a planetei. Cu toate acestea, se pare că totul se rezumă la avantajele științei, mai degrabă, decât la cunoașterea în sine, ca informație științifică. Drept rezultat, apar mereu științe "noi" nanotehnologii, inginerie genetică etc. care se concentrează pe aplicarea științei în practică. Doar că această dezvoltare fără precedent pune omenirea în fața unor noi provocări. Or, prezentul este deja istorie pentru că "ochii" omenirii privesc către viitor, imaginația lucrând la noi scenarii, fapt ce conturează o primă dilemă: Suntem beneficiarii sau victimele progresului tehnico-științific?

Progresul tehnico-științific se definește ca fiind punerea în aplicare a tuturor cuceririlor științifice și tehnice care au la bază cercetarea, dezvoltarea, creativitatea și inovarea, în scopul ridicării nivelului tehnic, al dezvoltării proceselor tehnologice, a eficientizării proceselor de muncă [2]. Perfectionarea proceselor tehnologice și a celor manageriale asigură succesul unei creșteri economice durabile.

Odată cu descoperirea oficială a ADN-ului, în 23.02.1953, pare că totul a devenit posibil. Beneficiem de noi sisteme de comunicare, de transport, perfecționarea mijloacelor de muncă, a tehnologiei de producție, s-a făcut posibilă ingineria genetică (procreația asistată medical, mame de substituție, diagnosticul prenatal), etc., altfel spus, beneficiem de noile tehnologii care ne remodelează spectaculos viața.

Schimbarea inevitabilă care ne-o aduce acest proces tehnologic, scoate în evidență **aspectele**

Pozitive ale Progresului Tehnico-Științific, dintre care reliefăm următoarele direcții:

- *Progresul tehnologic în medicină și îngrijirea sănătății.* Principalul avantaj al întregului progres tehnic e prelungirea speranței și a duratei de viața a omului. Una dintre direcțiile principale pe care specialiștii previzionează că le va aborda umanitatea în acest sens este **medicina personalizată**. Astfel, prin avansul tehnologic, profilul molecular specific al unui pacient va dicta tratamentul acestuia, iar pacienții și companiile farmaceutice se vor uni pentru a livra medicamentul potrivit pacientului potrivit, la momentul potrivit [1].

- *Tehnologia modernă de transport* face foarte ușoară deplasarea pe distanțe lungi.

- *Progresele tehnologice au ajutat companiile și organizațiile să economisească timp și costuri de producție.* Un exemplu bun este cel de bandă largă 3G / 4G, întreprinderile mici au profitat de acest internet foarte rapid pentru a ajunge la piețele țintă, cu costuri mai mici de operare.

În trecut, numai companii mari de succes dominau piața, ele își puteau permite accesul la Mass-Media, Televiziunea, astfel să ajungă la o piață țintă mai rapid. Acum, cu tehnologii avansate de internet, o întreprindere mică poate utiliza cele mai avansate instrumente de marketing pe internet cu un buget mic pentru a ajunge la peste 100.000 de clienți vizați.

- *Rețele sociale.* Tehnologia modernă a făcut simplă descoperirea prietenilor noștri vechi, socializarea și, de asemenea, descoperirea unor noi oameni cu care să se conecteze.

- *Comfortul personal.* Iluminatul electric, electronicele, electrocasnicele și multe altele ne-au îmbunătățit modul/stilul de viață. Noua tehnologie arhitecturală a îmbunătățit tipurile de locuințe pe care le construim. Cu atât mai mult există inovații cum ar fi case plutitoare, casele de sticlă, case purtătoare.

Conștientizăm însă că suntem în același timp și victimele acestei dezvoltări fără precedent. Astfel, dintre **aspectele Negative ale Progresului Tehnico-Științific** evidențiem:

- *Impactul asupra mediului.* Tehnologizarea a implicat două consecințe majore: poluarea excesivă și defrișarea; afectarea habitatelor naturale, florei și faunei prin urbanizarea excesivă care au pus o presiune asupra resurselor pământului. Acestea trebuie abordate cu atenție pentru a avea o dezvoltare durabilă. Resursele trebuie să fie conservate în beneficiul generațiilor viitoare și, în prezent, unul dintre cele mai mari dezavantaje ale progresului tehnologic este că provoacă o utilizare sporită a resurselor.

- *Impactul asupra omenirii, dependența de noile tehnologii.* Omul nu mai are nevoie să se gândească. Chiar dacă calculatorul este o invenție bună, omul nu mai face calculul mental și nu-și mai dezvoltă memoria. Izolarea socială este în creștere, oamenii petrec mai mult timp jucând jocuri video, folosind rețele sociale și neglijează viața lor reală.

- *Tehnologia modernă a înlocuit multe locuri de muncă.* Multe firme de ambalare și-au robotizat liniile de producție pentru a crește producția și eficiența. Omul devine din ce în ce mai învechit.

- Datorită supraîncărcării de informație, a dependenței de droguri, anumite medicamente, radiație în urma tehnologiilor - *afectează grav sănătatea omului și conduce la boli majore.*

Astfel, putem concluziona următoarele:

- Progresul tehnico-științific reprezintă pîrghia esențială pentru ridicarea nivelului economic al fiecărei națiuni și influențează hotărîtor adaptarea întreprinderilor dintr-o țară la modificările care au loc pe plan mondial;

➤ Accelexarea cardială a progresului tehnico-științific este o problemă de importanță majoră. Numai pe baza lui se poate asigura lansarea de mai departe a economiei, de a ridica eficacitatea ei și calitatea producției, a asigura mai din plin cerințele populației;

➤ Tehnologia va avea întotdeauna aspecte pozitive cât și negative, deoarece depinde de ce se utilizeaza tehnologia și de cine o folosește.

➤ Misiunea de baza a oamenilor de știință în proiectarea de noi tehnologii, este de a aplica cunoștințele într-un mod care să păstreze pacea omului cu universul în care trăiește. Trebuie să vedem clar care sunt dezavantajele și care sunt avantajele astfel încât să putem alege o variantă care să nu ne afecteze extremde mult pe viitor. Omul trebuie să controleze tehnologia și nu tehnologia pe om. În defenitiv, este de datoria tuturor să se implice cu responsabilitate, să discearnă corect între beneficiile pe termen scurt și implicațiile pe termen lung ale fiecărei acțiuni umane.

REFERINTE BIBLIOGRAFICE:

1. A patra revoluție industrială. Disponibil: <http://stiintasitehnica.com/patra-revolutie-industriala-8-previziuni-despre-schimbarea-lumii/>
2. Progresul tehnic-științific și rolul lui la intensificarea producției. Disponibil: <http://referat-referate.blogspot.md/2015/01/progresul-tehnic-stiintific-si-rolul.html>
3. Progresele științifice și dilemele etice la începutul sec. XXI. Disponibil: <http://www.consultanta-psihologica.com/progresele-stiintifice-si-dilemele-etice-la-inceputul-secolului-xxi/>
4. Efectele pozitive și negative ale tehnologiei asupra vieții noastre. Disponibil: <http://www.audio.ro/stiatica/efecte-pozitive-si-negative-ale-tehnologiei-asupra-vietii-noastre/?lang=ro>

LUPTA ÎMPOTRIVA PRODUSELOR CONTRAFĂCUTE PRIN INTERMEDIUL ORGANELOR VAMALE

CHIRIAC LIA, studentă, anul III, specialitatea: Drept
e-mail: liach9999@gmail.com

Conducător Științific: magistrul drept, lector superior, TIGHINEANU ALEXANDRA,
e-mail: tighineanu-alexa@mail.ru

Rezumat. În prezent, contrafacerea reprezintă unele dintre cele mai rentabile tranzacții financiare de pe planetă, studiile internaționale subliniind că economia subterană rezultată din contrafaceri reprezintă aproximativ un sfert din întreaga economie mondială. Contrafacerea oferă infractorilor un risc mic de a fi prinși și trași la răspundere, mai mult decât atât, riscurile penale pentru traficul cu produse contrafăcute este extrem de mic în comparație cu traficul de droguri. Dezvoltarea rapidă a tehnologiei economice ușurează tot mai mult furtul de proprietate intelectuală prin piraterie și contrafacere. Unul din organele care se ocupă cu combaterea acestui fenomen este Serviciul Vamal al Republicii Moldova. Acesta și-a creat propria Secția Protecția Proprietății Intelectuale, prin intermediul căreia se aplică o serie de proceduri și metode de luptă împotriva acțiunilor de contrafacere.

Cuvinte-cheie: contrafacere, infracțiune, proprietate intelectuală, serviciul vamal.

Cunoaștem din istorie, că primele contrafaceri datează de la apariția monedei în societatea umană. Romanii au comis o serie de contrafaceri, numite ulterior „legale”, bătând monede din cupru argintat. Cu acestea erau plătiți soldații romani care luptau în teritoriile dușmanilor. Romanii nu vroiau să piardă aur și argint în cazul în care soldații lor ar fi fost luați prizonieri. [4]

Contrafacerea reprezintă procesul de falsificare a unor bunuri sau materiale, care are loc în condițiile ignorării normelor legislative ale unei țări sau regiuni. [5, <https://dexonline.ro/>] Scopul principal al contrafacerii, este de a da bunul său drept unul autentic. Există mulți consumatori, care intenționat procură aceste bunuri, știind că ele nu sunt originale, pentru a părea cu un statut mai mare. Astfel, ei achiziționează aceste produse la un preț foarte redus, în comparație cu prețul produsului autentic. Însă, dacă ne gândim la un alt caz, când consumatorul intenționează să

procure un produs autentic, dar primește în schimb unul contrafăcut, atunci situația se agravează pentru consumator. Indiferent, de aceste cazuri, fenomenul contrafacerii este unul infracțional, urmat de pedepse corespunzătoare.

Cadrul legal aplicabil în domeniul contrafacerii este format din acorduri și convenții *internaționale* și din acte și legi *naționale*. Din cele internaționale fac parte:

- Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț (acordul Trips) încheiat la Marrakech la 15 aprilie 1994;
- Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883;
- Tratatul privind dreptul mărcilor (TLT) adoptat la Geneva la 27 octombrie 1994; ș.a.

Iar din cele naționale:

- Constituția Republicii Moldova adoptată la 29.07.1994;
- Codul vamal al Republicii Moldova Nr. 1149 din 20.07.2000;
- Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139 din 2 iulie 2010;
- Legea privind protecția mărcilor nr. 38-XVI din 29 februarie 2008; ș.a.

Serviciul Vamal este unul din organele care se ocupă de combaterea fenomenului contrafacerii. În cadrul acestuia, activează Secția Protecția Proprietății Intelectuale, având ca scop prevenirea și combaterea contrafacerii și a pirateriei. Astfel, contribuind la protejarea afacerilor legitime de concurența neloială, protejarea sănătății și asigurarea securității cetățenilor, prevenirea furtului de informații și combaterea riscului de pierdere a locurilor de muncă, a investițiilor, a cercetărilor și a inovațiilor. [4] Sistemul actual de aplicare a măsurilor de protecție la frontieră în privința obiectelor de proprietate intelectuală este constituit din următoarele etape:

- **Inițierea procedurii** - prin depunerea de către titularul de drept la Serviciul Vamal a cererii de intervenție și examinarea cererii de către organul vamal.

- **Acceptarea cererii de intervenție și stabilirea perioadei de intervenție.** În baza cererilor de intervenție acceptate Serviciul Vamal gestionează „**Registrul obiectelor de proprietate intelectuală**”.

- **Aplicarea de măsuri de protecție** prin reținerea mărfurilor susceptibile de a aduce atingere dreptului de proprietate intelectuală și/sau suspendarea operațiunii de vămuire cu notificarea titularului de drept, și declarantul/ destinatarul mărfurilor în vederea inițierii procedurii în instanțele de judecată. Aceste măsuri pot fi aplicate și la inițiativa organului vamal (procedura ex officio) dacă sunt temeiuri suficiente de a considera că aceste mărfuri aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală. [1, art. 302]

- **Aplicarea de măsuri asupra mărfurilor în privința cărora s-a dovedit că aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală** (distrugere, scoaterea în afara circuitelor comerciale, predare cu titlu gratuit, unor instituții publice, alte măsuri, în condițiile legii).

CONCLUZII

Eu vin cu propunerea către organele competente, să distribuie o publicitate în care să informeze consumatorii de rea-credință, cei care intenționat procură aceste bunuri contrafăcute, că a cumpăra un astfel de bun înseamnă: a pune în pericol sănătatea și siguranța; a sprijini și finanța criminalitatea; a susține munca clandestină; a accepta jaful de know-how recunoscut; a distruge locurile de muncă; iar în unele țări – a se expune la sancțiuni penale (ca de exemplu: Elveția). Astfel, conform legii cererii și ofertei, dacă vom contribui la micșorarea cererii de pe piață a produselor contrafăcute, aceasta va conduce și la micșorarea ofertei acesteia. De asemenea, alături de această publicitate, aș propune să se pună în discuție adoptarea unei legi care ar sancționa acești consumatori de rea-credință, deoarece nu doar comercializarea produselor contrafăcute încalcă drepturile proprietății intelectuale, dar și folosința acestora de către consumatori în scopuri mincinoase, de a duce pe ceilalți în eroare, crezând că de fapt produsele sunt originale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul Vamal al Republicii Moldova Nr. 1149 din 20.07.2000, publicat : 01.01.2007 în Monitorul Oficial Nr. ed.specială;

2. Legea Republicii Moldova privind protecția mărcilor Nr. 38-XVI din 29 februarie 2008, publicat în Monitorul Oficial : 06.06.2008, Nr. 99-101;
3. DURIGU V., Aspecte practice, măsuri tranzitorii și perspective în domeniul vamal, edit. Solomon, 2016, 256 pag;
4. <http://www.vsi.md/>; (vizitat la 23.04.2018)
5. <https://dexonline.ro/>; (vizitat la 20.04.2018)
6. www.customs.gov.md; (vizitat la 23.04.2018)
7. www.publications.europa.eu; (vizitat la 24.04.2018)
8. www.stopfakes.gov. (vizitat la 20.04.2018)

Secțiunea 8: Tendințele marketingului modern

ANALIZA METODELOR DE PROMOVARE ONLINE. STUDIU DE CAZ: SISTEMELE ENERGETICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

GROSU CARINA, studentă, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică

Conducător științific: lector universitar, SAHARNEANU LILIANA

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. The subject of the research is *Analysis of online promotion methods. Case Study: Energy Systems in the Republic of Moldova. The main purpose of the study is to high-light the online methods of promotion in such a globally important area as energy efficiency and to see the contribution, place of companies from Republic of Moldova in solving this problem. Due to technological improvements and digital transformations there are a lot of ways to promote a product or a service, but I evidence the use of google: search engine optimization and adwords especially. Moreover, I sustain my point of view based on statistics and reliable sources.*

Key-words: *Promotion, Energy, Energy-Efficiency, Google AdWords, SEO, Internet, Digital*

Importanța cercetării metodelor de promovare online reprezintă un subiect actual și se accentuează substanțial odată cu digitalizarea și înrolarea tehnologiilor informaționale în contextul plasării de produse online, realizării procesului de vânzare-cumpărare și , mai mult de atât, studierii și gestionării fluxului informațional cu referire la clienți.

În acest context, se evidențiază nu doar necesitatea de plasare a bunurilor și serviciilor cu scop comercial, ci și direcționarea promovării online spre nișele ce dezvoltă sau comercializează produse aliniate la directivele globale, cum ar fi , de exemplu, sistemele enrgo-eficiente.

Conform portalului [www.millenium-project.org, <http://www.millennium-project.org/projects/challenges/>], cea de-a treisprezecea directivă din cele cinsprezece directive globale transnaționale în urma studiilor Delphi, este “ Cum poate fi satisfăcută eficient și în siguranță cererea în continuă creștere a consumului de energie?”.

Domeniul enrgo-eficienței rămâne un domeniu de interes specific, promovarea și educarea populației online întru conștientizarea consumului rațional de energie, reprezentînd o provocare, mai ales în Republica Moldova.

În acest sens, am cercetat mai multe metode de promovare online, enumerându-le pe cele baze: SEO (Search Engine Optimization), web design, google ad words, copywriting integrat, smm (social media marketing), analytics, google ads.

Așadar, factorul determinant întru alegerea canalului de promovare online este indicele de creștere digitală. Statisticile portatului [Hootsuite, www.hootsuite.com], estimează o creștere de implicare digitală, la nivel european, a următorilor indici : 6% pentru utilizatorii de internet (o creștere de 37 de milioane de persoane ce au acces la internet), 8% persoanele active pe conturile rețelelor de socializare (32 milioane de persoane), 8% utilizatori activi ai rețelelor de socializare prin intermediul aplicațiilor mobile (27 milioane de utilizatori).

Una dintre cele mai eficiente metode de promovare este motorul de căutare google. În acest sens, există două modalități de bază : prin intermediul listărilor locale (crearea unei pagini în Google Local Business, în mod gratuit) sau prin intermediul cuvintelor-cheie, instrument denumit Rich Snippets (în acest caz se percep taxe per cuvinte-cheie și apar indici de calcul cum ar fi CPC-cost per click). Modelul rich snippets pentru google în Republica Moldova, cuvânt-cheie “cazan” evidențiază în motorul de căutare, site-ul companiei [www.cazan.md”], deci acesta fiind un model de plasare online eficientă în dependență de căutările analogice ale clienților. Mai mult de atât, direcția de plasare a publicității pe google este facilitată în 2018, prin implimentarea sistemului de diferențiere a oamenilor de boți, știre subliniată în sursa: [Digital Recap 2018, autor

Hoinaru, Alexandru Ciurcă și Golin România, versiunea pdf, editura GOLIN, 2018, pag. 11: “Google introduce invisibile captcha – un sistem automat prin care să diferențieze oamenii de boți.”]

În **CONCLUZIE**, metodele de promovare online sunt eficiente, măsurabile prin indicatori precum CPC sau rata de penetrare a internetului și în continuă dezvoltare. În Republica Moldova digitalizarea industriilor energetic, în special cele energo-eficiente, nu este atât de pronunțată, la ora actuală, reprezentând o provocare pentru marketerii locali.

BRAND-URILE AUTOHTONE. DINCOLO DE IDENTITATE VIZUALĂ

GUȚU LAURA, studentă, grupa SER - 141

e-mail: laura.gutu98@gmail.com

Conducător științific: **BUDURIN-FURCULIȚĂ CRISTINA**

e-mail: budurin.cristina@yahoo.com

Colegiul Național de Comerț al ASEM,
Republica Moldova, Chișinău, str. Petru Rareș 18

Abstract. *The purpose of this research is to describe the elements of a brand, besides the visual identity materials, as well as to analyze the reality of these elements within the local brands.*

Key words: *brand, logo, publicity, customer loyalty, customer experience, business values, good practices, brand identity.*

JEL CLASSIFICATION: M-31

INTRODUCERE.

Actualmente, proprietarii de afaceri încearcă să își deosebească întreprinderile, produsele și serviciile de cele ale concurenților, iar acest fapt dă naștere unui proces de comunicare prin care se transmit către client atitudini și emoții referitoare la întreprinderea însăși. Există o probabilitate mare că făcând referire la brand, unii oameni se limitează doar la numele și identitatea vizuală a unei întreprinderi, așa cum și majoritatea companiilor mai consideră că branding-ul este un exercițiu de imagine, și îi conferă o prioritate organizațională scăzută. Astfel, devine necunoscut răspunsul la întrebarea “Ce percep oamenii prin termenul de “brand” și cum încearcă firmele să îl facă înțeles de către consumatori?”. *În acest sens, lucrarea mea are scopul de a enumera elementele componente ale unui brand, a descrie 3 din ele (logo, publicitate, relația cu clienții) și de a analiza realitatea acestora în cadrul brandurilor autohtone.*

SUCCINTĂ ANALIZĂ A SURSELOR BIBLIOGRAFICE ÎN DOMENIUL PROBLEMEI CERCETATE.

Prezent în termeni juridici ca “marcă înregistrată”, termenul “brand” a fost preluat din limba engleză și se traduce ca “întipărirea unui simbol”, pentru a stabili apartenența. Dacă o firmă dorește să obțină un succes susținut, construirea și susținerea echității mărcii și a unui bun brand management sunt inițiative strategice esențiale pentru conducerea unei afaceri. Mărcile sunt mai mult decât logourile înregistrate care identifică produsele și serviciile. Branding-ul cuprinde toate aspectele legate de design, publicitate, viziune, misiune, valori, dar și control asupra brand-ului, raportul cu clienții.

DESCRIEREA METODELOR DE CERCETARE UTILIZATE.

A fost realizat un *sondaj online cu 180 de persoane*, cu vârsta cuprinsă între 13 și 37 de ani, care au evaluat de la 0 la 3, în ce măsură un brand îi motivează să procure un bun sau serviciu. În plus, cei chestionați au avut de plasat în ordine crescătoare, conform importanței lor, elementele care cred că îi ajută la popularizarea unui brand, având de ales între: design-ul logoului, publicitatea și relația pozitivă cu clienții. Pentru a testa puterea logo-urilor autohtone de a câștiga un spațiu în memoria localnicilor, a fost realizat *un experiment prin care 16 tineri* au avut să deseneze, cât mai exact posibil și fără vreun ajutor vizual, logourile StarNet și Zorile. Pentru a determina ce alte calități conferă logo-urilor credibilitate, le-am aflat în alt *exercițiu, unde 57 de persoane* au avut de ales între logo-urile unor întreprinderi cu același gen de activitate, cât și de a-și motiva alegerea răspunsului. Un alt pas al lucrării este *prezentarea unor exemple de bune practici internaționale*, prin care companiile au oferit putere de decizie consumatorilor în crearea ideilor, cunoștințelor, conținutului, cât și stabilirii prețului, astfel reușind să fac o analiză comparativă cu istoriile publicate pe site-ul Agenției Naționale pentru Protecția Consumatorului.

REZULTATELE OBȚINUTE.

În urma exercițiilor realizate am înțeles că majoritatea oamenilor conferă brandingului o importanță majoră, făcând referire la aceea că la baza popularizării unei mărci se află, mai întâi de toate, un raport corespunzător cu consumatorul. În ceea ce privește experimentul cu desenarea logo-urilor, am remarcat că, în ciuda diferențelor, majoritatea participanților au reușit să obțină paletetele de culori corecte, ceea ce demonstrează importanța combinației de culori potrivite pentru un logo memorabil, fapt determinat și de un psiholog care spunea că oamenii au o legătură emoțională cu o culoare, în primul rând, apoi cu formele, logo-ul și cuvintele. Rezultatele celui din urmă exercițiu mă fac să înțeleg că există multitudine de preferințe, păreri și viziuni subiective, iar satisfacerea simultană a tuturor dintre acestea devine, evident, imposibilă. Totuși, putem selecta unele calități menționate mai des, ceea ce oferă un indiciu privind așteptările clienților: simplitate, minimalism, sugestivitate, culori atractive, ușurință în memorizare. Prin intermediul analizelor comparative, mi-am format ideea că în cazul majorității mărcilor autohtone apropierea de client are loc când produsul eșuează, cu scopul de a nu-și denigra imaginea, pe când companiile internaționale oferă metode demne de urmat de a deveni încrezători că efortul în marketing crează un produs pe placul oamenilor și că uneori, punând în pericol vânzările pe termen scurt, ele pot obține o loialitate durabilă a clienților pe termen lung, bazată pe valori comune. Aceasta consider a fi un adevărat raport cu clientul, nu doar în momentul tranzacției, ci și până la ea și după.

CONCLUZII.

Calitatea relațiilor cu consumatorii va depinde de cât de bine se răspunde la următoarele întrebări: Are acesta costuri de oportunitate în caz că eșuează? Prezintă un pericol pentru sănătate și mediu? Are un preț corespunzător cu calitatea? Se potrivește cu personalitatea și valorile clientului meu? Consumatorii văd brandul ca un spirit înrudit, o entitate cu care se pot identifica. Produsul/serviciul meu depășește așteptările clientului? Ceea ce definește o relație de consum puternică și dedicată este emoția, iar odată surprinzându-i, consumatorii simt o adevărată afecțiune față de marcă - nu doar față de produs, ci și pentru marca în sine.

Acum avem o idee clară că “dincolo de identitatea vizuală” rămâne acea impresie lăsată, care poate fi formată prin aplicarea corectă și eficientă a metodelor descrise. Îmi doresc ca în tendința de a atinge popularitatea, agenții economici să investească nu doar în logo și publicitate, ci și în misiune, valori, autenticitate, calitate, încredere. Iar pentru acestea, vor fi și răsplătiți cu numeroase beneficii. Branding-ul este o necesitate pentru companiile care aspiră să concureze cu succes în viitor. Însă, implementarea și gestionarea poziționării unei mărci necesită o gândire strategică, o aderare la cele mai bune practici, gândirea aspirativă, capacitatea de a crea platforme de poziționare simple și convingătoare, dar cel mai important- o înțelegere aprofundată a nevoilor și preferințelor consumatorului.

MARKETINGUL INOVAȚIILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

GUDUMAC CRISTINA, studentă, anul II, specialitatea: Contabilitate
e-mail: gudumac.cristina97@gmail.com

VERSTIUC RADU, student, anul II, specialitatea: Contabilitate
e-mail: verstiucc@mail.ru

Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA
e-mail: Lsaharnean@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The purpose of our research is to define and understand what it is Marketing of innovations and how does it influence the economy of our country. First-of-all we analyzed the types of innovations, effects, and necessities. After our research we identified how much resources does our country allocate to the marketing sphere. Marketing of innovations is needed in a developed country because it meets the real needs of users; meets the needs of the public with maximum efficiency; indicates launch / growth / maturity of the economy; be able to cope with the influx of applications as a result of promotion; to offer new products for users; highlight products and / or services. To sum up innovational marketing in Moldova faces many problems because few resources are allocated and they are not used efficiently. These problems are also due to the economic situation, the budget deficit and the political, social instability.*

Key words: *Marketing of innovations, consumers's needs, promotion, highlight products.*

Scopul cercetării noastre constă în faptul să analizăm Marketingul inovațiilor în Republica Moldova, trasături, probleme și efectele pentru economia națională.

Inițial am definit inovația ca subiect aparte, tipurile ei și efectele acesteia. Deci inovația este considerată, în general, ca motorul principal al creșterii economice în economia globală de astăzi.

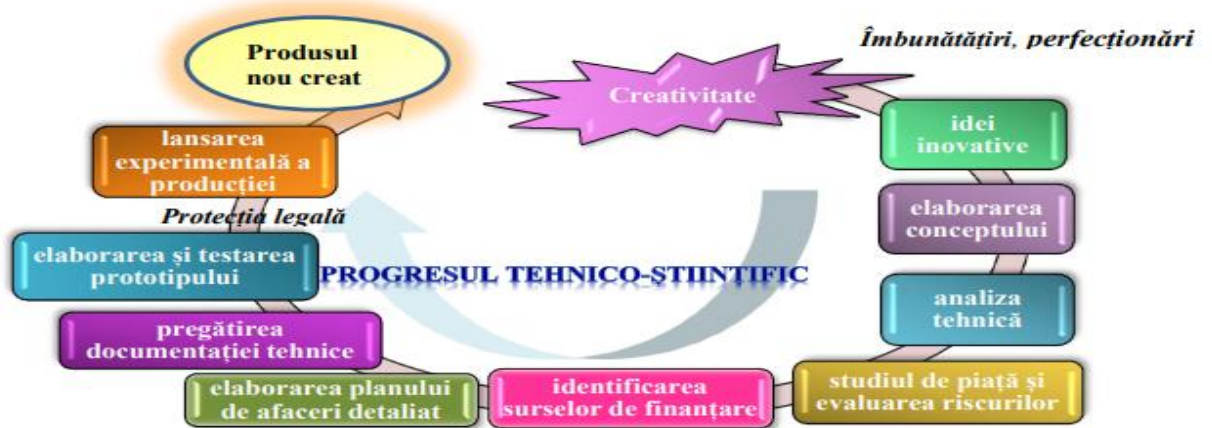

Figura 1: Procesul Inovațional.

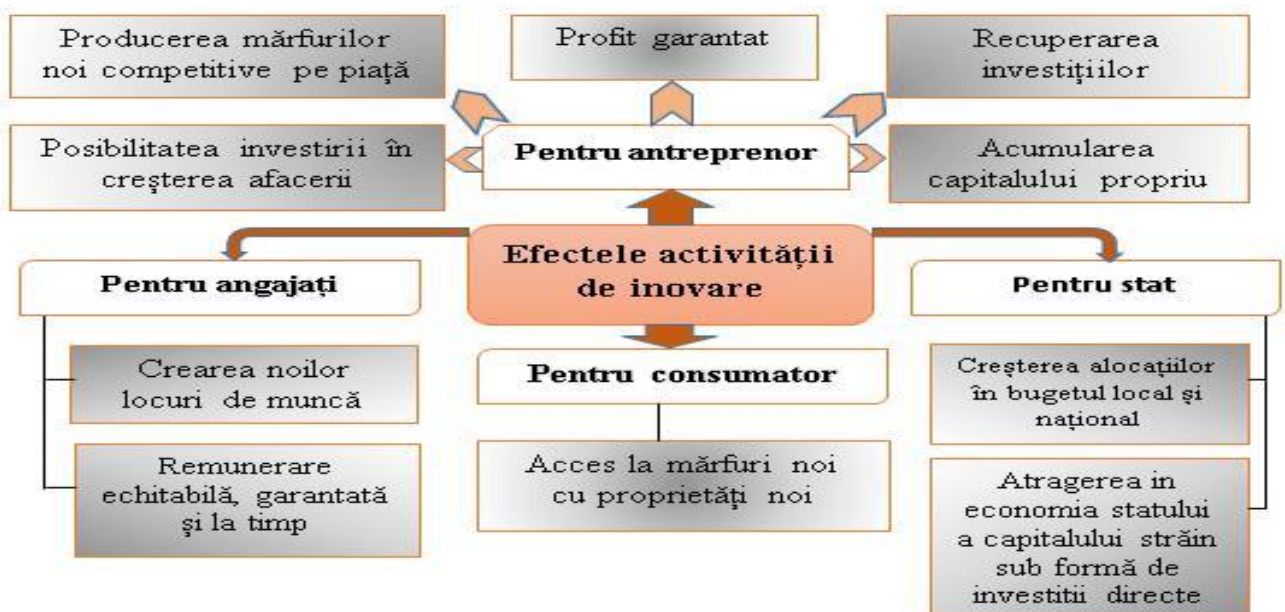

Figura 2. Efectele activității de inovare.

Umătoarea etapă am stabilit care sunt necesitățile Marketingului Inovațional pentru un stat dezvoltat. Am identificat principalele surse de finanțare a acestui, gestionare și repartizare a resurselor de către organele împuternicite de legislație : Parlament, Guvern, AȘM, AGIPI etc.

Necesitatea marketingului inovațional:

- vine în întâmpinarea unor necesități reale ale utilizatorilor;
- satisface nevoile publicului cu eficiență maximală;
- indică lansare/ creștere/ maturitate;
- va putea face față afluxului de cereri ca urmare a promovării;
- pune în valoare produsele și/ sau serviciile;
- relațiile bilaterale între oferte și cererile utilizatorilor.

CONCLUZIE.

Dacă anterior entitățile operau în condițiile unei concurențe și clientele stabile, cunoscute, în prezent firmele activează în condițiile unui adevărat război, în care au loc schimbări rapide ale concurenței, progrese tehnologice, apariții de noi legi și politici comerciale și o scădere continuă afidelității clientelei. De aici rezultă necesitatea dezvoltării Marketingului Inovațional pentru a contribui la eficientizarea economiei naționale.

RECOMANDĂRI.

Trebuie avut în vedere faptul că, astăzi, cumpărătorii sunt puși în fața unei game uriașe de produse de tot felul. Nu trebuie, de asemenea, uitat că ei au reacții și cerințe diferite față de prețul unui produs sau de raportul produse servicii oferite.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. <http://lex.justice.md/md/296802/>
2. <https://www.slideshare.net/janishaa/innovation-in-marketingppt>
3. <https://ru.scribd.com/document/335495818/Marketing-Inovationa>

INFLUENȚA PROMOVĂRII TEHNOLOGIILOR DIGITALE ASUPRA VIEȚII SOCIALE A TINERILOR

ISACENCO VICTORIA, studentă, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică
e-mail: isacenco.victoria@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA
e-mail: lsaharnean@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The explosive rise of social media and digital technologies is exposing young people to unprecedented opportunities and risks. Also it is apparent that technology has the potential to harm or enhance your social skills and social life. The key is to analyze how technology affects us socially.*

Key words: *digital technologies, social media, the opportunities, risks, influence, life of people.*

Cum spunea Laurent Laplante „Dacă într-adevăr Internetul are multe de oferit celui care știe ceea ce caută, același Internet este de asemenea capabil să completeze abrutizarea celor care navighează fără busolă”.

Societatea actuală, marcată de mediul tehnologic, aproape orice problemă este pusă în termeni tehnologici. În mod automat, prin mentalitatea unei lumi formate și robotizate, acestea sunt cuantificate printr-o logică specifică a tehnologiei.

Popularizarea și aplicarea tehnologiilor digitale au provocat un mare salt în utilizarea deplină a tehnologiilor actuale și rămâne a fi o parte din viața noastră având de asemenea și influența sa. Societatea informațională presupune globalizarea comunicațiilor prin scurtarea distanțelor și accesul informațional.

În această lucrare am abordat mai multe aspecte în ceea ce privește influența tehnologiilor digitale asupra vieții sociale, și anume: *influența internetului, a rețelelor de socializare, tehnologia în raport cu tinerii și impactul acesteia asupra societății contemporane.*

Un studiu apărut în 2011 arată că, datorită accesibilității crescute a informației, prin intermediul motoarelor de căutare (Google), ne este mai greu să ne amintim o informație, însă ne este mult mai ușor să ne amintim unde o punem găsi. Asta este și dovadă a flexibilității creierului uman, în loc să fie supraîncărcat cu informații, el păstrează resurse pentru a le utiliza în alte scopuri.

Tehnologia modernă modifică fiziologia și psihologia umană: gândim altfel, simțim altfel, ne amintim și uităm altfel. Cum este posibil ? Datorită unei trăsături extraordinare a creierului nostru, care îi permite acestuia să-și modifice funcționarea, influențându-ne astfel fiziologia și comportamentul în urma unor noi experiențe. Această remarcabilă însușire și-a arătat întregul potențial odată cu progresele tehnologiei și cu invazia acesteia în viața noastră: internetul, televiziunea, tehnologiile interactive, ne alimentează creierul cu o enormă cantitate de informații noi.

Unii specialiști susțin că extinderea tehnologiei în viața noastră ne reduce capacitatea de atenție, ne face nerăbdători și ne distruge creativitatea, când e vorba despre acțiuni din alte sfere decât cea digitală.

De aici ne putem da seama că a devenit rapid un fenomen socio-tehnic mediatizat, care a avut și va avea un impact determinat asupra societății și viitorului nostru. Oamenii sunt atrași de acest fenomen și îi dedică foarte mult timp, modificând moduri de lucru ori afectând interacțiunea umană. Dat fiind faptul că a devenit o parte integrantă a tehnologiei și lumii moderne, internetul este folosit la nivel de necesitate, nu doar de plăcere.

Prin intermediul internetului punem să comunicăm, să socializăm, putem să ne promovăm și dezvoltăm, etc., și toate acestea sunt posibile prin intermediul rețelelor de socializare, care la fel fac parte din familia digitală.

Apariția rețelelor de socializare a modificat natura interacțiunilor umane, dar au devenit în sine mijloace foarte bune de promovare. Te ajută să îți promovezi blogul, sau mica afacere și să fii în permanent contact cu vizitatori sau potențialii clienți.

În Republica Moldova cele mai accesate rețele de socializare sunt: Instagram, Facebook, Odnoklassniki, Twitter, Vkontakte, etc. Efectuând un studiu în rândul tinerilor din mediul urban, am constatat că la moment Instagram se bucură de cea mai mare popularitate în Republica Moldova.

Și făcând o cercetare în rândul copiilor, s-a constatat că vârsta medie la care copiii afirmă că au început să folosească internetul este de 8 ani. 79% dintre copii, susțin că folosesc zilnic sau aproape zilnic telefonul și internetul la școală și 61% dintre ei afirmă că, într-o zi de școală obișnuită, petrec pe internet aproximativ una sau două ore.

Potrivit Asociației Americane a Pediatriilor, copiii sub 2 ani nu ar trebui să aibă nici o interacțiune cu mijloacele media, întrucât chiar și 9 minute de vizionare a unor desene animate, influențează negativ funcțiile executive la copii.

Cu interpretarea implicațiilor sistemului tehnologic actual și influența acestuia asupra vieții umane s-a ocupat în secolul trecut, sociologul francez, Jacques Ellul. Dânsul demonstrează că tehnologia nu poate fi redusă la un instrument sau la un rezultat al interacțiunilor sociale. În prima sa teză susține că tehnologia deține cel mai important rol în influențarea vieții contemporane. Iar în a doua teză susține că tehnologia actuală se diferențiază de tehnica tradițională, neavând aproape nimic în comun cu aceasta ¹[*Jacques Ellul, The Technological Society, editura Vintage Books, New York, 1964*].

Deci putem spune că transformarea tehnologiei într-un mediu are influență directă asupra vieții omului și a societății. Mediul tehnologic fragmentează și dezintegrează mediile naturale și culturale. Reducerea simplificatoare a omului la un simplu operator de algoritmi de secvențe logice produce o alienare. Ceea ce nu poate fi redus la o secvență integrată logic într-un anumit sistem procedural pentru asigurarea eficienței este exclus. Însă viața înseamnă mai mult decât un set de proceduri.

CONLUZIA generală care se poate face cu privire la modul în care tehnologia sculptează arhitectura creierului nostru este ceea ce doar în funcție de timpul petrecut și de activitățile desfășurate pe dispozitivele tehnologice, putem vorbi de efecte benefice și nocive. Un lucru este cert, trăim într-o perioadă în care trebuie să ne adaptăm ”sănătos” la dezvoltarea galopantă a tehnologiei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

[*Jacques Ellul, The Technological Society, editura Vintage Books, New York, 1964*].

STUDIUL ELEMENTELE COMPONENTE ALE IMAGINII UNEI COMPANII

CANALÎ SERGIU, student, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică
e-mail: canalisergiu2016@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA
e-mail: lsaharnean@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This paper presents the study of the components that make up the image of the company. The elements that form the identity of the company are presented.*

Key-words: *identity of the company, the elements of the image, image, the company's image.*

Imaginea înseamnă reflectarea de tip senzorial a unui obiect în mintea omenească sub forma unor senzații, percepții sau reprezentări; reprezentare vizuală sau auditivă; obiect perceput prin simțuri.²³ Cu alte cuvinte, imaginea produsului, reprezintă de fapt semnificația sa pentru acea persoană. De exemplu automobilul Volvo este asociat cu „siguranța la volan”, pe când un automobil sport marca Jaguar denotă „stil și eleganță”. Popoarele au și ele imaginea lor proprie, care se poate modifica în timp astfel: „Made in Japan” însemna odată ieftin și prost; astăzi aceste cuvinte ne poartă cu gândul la prețuri mari, calitate ridicată și cea mai înaltă tehnologie.²⁴ Termenul de **imagine** este utilizat în prezent într-o varietate de contexte, și anume imaginea corporativă, imaginea mărcii, imaginea publică, imaginea de sine, imaginea restaurantului, imaginea magazinului și așa mai departe. În ansamblu, o imagine poate fi definită ca "suma credințelor, ideilor și impresiilor pe care o persoană o are asupra unui obiect" (Kotler & Clark, 1987). În special, consumatorii dezvoltă sisteme de cunoaștere pentru a interpreta percepțiile lor asupra companiilor.

Elementele imaginii. O imagine a companiei este, desigur, suma totală a impresiilor rămase în multe publicații ale companiei. În multe cazuri, un act scurt, ocazional al unui angajat poate ridica sau deteriora imaginea corporativă în ochii unui singur client sau apel de telefon. Dar imaginea de ansamblu este compusă din mai multe mii de impresii și fapte.

Elementele majore sunt:²⁵

- Performanța de bază a companiei și performanța financiară a acesteia;
- Reputația și performanța mărcilor sale ("brand equity");
- Reputația pentru inovație sau debăcie tehnologică;
- Politicile sale față de salariații și angajații salariați;
- Relațiile sale externe cu clienții, acționarii și comunitatea;
- Tendințele percepute pe piețele în care operează, așa cum o văd publicul. Uneori, un lider carismatic devine atât de cunoscut încât el sau ea adaugă o strălucire personală companiei.

Perceperea **imaginii și imaginilor** de către societate. Numai în cele mai bune cazuri, o corporație se bucură de o singură reputație. Diferitele persoane pot avea opiniile diferite ale companiei în funcție de interesele lor diferite. Imaginea unei mărci a unei companii poate fi foarte bună, însă reputația sa printre furnizorii săraci - pentru că se chinuie foarte tare, se plătește târziu și nu arată loialitate față de furnizori. O companie poate fi foarte apreciată pe bursa de valori, dar poate fi disprețuită pe strada principală a orașelor în care sa închis filealile. O companie poate fi

²³ Definiție Imagine, <https://dexonline.ro/definitie/imagine>

²⁴ Asocierile imaginii, <http://www.creeaza.com/referate/marketing/Conceptul-de-imagine-in-market655.php>

²⁵ Imaginea Corporativă, <https://www.inc.com/encyclopedia/corporate-image.html>

evaluată pentru a furniza prețuri foarte scăzute, dar nu este mulțumită de practicile sale de angajare sau de performanțele mediului instabil. Este mult mai probabil ca o afacere mică să aibă reputația de excelență, față de un concurent foarte mare.²⁶

Identitatea unei firme se exprimă prin nume, simboluri, logo, culori și evenimente pe care le utilizează o organizație pentru a se distinge pe sine, mărcile sale și companiile din structura sa, de celelalte firme existente pe piață. O organizație își poate folosi identitatea pentru a reflecta personalitatea sa, pentru a exprima valorile acesteia sau pur și simplu pentru a arăta cum este structurată. Unele companii au identități organizaționale atât de clare, încât numele lor și logo-urile sau culorile sunt practic sinonime.

Aceste elemente formează imaginea companiei așa cum este ea percepută de public. Imaginea se formează în timp prin acumularea informațiilor obținute din mass-media, campanii de promovare, comentariile specialiștilor sau din experiența dobândită în urma folosirii serviciilor sau produselor unei anumite firme. Cu cât imaginea este mai apropiată de realitate cu atât mai mult compania va fi văzută ca fiind demnă de încredere și onestă. Astfel, imaginea firmei trebuie tratată ca un activ nematerial valoros consolidat în timp sub influența mai multor factori, care trebuie monitorizat și gestionat în continuu de manageri având în vedere impactul său mare asupra eficienței activităților realizate în prezent și viitor.²⁷

CARACTERISTICILE PIEȚEI NAȚIONALE A BUNURILOR DE LUX

SOROCHINA TATIANA, studentă, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică
e-mail: sorochina.tatiana@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, MITNIȚCAIA LIDIA

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Key words: *Luxury cars, consumers' behavior, conspicuous consumption*

В рамках конференции было проведено исследование национального рынка товаров класса «люкс». В зависимости от доходов и личных предпочтений молдавские автолюбители массово приобретают спорткары, микролитражки, бюджетные модели среднего класса, семейные авто и т.д. Отдельного внимания заслуживают автомобили класса люкс - модели, которые в автомобильной среде относят к «элите».

В нашей стране самый популярный автомобиль из разряда дорогих Toyota Land Cruiser. Таких машин в стране насчитывается 2628 штук, а цена варьирует от 70 тыс. евро и выше. На втором месте в этом рейтинге расположились Volvo XC90 - более 1700 машин. Такая машина обойдется минимум в 65 тысяч евро. Тройку замыкают Mercedes AMG-GLS - 78 машин, цена на которые варьируется от 80 тысяч евро и выше.

В пятерку самых распространенных роскошных автомобилей вошли Porsche Cayenne - 66 машин (от 85 тыс. евро) и Bentley - 24 авто (от 90-100 тыс. евро). Также в стране зарегистрировано 23 Range Rover минимальная цена - 90 тыс. евро. На дорогах Молдовы можно встретить и Ferrari (от 150 тыс. евро).

На первом этапе моего исследования я провела интервью с менеджерами автосалонов чтобы выяснить мнение профессионалов об отношении молдавских потребителей к автомобилям класса «люкс». Все менеджеры как один считают, что молдавские потребители испытывают тягу к «демонстративному потреблению». В сознание

²⁶ Imaginea Corporativă, <https://www.inc.com/encyclopedia/corporate-image.html>

²⁷ Imaginea firmei, <https://ru.scribd.com/doc/97379820/Studierea-Imaginii-Companiei-Orange-Moldova-SA>

молдавского покупателя крепко заложено понимание: чем марка “круче”, тем выше социальный статус ее обладателя, и это играет немаловажную роль при выборе и покупке автомобиля.

Новые богатые дают начало потребительской гонке, и в нее волей-неволей втягиваются и те, у кого нет “шалых” денег. Для обозначения своего статуса последние вынуждены потреблять на грани своих финансовых возможностей. Показное потребление - это не болезнь отдельных людей, это норма культуры, которая давит, диктует иррациональное по своей сути поведение. В такой культуре быть скромным, прислушиваться только к своим естественным потребностям неприлично. Не участвующий в гонке рискует оказаться в изоляции и подвергнуться насмешкам.

Такой образ потребления на долго сохранится в сознании нашего потребителя. Однако мы предпринимаем попытки в осознании того, что главное - это соотношение цена – качество. Изменив свое мышление, мы изменим себя.

CERCETAREA IMAGINII REȚELEI DE MAGAZINE LINELLA

ROZOVEL GALINA, studentă, anul III, specialitatea: Marketing și Logistică
e-mail: Dizzyiller16@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, MITNIȚCAIA LIDIA

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Image is a tool of a company that contributes to its development or collapse.*

Key words: *image, customers, prices, market.*

В условиях высокой конкуренции среди супермаркетов на молдавском рынке, идет борьба за каждого покупателя. Примерами розничных торговых сетей являются: “Linella”, “IMC market”, “Jardi”, “Bonus”, “Fidesco”, “Family market”, “Green Hills” и др. Так как клиентами хотя бы одной из фирм являемся непосредственно мы, необходимо знать, ЧТО мы покупаем, ГДЕ, и за какую ЦЕНУ. В данной работе исследуем имидж розничной торговой сети “Linella” и выясним, чем руководствуются покупатели, приобретая товар именно в этом супермаркете.

Исследование проводилось методом опроса с использованием заготовленной анкеты. В анкетировании принимали участие обычные посетители супермаркета Linella на Буюканах, по ул. Alba-Iulia 204. Общее количество респондентов составило 30 человек, из которых 67% составили женщины и 33% мужчины. Возраст опрашиваемых и род деятельности охватил широкие слои населения: от студентов до пенсионеров. Результаты опроса следующие:

- 1) Источники информации о супермаркете: 67% друзья и знакомые, 21% наружная реклама, 4% радиореклама и др;
- 2) Мотивы посещения: 76% находится близко к дому или работе, 18% устраивает ассортимент, 5% нравится сервис в супермаркете;
- 3) Оценка товарного ассортимента: 17 чел – широкий выбор товаров, 8 – оптимальный, 5 – выбор товара недостаточен;
- 4) Уровень обслуживания 14 чел – высокий, 13 чел – средний, 3 чел – низкий;
- 5) Уровень цен: 53% - низкие цены, 20% - как везде, 20% - завышенные цены;
- 6) Отношение к магазину: 73% - положительно, 13% – нейтрально, 10% - отрицательно;

7) Готовность оставаться с компанией: 40% продолжают покупать, 33% будут совершать покупку в Linella и у конкурентов, 27% будут совершать покупку где дешевле.

По результатам опроса можно сделать вывод, что положительных отзывов среди респондентов около 55%, но в условиях высокой конкуренции результат относительно фирмы является не более чем удовлетворительный.

«Linella» - относительно молодая розничная торговая сеть супермаркетов, которая активно укрепляет свои позиции на рынке Молдовы. В настоящее время с данной компанией знаком практически каждый житель страны, поэтому положительный имидж, формирующийся из восприятия покупателей, очень ценный инструмент для существования и дальнейшего роста компании.

TENDINȚE DE DEZVOLTARE PE PIAȚA MONEDEI VIRTUALE - BITCOIN

BURDUJA MIHAELA, studentă, anul I, specialitatea: Marketing și Logistică
e-mail: mihaella.burduja@gmail.com

BABA DUMITRU, student, anul II, specialitatea: Marketing și Logistică
e-mail: baba_dumitru@mail.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SOLOMATIN ALA

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The purpose of this research was to analyze the trends of the Bitcoin virtual currency on a national and international level. Following the research we discovered and examined the trends of the virtual coins and in particular Bitcoin.*

Key words: *Bitcoin, cryptocurrency, trends, electronic money, cryptovalute evolution.*

În ultimul deceniu piața monedelor virtuale a cunoscut un progres considerabil. Este foarte important pentru a cunoaște toată informația necesară de utilizare a monedelor virtuale pentru a nu comite erori grave care prevăd pierderi imense de valută. Principalele obiective ale cercetării sunt: descoperirea și analiza aprofundată a tendințelor monedelor virtuale pe piața valutară.

Criptomonedă sau criptomonedă este un tip de monedă digitală, virtuală, o monedă surogat, nebanară, folosită ca mijloc de plată (ex: Bitcoin, Ethereum, Bitcoin Cash, Ripple, Litecoin). Bitcoin este un sistem de plată electronică descentralizat și o monedă digitală open source creată în 2009 de Satoshi Nakamoto. Bitcoin (BTC) a fost creat pentru a asigura protecția investițiilor și finanțarea liberă a afacerilor, fără a face apel la instituții financiare și în afara oricărei constrângeri și reglementări.

Bitcoin se utilizează în felul următor: În primul rând se descarcă softul pe calculator sau telefon. Softul va genera adrese unice, prin intermediul cărora se realizează tranzacții. Cumpărarea bitcoinului are loc prin intermediul valutei obișnuite (cash sau card). Rețeaua bitcoin autorizează și validează tranzacția, după care se pot efectua plăți online în platformele care suportă bitcoinul.

Spre deosebire de celelalte monede, Bitcoin nu este susținut de nicio lege, ci de tehnologie. Chiar și atunci când tot sistemul legal s-ar prăbuși, Bitcoin tot ar putea să funcționeze atât timp cât internetul ar exista și ar fi câțiva oameni care și-ar dori să-i folosească, chiar dacă nu ar depinde de aceștia. Taxele de tranzacționare sunt foarte mici deoarece există foarte mulți participanți în rețea.

În momentul de față, o astfel de taxă este de 0.001 Bitcoin, care înseamnă undeva la 10 cenți. De fapt, poate fi mai bine descris ca un bacșiș, nu ca o taxă. Tranzacțiile pot fi executate în câteva secunde, însă este nevoie de cel mult o oră pentru a fi confirmate. Până când acestea nu sunt confirmate, șansa ca o tranzacție să nu fie acceptată de către rețea este foarte mică.

Ca și orice produs nou lansat pe piață Bitcoin are atât avantaje cât și dezavantaje. În primul rând pentru crearea de bitcoin se consumă foarte multă energie electrică. La momentul dat energia care se folosește pentru minarea bitcoinului, întreține cu mult energia care o folosește o țară întreagă, ca exemplu Republica Moldova. Un alt dezavantaj al Bitcoin este faptul că se poate utiliza și face tranzacții pe piața neagră. De asemenea este o lipsă de înștiințare și înțelegere a utilizării bitcoinului de către consumatori ceea ce reprezintă un risc foarte mare de a investi și pierde sume foarte mari de bani. Fluctuația continuă care este în permanență redă nesiguranță pe piața monedelor virtuale.

În graficul de mai jos se observă o creștere considerabilă a bitcoinului (Figura 1) la sfârșitul anului 2017 începutul anului 2018, ajungând până la 19000 USD pentru un bitcoin.

Figura 1. Evoluția monedei virtuale -Bitcoin

Sursa: <https://coinmarketcap.com/>

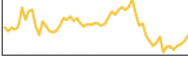

Name	Market Cap	Price	Volume (24h)	Circulating Supply	Change (24h)	Price Graph (7d)
 Bitcoin	\$156 480 214 889	\$9 204,13	\$8 621 840 000	17 001 087 BTC	3,53%	
 Ethereum	\$64 916 394 783	\$655,24	\$2 814 110 000	99 073 001 ETH	4,49%	
 Ripple	\$32 808 902 822	\$0,838112	\$933 497 000	39 146 203 398 XRP *	3,19%	
 Bitcoin Cash	\$23 835 668 941	\$1 394,23	\$1 135 110 000	17 095 938 BCH	2,82%	
 EOS	\$12 460 166 372	\$15,22	\$1 354 670 000	818 918 094 EOS *	2,14%	

Figura 2. Caracteristicile monedelor virtuale la momentul actual

Sursa: <https://coinmarketcap.com/>

Plățile prin intermediul bitcoin-ului evidențiază faptul că compania are o gândire de perspectivă, prin adoptarea tehnologiilor emergente. Urmărirea datelor despre utilizatori și modelarea unor statistici, pe baza datelor anonime. Folosirea bitcoin-ului poate atrage o nouă audiență de consumatori. Acestea prezentate sunt doar niște caracteristici a aplicării bitcoinului în marketing.

Cu toate că Republica Moldova nu este un stat foarte dezvoltat, la Chișinău a apărut primul bancomat care permite tranzacțiile cu bitcoin. Persoanele care dețin astfel de monede virtuale le

vor putea converti în bani reali sau să urmărească evoluția cursului valutar. De asemenea efectuarea plăților cu ajutorul Bitcoin este permisă de un an și ceva, însă acum a apărut și posibilitatea de a converti moneda electronică în bani cash.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Bitcoin>

<https://bitcoin.org/ru/>

<https://blockchain.info/ro/charts>

https://www.publika.md/bitcoin-in-moldova-unde-este-primul-bancomat-si-cum-poti-scoate-bani-reali-_2988426.html

<https://coinmarketcap.com/>

STUDIUL EFICIENȚEI DE MARKETING A ACTIVITĂȚILOR DE CERCETARE-DEZVOLTARE ȘI INOVARE ÎN ÎNTREPRINDERILE INDUSTRIALE

ERHAN MAXIM,

e-mail: maxim03.96@mail.ru

Conducător științific: lector universitar, SAHARNEAN LILIANA

e-mail: lsaharnean@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This paper presents an study marketing efficiency of Research and Development and innovation in industrial enterprises. There are presented the efficiency methods for research-development and innovation in marketing with the involvement of a technology transfer that can generate a new products or improve certain components of production. Innovative effective marketing bases from industrial enterprises are present.*

Key words: *Efficiency of marketing, Research-Development and innovation, Innovation of marketing, technology transfer.*

Etapa de dezvoltare a activităților de marketing din companie începe de la proiectarea unui produs sau serviciu care este bine poziționat cu idei rafinate, scopul principal al unei relaizări eficiente ține de asimilarea cât mai rapidă a fabricației produsului, includerea tuturor costurilor de producție și sporirea calității. Constructiv proiectele de marketing se generează prin softuri moderne de proiectare ce permit schițarea tehnică, operațională și organizatorică a produsului. Procesul de eficientizare în marketing implementează metodele specifice de vânzare, organizare a muncii, utilajul și dispozitivele necesare pentru procesare. Practica demonstrează, odată cu inițierea metodelor și planurilor să se ducă contul de optimizarea necesară, monitorizarea obligatorie.

Eficiența în marketingul cercetării-dezvoltării culege esențialul inovativ și oferă beneficii companiei la nivelul productivității, la îmbunătățirea condițiilor de muncă și sporirea volumului de cunoștințe a personalului din entitate.

Eficiența inovațiilor în marketing păstrează resursele sale limitate cum sunt: banii, timpul, energia și altele. La nivel macroeconomic dezvoltarea companiilor naționale influențează în final calitatea vieții, consumului și imaginea țării. Aceasta presupune susținerea de către stat a specialiștilor și activităților de cercetare-dezvoltare și inovare.

Activitatea de marketing inovativ cunoaște patru direcții de dezvoltare^[1]:

1) Inovare de produs - semnifică îmbunătățirea bunului sau serviciului fie prin procesul tehnologic de fabricație, fie prin introducerea sau excluderea componentelor materiale de producere.

2) Inovare de proces - semnifică implementarea unor noi tehnologii sau metode de îmbunătățire a bunului prin echipamentul care poate fi modificat sau schimbat pentru a reduce costurile de producție, calitatea serviciilor rămânând nemodificată sau îmbunătățită sporind totodată eficiența activităților.

3) Inovarea organizațională - presupune abordarea unor metode manageriale absolut noi ce realizează o schimbare managerială productivă, ce poate obține rezultate semnificative și îmbunătăți poziția concurențială a întreprinderii.

4) Inovarea de marketing - implică strategiile, tehnicile și metodele relativ și absolut noi. Acest tip de inovare țintește obiectivele concrete de marketing privind activitatea inovațională, elaborarea și lansarea unor produse (bunuri și servicii) noi competitive pe piață.

Activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare poate presupune un transfer tehnologic care ar putea genera un produs nou sau a îmbunătăți anumite componente ale procesului de fabricație. Prin transfer tehnologic subînțelegem preluarea unui utilaj prin licențiere sau franchising. Transferul tehnologic se utilizează în scopul creșterii potențialului de producere a întreprinderii odată cu creșterea eficienței de marketing a inovațiilor lansate. Pentru a deține o tehnologie nouă este nevoie de a obține necesarul de cunoștințe în activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare, ceea ce ar permite punerea în aplicare performanțele tehnologiei transferate.

O tehnologie nouă în cadrul întreprinderii este percepută ca orice investiție majoră într-un anumit ce poate provoca un impact pe piață prin realizarea de produse noi, beneficii și creștere la nivel micro și macroeconomic.

În întreprinderile industriale activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare în mare parte depinde de rezultatul și eficiența transferului tehnologic efectuat. În activitatea de transfer sunt implicați specialiștii cu abilitați de gândire strategică, aptitudini de cooperare, comunicare și spirit observațional.

Un proces de transfer tehnologic eficient cuprinde mai multe etape și mai mulți participanți^[ii]:

- 1) organizațiile științifice ce dețin cunoștințele privind materialul tehnic;
- 2) dezvoltatorii -cercetători ce adoptă mecanismele noi;
- 3) dezvoltatorii-mecanici ce adoptă mecanismul tehnologic;
- 4) fabricanții - adaugă componentele și adoptă tehnologia;
- 5) companiile de producții implementează produsul tehnic de fabricație;
- 6) întreprinderea vinde performanțele produsului trecut prin tehnologia sa;
- 7) produsul ajunge la consumator cu modul de întrebuințare a acestuia.

Dezvoltarea tehnologiilor are loc în scopul creșterii eficienței de marketing a activităților de cercetare-dezvoltare și inovare în raport atât cu potențialii consumatori cât și potențialii concurenți.

MARKETING ÎN CONTEXTUL INDUSTRIALIZĂRII 4.0

ALEXEI PRILEPOV

e-mail: prilepovalexei@gmail.com

Conducător științific: ZGHEREA GEORGHETTA

e-mail: jorjet7@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This work is a roadmap of the development of marketing in the medium term. Here were described the transformations that would occur with 4P and as a result with the marketer as a profession.*

Keywords: *artificial intelligence (AI), machine learning, big data, cryptocurrency, 3D-printing.*

Наступление Четвертой промышленной революции и, как результат, ускорение технического прогресса очень серьезно отразились практически на всех областях жизни человека. И, конечно же, маркетинг не стал исключением. Поэтому необходимо уже сегодня определить вектор развития экономики, чтобы соответствовать требованиям действительности в будущем.

Прежде всего, стоит принять тот факт, что мы вошли в эру творческих машин. Еще десять лет назад не мог даже стоять вопрос о том, способна ли машина творить. Сегодня же она сочиняет музыку, которую потом исполняет оркестр, пишет статьи для «The Washington Post», соперничает на равных с людьми в литературных конкурсах. Помимо этого AI был уже внедрен в производства ряда наиболее прогрессивных предприятий. Все это не оставляет нам выбора и требует от нас принять наличие рядом с нами умных и творческих машин, которые с каждым годом будут становиться все лучше и лучше.

Придя к этой мысли, можно начать анализ изменений, которые ожидают 4P маркетинга: товар, цену, распределение и продвижение.

Как уже говорилось, десять лет назад такие понятия как интуиция, творчество, чутье, опыт и т.д. были сугубо человеческими. Сегодня же мы можем наблюдать за тем, как эти понятия постепенно становятся актуальными и для машин. Отличным примером для этого служит работа Магнитогорского металлургического комбината. Одним из направлений деятельности этого предприятия является переработка металлолома. Каждые сутки на его территорию поступает новая партия такого металлолома. Но каждая прибывшая партия немного отличается от предыдущих по своему составу, тогда как в результате переплавки должен получиться определенного качества металл согласно установленным стандартам. Для того, чтобы в результате каждый раз получать один и тот же металл на предприятии работала группа специалистов с многолетним опытом и колоссальными знаниями, которая каждый раз выбирала индивидуальный режим плавки, необходимые добавки и т.д. Но в 2016 году Yandex Data Factory (подразделение Яндекса) внедрило на этом комбинате свою программу, в основе которой лежит обучаемый на базе больших данных искусственный интеллект. Эта программа должна была на срок тестирования заменить эту группу специалистов. По окончании года, пока проходил тестовый период программы, предприятие сэкономило \$4,6 млн. Этот пример отлично демонстрирует тот факт, что области деятельности человека, в которых необходим опыт, чутье, творчество и интуиция больше не являются сугубо прерогативой человека.

Другой тенденцией станет кастомизация производства, т.е. производство будет максимально ориентировано на индивидуальные потребности каждого клиента. Отличным примером для этого служит компания Adidas. В 2017 году ею был приобретен стартап Carbon, который разработал технологию изготовления обуви на 3D-принтере. Таким образом уже в этом году в мире открыто несколько магазинов Adidas, в который клиент приходит, с него снимают все необходимые мерки, он выбирает дизайн по своему вкусу и через несколько часов он может забрать свою новую обувь в этом же магазине. В будущем Adidas планирует снизить время производства до 20 минут. И подобные изменения ждут не только индустрию спортивной обуви. Уже очень скоро кастомизация станет неотъемлемой частью деятельности большого числа предприятий.

Одно из изменений, которое ожидает второе P – цены – станут криптовалюты. Уже сегодня одни из наиболее прогрессивных государств (Япония, Германия) на законодательном уровне утвердили Bitcoin (первая криптовалюта) в качестве официального платежного средства. Поэтому, предприятиям, которые хотят сохранить конкурентоспособность, в будущем придется создавать всю необходимую инфраструктуру для работы с криптовалютами (крипто-кошельки, счета на крипто-биржах и т.д.), а также решить вопрос с гибким ценообразованием в виду все еще высокой волатильности рынка криптовалют.

Одним из изменений, которое коснется распределения товаров, является полный переход на автономные транспортные средства для доставки товара. Уже сегодня стартап Nuro предлагает решение проблемы дороговизны «последней мили» в виде автономного автомобиля, действующего без вмешательства человека. Этот автомобиль работает на основе искусственного интеллекта, обучающегося на базе постоянно поступающей информации из окружающей среды в процессе работы. Эти автомобили будут доставлять товар конечным клиентам, сами предупреждать их о своем приближении, по мере необходимости отправляться на зарядочную станцию и возвращаться на склад за новой партией товаров. Таким образом, можно говорить, что умные машины в ближайшем будущем станут массово появляться не только на производстве, но и на этапе доставки товаров.

Изменением, которое коснется элемента продвижения, а именно рекламы, станет тенденция к массовости индивидуальной рекламы. В этом случае великолепным примером может служить «умный» биллборд, принадлежащий компании Landsec, расположенный на площади Пикадилли, Лондон. Особенностью этого биллборда является то, что к нему подключены сотни скрытых камер, которые анализируют плотность трафика, цвета и марки машин, а также пытаются, проанализировав в режиме реального времени лица людей, находящихся на площади, определить их общее настроение и в зависимости от этого показать на биллборде соответствующую рекламу. Это еще один серьезный шаг от массовой и менее эффективной рекламы к индивидуальному подходу к каждому индивиду в соответствии с его неповторимым набором индивидуальных характеристик.

Таким образом, проанализировав все представленные выше тенденции в развитии маркетинга, можно представить образ маркетолога в контексте Индустриализации 4.0. Это будет человек, способный адаптироваться к постоянным изменениям как внутренней среды предприятия, так и внешней среды. Это будет человек, который должен будет постоянно учиться, чтобы сохранить конкурентоспособность. И, конечно же, маркетолог Четвертой промышленной революции должен будет уметь работать с умными машинами, как с партнерами. Смочь руководить, учить, сотрудничать и делегировать обязанности при необходимости. В противном случае он проиграет умной машине в конкурентной борьбе.

Secțiunea 10: Cooperarea și integrarea economică regională – premize ale avantajului competitiv al statelor

THE ROLE OF TECHNOLOGICAL TRANSFER, INNOVATIONS AND REACTIVITY ON THE COMPETITIVENESS OF REPUBLIC OF MOLDOVA

**TOFAN NICOLETA, studentă, anul III,
specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale
e-mail: nicoli_tofan@yahoo.com**

**Conducător științific: dr., conferențiar universitar, DODU-GUGEA LARISA
e-mail: dodu_gugea@yahoo.com**

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. Actualitatea temei: Pe lângă factorii de bază care determină competitivitatea unui stat, cum ar fi: resursele locale, dimensiunea și structura cererii interne, investițiile străine și altele, putem include aici și transferul tehnologic, inovația și creativitatea unui stat. Ameliorarea competitivității întregii economii a Republicii Moldova în condițiile actuale este posibilă doar în baza caracterului inovator al dezvoltării acestora. **Scopul acestei cercetări** este să demonstrez pe exemplul Republicii Moldova că transferul tehnologic, inovația și creativitatea sporesc (sau ar putea spori considerabil) competitivitatea statului nostru. **Metodele de cercetare utilizate:** Analiza SWOT, examinarea Indicatorilor din diferite Rapoarte Internaționale. **Cele mai relevante rezultate obținute în cadrul cercetării:** În urma analizei complexe a situației curente a competitivității Republicii Moldova, am evidențiat cele mai importante probleme și provocări cărora trebuie să le facem față, după care am propus un set de măsuri și recomandări care ar contribui esențial la ameliorarea situației.

Key words: *inovație, creativitate, transfer tehnologic, competitivitate, clasament internațional, proiect inovativ, cercetare și dezvoltare.*

JEL CLASSIFICATION: O31, O32, O34, O35, Q55, Q56

INTRODUCTION

The importance of the research: The innovation and technology transfer activity is very important and absolutely necessary for the formation of a competitive economy in the modern society, namely, it creates the interaction between the academic and the business environment. Transforming the results of scientific research into practical knowledge by introducing new products, services or processes into the economic circuit that meet the needs and requirements of the market are the "survival coil" of developing countries.

The objectives of the research are:

- ✓ To determine the current situation of innovations, creativity and technological transfer in the Republic of Moldova, according to the international Reports and Rankings;
- ✓ To find out the main attractive funding initiatives, opportunities, projects and programmes for development and the main challenges we have to face right now;
- ✓ To draw conclusions and to suggest some recommendations for the future actions.

THE MAIN CONTENT

In order to meet the goal and objectives of the current research, I have collected and evaluated the information about the level of innovations, creativity and technological transfer in the Republic of Moldova from some international Reports and Rankings. According to the *Global Information Technology Report 2016*, the business and innovation environment of Republic of

Moldova is on the level of Lower-middle-income group average, with the Networked Readiness Index on the 71th place out of 139 countries.

Among the top 50 countries in *The Global Innovation Index 2016* ranking, alongside high-income and upper middle countries such as: Bulgaria (38), Romania (48), is placed and the Republic of Moldova (46) with lower average incomes. Furthermore, **Moldova** is among the first 10 countries with the highest *Innovation Efficiency Ratios*, countries that combine certain levels of innovation inputs with more robust output results. 8 of the top 10 most efficient economies are high-income economies: Luxembourg, Switzerland, Germany, etc.

According to the *Global Competitiveness Index 2016-2017*, Moldova is ranked on the 100th place out of 138. The most problematic factors that hamper doing business in the Republic of Moldova are: corruption, government and policy instability, inefficient government bureaucracy and little of access to financing.

Regarding the information and communications technology Research and Development sector, very few relevant applied research programs (ONLY 13 ICT R&D projects in 2015), which means that ICT R&D is definitely not a priority for public funding. Nonetheless, we have 10 main innovation incubators in the Republic of Moldova.

Despite the fact that we have to face some difficult challenges (Poor dialogue and cooperation between business & academia; Few residents in innovation incubators and tech-parks etc.), we have potential (in Moldova is emerging an innovation ecosystem like: Acceleration program Founder Institute Chișinău; Chișinău Startup Week etc.) and the support of European Union through different projects, programs, technical and financial assistance (Horizon 2020, COSME, GEN Moldova etc.) in order to improve the situation in this area and to build the foundation of a future competitive state on the international market in terms of creativity, innovation and technological transfer.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS.

In the Republic of Moldova there has not been established an innovation ecosystem adequate to contemporary requirements. The existing national innovation system is fragmentary and incomplete. Although a number of policy documents that have a set of innovation-driven objectives and a vast array of actions, there is no provision for cooperation and coordination of implementation, there is no clear vision of the nature and the best ways to promote the innovative process.

For the existing national innovation system, there are a **number of common problems** for several countries with economies in transition:

- The insufficient incorporation of innovative products in market relations, which results from the lack of a market for innovation. This prevents the efficient use of resources for innovation development;
- Difficult access to finance, lack of normative framework on venture capital, insufficient focus of applied research activity on increasing competitiveness, priority areas and needs of society, lack of official statistics on innovation activity.

Based on the findings and conclusions outlined, in order to stimulate the innovation activity, the following general suggestions and recommendations can be formulated to improve the efficiency of the national innovation system and to strengthen the capacities of its participants:

- 1) Studying and taking on international best practices in order to create and develop a fully integrated innovation ecosystem adapted to the specific socio-economic conditions of the Republic of Moldova;
- 2) Accelerating the development of innovative infrastructure to enhance the capabilities of the innovation system.

REFERENCES:

- ✓ http://agepi.gov.md/sites/default/files/2015/11/Studiu_inovare.pdf
- ✓ <http://www.agir.ro/buletine/2745.pdf>
- ✓ https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional-Presence/CIS/Documents/Events/2017/03_Chisinau/Presentations/ITU%20Forum%2029.03-Igor%20Cojocaru.pdf
- ✓ lex.justice.md/UserFiles/File/2013/mo284-289md/strategia_inovation.doc
- ✓ https://idsi.md/files/file/2011_10_25-Strategia%20Inovarii_RO.doc
- ✓ <http://www.mec.gov.md/sites/default/files/document/proba16.pdf>

ASPECTELE SOCIALE ȘI EFICIENȚA PROCESULUI NOVAȚIONAL

BRECICO ALEXANDRU, student, anul III,
specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale
e-mail: alexandrubrecico@gmail.com
Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, LOBANOV NATALIA
e-mail: n17@inbox.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Rezumat. *Si l'innovation est devenue aujourd'hui une notion d'actualité tant elle apparaît comme fondamentale pour penser l'économie et l'adaptation de notre société à son projet de développement, reste à en définir les caractéristiques et les principes. Si le XXe siècle a été marqué par des changements importants sur un plan technologique, politique, économique ou encore culturel, l'époque actuelle semble redoubler d'efforts pour imposer l'innovation comme moteur du développement de la société. Si la recherche est un facteur de croissance, comme le supposent les modèles de croissance endogène, l'augmentation des dépenses de recherche devrait se traduire, toutes choses égales par ailleurs, par une accélération de la croissance. Schumpeter décrit les innovations comme arrivant par grappes. Il en déduit une théorie des cycles en fonction du rythme du progrès technique. Reste alors à comprendre la manière dont cette question est abordée actuellement qui renvoie à différentes lectures de cet objet.*

Keywords: *Social entrepreneurship, Social innovation, efficiency economical growth.*

JEL CLASSIFICATIONS: O 350

INTRODUCERE.

Mulți gânditori economici, din toate timpurile găseau inovația ca mîna invizibilă a lui Adam Smith ce pune în mișcare evoluția umană. Spre exemplu Winston Churchill spunea "Fără tradiție, lumea e ca o turmă de oi fără păstor. Fără inovație, e un cadavru". Actualitatea temei abordate se conturează din considerente că trăim cu toții într-o societate ce evoluează pe zi ce trece. Societatea ce ne înconjoară reprezintă un sistem integrat, în care dacă am analiza factorul "timp" acesta devine din ce în mai prețios de-a lungul istoriei. Astfel ambii factori – timp și societate sunt foarte mult influențați de inovații.

ANALIZA SURSELOR BIBLIOGRAFICE.

După Eugeniu Hrișcev **procesul inovațional** reprezintă un sistem complex de evenimente successive, începînd de la promovarea unei idei științifice noi și încheind cu crearea pe baza ei a unor produse, tehnologii sau servicii noi, care au șanse să se răspîndească în sfera economică și socială. Se are în vedere procesul de elaborare, implementare și utilizare a inovațiilor – pînă la uzarea lor morală definitivă [1, pag. 41].

METODELE DE CERCETARE.

Lucrarea îmbină cercetarea de tip calitativ și cantitativ, utilizând analiza cadrului normativ și a literaturii autohtone, având ca finalitate dezvoltarea teoretică și aplicativă a aspectelor sociale ale procesului inovațional. Lucrarea se bazează, pe de o parte, pe cunoștințele și gândurile proprii acumulate în perioada de studii și stagiul de practică la o entitate autohtonă, iar pe de altă parte, pe preocupările practicienilor și opiniile savanților autohtoni, referitor la subiectul cercetat.

REZULTATE OBȚINUTE.

Inovarea este o activitate complexă, cu multe componente care interacționează, iar procesul de inovare nu este ușor de cuantificat. Metoda cea mai obișnuită de măsurare a inovației se bazează pe utilizarea unor indicatori *indirecți*:

- a) date asupra cercetării-dezvoltării;
- b) date asupra brevetelor de invenție.

Global Innovation Index (GII) s-a stabilit ca o referință principală în inovație și un instrument valoros de comparație pentru factorii de decizie. Publicat de WIPO, Cornell University și INSEAD, raportul oferă un clasament anual al capacităților de inovare și performanța în rândul economiilor. [2, pag. 15].

Efectul social al inovațiilor este un rezultat al realizării unui complex de inovații, care asigură satisfacerea mai simplă a necesităților umane și progresul social al societății, precum și creșterea standardului vieții.

Multe dintre tipurile efectului social nu se supun evaluării valorice nemijlocite (de ex., ameliorarea sănătății), sau nu pot avea decât o serie de caracteristici de ordin calitativ (gradul tensiunii sociale ș.a.m.d). Pentru măsurarea lor, e nevoie de aprecierile experților, de o serie de sondaje reprezentative, de utilizarea scârilor de preferințe, care cuprind diverse aspecte ale vieții sociale, inclusiv nivelul de trai, starea sănătății populației.

Efectul ecologic al inovațiilor constă în reducerea volumului evacuărilor de substanțe poluante în mediul înconjurător (calculate pe unitate de producție sau PIB), îmbunătățirea calității mediului, micșorarea consumului de resurse naturale irecuperabile și a pagubelor cauzate de calamitățile naturale. Parțial, acest element poate fi exprimat în unități valorice.

Efectul informațional al inovațiilor este condiționat de crearea și difuzarea informațiilor privind legile dezvoltării naturii, societății și omului, funcționarea sistemelor tehnice și biologice [1, pag. 18]. Efectul informațional influențează, în ultima instanță, dezvoltarea sectorului tehnologic- complexul prioritar de tehnologii în societatea dată. Conform teoriei ciclurilor lungi a savantului rus N.D.Kondratiev, solicitată pe larg în literatura științifică contemporană, acest tip de complexe evoluează ciclic, fiecare ciclu având o durată de cca 50 de ani. Iar Al cincilea ciclu ia amploare în țările dezvoltate, începând cu a doua jumătate a anilor '80, pe baza realizărilor din domeniul informaticii.

CONCLUZII.

Fiecare organizație trebuie să-și stabilească un set de indicatori adecvat particularităților, fiind necesară ajustarea continuă a acestora la noi contexte. Implementarea managementului inovării este un proces complex ce include programe și proiecte de schimbare specifice fiecărei organizații, fiecare abordare fiind unică.

Rolul inovării în viața economico-socială rezultă din funcția inovării, de introducere a noului și varietății în activitatea umană. În absența proceselor inovaționale, economia ar intra într-un „stadiu staționar”, caracterizat de creștere economică modestă sau lipsită de creștere. Ca urmare, inovarea este importantă pentru dezvoltarea economică pe termen lung.

RECOMANDĂRI.

În urma cercetării efectuate apare necesitatea implementării următoarelor obiective ale dezvoltării inovaționale a Republicii Moldova:

1. Majorarea bunăstării cetățenilor Republicii Moldova;
2. Consolidarea populației în jurul unei idei naționale;
3. Transformarea Republicii Moldova într-o regiune atractivă atât din punct de vedere investițional, cât și din punct de vedere al nivelului de trai, iar dezvoltarea ei economică bazându-se pe o strategie eficientă de creare și aplicare a cunoștințelor și implementare a inovațiilor;
4. Crearea condițiilor pentru dezvoltarea afacerilor prin utilizarea potențialului științific și tehnologic al RM;
5. Asigurarea unei creșteri semnificative a valorii adăugate, asigurată de către afacerile inovaționale;
6. Dezvoltarea afacerilor inovaționale în diferite sectoare ale economiei, astfel încât cota produsului inovațional să asigure o creștere accelerată a PIB-ului cu o valoare similară mediei europene;
7. Dezvoltarea capacității umane și de management a afacerilor inovaționale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Hrișcev E. Managementul inovațional. Editura ASEM. 2001.
2. WIPO. Cornell University si INSEAD. Global Innovation Index Report 2017.
3. OECD proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovational data. OSLO manual. OECD, Paris, 2011.

INNOVATION IN ENTREPRENEURSHIP: FROM MOLDOVA TO SILICON VALLEY

TARAI MIRABELA, studentă, anul III,
specialitatea: Relații Economice Internaționale
e-mail: mirabela.tarai@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, DODU-GUGEA LARISA
e-mail: dodu_gugea@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract: *În prezent, lansarea unei afaceri de succes este direct proporțională cu nivelul de inovație pe carea aceasta și-l propune, luând în considerare dependența umană față de noile tehnologii și multitudinea de afaceri pe piața globală. Scopul cercetării date este de a analiza interdependența dintre creativitate, inovație și antreprenoriat, în același timp conturând rolul inovației în ecosistemul antreprenorial global, și anume cel al clusterului de start-up-uri Silicon Valley din Palo Alto, California. Prin intermediul acestui articol s-a propus studierea interacțiunii dintre agenții prezenți în cadrul ecosistemului Silicon Valley și examinarea posibilității de a-l adapta la economia țărilor în curs de dezvoltare, și anume Republica Moldova, drept studiu de caz. Drept surse au fost consultate cărți de specialitate, articole și discursuri academice. Analiza evoluției mediului antreprenorial global, figurilor, tabelelor și graficelor relevante a dus la concluzia punctelor forte și a celor slabe care contribuie la sau împiedică posibilitatea altor economii decât cea a Statelor Unite ale Americii de a adapta modelul Silicon Valley.*

Cuvinte cheie: *inovație, antreprenoriat, ecosistem, capital, piață, start-up*

JEL CLASSIFICATION: M13, O30, O31

INTRODUCTION.

In an era where there are hundreds of start-ups launched every year, it is imperative that entrepreneurs put all their efforts into making sure that their start-up won't go under. Innovation is the only possible answer in this case, since only start-ups that wish to change the usual flow of things in certain industries have the highest chance of success. Revolutionary entrepreneurship is the key to achieve legitimacy, longevity and recognition, taking into account the multitude of

businesses opened every year that essentially serve the same purpose without offering a unique value proposition. The actuality of this research stems from the failed attempts of other economies to create an innovation cluster similar to Silicon Valley and aims to outline the main drawbacks related to the Republic of Moldova that stops it from developing a regional technology based economic center.

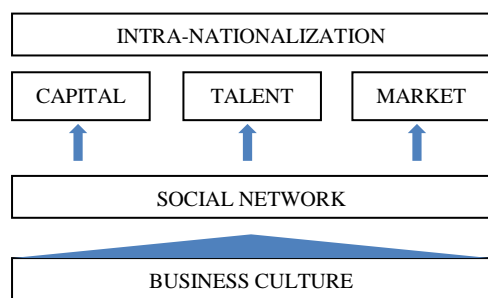

Figure 1. The Silicon Valley ecosystem

Source: BERNHARD, G. Silicon Valley start-ups and corporate innovation, 2018

MAIN CONTENT: Creativity, innovation and entrepreneurship are all interconnected concepts between them. Creativity is the concept of coming up with a novel idea, a new design work of art, and a new way to do business but it doesn't have to address a need, per se. Therefore, creativity evolves into the concept of innovation, which is generally more complex and aims to alleviate a stringent need of a society or a certain environment. The main goal of innovation is to make „meaning, not money” (KAWASAKI, 2016) to apply global thinking and adopt the desire to change the flow of things. In order for an idea to be innovative, it needs to address the need (consumer need, society need) and it must

be doable in practice not just theory (GAUDETTE, 2014). Innovative entrepreneurs usually seize the opportunities in their environment and apply their innovative idea to the exact instances it is needed in. This is where entrepreneurship comes in: entrepreneurship is the act of innovation itself, and delivers the innovation in order to address the need that was previously determined. Google, Apple or EBay may be used as examples of innovative businesses that set out to make money through meaning, revolutionizing the industries of information, technology and commerce respectively.

Ever since it was established as a cluster back in the 1950s, Silicon Valley has been associated with innovation, high technology and successful start-ups. This highly tech-concentrated region is home to many well established start-ups that have in common several characteristics such as: (1) rapid growth and international success by applying the concept of **intra-nationalization**, these Silicon Valley based start-ups are born global and aim to expand internationally in parallel with establishing themselves locally (2) they set a high technical standard for others in the field and (3) the acknowledgement of global leaders in their market. The Silicon Valley model has been described as being a complex ecosystem made up of several interdependent and very important agents, as shown in **figure 1**. Agents such as capital, talent, a big market, the social network and the business culture surrounding Silicon Valley has made it basically impossible for other economies to replicate the enormous success recorded by the North American cluster, since these agents cannot be identical in other economies.

The venture cycle of Silicon Valley (SV) is fairly simple, since SV start-ups generally don't struggle finding investors; the US market is generally characterized by the high availability of venture capital. The next element in the SV ecosystem is the talent, which creates a continuous cycle of human capital attraction in the ecosystem. Most entrepreneurs are either immigrants or students (universities are a precious resource for the ecosystem, since a lot of incubators and accelerators are places in proximity to learning places) which launch successful start-ups. These start-ups, in turn, attract other inflows of immigrants or students which make-up the totality of the talent pool of the SV ecosystem. The most difficult agent in this ecosystem to replicate is, of course, the big North American market, since large markets appear to provide economies of scale that lead to lower coordination costs and thus facilitate more rapid economic growth.

Considering the Moldovan case (according to IT entrepreneur Vitalie Eșanu), the main drawbacks of the economy are in terms of agents that could contribute to the entrepreneurial ecosystem: the lack of quality incubation and acceleration programs, the lack of angel investors,

VAT type taxation which makes local start-ups not competitive enough compared to the U.S. ones, double taxation of foreign currency as profit in banks with the increase in the exchange rate of the Leu (refers to companies that also operate internationally), the lack of attorneys with enough IT knowledge, and lastly, the challenging business exit (considering that only 5% of start-ups actually take off). Although Moldova does have access to global networks (Silicon Valley entrepreneurs and mentors) with the help of the Dreamups Innovation Campus, which is certified to hold Silicon Valley affiliated programs and events (Founder Institute and Startup Grind), entrepreneurial education is poor and young people are not interested in launching their own business. Moldova is an open field for innovation, for there are many unexplored business possibilities and ideas considering the slow development of the country since the fall of the Soviet Union. The lack of a big market, the “brain drain” are other drawbacks that Moldova faces in its attempt to establish a healthy entrepreneurial ecosystem.

CONCLUSIONS.

The Moldovan entrepreneurial environment is in its nascent stage at this point, and although in the current circumstances, the country fails to qualify as an entrepreneurship-friendly ecosystem, the emergence of more technology parks and incubators/accelerators serves as proof that Moldova is moving in the right direction towards enabling innovation in entrepreneurship. The IT sector is constantly growing but that alone cannot contribute to the development of the business environment in Moldova. In order to develop the desire of doing business in Moldova, a program of entrepreneurial education must be implemented, especially for students, since as it was outlined in the Silicon Valley model, one of the most important components of the start-up talent pool is students (most incubators are placed in proximity to universities and other learning places).

SOURCES:

1. BERNHARD, G. “Silicon Valley Start-Ups And Corporate Innovation” (2018) ISBN 978-3-658-19885-5 p. 79-129
2. Dreamups Activity Report 2016;
3. GAUDETTE G. TEDxWPI “Creativity, innovation and entrepreneurship” (2014) retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=xPO1fOR9B68&t=775s>
4. KAWASAKI, G. TEDxBerkeley “The art of innovation” (2014) retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=Mtjatz9r-Vc&t=255s>

CRIPTO-ECONOMIE: O NOUĂ TENDINȚĂ ÎN NET-ECONOMIE

**VALENTIN TOMBRACHEVICI, student, anul III,
specialitatea: Economie Mondială și Relații Economice Internaționale
e-mail: tombrachevici.valentin@yahoo.com**

**Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, LOBANOV NATALIA
e-mail: n17@inbox.ru**

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Innovative technologies and the emergence of virtual communities create new types of transactions and the accounting methods that go beyond the current state of knowledge in economics and existing legal solutions. These virtual communities create and distribute their own medium of payment for the exchange of goods and services, thereby providing a means of payment, in which emissions or circulation central monetary authorities are not involved.*

Key words: *cryptocurrency, Bitcoin, blockchain, cryptography, technology, digital.*

JEL CLASSIFICATION: E4, E5, L5

INTRODUCERE.

În ultimul timp cripto-economia a ieșit din umbră și a început a fi discutată în public, dar și acum puțini înțeleg sensul și capacitățile acesteia. Fiind un trend al sec. XXI, deja e greu de ignorat acest fenomen, din 2016 în diferite bănci, organizații, parlamente se discută despre cripto-economie și efectele acesteia. Ce este cripto-economia? Cum funcționează cripto-monedele? Este o problemă științifică complet nouă, nu numai la nivel național, ci și internațional. În literatura actuală, în domeniile economiei, nu există monografiile care să exploreze esența și mecanismele operaționale ale mijloacelor electronice de plată bazate pe soluții criptografice. Cu toate acestea, progresul civilizației și, în special, dezvoltarea comunităților virtuale bazate pe noile tehnologii au generat noi forme de tranzacții și metode de reglementare a acestora, depășind mult cunoștințele și cadrul legal existent. Prin urmare, scopul acestei cercetări este de a prezenta esența și capacitățile cripto-monedelor din punct de vedere economic.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Cripto-economia este utilizarea stimulentei și criptografiei pentru a proiecta noi tipuri de sisteme, aplicații și rețele. Pe măsură ce cripto-economia crește, se pare că ar trebui să acopere reglementările guvernamentale și practicile bine stabilite. Acest lucru înseamnă probabil că există încă un drum lung și multe impedimente guvernamentale în adoptarea sa. Mulți din acest domeniu cred că această tehnologie crește în mod organic și este inevitabilă, e doar o chestiune de timp. Cripto-economia nu este un subsector al economiei, ci o zonă de criptografie aplicată care ia în considerare stimulentele economice și teoria economică.[1] Bitcoin, Ethereum, Zcash și Blockchain sunt doar câteva produse cripto-economice.

Blockchain este o invenție incontestabil ingenioasă - creatura unei persoane sau a unui grup de oameni cunoscuți sub pseudonimul Satoshi Nakamoto.[2] Dar, de atunci, a evoluat în ceva mai mare și întrebarea des aparentă este: Cum funcționează aceasta tehnologie?

Pentru a înțelege funcționarea și funcționalitatea acestuia, este necesar să începem mai întâi cu definirea tehnologiei. Blockchain este un registru public în care tranzacțiile între doi utilizatori aparținând aceleiași rețele sunt stocate într-un mod sigur, verificabil și permanent. Datele privind schimburile sunt salvate în interiorul blocurilor criptografice, conectate într-o manieră ierarhică reciprocă. Acest lucru creează un lanț nesfârșit de blocuri de date, de aici vine și denumirea Blockchain, care vă permite să urmăriți și să verificați toate tranzacțiile pe care le-ați realizat vreodată.[3] Unul dintre cele mai mari avantaje ale blockchain este gradul ridicat de securitate pe care îl garantează. De fapt, odată ce o tranzacție este certificată și salvată într-unul din blocurile de lanț, nu mai poate fi modificată sau manipulată. Numarul tranzacțiilor este în permanentă creștere.

Cripto-monedele reprezintă rezultatul perfect în urma combinației dintre criptografie și moneda digitală. În loc să fie procesate de băncile centrale, tranzacțiile sunt criptate și făcute direct între comercianți. Aceste tranzacții sunt înregistrate într-un registru public, unde pot fi văzute de oricine, astfel e posibil raportarea oricărei probleme.[5] Activat de software-ul Blockchain, criptarea nu este atașată băncilor pentru monedă străină, făcându-i imunitate la inflație. Cantitatea fixă și limitată de cripto-monedă, ca exemplu Bitcoin, elimină capacitatea de a tipări mai mult.

Ca și aurul, este un produs cu o valoare care depinde de activitatea minerului în cumpărarea și vânzarea acestuia. O caracteristică foarte importantă detinută de Bitcoin este descentralizarea. Nici o instituție nu controlează rețeaua Bitcoin. Este menținută de un grup de coderi voluntari și este condusă de o rețea deschisă de computere ce sunt răspândite în întreaga lume. În timp ce expeditorii de plăți electronice tradiționale sunt de obicei identificați, utilizatorii de bitcoin în teorie operează în semi-anonimat. Deoarece nu există niciun "validator" central, utilizatorii nu trebuie să se identifice atunci când trimit un bitcoin altui utilizator. Atunci când este trimisă o solicitare de tranzacție, protocolul verifică toate tranzacțiile anterioare pentru a confirma că expeditorul dispune de resursele necesare, precum și autoritatea de a le trimite.

CONCLUZIE.

Blockchain are un mare potențial. Oferă o cantitate imensă de date imediat și în siguranță, reducând cheltuielile prin reducerea riscurilor operaționale de erori prin simplificarea sistemului de transmitere a informațiilor. Acel imposibil care cândva era de neatins, astăzi a devenit realitate. În cele din urmă, aceasta tehnologie ne poate ajuta să facem un pas mai aproape de a deveni un tot întreg cu lumea digitală, iar cripto-monedele ar putea fi primul experiment real.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Jeff Kerns, What IS a Crypto-economy?
<http://www.machinedesign.com/community/what-crypto-economy> Accesat la data de 24.04.2018
2. Stefania Stimolo, Crypto Economy: a new era for the financial markets
<https://medium.com/novamining/crypto-economy-a-new-era-for-the-financial-markets-573b99a8d17f>
Accesat la data de 24.04.2018
3. Samuel Haig, The Total Market Capitalization of All Cryptocurrency Markets Is Greater Than That of Google
<https://news.bitcoin.com/total-capitalization-of-the-crypto-markets-now-exceeds-750-billion/>
Accesat la data de 24.04.2018
4. <https://www.statista.com/statistics/377382/bitcoin-market-capitalization/> Accesat la data de 24.04.2018
5. Judd Bagley, Is blockchain technology the new internet? <https://blockgeeks.com/guides/what-is-blockchain-technology/> Accesat la data de 24.04.2018
6. www.coin360.io Accesat la data de 25.04.2018
7. Top 100 Cryptocurrencies by Market Capitalization www.coinmarketcap.com Accesat la data de 25.04.2018

Secțiunea 11: Comerț, merceologie și alimentație publică

VERIFICAREA CALITĂȚII CONDIMENTELOR VEGETALE COMERCIALIZATE PE PIAȚA ORAȘULUI CHIȘINĂU

MELNIC CRISTINA, studentă, anul II, specialitatea: Merceologie și Comerț
e-mail: karina.melnik.97@mail.ru
Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CALMĂȘ VALENTINA
e-mail: valentinacalmas@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Spices are some small ingredients, easy to overlooked but their importance in kitchen and for people is much higher than their sizes. In spices was find a semnificative quantity of vitamine (B, C), mineral salts (Fe, Ca) and another nutrience, carotene that stimulate olfactory organs, activity taste organs, digestive organs, causes appetite, improve nutries assimilation and affect favorable exchange of them [2]. The purpose of scientific research was evaluation of spices quality that is comercialized in network stores Green Hills and Linella from Chisinau city. To determine quality of analized spices in this work we use standarde methods for so indices as: humidity, the content of empty black pepper, the content of metalic impurities, organoleptic methods and the non-standard methods (analysis of microscopic). [1] Comparing the net mass indicated on the package and the real one, we found deviation in 6 products of 8 analyzed. [5].*

Key words: *spices, quality, defects, standards, indicators, verification.*

JEL CLASSIFICATION: Q-18

Aromate, parfumate, iuți sau dulci, amare sau acre, colorate, în pulberi sau semințe, flori sau muguri, frunze sau scoarță de arbuști, condimentele și mirodeniile au fost întotdeauna căutate și apreciate, indiferent de tradițiile culinare ale popoarelor care le foloseau. Fie că erau folosite în bucătărie, fie că se foloseau în medicina populară, ori doar că au parfumat încăperile și trupurile, mirodeniile au avut un mare rol în dezvoltarea economică, în istoria și în cultura multor popoare.

În prezent, consumul de condimente a crescut considerabil, față de deceniile anterioare. Totodată a crescut și tendința de a le falsifica prin diferite metode calitative cât și cantitative. De aceea este foarte important de a depista produsele contrafăcute, de a le identifica ușor și de a informa consumatorii de aceste fraude. Ca obiective relevante ale acestei cercetări au fost:

- Studiarea sortimentului condimentelor vegetale din rețelele de magazine Green Hills și Linella;
- Verificarea corectitudinii marcării și etichetării a produselor analizate;
- Verificarea calității condimentelor vegetale prin metode standardizate și nestandardizate.

Ca obiect de studiu pentru cercetare au fost: Piper roșu Cili, marca Mango; Piper negru boabe, marca Mango; Boia de ardei dulce, marca Galeo; Ienibahar, marca Mango; Piper negru boabe, marca Чемпион; Перец духмяный, marca Чемпион; Frunze de dafin, marca Приправка; Secretul gustului, legume, marca Maggi.

Pentru a verifica calitatea condimentelor am folosit metode standardizate conform documentelor normative (GOST-29045, GOST-29053-91) și nestandardizate, precum:

- Analiza marcării și etichetării ambalajului produselor (prezența indicatorilor marcării);
- Metoda organoleptică de determinare a calității, prin care am determinat corespunderea formei, culorii, mirosului, gustului și prezența urmelor de dăunători.
- Metode fizico-chimice, prin care am verificat conținutul de umiditate (care nu trebuie să depășească 12%), procentul de boabe seci la piper (15-37%), abaterea dintre masa netă indicată pe ambalaj și cea reală (%) și prezența impurităților metalice.

- Analiza microscopică (prin care am determinat granulozitatea și culoarea condimentelor pulverulente).

S-a constatat că pe ambalajul tuturor celor 8 probe analizate nu există informații cu privire la contraindicații pentru aplicare. De exemplu, piperul negru este contraindicat persoanelor cu inflamație acută a vezicii urinare, a rinichilor. Nu poate fi utilizat pentru cei cu anemie, boli alergice, ulcer gastric etc.

Frunzele de dafin, nu îndeplinesc cerințele standardelor de calitate din cauza defectelor: din 10g de produs 35 % sunt deteriorate, deformate, fărâmițate, cu pete de mușci și urme de dăunători. De asemenea și în cazul ienibaharului, am depistat 20% de boabe deteriorate din 10 g de produs. Conținutul de umiditate la toate condimentele este în limitele prescrise de standarde. Comparând masa netă indicată pe ambalaj și cea reală, am constatat că șase mostre de condimente de marca *Mango*, *Galeo*, *Приправка* sunt falsificate cantitativ și doar două mostre de marca *Чемпион*, corespund datelor marcării.

În urma analizei microscopice, a condimentelor sub formă de pulbere, am depistat diferențe de culoare și granulozitate. Culoarea neomogenă, după părerea noastră, poate fi cauzată de maturarea incompletă a materiei prime sau păstrarea incorectă a acestora.

Datele cu privire la analiza sortimentului de condimente sunt prezentate în figurile 1 și 2.

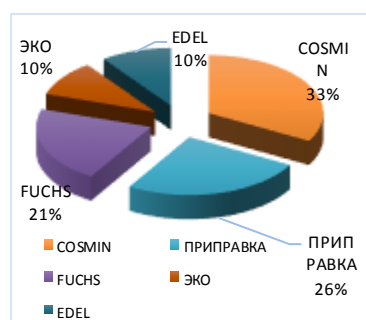

Figura 1. Sortimentul în rețeaua Linella

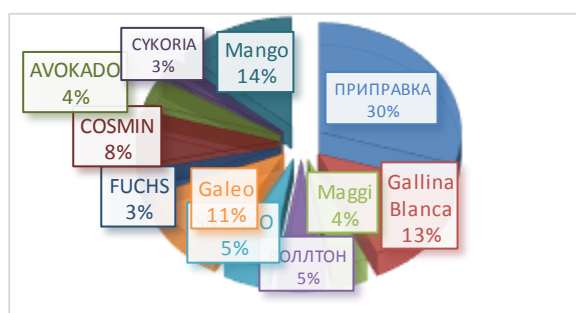

Figura 2. Sortimentul în rețeaua Green Hills

CONCLUZII.

Sortimentul condimentelor comercializate în rețeaua de magazine Green Hills este mai variat și include 11 mărci comerciale, față de rețeaua Linella, cu 5 mărci comerciale.

Verificând indicii organoleptici, fizico-chimici, elementele marcării și etichetării am constatat:

- ❖ Pe ambalajele tuturor condimentelor analizate lipsesc caracteristicile nutriționale care să permită consumatorilor, inclusiv celor care urmează un regim alimentar special, să aleagă condimentul în cunoștință de cauză;
- ❖ Nu se respectă masa netă la 6 din 8 produse și anume condimentele de marca Galeo, Mango, Приправка, Maggi.
- ❖ Produsele de marca „Чемпион”, au cele mai bune caracteristici analizate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CALMĂȘ VALENTINA, ALINA HANDRABURA, *Îndrumări metodice pentru lucrările practice și de laborator la disciplina merceologie alimentară I (produse gustative și de cofetărie)*, Chișinău, Editura ASEM, 2013. ISBN 978-9975-75-660-0.
2. В.А.ГЕРАСИМОВА, Е.С.БЕЛОКУРОВА, *Товароведение и экспертиза вкусовых товаров*, Санкт-Петербург, 2005.
3. GOST-29045 ПРЯНОСТИ ПЕРЕЦ ДУШИСТЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ.
4. GOST-29053-91 ПЕРЕЦ КРАСНЫЙ МОЛОТЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ.
5. GOST-28875 ПРЯНОСТИ ПРИЕМКА И МЕТОДЫ АНАЛИЗА.

STUDIAREA SORTIMENTULUI ȘI CALITĂȚII ZEFIRULUI PE PIAȚA DE CONSUM A OR. CHIȘINĂU

DASCĂL DANIELA, studentă, anul III, specialitatea: Merceologie și Comerț
e-mail: daniela.dascal1996@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CALMĂȘ VALENTINA
e-mail: valentinacalmas@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. „zefir” is a type of soft obtained made by mixing fruit and berry purée with sugar and egg whites subsequent addition on a gelling agent like agar- agar, pectin or gelatine.

Organoleptic and physico- chemical indices were checked also marking and labeling on „zefir” marketed on the Chișinău market.

Key words: „zefir”, assortment of „zefir”, quality of the „zefir”, local producers of the „zefir’

JEL CLASSIFICATION: Q18

Zefirul reprezintă un produs obținut prin amestecarea pireului din fructe sau pumușoare cu zahăr și albuș de ou(sau alte substanțe spumante), iar în calitate de bază gelatinoasă se folosește agar-agar, pectină sau gelatină.[2, 196-197]

Este important să cunoaștem sortimentul și calitatea zefirului comercializat pe piața or. Chișinău, deoarece beneficiile consumului de zefir depind , în mare parte, de conținutul agenților de îngroșare din compoziție. Zefirul fabricat pe baza pectinei are un efect foarte benefic asupra organismului, deoarece pectina este o fibră alimentară ce are proprietatea de a adsorbi metalele grele,metalele radioactive,precum și alte substanțe toxice din intestinul omului. Astfel, zefirul fabricat pe baza pectinei are o valoare biologică mai înaltă pentru organismul uman.

Obiectivele cercetării: Studiarea sortimentului, calității,corectitudinea marcării și etichetării zefirului comercializat pe piața or.Chișinău.

În magazinele din or.Chișinău se regăsește atât zefir autohton, fabricat de următoarele întreprinderi: S.A „Bucuria”, S.R.L „Colombus”, S.A „Franzeluța”, precum și de import fabricat de S.A „Rodina”, reg. Rovno, or. Kostopol și OAO „Ясен” din Ucraina.

Sortimentului zefirului a fost analizat în trei rețele comerciale: „Fidesco”, „Linella” și „Nr.1”.

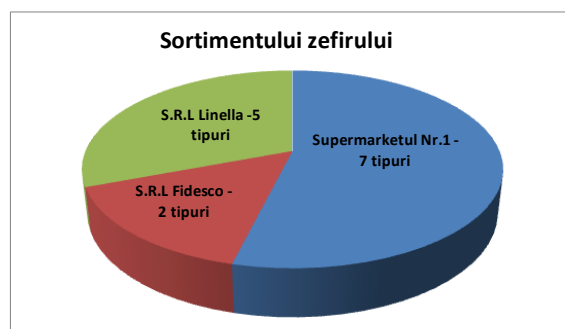

Fig.1 Sortimentul zefirului comercializat în rețelele or. Chișinău

Ca obiect de cercetare au servit cinci tipuri de zefir:

Zefir alb clasic „Bucuria”(mostra1), zefir cu gust de plombir „Bucuria”(mostra2), zefir cu gust de creme brule „Bucuria”(mostra 3), zefir în ciocolată„Bucuria”(mostra 4), zefir glasant cu glazură de cofetărie S.A „Rodina”, reg Rovno, or. Kostopol, Ucraina (mostra 5).

Calitatea zefirului s-a determinat prin metoda **organoleptică** și **fizico-chimică**, conform ГОСТ 6441-96. Rezultatele cercetărilor sunt prezentate în tabelele 1 și 2. [1]

CONCLUZII.

1. În urma analizei sortimentului de zefir comercializat în toate cele trei rețele comerciale S.R.L „Linella”, S.R.L „Fidesco” și rețeaua comercială Nr.1, am constatat că în total se comercializează 7 tipuri de zefir dintre care: 4 produse autohtone și trei de import. Cea mai mare varietate s-a constatat la rețeaua comercială Nr.1.

2. Prețul unui kg de zefir variază de la un magazin la altul, astfel am stabilit că același tip de zefir cu gust de creme brule de la S.A „Bucuria” la rețeaua comercială Nr.1 este cu aproximativ 5 lei mai mare decât la rețeaua comercială „Linella”. La fel am observat că la produsele de import prețul este cu aproximativ 10 lei/kg mai mare față de produsele autohtone cu toate că materia primă de bază este aceeași.

3. În urma cercetărilor în condiții de laborator a celor 5 tipuri de zefir s-a constatat că la 4 mostre atât indicii organoleptici precum și indicii fizico-chimici corespund actelor normative în vigoare. Însă mostra 5 în urma evaluării prin metoda de punctaj s-a stabilit că este foarte dulce. De asemenea menționăm faptul că pe eticheta acest produs nu s-a indicat conținutul de grăsimi în informația cu privire la valoarea nutritivă și energetică a produsului, cu toate că receptura conține grăsimi. În consecință în urma calculării valorii energetice după datele prezentate pe etichetă constatăm că aceasta este egală cu 292 kcal/100g, dar nu 406 kcal/100g.

Tabelul 1. Rezultatele examenului organoleptic al zefirului

Denumirea indicilor	Caracteristica Prescrisă	Caracteristica reală				
		Mostra 1	Mostra2	Mostra3	Mostra4	Mostra 5
Aspectul exterior	Contururi clare, suprafața presată unif. cu zahăr pudră sau altfel prel.	Contururi clare, suprafața presată uniform cu zahăr pudră	Contururi clare, cu suprafața presată uniform cu zahăr pudră	Contururi clare, cu suprafața presată uniform cu zahăr pudră	Contururi clare, suprafața glazurată uniform în ciocolată	Contururi clare, suprafața glazurată cu un strat gros de ciocolată
Consistența	spumoasă, ușoară la rupere	Spumoasă, foarte moale și ușoară la rupere	Spumoasă, ușoară la rupere	Spumoasă, foarte moale și ușoară la rupere	Spumoasă, ușoară la rupere	Spumoasă, ușoară la rupere
Gust și miros	bine pronunțate, specifice zefirului	Specific zefirului	specific zefirului, cu gust de plombir	specific zefirului, cu gust de creme brule	Foarte dulce, pronunțat de ciocolată	Gust foarte dulce

Sursa: ГОСТ 6441-96 Изделия кондитерские пастильные și cercetările proprii.

Tabelul 2. Rezultatele examenului fizico-chimic al zefirului

Indicii fizico-chimici	mostra 1		mostra 2		mostra 3		mostra 4		mostra 5	
	Pres.	Reală	Pres.	Reală	Pres.	Reală	Pres.	Reală	Pres.	Reală
Caracteristica Masa netă, g	200	200	155	160	160	165	240	245	300	300
Umiditatea (%)	15-25	21,8	15-25	19,8	15-25	21	15-25	22,6	15-25	20,6
Aciditatea, min. (%)	5	10,6	5	11	5	10	5	13,2	5	13,6
Conținutul de acid sulfuros, max, %	0,01	0,003	0,01	0,004	0,01	0,004	0,01	0,002	0,01	0,005
Conținutul de substanțe uscate solubile, %	Nu se norm.	15	Nu se norm.	14	Nu se norm.	18	Nu se norm.	16	Nu se norm.	20

Sursa: ГОСТ 6441-96 Изделия кондитерские пастильные și cercetările proprii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- ГОСТ 6441-96 Изделия кондитерские пастильные. Общие технические условия.
- Calmăș Valentina, Fedorciucova Svetlana, Handrabura Alina „Merceologia produselor gustative și de cofetărie”. Editura ASEM. Chișinău, 2012, pagini 330, ISBN 978-9975-75-617-4.

CARACTERISTICA ULEIURILOR VEGETALE DIN INDUSTRIA COSMETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA

RAIU ELENA, studentă, anul II, specialitatea: Merceologie și Comerț

e-mail: elena_raiu@mail.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SVETLANA FEDORCIUCOVA

e-mail: sveta_f05@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This paper presents the study of the range of vegetable oils used in the cosmetic and pharmaceutical industries. Research has been done on bibliographic data on the effects of 6 types of oils on the human body. The merceological study of vegetable oils used in cosmetology was realized for: almond oil, peach oil, linseed oil, grape seed oil, sea buckthorn, mustard oil by carrying out organoleptic and physico-chemical analyzes according to the requirements of normative acts (Technical Regulation) and specialized literature. Laboratory research proves the high quality of the studied oils, and the individual values of the organoleptic and physicochemical indices fall within the prescribed rules. The investigated oils can be used as a raw material for the pharmaceutical and cosmetic industry.*

Key words: *vegetable oils, quality, cosmetic industry, organoleptic and physicochemical indices.*

JEL CLASSIFICATION: Q02

Uleiurile vegetale se obțin din unele fructe bogate în trigliceride (măslina, cătină, strugurii, nuci ș.a.), totodată din semințele oleaginoaselor (floarea soarelui, in, soia, mac, arahide, etc.) sau din germeni (porumb, orez etc.). Unele din ele cu succes sunt utilizate în calitate de materie primă în industria cosmetică și farmaceutică, fapt ce se explică prin proprietățile lor deosebite datorită conținutului specific al trigliceridelor.

Sortimentul actual al uleiurilor vegetale din industria cosmetică și farmaceutică este prezentat de următoarele tipuri: ulei de cocos, de arahide, de germeni de griu, de cătină albă, de ricin, ulei seminte de floarea-soarelui, de migdale, de piersic, de in, de măslina, de nuci, de palmier, de porumb, de rapită, de semințe de struguri, de bumbac, de cânepă, de semințe de ceai, de dovleac, de mac, de mustar, de sofranel, de avocado, de gălbenele, de macadamia, de jojoba ș.a.

Scopul lucrării este studierea pieței și estimarea gradului de corespundere proprietarilor consumiste ale unor uleiuri vegetale cerințelor actelor normative în vigoare și cerințelor consumatorilor.

Studiind indicii de vânzări a producătorilor autohtoni a uleiurilor vegetale utilizate în industria cosmetică în Republica Moldova am obținut următoarele date:

- Viorica Cosmetic- 34%, (or.Chișinău, str.Mesager 1);
- Rovazena Doctor Oil – 29%, (or.Chișinău, str. Florilor 30/1);
- SRL Cioara - 20 %, (satul Cioara, r.Hîncești);
- Relaxa Aromatherap – 17%, (or.Chișinău, Blvd. Ștefan cel Mare 71/1).

Obiectul de cercetare merceologica constituie 6 tipuri de ulei vegetal utilizat de industria cosmetică și farmaceutică: ulei de in, piersic, muștar, semințe de struguri, cătină albă, migdale. Toate uleiurile cercetate sunt produse de același producător autohton “Rovazena Doctor Oil”.

Caracteristica specifică a uleiurilor studiate care le face solicitate în piața de consum este:

- *uleiul de piersic* are aceleași proprietăți și beneficii ca uleiul de caise, fiind înrudite, este ideal pentru masajul facial, penetrează repede pielea și nu lasă pelicula;
- *uleiul de in* este bogat în vitamine, minerale și este o excelentă sursă de acizi grași sănătoși Omega 3 și Omega 6;
- *uleiul de semințe de struguri* reprezintă unul dintre cele mai puternice uleiuri cu rol antioxidant, contribuind la menținerea elasticității vaselor sangvine și la scăderea nivelului de colesterol;

- *uleiul de muștar* are proprietăți analgezice, antiseptice, antibacteriene, antiinflamatorii, antivirale, antitumorale, antihelmintice, imunostimulante, cicatrizante și grăbește vindecarea rănilor;

- *uleiul de migdale* este recomandat în cazul celor la care alte tratamente pentru remedierea problemelor legate de căderea parului nu au funcționat;

- *uleiul de cățina* este indicat în masajul anticelulitic deoarece este bogat în grăsimi de bună calitate și în acizi grași *omega* – acele substanțe fără de care grăsimea nu este mobilizată din depozite la nivelul celulelor.

Locul efectuării cercetărilor merceologice a fost laboratorul de încercări a produselor alimentare a departamentului Comerț, Turism și Alimentație Publică a ASEM.

Cercetările de laborator s-au realizat după indicii organoleptici și fizico-chimici conform cerințelor actelor normative în vigoare.

Din indicii organoleptici au fost determinați: aspectul exterior, transparența, gustul și mirosul produselor. Indicii fizico-chimici ai produselor cercetate reprezintă: cifra de refracție, densitatea și cifra de saponificare a uleiurilor.

Toate cercetările au fost realizate conform metodelor standard recunoscute. Cifra de refracție și indicele densității au fost determinate la temperatura produsului de 20⁰ C.

Rezultatele cercetărilor organoleptice sunt pozitive. Aspectul exterior, transparența, gustul și mirosul uleiurilor analizate corespund caracteristicilor prescrise în actele normative în vigoare.

Informațiile prezentate în tabelul 1 caracterizează indicii fizico-chimici ai uleiurilor cercetate. Aceste date arată corespunderea caracteristicilor reale celor prescrise după toți indicatorii.

Tabelul 1. Rezultatele cercetărilor fizico-chimice a uleiurilor vegetale

Denumirea uleiului	Indicele de refractive		Densitatea (g/ml)		Indicele de saponificare (mg,KOH)	
	Date prescrise	Date reale	Date prescrise	Date reale	Date prescrise	Date reale
de in	1,4840-1,4870	1,4800	0,928-0,941	0,939	187-198	190
de piersic	1,4736-1,4763	1,4790	0,924-0,937	0,933	184-190	187
de muștar	1,4730-1,4769	1,4760	0,912-0,925	0,925	170-184	181
de struguri	1,4723-1,4755	1,4730	0,907-0,922	0,920	175-180	179
de cătină	1,4681-1,4721	1,4720	0,904-0,917	0,914	165-173	170
de migdale	1,4772-1,4782	1,4680	0,901-0,914	0,911	160-171	168

CONCLUZII.

1. S-a realizat studiul merceologic al uleiurilor vegetale utilizate în cosmetologie și industria farmaceutică (6 tipuri de ulei: de migdale, in, piersic, cătină, semințe de struguri, muștar) prin desfășurarea analizelor organoleptice și fizico-chimice conform cerințelor actelor normative (Reglementării Tehnice) în vigoare și literaturii de specialitate.
2. Valorile individuale ale indicilor organoleptici și fizico-chimici a uleiurilor studiate se încadrează în normele prescrise.
3. Uleiurile studiate corespund totalmente cerințelor actelor normative și pot fi utilizate ca materie primă sau produse ca atare în industria cosmetică și farmaceutică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. LEGE Nr. 279 din 15.12.2017 privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare
2. HG Nr. 434 din 27.05.2010 cu privire la aprobarea cerințelor „Uleiuri vegetale comestibile”
3. http://www.sfatulmedicului.ro/Alimentatia-sanatoasa/beneficiile-laptelui_8712

Secțiunea 12: Finanțe corporative. Asigurări

SECTORUL DE ASIGURĂRI DIN REPUBLICA MOLDOVA. CONSOLIDAREA PIEȚII ȘI TENDINȚE DE DIGITALIZARE

ȚURCANU EUGENIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: eugenia.turcan97@mail.ru

GOBJILĂ VIRGINIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: virginia_gobjila@mail.ru

Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, COBZARI LUDMILA
e-mail: ludmila_1164@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The article analyzes the trends in the insurance sector in the Republic of Moldova based on internationally used indicators and on the comparison of their values in different countries. It is noted that the national insurance market is a profitable sector with dynamic growth rates but underdeveloped compared to other states, mainly due to the modest incomes of the population, the low culture of insurance in society and the habit of the population to rely on state aid in difficult situations.*

Keywords: *insurance sector, digitalization, digital channels*

JEL CLASSIFICATION: G220

Asigurările reprezintă un sector semnificativ al pieței financiare nebancale din Republica Moldova. Funcția principală a asigurărilor constă în gestionarea riscurilor, iar gestionarea corectă a riscurilor contribuie la dezvoltarea economică și creșterea bunăstării populației. Dezvoltarea sectorului de asigurări în baza proprietății private a început în Republica Moldova în anul 1993, odată cu adoptarea primei legi în domeniu. Legea cu privire la asigurări a fost adoptată la **15 iunie 1993**. Pe parcursul anilor, acest sector a suferit modificări și perfecționări, devenind o importantă componentă economică.

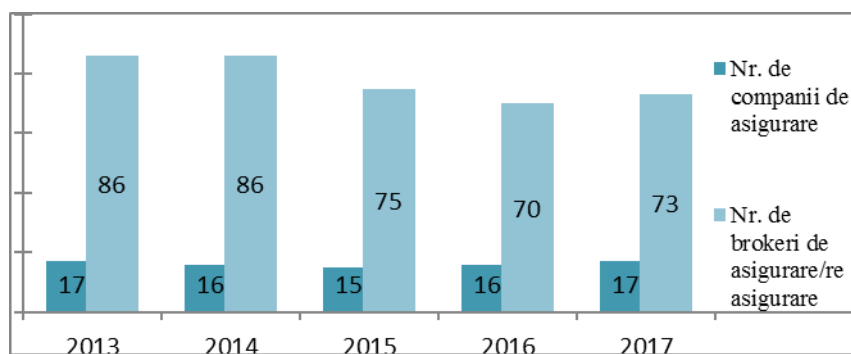

Figura 1. Numărul participanților pe piața asigurărilor în Republica Moldova

Sursa: Elaborată de autor în baza Rapoarte anuale ale CNPF și alte date din Sectorul Asigurări. Disponibil la <http://cnpf.md/md/segas/>

Segmentul asigurărilor pe parcursul a celor 29 de ani a suportat un proces complex de demonopolizare, ținând astfel pasul tuturor celorlalte sectoare care încurajează concurența loială. Numărul participanților pieței de asigurări din Republica Moldova denotă fluctuații semnificative datorate schimbării cadrului regulator, în special a cerințelor privind capitalul minim și rezervele obligatorii. Actualmente, pe piață activează 17 companii de asigurare, peste 83 de brokeri de

asigurare/reasigurare (vezi Figura 1). Numărul brokerilor de asigurare/reasigurare înregistrează în perioada 2013-2016 o descreștere ușoară până la valoarea de 70, iar în 2017 acesta crește cu trei unități.

După dimensiunea pieței, Republica Moldova este, de asemenea, la coada clasamentului mondial. Volumul primelor brute subscrise de asigurătorii din țara noastră constituie doar 0,005% din cel al UE-15 și doar 3,81% din cel al României. Chiar dacă principalii indicatori ai pieței asigurărilor de la noi sunt cu mult în urma mediei globale, totuși merită apreciat caracterul constant al evoluției pieței, care se reflectă prin volumul primelor subscrise încasate, dar și prin mărimea activelor nete.

În Republica Moldova, piața de asigurare de PI este o direcție nouă, nedevelopată. Această situație se explică prin particularitățile pieței de asigurări, prin problemele și structura economiei naționale. Tendințele de creștere a costului informației și de digitalizare a ei necesită acțiuni de protecție și asigurare a securității economice, ceea ce va favoriza dezvoltarea asigurărilor de PI și în Republica Moldova.

Digitalizarea transformă radical industria de asigurări, generând noi produse, servicii și modele de afaceri. Această transformare forțează companiile de asigurări să acționeze rapid și să adopte noile tehnologii ca strategie de afaceri durabilă. Noile tehnologii informaționale se afirmă tot mai mult. La nivel global, 37,1% din consumatorii serviciilor de asigurare folosesc canalele digitale de acces la servicii cel puțin o dată în lună. Fiecare a 5-a poliță de asigurare din lume este cumpărată prin intermediul canalelor digitale.

Pe parcursul ultimilor ani, în Republica Moldova au apărut canale online de distribuire a serviciilor de asigurare. Au fost lansate portaluri care permit calcularea, procurarea și achitarea polițelor de asigurare prin Internet. Începând cu 1 februarie 2013, a fost lansat Sistemul Informațional Automatizat de Stat RCA Data, elaborat în conformitate cu o hotărâre a Guvernului. Digitalizarea procesului de emitere a polițelor RCA permite contracararea fraudelor legate de încheierea contractelor de asigurare cu date anterioare producerii accidentelor rutiere.

Digitalizarea asigurărilor aduce schimbări prin oferirea următoarelor posibilități: analiza datelor despre clienți pentru o percepere mai bună a necesităților și riscurilor pieței; determinarea exactă a riscurilor de sănătate prin folosirea accesoriilor inteligente; transformarea serviciilor de asigurare într-o activitate inițiată de asigurător, nu de clientul care vine să ceară o asigurare; reducerea timpului de soluționare a cererilor datorită serviciilor de localizare (în special în cazul accidentelor rutiere); disponibilitatea non-stop pentru deservirea clienților etc.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BETTERLEY, Richard S. Intellectual Property and Media Liability Insurance Market Survey. 2013. In: The Betterley Report. April. 2013.
2. Comisia Națională a Pieței Financiare. Rapoarte anuale ale CNPF și alte date din Sectorul Asigurări. Disponibil la <http://cnpf.md/md/segas/>.
3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72_80_Sectorul%20de%20asigurari%20din%20Republica%20Moldova_consolidarea%20pietei%20si%20tendinte%20de%20digitalizare.pdf

LEGĂTURA DE IMPACT DINTRE RENTABILITATE ȘI RISC ECONOMIC LA ÎNTEPRINDERE

SPÎNACHI ECATERINA, studentă, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: katy9612@gmail.com

Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, BOTNARI NADEJDA
e-mail: nibotnari@mail.ru

Abstract. *In this article is described the diagnosis of profitability that is one of the most important aspects of financial analysis at the enterprise. However, the conclusions of this analysis are often incomplete unless the other aspect of the financial analysis is specified - the risk. The author also refers to study causal link between profitability and economic risk that is one of the most specific and essential thing to analyze in all areas of entrepreneur activity.*

Key words: *profitability, operational risk, breakeven, safety index.*

JEL CLASSIFICATION: G32

INTRODUCERE.

Diagnosticul rentabilității reprezintă una din cele mai importante laturi ale analizei financiare la întreprindere. Însă, concluziile rezultate din această analiză sunt de multe ori incomplete în cazul în care nu se specifică celălalt aspect al analizei financiare – analiza riscului.

Cercetarea temei investigate este determinată de însemnătatea faptului că delimitarea diagnosticului riscului de diagnosticul rentabilității nu trebuie să ne formeze ideea că cele două laturi sunt independente.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Una dintre condițiile primordiale pentru supraviețuirea pe termen lung cu succes a întreprinderii este rentabilitatea acesteia. Toate obiectivele financiare ale firmei sunt afectate în mod semnificativ de rentabilitate.

Rentabilitatea este importantă pentru că influențează asupra creșterii economice, ocupării forței de muncă precum și inovării prin re tehnologizare. Fără rentabilitate și fermitate întreprinderea nu ar putea atrage capital străin și în așa fel, ciclul de viață a afacerii nu ar fi de lungă durată.

Conceptul de risc a apărut încă multe secole în urmă. Ivirea relației marfă – bani și a concurenței participanților pe piață economică a dus la apariția riscului nerealizării scopurilor și rezultatelor planificate și scontate. În activitatea firmelor pot apărea o mulțime de riscuri, dar cele mai importante sunt: riscul economic (de exploatare), riscul financiar, riscul de faliment.

În accepțiunea lui Kovalev V.V. „riscul este nivelul pierderii financiare, care se exprimă prin: a) posibilitatea de a nu atinge scopul pus; b) subiectivitatea evaluării rezultatului pronosticat”. [3]

Din punct de vedere al activității de bază a entității, cel mai important și necesar de studiat este *riscul economic*. Riscul economic evaluează capacitatea firmei de a se ajusta la timp și la un cost minimal, la devierile mediului în care își desfășoară activitatea, respectiv exprimă adaptabilitatea rezultatului din exploatare.

Aspectele teoretice privind noțiunea de rentabilitate și risc economic la întreprindere sunt expuse într-o serie de lucrări științifice ale savanților străini și autohtoni: Kovalev V.V., Ross, A.S., Westerfield, E. R., Jaffe, J., Futrell, R.T., Paraschivescu M. D., Păvăloaia W., Cojocar C., Dijmărescu, I., Robu, V., Georgescu, N., Botnari, N., Balteș, N., Tomșa, A. etc.

Perechea rentabilitate - risc se situează pe un loc central în cercetarea ansamblului de activități desfășurate de întreprindere. Managementul riscurilor pentru firmă înseamnă studierea capacităților de investiții pe piețele financiar - monetare care să fie profitabile, iar în același timp să asigure reducerea pierderilor la un risc admisibil de fondatori.

Astfel, se cere o analiză minuțioasă a rentabilității produselor sau mărfurilor, și anume stabilirea unui nivel minim a acestora, din realizarea cărora se vor obține venituri suficiente pentru

a acoperi totalmente cheltuielile suportate de entitate, ceea ce se regăsește în analiza și calculul pragului de rentabilitate.

Managerii financiari trebuie să verifice cu regularitate nivelul cifrei de afaceri față de pragul de rentabilitate, deoarece identificarea acestei poziționări face ca managementul firmei să fie apt să-și exercite atribuțiile pentru identificarea nivelului de activitate la care nu se realizează profit, nivelul de activitate care poate asigura profitul dorit, nivelul de activitate ce va genera profitul maxim.[2]

METODELE DE CERCETARE UTILIZATE: măsurarea, analiza și sinteza indicatorilor rentabilității în corelație cu riscul economic reprezentat prin analiza pragului de rentabilitate și indicatorilor adiționali de analiză a acestuia.

Pentru cercetarea dată, ca sursă de date s-au utilizat situațiile financiare pentru perioada 2016-2017 ale entității „Sematrus” SRL specializată în domeniul comerțului.

Deci, pentru a putea face concluzii asupra poziției entității în raport cu nivelul veniturilor obținute se prezintă calculele relevante a rentabilității economice și a pragului de rentabilitate în expresie valorică, dar și indicatorii ce reflectă nivelul riscului economic la întreprinderea „Sematrus” SRL în tabelul 1.

Tabelul 1. Analiza corelației dintre rentabilitate și riscul economic

Indicatorii	2016	2017	Abaterea absolută
1.Cifra de afaceri,lei	18 112 957	21 359 807	+3 246 850
2.Profitul până la impozitare, lei	626 139	718 391	+92 252
3.Reabilitatea economică,%	4,44	4,88	+0,44
4.Pragul de rentabilitate, lei	13 235 382	15 330 039	+2 094 657
5.Rata riscului economic,%	73,07	71,77	-1,3
6.Indicatorul de securitate,%	26,93	28,23	+1,3
7.Momentul de realizare a pragului de rentabilitate, zile	267	262	-5
8. Levierul operațional, unit.	3,714	3,542	-0,172

Sursa: elaborat de autor în baza situațiilor financiare ale „Sematrus” SRL pentru anul 2016-2017.

Astfel, în urma analizei rentabilității economice la entitate, aceasta are o tendință de majorare față de nivelul anului precedent cu 0,44 p.p., astfel în anul 2017 s-a înregistrat valoarea de 4,88%, iar în anul 2016- 4,44%. Din rezultatele obținute, facem concluziile că întreprinderea este capabilă de a valorifica activele posedate realizând profit.

Din studiile realizate anterior de mulți economiști decurg următoarele situații în care se poate poziționa întreprinderea în funcție de nivelul pragului de rentabilitate [1]:

- instabilă, când cifra de afaceri depășește pragul de rentabilitate cu mai puțin de 10%;
- stabilă, când cifra de afaceri depășește cu 10-20% pragul de rentabilitate;
- confortabilă, când cifra de afaceri depășește cu peste 20% pragul de rentabilitate.

Astfel, entitatea atât în anul 2016, cât și în anul 2017 a înregistrat o poziție confortabilă prin faptulul înregistrării unei cifre de afaceri mult peste pragul de rentabilitate. Evoluția favorabilă a indicatorului de securitate în perioada analizată denotă faptul că la întreprindere se înregistrează reducerea riscului economic și crește nivelul adaptabilității firmei la schimbările mediului extern al acesteia.

CONCLUZII.

În urma cercetării efectuate putem menționa că, legătura de impact dintre rentabilitate și risc economic la întreprinderea analizată este prezentă în forma cea mai complexă. Rentabilitatea și nivelul pragului rentabilității în creștere, precum și stabilirea faptului că entitatea obține cifra de afaceri care o poziționează într-o zonă confortabilă reprezintă punctele forte în gestiunea ulterioară a activității atât operaționale, cât și financiare a firmei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. BALTEȘ, N. (coord.) ș. a. *Analiza economico – financiară a întreprinderii*. Ed. a 2-a reviz. și adăug. Sibiu: Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2013. p.319. ISBN: 978-606-12-0430-4
2. DIJMĂRESCU, I. *Managementul inteligenței economice*. București: Lumina Lex, 1998. p.208. ISBN 973-918-626-2
3. КОВАЛЁВ, В.В., ВОЛКОВА, О.Н. *Анализ хозяйственной деятельности предприятия*: учеб. Москва: ТК Велби, Проспект, 2006. p.515. ISBN 5-482-00237-3, 5-482-01318-9.

RISCU FINANCIAR AL ÎNTRINDERII

SĂRBU VALERIA, studentă, anul II, specialitatea: **Finanțe și Bănci**
e-mail: sirbuvaleria96@gmail.com

MARDARI DANA, studentă, anul II, specialitatea: **Finanțe și Bănci**
e-mail: oxana-mardari@mail.ru

Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, COBZARI LUDMILA
e-mail: ludmila_1164@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The article analyzes the financial risk of the company which is an essential component that intervenes in the economic activity at all levels, which is based on a complex of factors. Due to the potential significant impact of these risk factors on the company's results and the impossibility of full control by the company, risk analysis is an important dimension of the company's strategic management that involves the following succession of steps: risk identification, risk analysis and assessment, priority for risk mitigation and risk management.*

Key words: *financial risk, company, economic profitability, risk management, financial market, capital*

JEL CLASSIFICATION: G20, G32

INTRODUCERE.

O unitate organizatorică ce reunește resurse materiale, financiare și umane în scopul obținerii unui profit poartă numele de întreprindere. Aceasta trebuie înțeleasă ca un ansamblu de elemente aflate în permanentă interacțiune.

Riscul financiar este un risc suplimentar și depinde de maniera în care este finanțată întreprinderea. Acesta apare când întreprinderea se finanțează prin credite bancare sau împrumuturi obligatate. El multiplică riscul economic și depinde de capacitatea întreprinderii de a-și acoperi sarcinile financiare fixate. Riscul economic sau riscul de exploatare este legat de realizarea volumului activității specifice, de realizarea beneficiului sperat sau de realizarea unor fluxuri de lichidități viitoare. Riscul financiar se manifestă sub incidența unor factori comuni, precum:

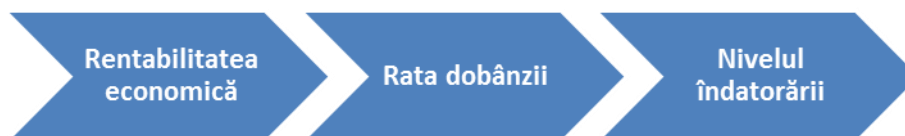

Figura 1: Factorii riscului financiar al întreprinderii

Sursa: Nadejda BOTNARI, *Finanțele întreprinderii*, Chișinău 2006, pag. 59

Metodologia de cercetare s-a bazat pe analiza de conținut, observarea științifică, analiza statistică, reprezentarea schematică etc. Datorită impactului potențial semnificativ al acestor

factori de risc asupra rezultatelor întreprinderii și imposibilității controlării lor depline, analiza riscului reprezintă o dimensiune importantă a managementului strategic al întreprinderii.

Rentabilitatea economică reprezintă capacitatea întreprinderii de a obține profituri. Profitul fiind obiectivul de bază. Riscul se produce dacă rata rentabilității economice este inferioară ratei dobânzii capitalului împrumutat.

Rata dobânzii este structura financiară a întreprinderii cu un capital împrumutat care obligă întreprinderea să obțină beneficii suplimentare pentru a asigura rambursarea și remunerarea împrumuturilor contractate.

Gradul de îndatorare – un indicator general al îndatorării și calculează proporția în care activul total este finanțat din alte surse decât cele proprii (credite, furnizori, datorii) = 50%

Probabilitatea producerii riscului financiar depinde de proporția îndatorării în structura financiară. El este cu atât mai mare cu cât proporțiile capitalului împrumutat și dobânzile aferente sunt mai mari, iar rentabilitatea economică mai redusă. Apariția riscului financiar determină și *probabilitatea de insolvabilitate* a întreprinderii.

Numai pentru o *perioadă de timp scurt*, se pot determina cu precizie coordonatele unei situații de echilibru între încasări plăți.

Pe termen lung, beneficiile sunt incerte, deoarece capacitatea întreprinderilor de a obține o rată a rentabilității peste costul capitalului este determinată de forțe, adesea, incontrollable lor, cum ar fi: puterea de negociere a furnizorilor cumpărătorilor, amenințarea produselor substituibile, intrarea pe piață a noi concurenți, rivalitatea dintre competitori.

Există mai multe tipuri de riscuri financiare:

1. **Riscul de credit** este riscul provenit din incertitudinea capacității, abilității sau dorinței partenerilor de afaceri de a-și îndeplini obligațiile contractuale;
2. **Riscul de lichiditate** - adâncimea (profundimea) pieței și finanțarea activităților de tranzacționare;
3. **Riscul operațional** acest tip de risc poate fi reprezentat de deficiențele apărute în sistemul informatic sau în activitatea de control intern al firmei;
4. **Riscul îndatorării ca efect al structurii financiare** acesta amplifică dispersia rezultatelor și determină un risc financiar propriu;
5. **Riscul de insolvabilitate** este situația de criză sau insolvabilitate ce constituie sancțiunea posibilă pentru insolvabilitatea întreprinderii;
6. **Riscul cursului de schimb valutar și riscul ratei dobânzii** - instabilitatea ratelor de schimb constituie deci o cauză a variabilității rezultatelor de schimb valutar, pe care gestiunea financiară trebuie să-l controleze și să-l stăpânească;

Orice conducător, analizând continuu activitatea de care răspunde și ținând cont de factorii ce acționează asupra acesteia, poate asigura succesul afacerii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Nadejda BOTNARI, *Finanțele întreprinderii*, Chișinău 2006,
2. Prunea, Petru, *Riscul în activitatea economică. Ipostaze. Factori. Modalități de reducere*, Editura Economică, București, 2003
3. Prelipcean G., *Piețe financiare internaționale: tipuri, riscuri, operațiuni*, Editura Universității, Suceava, 2002
4. http://www.seap.usv.ro/~ro/cursuri/2_Parte%20II.pdf

Secțiunea 13: Finanțe publice și fiscalitate

EVALUAREA POLITICII FISCALE ÎN DOMENIUL IMPOZITELOR DIRECTE SUB ASPECT DE GEN ÎN REPUBLICA MOLDOVA

CATANA INGA, masterand, programul: Finanțe publice și fiscalitate
e-mail: ingacatana@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CASIAN ANGELA
e-mail: casian.angela@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Republic of Moldova, in 2015 year, committed to implement the 2030 Sustainable Development Goals. Gender equality is one of these goals. So, it is a core issue for future policies, as well as for tax policy. The purpose of this research is to provide an overview of gender aspects in direct taxation. General research methods have been used in this study. Research results shows that tax policy impacts on gender equality are still not taken into account at European Union level, as well as in Republic of Moldova.*

Key words: *Direct taxes, gender, salaries, revenues, men, women, development.*

JEL CLASSIFICATION: H23, H24, J16.

INTRODUCERE.

Angajamentul Republicii Moldova din septembrie 2015 de a pune în aplicare Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 implică necesitatea respectării obiectivului 5 privind egalitatea de gen. Astfel, este indispensabil ca acesta să reprezinte un aspect de bază pentru viitoarele politici orientate spre dezvoltarea durabilă, inclusiv pentru politica fiscală. Aspectele de gen aferente impozitării sunt cele mai evidente în cazul impozitării directe a veniturilor, fapt care face relevantă cercetarea în domeniul respectiv.

Obiectivele cercetării:

- prezentarea indicatorilor socio-economici sub aspect de gen relevanți pentru politica fiscală;
- evaluarea impozitelor directe acumulate la bugetul public național sub aspect de gen;
- sistematizarea tendințelor de integrare a aspectului de gen în procesul de elaborare a politicii fiscale la nivel european.

SUCCINTĂ ANALIZĂ A SURSELOR BIBLIOGRAFICE.

Aspectul egalității de gen este abordat în cadrul cercetărilor în domeniu, însă în ceea ce privește aspectele de gen ale politicii fiscale și ale impozitării există lacune. Sursele bibliografice analizate sunt reprezentate atât de publicațiile de la nivel național, cât și cercetările, studiile internaționale.

DESCRIEREA METODELOR DE CERCETARE.

Au fost utilizate metodele clasice de cercetare, care se bazează pe: analiză dinamică a realității – fiind analizați indicatorii socio-economici relevanți pentru politica fiscală prin descompunerea lor în componentele esențiale, comparație – fiind analizate datele statistice aferente femeilor și bărbaților pe un interval de timp selectat, sinteză – fiind prezentat aspectul de gen integral al impozitării directe, ilustrare grafică, ilustrare tabelară a materialelor cercetate.

REZULTATELE OBTINUTE.

Aspectele de gen aferente impozitării sunt cele mai evidente în cazul impozitării veniturilor persoanelor fizice. Astfel, analizând egalitatea de gen în cazul impozitului pe veniturile persoanelor fizice în baza principiului echității verticale și orizontale, constatăm că în Republica Moldova există egalitate de gen la acest capitol. Respectiv, aplicarea cotelor progresive de

impozitare a veniturilor persoanelor fizice asigură posibilitatea distribuirii echitabile a sarcinii fiscale între contribuabili, ținând cont de veniturile obținute.

Analiza cadrului legal în domeniul impozitării în Republica Moldova demonstrează lipsa discriminării de gen explicite, în condițiile în care legislația fiscală, inclusiv prevederile Codului fiscal, nu sunt bazate pe un limbaj discriminatoriu. Concomitent, în țara noastră nu se manifestă discriminarea de gen implicită, deoarece impozitul pe veniturile persoanelor fizice este aplicat asupra venitului contribuabilului, dar nu asupra venitului agregat al cuplului.

Totuși, măsurile de politică fiscală afectează bărbații și femeile în mod diferit, deoarece aspectele fiscale interacționează cu realitățile socio-economice. Astfel, persistă diferențele de gen în domeniile precum: ocuparea forței de muncă, salariul, munca neremunerată, venitul disponibil.

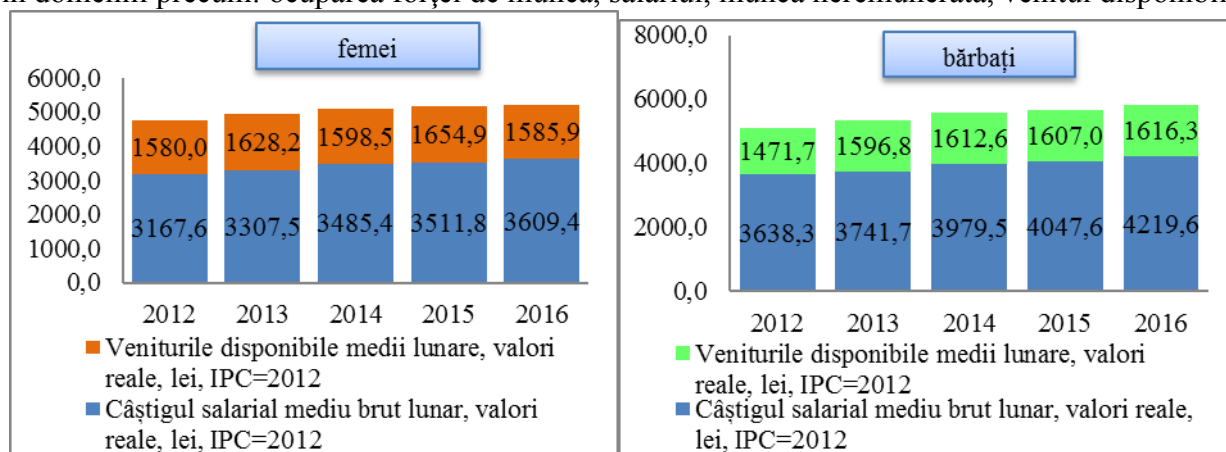

Figura 1. Nivelul și dinamica câștigului salarial mediu și venitului disponibil al femeilor și bărbaților în valori reale pentru anii 2012-2016

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor prezentate pe pagina web a Biroului Național de Statistică [online]. [citat 05.04.2018]. Disponibil: <http://www.statistica.md/>

Dacă creșterea câștigului salarial mediu al femeilor în valori nominale a fost de circa 46,2 la sută în anul 2016 față de anul 2012, atunci în valori reale, creșterea respectivă a fost de doar 13,9 la sută. Concomitent, dacă veniturile disponibile medii au înregistrat o creștere de circa 28,2 la sută în valori nominale în anul 2016 față de anul 2012, atunci în valori reale, creșterea a fost de circa 0,4 la sută. Analiza în baza IPC =2012, demonstrează că deși creșterea câștigului salarial mediu al bărbaților în valori nominale a fost de circa 48,8 la sută în anul 2016 față de anul 2012, totuși în valori reale, creșterea respectivă a fost de doar 16 la sută. În paralel, deși veniturile disponibile medii au înregistrat o creștere de circa 40,9 la sută în valori nominale în anul 2016 față de anul 2012, totuși în valori reale, creșterea a fost de circa 9,8 la sută.

În Republica Moldova, analiza impozitelor directe în perioada 2010-2017 demonstrează o majorare în dinamică a veniturilor aferente acestora, ritmul mediu de creștere constituind circa 12,8 la sută anual. În anul 2017, din cota de circa 32,7 la sută pe care o dețin impozitele și taxele în PIB, circa 16,0 la sută revin impozitelor directe.

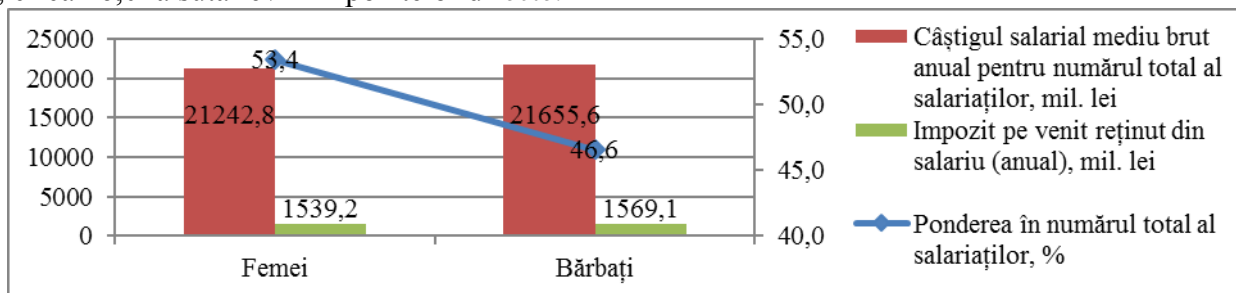

Figura 2. Analiza sub aspect de gen a impozitului pe venit reținut din salariu (total pe economie) pentru anul 2016

Sursa: Elaborat de autor în baza Raportului Ministerului Finanțelor privind executarea bugetului public național la situația din 31.12.2016, datelor prezentate de Biroul Național de Statistică [online]. [citat 29.03.2018]. Disponibil: <http://www.statistica.md/>

Chiar dacă numărul salariaților femei este mai mare decât cel al bărbaților cu circa 14,7 la sută, totuși acestea au un câștig salarial cu circa 16,9 la sută mai mic și, astfel, aportul salariaților bărbați la acumularea veniturilor la bugetul public național din impozitul reținut din salariu este cu circa 1,9 la sută mai mare decât aportul femeilor.

Analizând măsurile de politică fiscală din țara noastră în domeniul impozitului pe venitul persoanelor fizice, constatăm că acestea sunt orientate spre majorarea scutirilor personale și tranșelor de venit impozabil. Astfel, aceste măsuri se apreciază pozitiv din perspectiva de gen, au un efect benefic asupra persoanelor cu salarii mai mici, în cazul dat, femeile, deoarece câștigul salarial mediu brut lunar al acestora este cu circa 16,9 la sută mai mic decât al bărbaților.

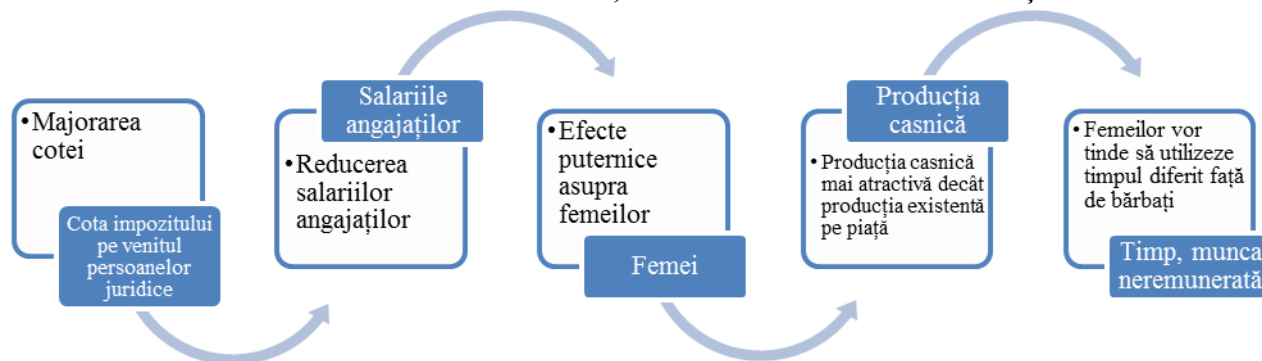

Figura 3. Analiza sub aspect de gen a majorării cotei impozitului pe venitul persoanelor juridice

Sursa: Elaborat de autor

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

1. Menținerea practicii de impozitare a veniturilor persoanelor fizice în baza sistemului progresiv în Republica Moldova. Anume sistemele progresive de impozitare a veniturilor diminuează distribuția inegală a veniturilor între bărbați și femei. Dar, în paralel, se remarcă faptul că nu doar măsurile de politică fiscală sunt responsabile de asigurarea unei distribuiri echitabile a veniturilor între bărbați și femei. O importanță majoră o are politica economică în general, și anume, prin asigurarea unor câștiguri salariale echitabile.

2. Consolidarea politicii fiscale pentru a promova distribuția egală a muncii remunerate și neremunerate. O soluție în acest sens este acordarea de credite fiscale pentru costurile de îngrijire a copiilor.

3. Promovarea și desfășurarea studiilor privind aspectele de gen în domeniul impozitării. Există numeroase lacune în materie de cercetare referitoare la aspectele de gen ale impozitării. Sunt necesare studii suplimentare în ceea ce privește aspectele de gen ale fiecărui impozit în parte. Fondurile europene care facilitează implementarea recomandărilor în domeniul egalității de gen, ar trebui să fie extinse și asupra studiilor privind impactul de gen în domeniul impozitării.

4. Asigurarea disponibilității informațiilor/datelor dezagregate pe sexe. Atât în Republica Moldova, cât și în statele membre ale UE lipsesc datele dezagregate pe sexe privind impozitarea veniturilor. În aceste context, ar fi necesară furnizarea unor date sub aspect de gen precum impozitarea veniturilor persoanelor juridice (date dezagregate pe sexe privind veniturile obținute de persoanele juridice pe forme de proprietate, precum și impozitele pe venit achitate de acestea).

5. Definirea obiectivelor și indicatorilor pentru atingerea egalității de gen în ceea ce privește impozitarea. Este necesar ca la nivel european să fie elaborată o strategie care să definească obiectivele, indicatorii și mecanismele de asigurarea a egalității de gen în domeniul impozitării, care să reprezinte un cadru legal pentru statele europene.

6. Schimbul de experiență între Republica Moldova și statele membre ale UE privind prioritățile și măsurile corespunzătoare aferente aspectului de gen în domeniul politicii fiscale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. C. GROWN. *What gender advocates should know about taxation*. 2006
2. A. BAURCIULU, A. CASIAN, I. PÂRȚACHI, A.PETROIA, V. SAINSUS, D. VACULOVSKI. *Bugetare sensibilă la gen*. Chișinău: ASEM, 2016. ISBN 978-9975-89-028-1

GENDER ANALYSIS OF PUBLIC SPENDING ON SOCIAL SECURITY AND WELFARE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Authors: EFIMENCO Olesea, GAIU Mihaiela,

Master's students, 1 year, AFB – 171m
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail:olesea.efimenco@gmail.com, miha.gaiu@gmail.com

Scientific advisor: PETROIA Andrei, PhD, Assoc. prof.,
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: petroia5@hotmail.com

Abstract. *Genul este o noțiune folosită pentru a descrie relațiile sociale, economice și culturale dintre bărbați și femei. Principala problemă care este generată de interpretările rolurilor de gen este inegalitatea, pe numeroase niveluri, cum ar fi venitul, accesul la educație sau sănătate, dreptul de a participa la deciziile colective, etc. Prin semnarea Acordului de asociere cu Uniunea Europeană la Bruxelles, la 27 iunie 2014, Republica Moldova a confirmat alegerea sa în ceea ce privește dezvoltarea social-economică bazată pe modelul european, și acum mai mult ca niciodată, egalitatea de gen ar trebui să fie un subiect de mare importanță pentru autoritățile moldovenești. Astfel, scopul acestei lucrări este de a analiza rezultatele obținute în promovarea egalității de gen de către autoritățile publice din Moldova prin asistența lor financiară în domeniul securității sociale și al bunăstării populației. Drept metode de cercetare au fost utilizate: metoda documentară, metoda grafică, metoda cantitativă și analiza comparativă. În urma acestei cercetări am constatat că standardele de trai diferă pentru cele două genuri. Atât pensiile medii primite de către femei, cât și salariul mediu câștigat de acestea este mai jos decât cel al bărbaților și mai jos decât nivelul mediu.*

Cuvinte-cheie: *analiza de gen, inegalitate, cheltuieli publice, securitate socială, bunăstare*

JEL CLASSIFICATION: A13, H53, H55, H75, I38, J16

INTRODUCTION.

Gender is a notion used to describe social, economic and cultural relations between men and women [2, p.13]. The main problem that is generated by gender roles interpretations [1, p. 11] is inequality, on numerous levels, such as income, access to education or health, the right to participate in collective decisions and so on. By signing of the Association Agreement with the European Union on 27 June 2014 in Bruxelles, the Republic of Moldova confirmed its choice regarding the social-economic development based on the European model, towards democratization and honoring the commitments assumed towards the European fundamental values, and now more than ever, gender equality should be a subject of great importance for Moldovan authorities. Thus, the aim of this paper is to analyze the results obtained in promoting gender equality by Moldovan public authorities through their financial assistance in social security and welfare of the population.

BASIC CONTENT.

The main bibliography sources used in this study are the database of National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova, database of the Ministry of Finance on execution of national public budget for the period 2012-2016, specialty literature and research papers. As research methods were used documentary method, graphic method, quantitative method and comparative analysis.

In order to start the gender analysis of public expenditures on social security, it would be relevant to take a glance on the amount of social security expenditures of the state, as share of national public budget and GDP. At the end of 2016, the amount of public expenditures registered a value of 17,3 bln MDL. Increasing by 48,5 % as compared to 2012, which is seen as a positive

evolution from the social point of view. Share of the social security expenditures in national public budget increased from 34,7% to 37,6%, while as share in GDP it decreased from 13,2% to 12,75%.

As the payment of retirement pensions has the biggest share in the public expenditure on social security (around 50% [6]), we will examine the evolution of the retired population structure and the average amount of pension received by each man and woman.

In 2016, almost 532 thousand people received pensions for retirement. It is by 47 thousand or by almost 10% more than it was in 2012. The structure of pensioners remained stable during this period, representing 30% men and 70% women. Such a difference can be explained by the fact that men are more exposed to risks, as alcohol and tobacco products consumption, participation in wars, unfavorable working conditions, which influence their health, and thus their life longevity.

The unequal treatment of men and women in case of pension payment is eloquently expressed by the average monthly payment received by a retired man and a retired woman. In 2016, the average pension received by a pensioner was equal to 1301 MDL, which is by 314 MDL or by 32% more as compared to 2012. A retired man received in 2016 a sum of 1491 MDL, while a retired woman only 1221 MDL. In terms of relative indicator, the pension received by a woman in 2016 was less by 18 percentage points as compared to that received by a man and during 2012-2016 this gap increased by 2%. It is worthy to be mentioned that both pensions are lower than the subsistence minimum established for a retired person, which in 2016 was equal to 1495 MDL. As compared to the average retirement payment of man in the same year, it is by 4 MDL higher, but as to that of the woman – by 273 MDL.

Social welfare is normally understood as the standards of living of people. When assessing the standards of living in the Republic of Moldova, the main statistical component is the level of income of population. During the analyzed period, the total average salary of the population presented a steady increase of about 37,76%, from 2553,6 MDL in 2011 to 4102,8 MDL in 2016. In these years, the wage growth for men was of about 38,68% reaching a value of 4,4 thousand MDL in 2016, while for women - about 36,82% and 3,8 thousand MDL as value. This proves that the bigger growth in income was perceived by men, while the average salary of women was below the total average, with about 5,79% at the beginning of the period and with even a bigger share of about 7,19% at the end of the period. The pay gap also increased from 11,6% to 14,2%.

As a domain of particular interest in case of gender analysis is the state financial support offered monthly to mothers for childcare. In case of insured persons, childcare allowance covers 84% of minimum expenses related to child growth, which is by 22% higher than it was 2011. The non-insured persons receive a monthly payment which covers 80% of subsistence minimum, which is by 30% more as compared to 2011. The increase in both ratios is considered to be a positive evolution, but there exists still plenty room to improvement, at least to reach the minimum subsistence level.

CONCLUSION

The data analyzed above presents the technical aspects of living standards of men and women and the differences between them. Although there is gender equality on a formal level, social processes are evolving so that women remain economically dependent from men. Besides an unequal pay [4] and financial support, women have a double load, being forced to bear job related responsibilities and household work [5]. Women and men in Moldova need a fair approach to social security and welfare to ensure the economic, social and democratic development [3], which means that the Government should undertake prompt decisions to ensure the gender equality and combat gender discrimination.

BIBLIOGRAPHY:

1. BAURCIULU, Anjela, BELOSTECINIC, Marina, CASIAN, Angela, PÂRȚACHI, Ion, PETROIA, Andrei, Bugetare sensibilă la gen. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2009, 200 p., ISBN 978-9975-75-484-2.

2. BAURCIULU, Anjela, CASIAN, Angela, PÂRȚACHI, Ion, PETROIA, Andrei, SAINSUS, Valeriu, VACULOVSCHI, Dorin, Bugetare sensibilă la gen, Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2016, -241 p., ISBN 978-9975-89-028-1.

3. PETROIA, Andrei, MUNTEANU, Olga, Gender analysis of public expenditures for education, health care and social insurance in the Republic of Moldova, [online] Available https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2567587

4. PETROIA, Andrei, PAREA, Natalia, Gender analysis of public expenditures in the Republic of Moldova, [online] Available on < https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3012114>

5. Data base of the National Bureau of Statistics, [online] [accessed on February, 14th]. Available on <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>

6. Data base of the Ministry of Finance on execution of the national public budget for 2012-2016, [online] [accessed on February, 13th] Available on <http://old.mf.gov.md/reports?v=2015&m=y>

IMPACTUL FISCALITĂȚII ASUPRA REZULTATELOR FINANCIARE ALE ÎNTREPRINDERILOR PE BAZA DATELOR Î.C.S. "EXPRESS LEASING" S.R.L

ȚURCANU EUGENIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: eugenia.turcan97@mail.ru

GOBJILĂ VIRGINIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: virginia_gobjila@mail.ru

Conducător științific: lector universitar, DANDARA MARIANA
e-mail: mdandara@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. Fiscal policy has the biggest impact on economic activity, being an indirect form of state intervention, also called an adjustment policy. In the Republic of Moldova, tax revenues also contribute to the state budget, with a priority in ensuring the economic and social development programs of the country. In the Republic of Moldova, the most effective business aid has become leasing. The company analyzed, ICS Express Leasing, according to CNPF data in 2017, ranked third in the list of funded companies according to the volume of credits granted, the registered profit and the volume of bank loans and loans received.

Key words: financial results, loan, bank loans, profit

JEL CLASSIFICATION: G 38, G 39

Î.C.S. "Express Leasing" S.R.L este o societate pe acțiuni înființată în 2009, fiind o companie de leasing pe piața autohtonă cu capital 100% străin, instituția dovedind a fi un partener solid, respectând interesele și nevoile financiare ale unei game largi de clienți: întreprinderi mici și mijlocii, liberi profesioniști și persoane fizice.

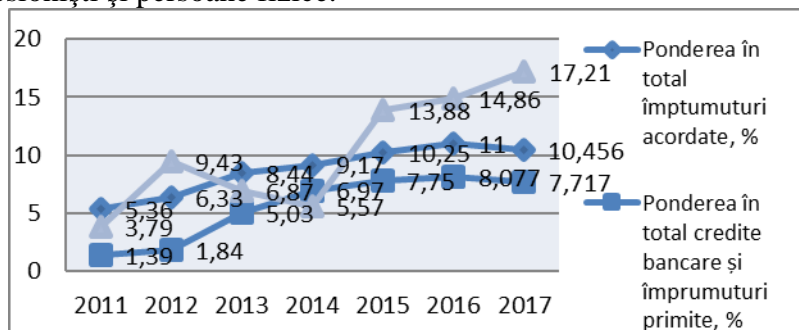

Figura 1. Poziția I.C.S. "Express Leasing" SRL în cadrul indicatorilor de bază privind activitatea organizațiilor de microfinanțare

Sursa: elaborat de autor în baza datelor CNPF // www.cnpf.md accesat 22.03.2018

În scopul determinării poziției pe care o ocupă I.C.S. "Express Leasing" SRL față de celelalte organizații de microfinanțare, s-a calculat ponderea creditelor acordate de aceasta în total

împrumuturi oferite. Se observă, în dinamică o creștere de circa 2 ori a acestui indicator, de la 5.36% în 2011 la 10,46% în 2017. Astfel, în 2017, compania a „cucerit” practic mai mult de 1/10 din volumul total de credite acordate.

La capitolul credite bancare și împrumuturi primite, în perioada analizată, I.C.S."Express Leasing" SRL înregistrează o creștere de 5,55 ori, sau cu 7,717 p.p în 2017 față de 2011. Cu alte cuvinte în totalul creditelor bancare și împrumuturilor primite de către organizațiile de microfinanțare, compania deține în 2016 – 8,07 %, iar în 2017 se observă o ușoară descreștere cu 0,36 p.p, atingând nivelul de 7,717%.

Un alt indicator de bază care s-a calculat este profitul net înregistrat de compania în cauză față de total profit net obținut de organizațiile de microfinanțare. În perioada 2013-2014 acest indicator a înregistrat o descreștere ca rezultat al variației cursului valutar, inflației și altor probleme în economie. În 2017, cota profitului net obținut de I.C.S."Express Leasing" SRL în profitul net total al organizațiilor de finanțare constituie 17,21 %, cu 2,95 p.p. mai mult decât în perioada precedentă.

Analizând evoluția profitului până la impozitare înregistrat de Î.C.S. "Express Leasing" S.R.L, constatăm că în perioada 2012-2017, a obținut un rezultate financiare pozitive. În dinamică, în perioada 2012-2014, acest indicator, a avut o creștere neesențială. O creștere bruscă a profitului până la impozitare a avut loc în 2015, iar în 2017 atinge valoarea de 81 590 lei, în mare parte datorată creșterii veniturii din vânzări.

Din analiza evoluției presiunii fiscale aferente impozitelor generale de stat și celor locale în perioada 2012-2017, concludem că în 2017 presiunea generată de impozitele generale de stat înregistrează o creștere nesemnificativă cu circa 0,18 p.p. față de anul precedent. Pe când presiunea fiscală aferentă impozitelor generale de stat specifică intervalului 2012 - 2014, înregistrează o descreștere graduală, ajungând în anul 2014 la procentul de 16,09%. În perioada analizată presiunea fiscală aferentă impozitelor locale înregistrează o ușoară tendință de scădere.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- 1.Codul Fiscal al Republicii Moldova: nr. 1163 din 24.04.1997. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2005, nr. ed. Spec. cap.2, art.26
- 2.Legea cu privire la leasing: nr. 59 din 28.04.2005. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* 2005, nr. 92-94, art. 429, cap. 1, art. 3
- 3.BĂNCILĂ, N., STRATULAT, O., DASCALIUC, D. *Gestiunea financiară a întreprinderii*. Chișinău: Î.M. CEP "Chișinău Prim", 2005. 228 p. ISBN: 9975-934-57-9.
- 4.Sistemul fiscal - concept, organizare si evolutie <http://www.stiucum.com/finante/sisteme-fiscale/Sistemul-fiscal-in-romania-con85383.php>

INFLUENȚA FACTORILOR EXTERNI ASUPRA INDICATORILOR MACROECONOMICI DIN REPUBLICA MOLDOVA

ȘULETEA DUMITRIȚA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: dumitrita.suletea@mail.ru
Conducător științific: dr. hab., profesor universitar, BANCILĂ NATALIA
e-mail: nbancila@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The purpose of our research is to analyze the influence of external factors: external assistance provided to Moldova and how this assistance influences our national budget. We analyzed first-of-all from what resources the budget is formed, that are the countries that gives this help for us and for that areas of the economy. So we concluded that our budget is formed 10% from our own resources and other 90% from external assistance. This external assistance is divided 78% non-reimbursable debts and other 12% are grants. The main areas that are provided with this resources are agriculture, transport, health and electricity.*

To sum up our country has various economic and financial problems and external assistances are welcome and favorable to the efficiency of the economic system. However, they can also lead to crisis situations of indebtedness, often believing that external help creates as many problems as they can solve. The cause is that money are used for non-productive purposes.

Keywords: *external assistance; budget; debts; grants; financial problems.*

Scopul cercetării este analiza influenței factorilor externi la nivel național asupra indicatorilor macroeconomici. Pentru o delimitare mai îngustă am ales ca factor extern asistența externă oferită RM pe parcursul anului 2016 și cum aceasta a influențat sfera bugetară. Pentru a înțelege la cât este de importantă asistența externă pentru Republica Moldova, vom analiza indicatorii de eficiența a AE:

Tabelul N.1 ”Dinamica indicatorilor de eficiență a asistenței externe(AE) în RM, %”

Indicator	2016	2015
Ponderea AE în PIB	6,66	5,68
Ponderea AE în bugetul public național	9,34	15,87
Ponderea AE în investiții	45,70	35,24
Ponderea AE în investiții străine directe	de 4,00 ori	de 1,86 ori
Ponderea AE în total import	12,27	9,32

Sursa: calculele Cancelariei de Stat

Deci observăm că în 2016 s-a înregistrat o creștere a asistenței externe care a fost cauzată de faptul că, datorită eforturilor majore ale Guvernului RM și semnării Acordului cu Fondul Monetar Internațional (FMI) în noiembrie 2016, a fost recăpătată încrederea și recâștigată credibilitatea din partea partenerilor de dezvoltare în țara noastră.

Următoarea etapă am analizat din ce se formează bugetul nostru public național, neavând surse proprii de finanțare?

Conform datelor din programul investițiilor capitale a bugetului de stat pe surse de finanțare, se evidențiază dependența Moldovei față de sursele externe de circa 90 la sută, dintre care suportul bugetar reprezintă 8,5 %. Se pune sub semnul de întrebare funcționalitatea legislației naționale întrucât ne putem asigura bugetul doar cu circa 10% la capitolul investiții. Este de menționat că sustenabilitatea bugetar-financiară a Republicii Moldova continuă să depindă de volumul asistenței externe acordate. Cu toate ca acestea, asistența externă de care beneficiem este doar în valoare de 22,1% nerambursabilă, în rest, sunt credite acordat statului cu dobândă ce necesită returnarea acestuia în termen.

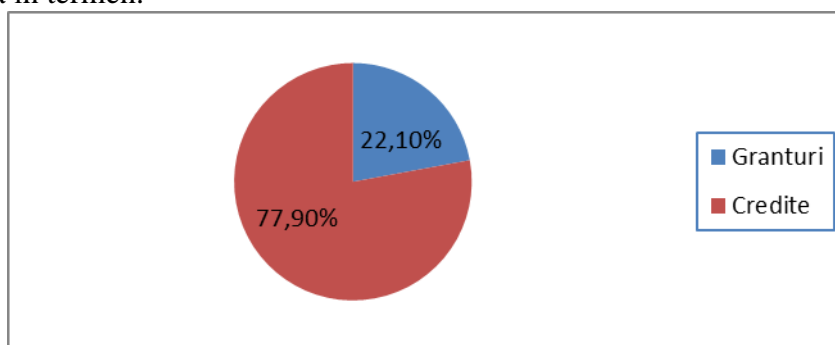

Figura N.1 Raportul dintre granturi și credite în RM, anul 2016,%

Sursa: Raportul anual privind asistența externă acordată Republicii Moldova în anul 2016.

Principalii parteneri a Republicii Moldova la capitolul asistență externă sunt: Uniunea Europeană, care de la începutul cooperării cu RM oferind peste 900 mil. euro sub formă de grant. În 2016, cu asistența UE au fost în proces de derulare 145 de proiecte cu bugetul total de peste 654 mil. euro; Banca Mondială cu o valoare a debursărilor de 85,2 mil. euro; România-84,9 mil.euro; BERD- 42 mil.euro, Agenția ONU-27,1 mil. euro; etc.

Printre sectoarele care beneficiază de asistență externă într-o pondere mai mare în anul 2016

se regăsesc: agricultura cu o valoare a debursărilor de 29,6 mil.euro; transport și drumuri- 28,1 mil.euro; sectorul energetic-22,5 mil. euro;etc.

CONCLUZII.

Republica Moldova se confruntă cu diverse probleme economice și financiare, iar fluxurile de capital străin sunt binevenite și favorabile eficacității sistemului economic.. Un paradox este faptul că posibilitatea de a contracta datorii externe, care ar trebui, în principiu, să ajute economia să gestioneze mai bine riscurile cu care se confruntă, conduce, adeseori, la rezultatul opus. Cauza este utilizarea lor în scopuri ineficiente îndeajuns pentru crearea valorii adăugate.

RECOMANDARI.

Implementare de politici împotriva corupției și evaziunii fiscale; Implementare de politici de stagnare a emigrației, astfel vom avea forță de muncă calificată, care va contribui la formarea bugetului prin contribuțiile lor; Susținerea sectorului real, în special a IMM-urile; Adaptarea legislației în vigoare la necesitățile și nivelul economic al țării; Consolidarea durabilității și administrării finanțelor publice, prin implementarea reformelor fiscale și în domeniul cheltuielilor publice. Efectuarea controlului financiar asupra surselor parvenite din asistența externă de către persoane competente.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. <http://mf.gov.md/ro>
2. <http://ec.europa.eu/>
3. <http://www.imf.org/external/index.htm>
4. Raportul anual privind asistența externă acordată Republicii Moldova în anul 2016
5. Dumitru Moldovanu, "Economia Relațiilor Externe", editura ARC, Chisinau, 1999, 238p.

Secțiunea 14: Evoluții pe piețele financiare

THE LIQUIDITY OF THE BANKING SECTOR IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

CIRLAN OLGA, master's student, 1 year, AFB – 171m
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: cirlanolga@gmail.com

Scientific adviser: PhD, Assoc. prof., CIOBU Stela,
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: stela.ciobu@gmail.com

Abstract. *Băncile joacă un rol central în toate sistemele financiare moderne. Pentru a le îndeplini eficient, băncile trebuie să fie sigure și să fie percepute indeajuns. Cea mai importantă asigurare este cea a valorii economice a activelor unei bănci pentru a fi în valoare semnificativ mai mare decât datoriile pe care le datorează. Diferența reprezintă o pernă de "capital" care este disponibilă pentru a acoperi pierderile de orice fel. Deci problema lipsei de lichiditate nu se pune în sensul ca nu ar fi posibilă obținerea lichidității, ci a pretului ei, a costului de obținere a acestor lichidități. Rezulta ca bancile trebuie să studieze permanent gradul lor de lichiditate folosind diferite procedee și să fie astfel în masura să evite creșterile nejustificate de costuri, în condițiile în care lichiditatea nu este asigurată sau sub o alta expresie, să țină seama de costurile determinate de asigurarea lichidității atunci când alte interese (de regula profiturile mari preconizate) împing banca să încalce cerințele lichidității.*

Cuvinte-cheie: *bancă, lichiditate, risc de lichiditate, management, stress testing, rezerve obligatorii, indicatori de lichiditate.*

JEL CLASSIFICATION: G21

INTRODUCERE

In reality, achieving and maintaining optimal liquidity is a real art to bank management, whose value is confirmed only practice, taking into account the many implications arising from fluctuation in liquidity risk, both on the profitability of the institution, and on the other risks related finance and banking.

We care about bank liquidity levels because banks are important to the financial system and they are inherently fragile if they do not have sufficient safety margins. The recent financial crisis demonstrated in extreme form the harm that an economy can suffer when credit dries up in a crisis.

In order to promote a strong and competitive financial sector, to avoid the excess of risk in the financial system, to protect the interests of depositors and to maintain an adequate level of liquidity by the financial institutions, the National Bank of Moldova has developed "Regulation on bank liquidity".

International practice based on effective bank's liquidity management

The accumulation of liquidity at bank means taking greater risks from them. The major movements are produced in all European banks, eliminating or diminishing liquidity risk by strengthening prudential control. However, the key character of any bank is the financial analyst who process the information provided by rating agencies such as Fitch Ratings. Based on these data, are calculated the indicators, are studying developments and are determined the trends which will allow accurate forecasting.

In order to improve short-term liquidity risk of banking institutions, in 2015, was introduced a liquidity ratio - LCR (Liquidity Coverage Ratio) after an observation period and after is made an assessment to apply any adjustments required to the composition as well as to its measurement and to check if there are negative effects on the banking sector and on the economy one.

With LCR indicator can be ensured that banks have adequate supply of high quality liquid assets that can be converted easily and immediately on the market. LCR will improve the banking sector's ability to absorb the shocks arising from financial and economic stress wherever its source.

Development of stress testing for banking sector

Another method of evaluation and monitoring of liquidity risk used by international banks, which would be useful to apply also in the Republic of Moldova are stress tests that are subject to European banks. This detailed analysis of the position of the largest banks will lead to increase the confidence in the banking sector. These tests are the latest attempt by European officials to remove the question marks on the health of the European banking industry, therefore it would be beneficial to apply these kind of tests in our domestic banking system, to create a clearer view on the problem of bank liquidity and to find effective ways to minimize risk.

The most important indicator of stress tests is capital ratio, which shows how many own resources have a bank compared to its assets (loans). Thus, if in the case of the adverse scenario, a bank has a capital ratio less than 5.5%, then it will have to take immediate measures to recapitalize.

But even if a bank has a capital ratio above 5.5%, it will have to take measures to increase the capital in the coming years for ensuring that it is sufficiently strong to cope with potential shocks in the next 3-4 years.

The improvement of liquidity management system in the banking sector of the Republic of Moldova

In order to maintain the bank's liquidity and directing the money supply under the Art. 17 of the Law on the NBM, nr.548XIII of July 21, 1995, the National Bank oblige banks to form a share of required reserves. Banks maintain separately the required reserves in MDL and foreign currency (USD and Euro) in accounts at the National Bank of Moldova.

Required reserves in MDL and in foreign currency are remunerated at different rates, applying for reserves in lei the rate on the overnight deposits from NBM rates corridor and to required reserves in foreign currency - the average rate on deposits with the interest attracted by the banking system in currency, calculated monthly by NBM based on monthly reports on the average rate of deposits attracted by banks.

The rates applied by NBM on payments for maintenance of the required reserves are established and amended by the Board of Directors.

This decision was taken by the Board of Administration of NBM, based on the analysis of macroeconomic situation in the country, trends and projections of macroeconomic indicators in the medium term.

Any bank can control their own liquidity through a correct planning and anticipation of changes of the volume of deposits and credits, and of profitability. For liquidity risk management, the bank aims a strategy on the amount of liquidity required.

To improve liquidity management and liquidity risk could be proposing some recommendations:

- granting credits to the economy with a lower risk;
- elaboration of plans and measures in order to deal with crisis situations;
- decrease of minimum required reserves by NBM, according to the economic situation;
- to respect the principles on bank loans and following the repayment of loans.
- maintaining of liquidity principles within the limits of rules.

In **CONCLUSION** all of these should be a lesson that should be taken into account for the implementation of an effective prudential banking supervision. An adequate liquidity risk management is an important key because a liquidity shortage at one bank can have consequences at the level of the entire banking system.

BIBLIOGRAPHY:

1. Regulation on bank's liquidity, approved by DCA of the NBM no.28 of August 08, 1997, Official Monitor of the Republic of Moldova no.64-65 of 02.10.1997.

2. COCIUG, V., CINIC, L., TIMOFEI, O. *Management Bancar. Culegere de probleme*. Chișinău, Editura ASEM, 2008. 137 p., ISBN 978-9975-75-393-7
3. Basel Committee on Banking Supervision Working Paper No 4. Supervisory Risk Assessment and Early Warning Systems. Bank for International Settlements, December 2000. [online]. [quoted 24 April 2017]. Available on https://www.bis.org/publ/bcbs_wp04.pdf

ANALYSIS OF THE PENSION FUNDS' ACTIVITY IMPEDIMENTS AND PERSPECTIVES OF THEIR ELIMINATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EFIMENCO Olesea, GAIU Mihaiela,

Master's students, 1 year, AFB – 171m
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: olesea.efimenco@gmail.com , miha.gaiu@gmail.com

Scientific advisor: BILOOCAIA Svetlana, PhD, Assoc. prof.,
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: biлоocaiasvetlana@gmail.com

Abstract. *Fondurile de pensii sunt unul din principalii participanți pe piața financiară internațională. Pe lângă funcția financiară, acestea îndeplinesc și funcția socială de a asigura o înlocuire corespunzătoare și echitabilă a salariilor la pensionare. Astfel, scopul acestei cercetări este de identifica cauzele absenței fondurilor de pensii active în Republica Moldova și posibilități de înlăturare a acestora. Drept metode de cercetare au fost utilizate: metoda documentară, metoda grafică, metoda sintezei și analiza comparativă. În urma acestei cercetări am constatat că principalele impedimente, ce trebuie să fie înlăturate, sunt: nivelul jos al salariului mediu pe economie, neîncrederea populației în autorități, absența activității pe piața de capital și a cadrului legislativ potrivit, cât și nivelul jos de informare a populației referitor la activitatea fondurilor de pensii.*

Cuvinte-cheie: *fond de pensii, activitate, impedimente, perspective, eliminare*

JEL CLASSIFICATION: G23

INTRODUCTION.

In the contemporary international financial market, the role of pension funds as institutional investors is paramount. According to the Global pension assets study 2018 [8], the pension funds hold globally around USD 45 000 billion in assets. The share of pension funds' assets in GDP, during 2007-2016, in many countries demonstrates steady growth: in Germany from 11,1% to 18%, in *Czech Republic* from 4,2% to 7,9%, in Lithuania from 2,1% to 6,7%, this increase is especially significant in countries with historically dominate private pension saving schemes: in Canada from 65,8% to 91,8%, in USA from 88,6% to 100,6%, in *Netherlands* from 118% to 197,3% [4]. Having under their management such resources and performing an important function from financial point of view, they are also socially driven [7, p.9] by their contribution to the insurance of an appropriate and fair wage replacement at retirement. Thus, the aim of this research is to find out the reasons why in the Republic of Moldova this category of financial market participants is absent and what are the ways to eliminate the impediments in their activity.

BASIC CONTENT

The main bibliography sources used in this study are the database of National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova, Guideline elaborated by the Organisation for Economic Co-operation and Development, Policy Document of the Center of Independent Analysis "EXPERT-GRUP", EU and Republic of Moldova legal framework, research papers etc. As research methods were used documentary method, graphic method, synthesis method and comparative analysis.

The pension system in the Republic of Moldova still remains a Pay-as-you-go system characterized by the pressure on the economically active population to provide social payments and not fully reliance on the principle of ensuring social equity [4]. Despite the fact that in 1998 was adopted the Government Decision on approval of the Strategy on pension insurance system reform, which highlights the creation of a pension insurance system that is aiming to provide adequate material support, its implementation stagnates on the stage of creating 3 non-state pension funds. In addition to the absence of functional non-state pension funds, there are also socio-economic factors, such as: low level of salaries in the economy, payment of salaries in envelopes, low level of trust of people towards the authorities, absence of legal framework and activity on the capital market [4].

The most relevant indicator which reveals the importance of the private pension funds' establishment is the simple comparison between the amount of the average retirement pension and the subsistence minimum for this category of population, which is presented in the following graph.

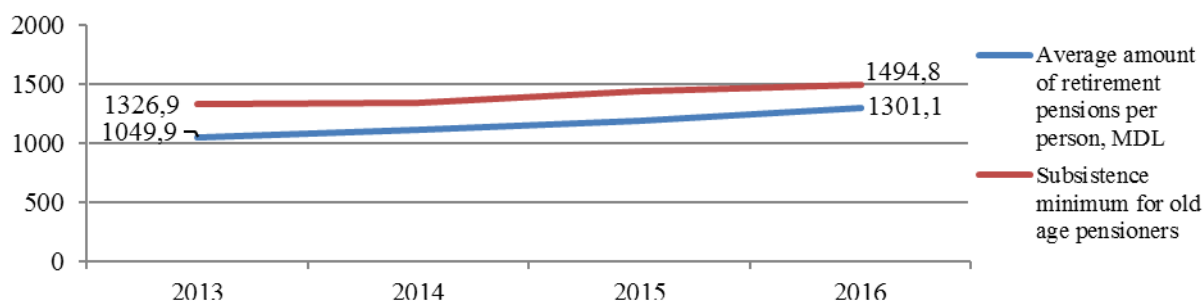

Figure 1: Comparison between subsistence minimum and the income received by the pensioners, 2013-2016.

Source: Elaborated by the author based on data of National Bureau of Statistics. Available on: <http://statbank.statistica.md>

As we can see, the pension is not enough for pensioners even to cover their vital needs. The low average salaries together with the existence of high rate of informal employment and the decrease in number of contributors to social insurance system determine the low rate of durability of the Moldovan pension system [5, p.6], which now is capable to replace only 32% of the salary as retirement pension, as the ratio between pensioners and working persons constitutes 1 to 1.23 [4].

Pension system reform, which started from the approving in 2016 of the amendments and completions to the legislation on the pension system [1, 2], is mainly based on the pension indexation, increase in the age of retirement and work seniority and doesn't increase the adequacy of pensions as well as doesn't support the sustainability of the pension system by strengthening the economic support ratio, because it does not provide for performing the national pension system fundamental changes.

CONCLUSION

In the situation of population aging, the authorities should take prompt decisions to ensure the following: support the functioning of non-state pension funds, combat the informal employment, increase in national average wage, consolidation of the trust of people towards the authorities, establishment of a sound legal framework, based on the best international practice (i.e. EU Directive 2016/2341), taxation optimization, creation of the conditions for national capital market development and informing the population regarding the importance of private pension systems.

BIBLIOGRAPHY:

1. LAW Nr. 329 from 25.03.1999 on non-state pension funds, published on 12.08.1999 in Monitorul Oficial Nr. 87-89
2. LAW Nr. 290 from 16.12.2016 on modification and completing of some legislative acts, published on 30.12.2016 in Monitorul Oficial Nr. 478-490

3. Draft law on approval of the Strategy for the development of the non-banking financial market for 2018-2022 and the Action Plan related to its implementation. Available online on https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr06_153.pdf
4. ВІЛООСАІА, Svetlana. Налогообложение как стимулирующий фактор развития системы негосударственного пенсионного обеспечения. In: Удосконалення обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування: тези доповідей ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 18-19 квітня 2018
5. LUPUȘOR, Adrian. *Criza sistemului public de pensii și măsuri de intervenție*, Centrul Analitic INDEPENDENT EXPERT-GRUP, Chișinău, June 2015, p.27. [online] Available on https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/download/1366_2e483e346fda8dd74444febf9ba83f796
6. Data base of the National Bureau of Statistics, [online] [accessed on April, 17th]. Available on <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
7. OECD, Guidelines on Pension Fund Asset Management, OECD Council, 26 January 2006. Available on <http://www.oecd.org/pensions/private-pensions/36316399.pdf>
8. <https://www.thinkingaheadinstitute.org/en/Library/Public/Research-and-Ideas/2018/02/Global-Pension-Asset-Survey-2018>

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF STATE PARTICIPATION IN INVESTMENT FINANCING

GUSAR DMITRII, student, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: dirjabli329@yandex.ru
Conducător științific: dr., conferențiar universitar, SUHOVICI ANA

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This investigation was realized with the goal to indicate the main features of international experience of state investing process. Because of each country has its own methods to reach the economic prosperity, what is proved by their results and general standards of living, using of this accumulated experience in right measure will perform to much increase own economy.*

Key words: *state, capital investments, international experience, financing, methods, economy, projects, priorities*

JEL CLASSIFICATION: H54, E22

ВВЕДЕНИЕ

Участие государства в управлении экономикой во многом определяется объемами, приоритетами и объектами капитальных вложений для реализации стратегических задач развития. Задачей исследования является анализ международного опыта государственных капитальных вложений с целью выявления его наиболее приемлемых аспектов в условиях Республики Молдова.

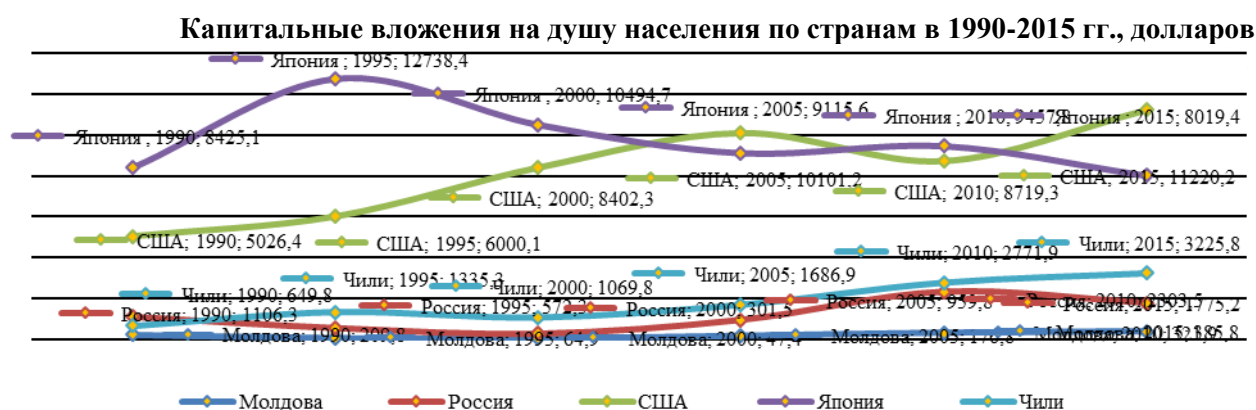
Проблематика государственных капитальных вложений получила отражение в работах авторов Сидорова Е.В., Балашов Е. Б., Наумов Е.А. и др. Важность рассмотрения международного опыта госинвестиций определяется необходимостью его использования в национальной экономике с целью обеспечения ее роста, конкурентоспособности и избегания кризисных явлений.

В Республике Молдова государственные капиталовложения осуществляются на основе соответствующих законодательных актов Министерством Финансов, которое формирует инвестиционную политику, проводит её мониторинг и оценку, разработку прогнозов и анализов портфелей проектов, определяет уровни расходов и выявляет существующие риски. Приоритетами госинвестиций в РМ являются развитие инфраструктуры, высококачественных

производств, соответствующих международным стандартам и способных производить продукцию для экспорта, и сократить зависимость страны от импорта.

Для выявления опыта международных государственных капитальных вложений, изучен опыт России, США, Японии и Чили. Особенностью опыта России является внедрение и развитие частно – государственного партнёрства, создание специальных банков развития (Внешэкономбанк, РСХБ и МСП Банк), являющихся проводниками государственной инвестиционной политики. Они осуществляют средне – и долгосрочное кредитование приоритетных направлений развития экономики на льготных условиях. В США стимулирование экономики ведётся посредством государственного заказа в отраслях с длительным инвестиционным циклом (научные изыскания), и в социальной сфере. В США развита система субсидий штатам и местным органам власти, для развития гражданских отраслей, инфраструктурных и социально значимых проектов. Японские методы капиталовложений включают: государственные инвестиционные программы, в соответствии с приоритетными направлениями развития экономики отражённые в отдельном инвестиционном бюджете, применение «специальных счетов», в составе счетов государственных, частных компаний и др. на инвестиционные цели; частичное кредитование государственных корпораций, к числу которых относятся Японский банк развития, Банк международного сотрудничества и др. Кроме того, гос. инвестирование ведётся посредством Программы государственных займов и инвестиций (ПГЗИ), аккумулирующей и направляющей почтовые накопления граждан в пользу промышленного развития. В Чили существует система оценки правительственных программ, межминистерским комитетом для определения эффективности расхода государственных средств. Инвестиционные программы в регионах Чили финансируются только из центра. В некоторых случаях право покрывать инвестиционные нужды дано государственным компаниям через эмиссию собственных облигаций, гарантирующихся правительством. В Чили роль государственного институционального инвестора возложена на Корпорацию развития (CORFO), которая решает свои задачи через инновационный фонд – FONTEC, содействующий инновациям и технологическому развитию чилийских компаний, и FDI, ориентированный на поддержку «до - конкурентных» инноваций в бизнесе, обеспечивающих в дальнейшем широкие выгоды для всей отрасли.

Капитальные вложения на душу населения в исследованных странах показаны на нижеследующем графике.

Источник: разработано автором на основе изученного материала, доступного на http://be5.biz/makroekonomika/fixed_capital_formation/world.html

ВЫВОДЫ

Японские и американские методы финансирования госинвестиций являются наиболее эффективными, поскольку, создание организаций, поддерживающих и контролирующих правительственные инвестиционные программы, использование собственных средств населения на инвестиционные нужды страны, целенаправленное выделение средств

регионам и государственный заказ на определённые виды деятельности, помогают обеспечить рост экономической активности, особенности в ключевых сферах, влияющих на инвестиционный климат страны. Использование таких методов в РМ помогло бы обновить инфраструктуру, сделать процесс государственных капиталовложений более эффективным и быстрым, а также существенно поддержать и оживить финансовый рынок страны.

1. СИДОРОВА Е.В. «К вопросу о понятии «Государственные инвестиции», Журнал «Власть», Выпуск № 9, 2011 г. / [Доступно на: <http://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-ponyatii-gosudarstvennye-investitsii>]
2. *Капитальные вложения мира*. http://be5.biz/makroekonomika/fixed_capital_formation/world.html
3. *Зарубежный опыт осуществления государственной инвестиционной политики*
<http://rusrand.ru/analytics/zarubezhnyj-opyt-osuschestvlenija-gosudarstvennoj-investitsionnoj-politiki>
[изучено 23.04.18]
4. БАЛАШОВ Е.Б., НАУМОВ Е.А «Институциональные проблемы государственной поддержки развития национальной инновационной системы»
http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_575AB23A-D375-4517-BCDD-18A879A907A1.html
[изучено 23.04.18]

THE INFLUENCE OF THE CROWDFUNDING ON THE NATIONAL ECONOMIES

TATARU ANASTASIA, license's student, 2 year, FB – 165
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni, 61
e-mail: tataru.anastassia@gmail.com

Scientific adviser: PhD, Assoc. prof., BILOOCAIA SVETLANA
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni, 61
e-mail: biлоocaiasvetlana@gmail.com

Abstract. *The present work had the purpose to analyze why crowdfunding is so popular for developing countries around the world and is less popular in the Republic of Moldova. The research was made on the general concept of crowdfunding, its essence, mechanisms, classification and platforms. Moreover there is presented statistical data on evolution of the crowdfunding on the global level and its structure. Finally are described factors that influence crowdfunding attractiveness in different countries in relation to the Republic of Moldova.*

Key words: *crowdfunding, investiții, finanțare alternativă*

JEL CLASSIFICATION: O16, O30

INTRODUCTION

Crowdfunding is a method for obtaining project funding, by soliciting contributions from a large group of people, and especially from an online community. In 2016, it was raised over USD 34 billion this way. Crowdfunding has a great importance in investment attractiveness. It is especially useful for developing countries where it is difficult to find sources from local investors.

PROPOSED RESEARCH METHODS

Presented in this article investigation was implemented based on: documentary method, analogy and grouping of quantitative and qualitative data method, graphical method, comparative analysis method. Analyses is found on the data obtained from European Commission, Cambridge Centre for Alternative Finance, KPMG investigations, Reports elaborated by the Organization for SMEs Sector Development, National Bank of Moldova, National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova, National Commission for Financial Markets of the Republic of Moldova etc.

RESEARCH OF EMPIRICAL ASPECTS

Crowdfunding registers a rapid evolution, value of investments today being US \$34 billion. The main models of crowdfunding are: *donation based crowdfunding*, *reward based crowdfunding*, *equity based crowdfunding*, *interest based crowdfunding*. The graph below illustrates that during the 2012-2015 the total crowdfunding volume had a rocket evolution from USD 1.5 bln in 2013 up to USD 34 bln in 2016. The highest leap is registered in 2016, it was an increase by 7 times (figure 1).

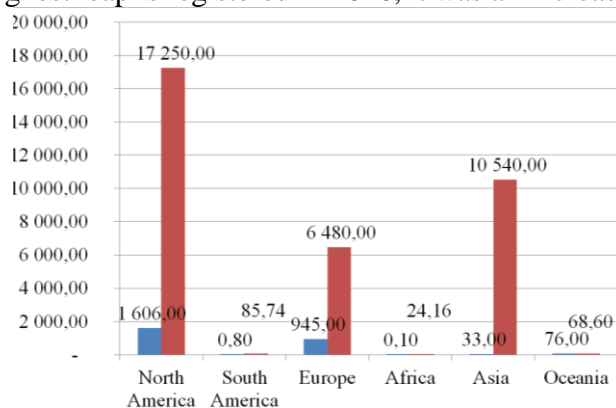

Figure 1. Volume of attracted investments through the crowdfunding in different continents in 2012 and 2015, bln \$

Source: elaborated by author based on data <http://www.worldbank.org/>

The second figure represents the evolution of global crowdfunding volume in 2013-2016. It is a rocketing increase from USD 1,5 bln to USD 34 bln in 2013-2016.

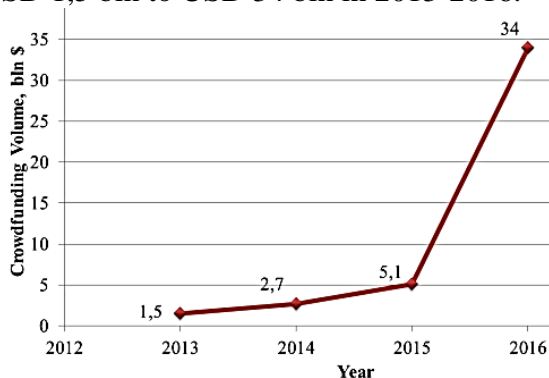

Figure 2. The evolution of global crowdfunding volume, 2013-2016, bln USD

Source: elaborated by author based on <http://www.worldbank.org/>

The Republic of Moldova confronts difficulties in crowdfunding usage. In spite of the fact that crowdfunding is extremely easy to access, it is still not so popular, and just a little number of Moldavian investors are willing to supply financial resources through crowdfunding platforms. The beneficiaries from Republic of Moldova in 2015 have attracted through crowdfunding about USD 216355. The study of the experience of the Republic of Moldova in crowdfunding revealed that the national entities participate on the crowdfunding mainly as demanders, rather than as suppliers. Factors that influence investment attractiveness of the crowdfunding in the Republic of Moldova are: political factors; economic factors; social factors; technological factors; GDP per capita factor; average salary of individual's factor. The reason why crowdfunding in the Republic of Moldova is not accessed as it is accessed in other countries is the GDP per capita factor. The GDP per capita in the Republic of Moldova registers too low value – USD 1990 per capita. Comparative analysis between several countries demonstrates that in the Republic of Moldova, GDP per capita is placed on the last position, just USD 1900 per capita. Another factor that interferes on the crowdfunding evolution is average monthly salary which represents 280 USD, which means that population do not have enough money for investments. Economic factors also

have an important role, our population even it has money it will not choose Moldavian crowdfunding projects, due to small GDP in country (8709 mln USD), economic instability, deep crises and absence of investment attractiveness. The social impact is another reason, people are not acknowledging about existence of crowdfunding, its advantages for our economy and importance. There is lack of communication among society and information. From other factors plays role: technological factors, political factors and so on.

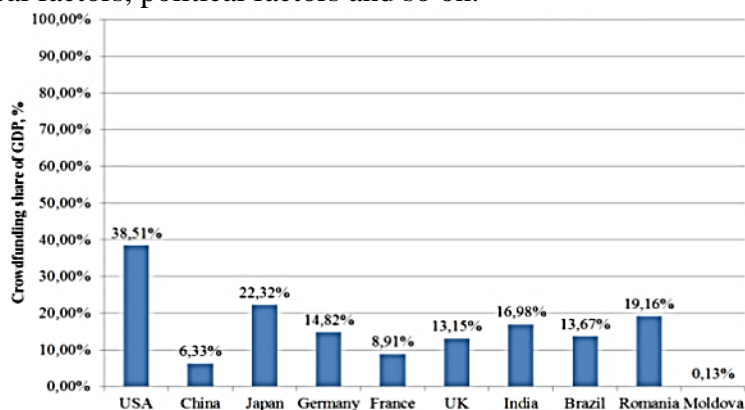

Figure 3. The weight of crowdfunding in GDP of different countries, 2015, %.

Source: elaborated by author based on date <http://www.imf.org/>

CONCLUSION

The crowdfunding registers rocketing evolution in the last years. Total crowdfunding volume increased from USD 1,5 bln. in 2012 to USD 34 bln. in 2016. The highest share from this turnover belongs to the North America. In the Republic of Moldova crowdfunding is a developing mainstream, but still less popular than in other countries. The reason for this are: economic factors, political factors, GDP level, GDP per capita level and so on. Even so, crowdfunding does exist in this region and has perspective progress

BIBLIOGRAPHY

1. <http://www.thisismoney.co.uk/money/smallbusiness/article-2333399/Crowdfunding-does-work.html>
2. <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-projected-gdp.php>
3. <http://www.imf.org/>
4. <https://www.indiegogo.com/projects/a-computer-science-school-for-moldova-s-underprivileged-youth#/>
5. <https://guvern24.md/ru/news/experiente-de-crowdfunding-in-moldova-top-3-proiecte-de-succes/>
6. <https://www.crowdfunding.com/>
7. <http://www.moldova.org/o-noua-platforma-de-crowdfunding-a-fost-lansata-in-moldova>

TARIFELE REGLEMENTATE DIN SECTORUL GAZELOR NATURALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

SÎRBU VALERIA, studentă, anul II, specialitatea: **Finanțe și Bănci**

e-mail: sirbuvaleria96@gmail.com

Conducător științific: **dr., conferențiar universitar, GUMOVSCI ANA**

e-mail: anagumovschi@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. The article analyzes the continuous increase of gas prices in Moldova, and the current inability to deter this rise, has become a problem that greatly affects consumers increasingly weakens the country's vulnerable economy. Every price increase is seen in careful terms by the consumer as a dispute between the demand and the

regulator, which gets exaggerated attention whereas the possibility to limit the final price are very limited. The effects are each time the same, so are the causes the essentially generate the chain price increase. At the same time, the directions where the efforts should be focused to mitigate the consequences brought about by higher natural gas tariffs are superficially explored.

Keywords: natural gas, price, dependence, gasification, diversification, Gazprom, Moldovagaz.

JEL CLASSIFICATION: L95; Q41; Q42

INTRODUCERE

Creșterea continuă a prețurilor la gazele naturale, în Republica Moldova, dar și lipsa concurenței pe piață a producției acestora a devenit o problemă care afectează foarte mult consumatorii și face tot mai vulnerabilă economia slab dezvoltată a țării. Fiecare majorare de preț este privită atent de consumator ca pe un spectacol, în care solicitantul și operatorul licențiat pentru distribuirea gazelor (ANRE) se află într-o dispută concentrată, căreia i se acordă o atenție exagerată, atunci când posibilitățile de a influența prețul final sunt limitate.

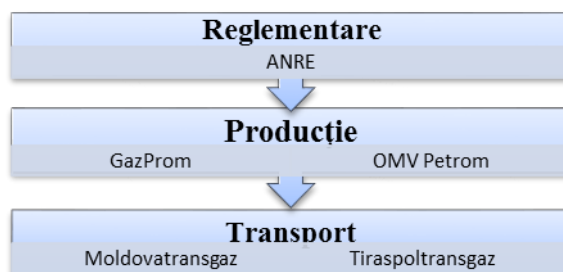
METODOLOGIA CERCETĂRII s-a bazat pe analiza de conținut, observarea științifică, analiza statistică, reprezentarea schematică etc.

Dacă analizăm situația de pe piața gazelor naturale din Republica Moldova, constatăm că 99,9% dintre acestea sunt importate din Rusia, prin intermediul companiei Gazprom S.A., care, după toate standardele, este un gigant economic și deține cea mai mare rezervă de gaze naturale din lume, rezervă estimată la 33,1 mii milioane m³.

În anul 2017 gazele naturale pe piața din Republica Moldova au fost predominant procurate de la concernul S.A.D. „Gazprom” din Federația Rusă. Astfel, dacă procurările totale de gaze naturale au constituit 1 038,4 mil. m³, cele de la S.A.D. „Gazprom” au fost de 1 037,2 mil. m³, iar procurările de la OMV Petrom România – de 1,2 mil. m³. Totodată, menționăm, că în unele localități din raionul Cantemir sunt utilizate și gazele naturale autohtone, însă, volumele extrase și furnizate sunt insignifiante, circa 0,1 mil. m³.

În prezent, activitățile interne din sectorul gazelor naturale, adică importul, furnizarea, transportul, distribuția și vânzarea cu amănuntul transfrontalieră și națională este, în principal, dominată direct sau indirect de SA Moldovagaz din Republica Moldova, în care SA Gazprom deține 50%+1 de acțiuni, și gestionează 13,4% din acțiunile sale care aparțin autorităților transnistrene.

Conform Legii nr. 108 cu privire la gazele naturale, participanții la piața de gaze naturale sunt: producătorii, operatorii sistemului de transport și de sistem, operatorii piețelor centralizate de gaze naturale, operatorii de distribuție, operatorii de înmagazinare/stocare, furnizorii și clienții finali.[1]

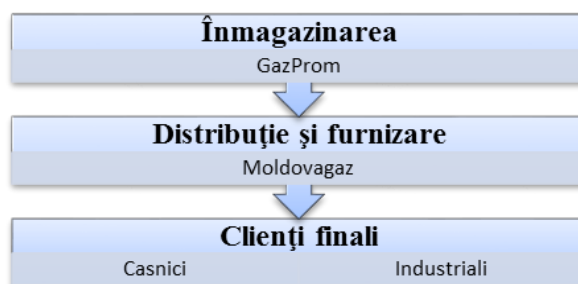

Figura 1. Structura pieței gazelor naturale

Sursa: Elaborat de autor în baza Legii nr.108 cu privire la gazele naturale

La examinarea și aprobarea tarifelor valabile pentru anul 2017, tariful mediu la gazele naturale determinat de ANRE a constituit 5 545 lei/1000 m³, în descreștere comparativ cu tariful în vigoare în perioada anterioară de gestiune (6 222 lei/1000 m³) cu 677 lei/1000 m³, sau 10,9. Micșorarea tarifului a fost generată preponderent de diminuarea prețului de procurare din import a gazelor naturale, iar, din 1 februarie 2018 au intrat în vigoare tarifele la gazele naturale, în mediu cu 10,9 % mai mici decât cele precedente.

Premisele principale ale modificării tarifului au constat în diminuarea prețului mediu anual de procurare a gazelor naturale importate și fluctuația cursului de schimb. Astfel, prețul mediu anual de procurare a gazelor naturale a fost estimat la 199,72 USD/1000 m³, în diminuare cu 23,3 %, comparativ cu cel prevăzut în tariful anterior. Însă, din cauza majorării ratei de schimb, în tariful pentru anul 2016, în valută națională modificarea prețului mediu anual de procurare a gazelor naturale importate a înregistrat o reducere mai lentă de 14,0 %.

În momentul de față, piața gazelor naturale din țara noastră se află în mijlocul procesului de tranziție de la piața reglementată la piața concurențială. Principala caracteristică a pieței concurențiale este întocmai formarea prețului pe baza raportului cerere-ofertă. Ca urmare, ne regăsim astăzi într-o etapă tranzitorie, formată din două segmente: segmentul reglementat (model de la care plecăm și la care trebuie să renunțăm) și segmentul concurențial (model la care trebuie să ajungem conform directivei UE).

CONCLUZIE. Atât pentru economia Republicii Moldova, cât și pentru fiecare cetățean în parte, **costul gazelor importate joacă un rol decisiv.** Micșorarea acestui cost favorizează: creșterea economică, atragerea de investiții, creșterea concurenței produselor fabricate pentru piața internă și cea externă.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. **Legea nr.108 cu privire la gazele naturale** <http://lex.justice.md/md/%20365664/>
2. http://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/157/ec_2016_2_Vita_Iulian.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. https://www.brkfinancialgroup.ro/uploads/tx_itanalizacalitativa/Piata_gazelor_naturale_-_SNG__SNP__TGN_25.08.2016.pdf
4. http://www.anre.md/files/raport/Raport%20anual%20de%20activitate_2016.pdf

THE MAIN PECULIARITIES OF ATTRACTING CAPITAL BY SMES IN REPUBLIC OF MOLDOVA

TABUICA CRISTINA

License's student, 2 year, FB – 165
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: kristinka.tabuica@gmail.com

Scientific adviser: BILOOCAIA SVETLANA, PhD, Assoc. prof.,
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: biloocaiasvetlana@gmail.com

Abstract: După etapa de alegere a ideii de afaceri și de elaborare a business planului, urmează determinarea, căutarea și acumularea capitalului necesar pentru finanțarea proiectului de către ÎMM. În funcție de natura afacerii, localizarea acesteia, corespondența cu direcțiile de interes local, național sau regional, pot fi examinate diferite tipuri de finanțare, provenite din mai multe surse de finanțare. Astfel, scopul acestei lucrări este de a analiza cele mai importante surse de finanțare pentru ÎMM în Republica Moldova, precum și în unele țări europene, dar și de a observa posibilitatea accesării lor de către diferiți agenți economici.

Cuvinte cheie: sursă de finanțare, dezvoltare, economie, întreprindere, afacere, agent economic, ÎMM

JEL CLASSIFICATION: D53, E22

INTRODUCTION.

SMEs play a major role in the economy, due to the flexibility of their structure, conferring them a high capability of adapting themselves to the fluctuations of the economic environment. They contribute to the economic development, decrease in unemployment level and increase in living standards. Peter Drucker ascertained that “Small businesses represent the main catalyzer of the economic growth”, because they contribute to the achievement of fundamentals objectives. In Republic of Moldova, SMEs are subject to a lot of problems. For example, some years ago, their activities were hampered by the disappearance of USD1billion and subsequent collapse of the economy's three largest banks. Their recovery, of course, depends on access to finance which is crucial for economic agents.

PROPOSED RESEARCH METHODS

This article is based on such research methods as: graphical method, documentary method, data method, method of synthesis and comparative analysis method. Analysis are found on the data obtained from National Bank of Moldova (NBM), National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova (NBS), National Commission for Financial Markets of the Republic of Moldova (NCFM) etc.

RESEARCH OF EMPIRICAL ASPECTS

The number of SMEs is constantly increasing and represent 98% of all registered companies in Republic of Moldova. They generate up to 40% revenue and employ about 60% from all employees (fig.1).

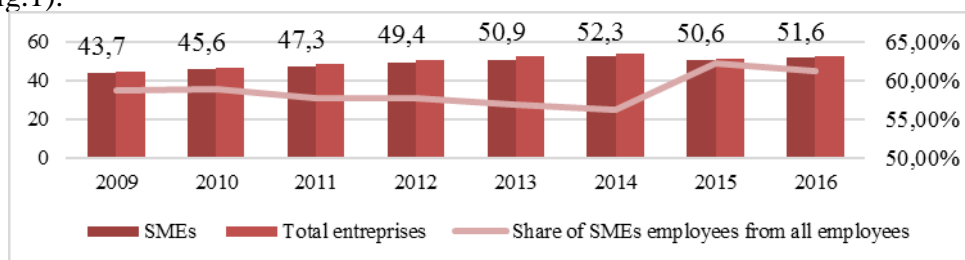

Figure 1: Number of enterprises in Republic of Moldova (thousand entities) and share of persons employed in SMEs from all employed persons (%), 2009-2016

Source: Elaborated by the author based on data of National Bureau of Statistics. [online] [accessed on May 3]
Available on: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5258>

Their development is crucial for our national economy, they have deal with some issues like corruption, difficult fiscal administration, lack of qualified employees, high competition and access to finance. Analyzing the experience of some European countries, we can see that their sources of finance are diversified (table 1).

Table 1. The share of SMEs used in European countries particular sources of financing, %

Country	Bank loan	Credit lines	Leasing	Trade credit	Other loans	Grants	Equity capital	Internal funds
Germany	48	52	59	14	27	30	13	25
France	66	54	52	26	15	30	21	32
Italy	55	26	8	52	13	52	2	28
Poland	43	57	59	44	17	31	4	22
Romania	35	59	51	35	35	27	14	31
Bulgaria	44	61	45	25	27	26	3	36
Estonia	41	30	55	20	25	20	18	40

Source: Elaborated by the author based on [1]

Equity capital has a low share in all listed countries (risk of power dilution). Germany and Poland emphasize the importance of leasing, France, Italy and Estonia use more bank credit, Romania and Bulgaria apply more for credit line, while in Moldova the highest share is represented by internal funds. SMEs received about 35% from all offered credits by Moldovan banking system, which is equal to MDL 13556,24 mln. in 2017. Also, they benefit from microfinancing (fig.2)

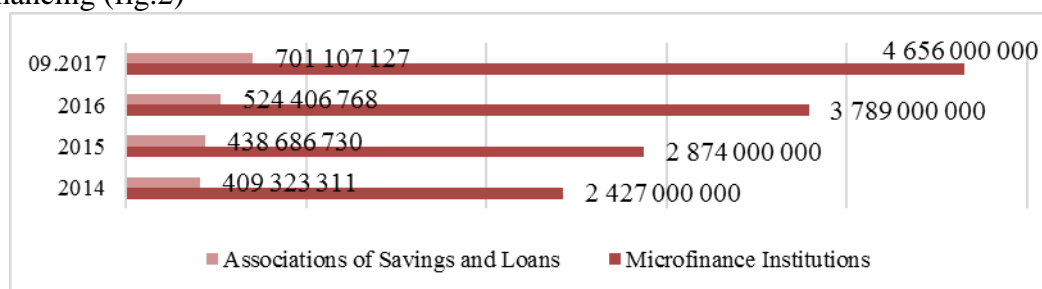

Figure 2: The investment resources offered by Microfinance Institutions and Associations of Savings and Loans, MDL, 2014-Q3 2017

Source: Elaborated by the author based on data of National Commission for Financial Market. [online] [accessed on May 3] Available on: <http://www.cnpf.md/md/secplas/>

Leasing is also a popular source of finance in Republic of Moldova, and from 2016 to 2017 volume of fixed assets leased increased by MDL 142,3 mln and was equal to MDL 1231,5 mln. Criteria finance sources selection is a big issue that 14% of our businessmen do not have well defined criteria, 53% are willing to raise finance with the lowest possible costs, while 36% are ready to accept all types of financing which imply an easy way or procedure. 29% of SMEs don't want the dilution of power, while 33% do not want to risk with their buildings for offering guarantees.

CONCLUSION.

SMEs from Republic of Moldova use mainly internal funds or classical sources (like bank credit), while EU countries' experience showed that just through diversification of external financing is possible to succeed. So, our economic agents have to improve their investment resources, increasing importance of factoring, leasing, trade credit, and, as well, by issuing bonds and shares. It is important to create more Credit Guarantee Funds (like ODIMM) who will help SMEs to obtain suitable financing. I would recommend establishment of adequate laws, a strong legal framework and a mandatory implementation of them by all categories of entities. The SMEs has to improve their ability to access finance.

BIBLIOGRAPHY:

1. BILOOCAIA, Svetlana. Role of alternative sources of financing in attracting investments by small and medium-sized enterprises: experience of European Union countries and prospects for the Republic of Moldova In: Analele Universității "Eftimie Murgu", Reșița. Fascicola II Studii Economice, Anul XXIV, 2017, ISSN 2344 – 6315
2. <http://www.bnm.org>
3. <http://www.cnpf.md/md/secplas/>
4. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5258>

Secțiunea 15: Evoluții în domeniul monedei și creditului

PREVENTION OF BANK FAILURE IN THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

EFIMENCO OLESEA

Master's student, 1 year, AFB – 171m
AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: olesea.efimenco@gmail.com

Scientific adviser: CIOBU STELA, PhD, Assoc. prof.,

AESM, Republic of Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: stela.ciobu@gmail.com

Abstract. *Falimentul a trei bănci din sistemul bancar al Republicii Moldova a avut un impact negativ evident asupra întregului sector bancar. Falimentul bancar are loc atunci când banca nu este în stare să-și onoreze obligațiile de plată față de deponenții sau creditorii săi. Pericolul falimentului bancar rezidă în faptul că acesta poate zdruncina întregul sistem bancar. De asemenea, acesta se poate extinde contagios asupra altor bănci sau poate stârni "panică" în rândul consumatorilor serviciilor bancare. Din această cauză este foarte important de a preveni falimentul bancar, scopul acestei lucrări de cercetare fiind evidențierea modurilor posibile de prevenire a acestuia. În cadrul cercetării au fost utilizate astfel de metode de cercetare ca: metoda documentară, metoda grafică, metoda sintezei și analiza comparativă. Drept metode eficiente în prevenirea falimentului bancar s-au dovedit a fi crearea sistemelor de avertizare timpurie, implementarea celor mai bune practici în domeniul managementul riscurilor, cât și crearea unui sistem eficient de control intern al băncii.*

Cuvinte-cheie: *bancă, faliment, prevenire, sistem de avertizare timpurie, management al riscurilor, sistem de control intern*

JEL CLASSIFICATION: G21

INTRODUCTION.

Bank failure occurs when the bank is unable to honor its payment obligations to its depositors or creditors. It is dangerous because it can shake the entire banking system. It can also spread to other banks or generate "panic" among consumers of banking services. This is why it is very important to prevent bank failure, the purpose of this research being to highlight possible ways of preventing it.

The main bibliography sources used in this study are the database of National Bank of Moldova, Basel Committee on Banking Supervision Working Paper No 4 on supervisory risk assessment and early warning systems and the specialty literature on bank management. As research methods were used documentary method, graphic method, synthesis method and comparative analysis. Based on data from National Bank of Moldova were compiled different indicators of five banks (out of which four are systemic): CB "Moldova Agroindbank" JSC, CB "Victoriabank" JSC, CB "Moldindconbank" JSC, CB "Mobiasbanca" JSC and CB "ProCredit Bank" JSC.

CAUSES AND WAYS TO PREVENT THE BANK FAILURE

The main roots of bank failure are considered to be the bad risk management and the inappropriate system of internal control of the bank. Risk management is based on prevention, estimation, monitoring and control of the following risks: liquidity risk, credit risk, insolvency risk, operational risk, human resources risk and market risks.

In case of the liquidity risk, banks should consider not only the prudential liquidity indicators imposed by NBM [1], but also use the unofficial indicators such as monetary position [3, p.16] and liquidity based on assets, deposits and credit portfolio of the bank. As a result of the analysis

performed it was proven that all banks respect the prudential limits and present the signs of over liquidity, which is, on the one hand, a positive fact meaning that the banks can face their payment obligations, but on the other hand, they lose the chance to get additional profit.

Crediting activity generates one of the main risks for the bank – credit risk [2 p,14]. The value of credit portfolios of the analyzed banks registered downward movement. The same evolution registers the share of credits in the total assets of the bank. It was found out that for all banks, except CB “ProCredit Bank” JSC this indicator is below 50% [6], which means that crediting is not the main activity for the respective banks. Another important indicator is the share of non-performing loans in the credit portfolio. CB “Victoriabank” JSC showed a huge increase of 12% during this period [6], which suggests that the bank should improve its crediting procedures [2, p.13]. In order to minimize credit risk, the bank should identify its target markets, establish credit limits and clear procedures for approving the new credits, renewal and refinancing of existing ones, perform the qualitative evaluation of collateral and set up monitoring systems on crediting activity.

Insolvency risk appears when the bank is not using properly its own capital. It can take form of over-indebtedness of the bank. In case of the analyzed banks, the highest risk has CB “Moldindconbank” JSC which has 15% of total deposits covered by the own capital, while the highest rate of 30% is held by CB “ProCredit Bank” JSC [6]. As preventive measures used are: keeping of minimum required capital, efficient liquidity and interest rate policies; comprehensive credit policy and efficient credit procedures; existence of qualitative credit guarantees, clear methodology for evaluation of bank risks.

All the indicators used for measurement of the risks, along with the most eloquent bank performance indicators can be used for creation of an early warning system [5, p.22]. The consideration of the linkage between different risks is the ground for such a system to be efficient in assessment of risks at a nascent stage. In the international practice the main early warning systems used are [5, p.24-25]:

- **SAABA – expected loss model** - assessing future solvency based on potential losses in credit portfolio on a horizon of 3 years;
- **SEER risk rank – failure prediction model** - predicting probability of failure for 2 years period;
- **Growth Monitoring System – growth tracking model** - identification of potentially risky banks in a time frame of 4-5 years;
- **Bank Calculator – failure prediction model** – identification of the banks at risk of failure, and overall risk of failures before any other indication of risk is available, making prediction for 1 year.

As a basis for an early warning system can be used the bank rating scores, such as CAMELS [5, p.8], CAAMPL [4, p.98], PATROL [5, p.10-11], BAKIS [5, p.15] or RATE [5, p.17-19].

CONCLUSION

In order to prevent the failure, the banks should have in place sound policies on risks’ management and strong internal control system. Also, it is recommended to set up early warning systems that will facilitate the permanent evaluation and monitoring of the risks to which the banks are exposed. Additionally, these financial institutions should perform stress tests and use their results to improve the above mentioned policies. Finally, the banks should identify their profile clients and employees.

BIBLIOGRAPHY:

1. Regulation on bank’s liquidity, approved by DCA of the NBM no.28 of August 08, 1997, Official Monitor of the Republic of Moldova no.64-65 of 02.10.1997.
2. BASNO, Cezar August. *Management bancar*. București, Editura Economică, 2002. 271p. ISBN973-590-702-X.

3. COCIUG, V., CINIC, L., TIMOFEL, O. *Management Bancar. Culegere de probleme*. Chișinău, Editura ASEM, 2008. 137 p., ISBN 978-9975-75-393-7
4. SPÎNU, A., BURLEA, E., Importanța sistemelor de avertizare timpurie în prevenirea falimentului bancar, *Analalele Universității Libere Internaționale din Moldova, Seria Economie*, Vol.15, 2014, 220p. ISBN 978-9975-9747-5-2, p. 95-100.
5. Basel Committee on Banking Supervision Working Paper No 4. Supervisory Risk Assessment and Early Warning Systems. Bank for International Settlements, December 2000. [online]. [quoted 24 April 2017]. Available on https://www.bis.org/publ/bcbs_wp04.pdf
6. Data base of the National Bank of Moldova, available on <https://www.bnm.md/bdi/>

GROȘUL LUI PETRU II MUȘAT – PRIMA MONEDĂ MOLDOVENEASCĂ MEDIEVALĂ

MUNTEAN DANIELA, studentă, anul III, specialitatea: **Finanțe și Bănci**

e-mail: daniellamuntean@gmail.com

Conducător științific: dr., profesor universitar, **STRATULAT OLEG**

e-mail: ostratulat@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract: *The emergence of the state of Moldavia, after dominating the territory for a long time by different peoples, led to the establishment of the power of some rulers, who set the beginning of the issue of currency on the territory of the Romanian medieval countries. In Moldova, the first ruler who issued the silver coin (from latin „grossus”) was Peter II Mușat, who ruled the state between 1375 and 1391. The first monetary issues date back to 1977. The affirmation of the monetary system constituted a crucial moment not only in the economic history, but also in the political history of the country, as proof of a step, however advanced, of the social-economic and political development of the state and a sign of the strengthening of its sovereignty. The monetary system initiated by Peter II Mușat continued to function in the 15th century.*

Key words: *monetary system, silver coin, grossus, sommo*

JEF CLASSIFICATION: E42

INTRODUCERE.

Timp de câteva secole, teritoriul țărilor medievale române a fost dominat de diverse triburi nomade, precum goții, hunii, gepizii, avarii, slavii sau tătarii. Abia către secolul al XIV-lea, apare prima mențiune documentară despre Țara Moldovei într-un act emis de cancelaria regală a Ungariei. Rolul domnitorilor, precum Bogdan I sau Petru II Mușat, în asigurarea independenței politice și spirituale a Țării Moldovei a fost unul incontestabil. Către 1365 regele Ungariei Ludovic I recunoaște independența, printr-un document ce poate fi considerat un act de naștere a noului stat, recunoscut de puterile străine. Scopul acestei cercetări constă în determinarea rolului pe care l-a jucat Petru Mușat în economie prin emisiunea primei monede moldovenești. Cu ajutorul metodelor de analiză și istorice și a unor surse ca lucrări de specialitate relevante, articole și studii de cercetare a fost posibilă evidențierea principalelor informații ce țin de domeniul de cercetare.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

După moartea lui Bogdan I, la tron s-au succedat câțiva domnitori, dar anume perioada domniei lui Petru II Mușat, din 1375, a fost marcată prin finisarea procesului de constituire și unificare a statului moldovenesc, care s-a manifestat prin extinderea teritorială a Țării Moldovei până la Nistru și Marea Neagră. Petru II Mușat, fiu al lui Costea și Margaretei (Mușata), a fost domn al Moldovei între 1375 – 1391. S-a remarcat prin emiterea primelor acte domnești întărite cu pecete domnească, prin amplificarea aparatului central al statului, edificarea unui sistem de

cetăți și fortificații, fiind zidite cetățile Neamț, Șcheia și cetatea de Scaun a Sucevei. A fost schimbată capitala de la Siret la Suceava. Anume Petru II Mușat a statornicit ierarhia bisericii ortodoxe din Moldova. Totodată, în 1387 Petru II a recunoscut suzeranitatea regelui polon Vladislav Iagello, fapt confirmat printr-o carte regală a suzeranului polon, Moldova devenind parte a sistemului de alianțe polono-lituaniene. Astfel, Petru II Mușat și-a legat țara „*de cea mai puternică grupare de forțe din Europa Central-Răsăriteană*”, ceea ce se prezintă drept „*principala garanție împotriva oricărei încercări a Regatului Ungar de a-și restabili dominația la răsărit de Carpați*”.

Unul din meritele acestui domnitor a fost și emiterea primei monede – a groșului de argint. Afirmarea sistemului monetar a constituit un moment crucial nu numai în istoria economică, dar și în cea politică a țării, ca o dovadă a unei trepte, oricum, avansate de dezvoltare social-economică și politică a statului și indiciu al întăririi suveranității lui. Conferind o anumită formă și înfățișare monedelor și aplicând sigiliul pe toate laturile, statul confirma că acestea într-adevăr conțineau o anumită cantitate de aur sau argint.

Cercetările dedicate studierii primelor emisiuni monetare ale Moldovei au permis reconstituirea sistemului monetar, adoptat de către Petru II Mușat la începutul domniei sale pentru a organiza, reglementa și supraveghea moneda și circulația acesteia. Ca rezultat al unor cercetări, se cunoaște că baza metrologică a acestui sistem monetar era o adaptare a unității numită sommo, unitate ponderală de origine mongolă, ce servea la cântărirea argintului și care a fost vehiculată în Moldova. În Moldova, greutatea unui sommo, adoptat ca bază pentru emiterea de monede, era de 192-198g. Dintr-o asemenea cantitate de argint brut se băteau inițial 200 groși moldovenești cu o greutate medie de 0,96-0,99 g. Analizând proveniența nemijlocit a groșului, primele prototipuri ale groșului au fost emise către sfârșitul sec.XII în orașele nordice ale Italiei. Monedele argintii denarii grosso (denarii mari) erau în opoziție cu cei mici (piccoli) ce circulau în acea perioadă. Groșul (lat. grossus [denarius]) valora câțiva denari (1/12 grosul de praga). Așa cum Cehia era considerată unul dintre cele mai mari centre de emisiune din Europa, anume groșul de Praga a stat la baza circulației monetare vreme de câteva secole în Europa. Monede similare au apărut în 1338 cu denumirea de groșii de Meissen.

Cât ține de groșul moldovenesc, moneda avea un diametru de 18 milimetri și o greutate de 0,97 de grame. Emisiunile lui Petru II poartă pe avers stema Moldovei, capul de bour, cu o stea între coarne, iar pe revers un scut despicat, având în câmpul I șase fascii, iar în câmpul II un număr variabil de flori de crin, totul fiind într-un cerc de perle. Primele monede emise aveau de regulă următoarea legendă în limba latină: Sim Petri Woiwodi, Sim Moldaviensis, care pe lung era: Signum Petri woiwodi, signum Moldaviensis. Signum sau Sigillum Moldaviensis putea însemna Sigiliul (Țării) Moldovenești.

În timpul domniei lui Petru II Mușat se presupune că au fost emise în număr mic și jumătăți de groși, cu o greutate medie de 0,24 g. Ca tip, atât aversul, cât și reversul trimit fără dificultate la groșii lui Petru Mușat. Ea este similară groșilor din seria cu șapte flori de crin în al II-lea cartier al scutului de pe revers, scut care mai are câte o altă floare de crin deasupra, în dreapta și în stânga lui.

În documentele moldovenești din anii 1406-1463 sunt amintite numai două nominale emise de domnii Moldovei, și anume groși și jumătăți de groși. Extrema raritate a jumătăților de groși poate fi explicată prin faptul că în timpul domniei lui Petru Mușat emiterea nu a corespuns unei nevoi stringente de numerar cu o valoare nominală atât de redusă. Se poate concluziona, că Petru II Mușat a emis, curând după anul 1377, și monede divizionare, alături de groși și că acestea reprezentau, foarte probabil, jumătăți de groși[1].

CONCLUZII

Sistemul monetar inițiat de Petru II Mușat a continuat să funcționeze și în secolul al XV-lea, cu unele modificări realizate de Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare. Alexandru cel Bun a introdus în circulație un nominal nou, dublu-grosul, iar Ștefan cel Mare utilizează argint de bună calitate pentru monede, ceea ce este reflexul unei perioade de stabilitate economică.

Petru II Mușat s-a remarcat în istorie nu numai prin faptul că a bătut primele monede moldovenești, groși și jumătăți de groși de argint, dar și prin extinderea sferei de aplicare a politicii externe a Țării Moldovei, implicarea mai activă a diplomației moldovene în relațiile interstatale din Europa Central-Răsăriteană și recunoașterea internațională a ființei sale statale, fie și cu statut de țară vasală Poloniei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. GEORGESCU F., ILIESCU O., ȘTIRBU C. *Cercetări numismatice*. București: Publicat de: Muzeul Național de Istorie a României, 1980, pp.87-89, 288 p.

IMPACTUL CURSULUI DE SCHIMB ASUPRA BALANȚEI DE PLĂȚI

ROTARU MIHAI, student, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BERDILĂ ANA
e-mail: anaberd@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

La etapa actuală ,volatilitatea cursului valutar este un factor obstrucționist pentru condițiile economiei naționale.Fiind una dintre cele mai importante variabile economice,evoluția cursului de schimb influențează economiile naționale,comerțul internațional,nivelul prețurilor,balanța de plăți etc.

Obiectivul cercetării îl constituie analiza ,din punct de vedere al exportului și importului,a influenței cursului valutar asupra balanței de plăți externe.

Între balanța de plăți externe și moneda națională există o dublă influență

- balanța de plăți externe în situația de a fi activă sau pasivă,și deci modalitatea sa de echilibrare ,influențează cursul valutar al monedei naționale.

- cursul valutar al monedei naționale influențează prețurile și ,deci, mărirea sau micșorarea profitului la tranzacțiile internațional.

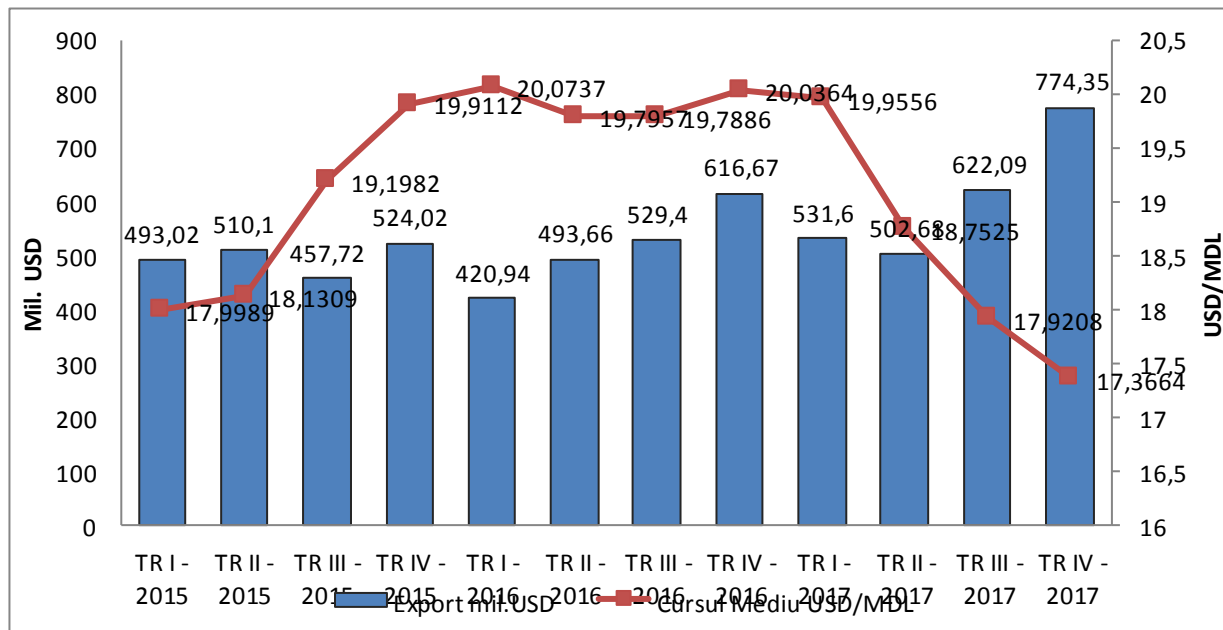

Figura 1. Diagrama evoluției trimestriale a exportului total și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL în perioada 2015 – 2017

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2015 – 2017 și ratelor medii de schimb. Disponibil :<http://www.bnm.md>

Din datele expuse în figura 1,observăm ca între perioada dintre trimestrul I,2017 și trimestrul IV,2017,există o legatură,iar la aprecierea monedei naționale față de dolarul american,exportul crește.Insă în celelalte perioade,cursul nu influențează oferta de bunuri pe piața externă.Aceasta denotă faptul că ,la formarea cursului ,nu au participat doar cererea și oferta,ci și alți factori politici.

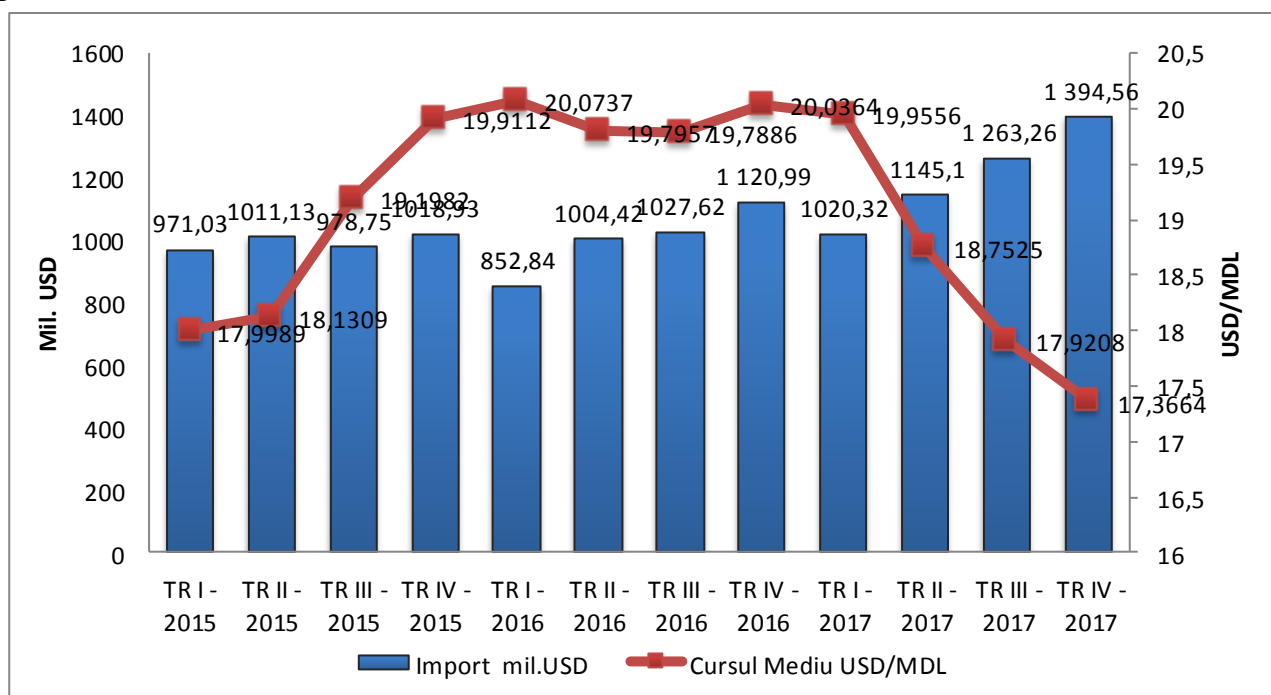

Figura 2. Diagrama evoluției trimestriale a importului total și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL in perioada 2015 – 2017

Sursa: Elaborat de autor în baza rapoartelor trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2015 – 2017 și ratelor medii de schimb. Disponibil :<http://www.bnm.md>

Analizând figura 2 ,depistăm o corelație între evoluția cursului valutar și import doar în trimestrul I,2017 și până în trimestrul IV 2017. În această perioadă aprecierea cursului USD/MDL,importul a avut o tendință de creștere.În celelalte perioade,situația reală prefigurată în figură este contrară teoriei economice,ceea ce ar însemna că asupra formării cursului au influențat și alți factori.

Astfel ,în trimestrul I ,2017 ,cînd,pe un USD,se plăteau 19,95 MDL,valoarea importului era de 1020,32 mil.USD,iar la aprecierea monedei naționale,în trimestrele II,III și IV ale anului 2017 ,importul s-a majorat la 1145,10 mil.USD,1263,26 mil.USD și, respectiv,1394,56 mil.USD.

Cursul valutar ,în condițiile regimului flotant al acestuia,este influențat de o multitudine de factori ,dintre care unul de o importanță sporită este comerțul exterior.Exportul de mărfuri și servicii produse de economia națională ,constituie canalul de bază,prin care se direcționează valuta spre piața valutară.

Pentru a crește exportul ,este recomandat ca să se implementeze politici de ordin fiscal, să se efectueze de către guvern programe de susținere a mediului antreprenorial,să se înlătore lacunele legislative,să se impună un regim vamal care ar minimiza procedurile vamale pentru mărfurile și serviciile de export etc.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Rapoartele trimestriale ale ratelor medii de schimb. Disponibil online:
<http://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dovre/DOVRE7.xhtml?id=0&lang=ro>
2. Rapoartele trimestriale ale balanței de plăți pentru anii 2015 – 2017. Disponibil online:
<http://bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP12.xhtml?id=0&lang=ro>

INFLUENȚA CURSULUI LEULUI MOLDOVENESC ASUPRA ECONOMIEI NAȚIONALE

BUGA ANASTASIA, studentă, anul II, specialitatea: **Finanțe și Bănci**

e-mail: anastasiabuga15@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BERDILĂ ANA

e-mail: anaberd@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Rezumat. *Prezenta lucrare este realizată în vederea reprezentării cursului oficial de schimb valutar, cât și impactul acestuia asupra economiei Republicii Moldova. Cursul valutar are o importanță deosebită în dezvoltarea proceselor valutare și financiare, în reglarea proceselor economice atât la nivel macroeconomic, cât și a economiei mondiale. Cursul oficial de schimb al monedei naționale are o influență directă asupra PIB-ului, ratei inflației, rata dobânzii, etc. Prin urmare, acești indicatori reflectă evoluția economiei unui stat. Luând în considerație aceste realități, mi-am propus ca prin această lucrare să analizez și să aduc la cunoștință particularitățile evoluției cursului oficial de schimb valutar, factorii care influențează formarea acestuia și nu în ultimul rând cum cursul valutar afectează întreaga economie a țării. Astfel, în dependență de acești factori este necesar de analizat dacă modul de stabilire a cursului oficial de schimb valutar a Republicii Moldova este unul corect și influențează pozitiv dezvoltarea economiei naționale, luând în considerație faptul că sistemul bancar a fost fraudat în mărime de un miliard dolari SUA în anul 2015 ceea ce a înregistrat la sfârșitul anului 2015, începutul anului 2016 cea mai mare depreciere a leului moldovenesc. Scopul cercetării este de a elabora un studiu care să reflecte analiza formării și evoluția cursului valutar, analiza indicatorilor macroeconomici în contextul schimbării cursului oficial al leului moldovenesc și în cele din urmă impactul acestor fluctuații asupra economiei naționale. În metodologia cercetării acestei lucrări am folosit observarea directă și indirectă a realității economice, metode și instrumente de analiză științifică, printre care: analiza economică, studiu monografic, procedee statistice și calculele automatizate.*

Cuvinte cheie: *Curs valutar, produs intern brut, masa monetară, rata dobânzii, rata inflației, evoluție, coeficient de corelație.*

JEL CLASSIFICATION: F31

Actualmente, cursul de schimb valutar este una din temele fundamentale ale cercetării economice prin prisma regimurilor valutare adoptate de diferite țări și factorii care influențează dinamica cursului. El este unul din cei mai importanți indicatori macroeconomici care reflectă comportamentul economiei în general.

Obiectivele cercetării se bazează pe definirea cursului de schimb valutar; depistarea factorilor ce influențează cursul de schimb valutar; analiza evoluției indicatorilor macroeconomici; corelația cursului valutar și a indicatorilor macroeconomici; aprecierea impactului cursului valutar asupra dezvoltării economice a Republicii Moldova.

În literatura de specialitate există o gamă largă de definiții de curs valutar. În concepția lui Paul Bran, cursul valutar sau rata de schimb reprezintă rezultatul raportului dintre valoarea-etalon a unei monede naționale sau internaționale, și valoarea-etalon a altei monede, cu care se compară în cadrul mecanismului cursului valutar.²⁸ Ca o dezvoltare a celor menționate, Ion Borș afirmă că rata de schimb este un indicator important, ea reflectând relațiile dintre prețurile interne și externe.²⁹ Alți autori tratează cursul valutar ca fiind prețul unei unități monetare într-o altă monedă, cu care se compară valoric.³⁰ Dat fiind faptul că cursului valutar este o variabilă ce se modifică permanent, acesta este influențat de un șir de factori de natură diferită, precum: competitivitatea mărfurilor pe piețele externe, sporirea venitului național, majorarea prețurilor interne comparativ cu cele de pe piețele partenerilor, majorarea ratei dobânzii, masa monetară, balanța de plăți, etc.

²⁸ BRAN, P. *Relații financiare și monetare internaționale*. București: Ed. Economică, 1995, 388 p.

²⁹ BORȘ, I. *Relațiile valutare-financiare internaționale ale Republicii Moldova*. Ed. ARC. 1999, 32 p.

³⁰ FETINIUC V., LOPOTENCO V., BELOBROV A. *Relații Valutar-Financiare Internaționale*. Chișinău: Ed. ASEM, 2005, 48 p.

În cadrul analizelor efectuate în privința evoluției trimestriale a produsului intern brut în mil. USD și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL în perioada 2016-2017 am concluzionat că între PIB și cursul USD/MDL există o dependență, și anume se exprimă prin faptul că atunci când se înregistrează o creștere a cursului USD/MDL, PIB-ul, exprimat în mil. USD scade, și invers. Un exemplu concret este perioada trimestrul I al anului 2016, atunci când s-a înregistrat valoarea maximă pentru un dolar USD de 20,0737 lei, PIB-ul a constituit o valoare minimă, însumând doar 1350 mil. USD. Totodată, analizând raportul de corelație dintre PIB și cursul USD/MDL cu ajutorul programului informatic EViews, observăm că în anul 2016 acest indicator este în mărime de 0,2719, fiind o corelație slabă, iar în anul 2017- 0,8521, ceea ce înseamnă că 85,21% din variația PIB-ului se datorează variației cursului valutar, restul 14,79% se datorează altor factori. Examinând evoluția trimestrială a ratei inflației și a fluctuației cursului mediu valutar USD/MDL în perioada 2016-2017 am observat că între rata inflației și cursul valutar nu există o dependență certă. Astfel, în trimestrul I al anului 2016, când cursul USD/MDL a atins valoarea maximă de 20,0737 lei, rata inflației a constituit 11,03 %. După ce statul a început să întreprindă diferite măsuri de soluționare a acestei probleme, s-a ajuns la deprecierea ratei inflației, aceasta înregistrând 2,5% în trimestrul IV al anului 2016, pe când cursul USD/MDL a fost de 20,0364 lei. Așadar, rata inflației este influențată de cursul valutar, dar și de alți factori economici. Raportul de corelație dintre acești doi indicatori în anul 2016 ne arată o corelație foarte slabă, iar în 2017 una foarte înaltă. De asemenea, din unele calcule efectuate am concluzionat că există o legătură certă între masa monetară și fluctuația cursului mediu valutar USD/MDL, astfel în condițiile creșterii masei monetare, cursul mediu valutar USD/MDL scade, și invers, raportul de corelație fiind în anul 2016 de 0,0250 (corelație foarte slabă), iar în 2017 de 0,8628 (corelație foarte înaltă).

Analizând dependența între ratele dobânzilor și cursul valutar, în ultimul trimestru al anului 2016, observăm că BNM a decis să întrerupă trendul descendent al ratei dobânzii de politică monetară. Constatăm în anul 2017 o dependență vizibilă, demonstrată de scăderea cursului mediu valutar odată cu scăderea ratelor dobânzilor. Deciziile respective ale autorității monetare au avut drept scop atenuarea anticipațiilor dezinflaționiste prin prisma consolidării perspectivelor de readucere și menținere a ratei inflației în interiorul intervalului de variație de ± 1.5 puncte procentuale de la ținta de 5.0 la sută. Raportul de corelație în anul 2016 fiind interpretat, iarăși ca unul foarte slab, iar în 2017, tocmai 87,31% din variația ratelor dobânzilor se datorează variației cursului valutar. În baza acestor calcule pot afirma că, corelațiile foarte înalte din anul 2017 dintre indicatorii macroeconomici și cursul valutar se explică prin faptul că economia a început să funcționeze după o perioadă marcată de semnificative incertitudini, riscuri proinflaționiste și recesiune economică. Astfel, se evidențiază câteva recomandări: este binevenit ca BNM să-și continue politica de liberalizare a formării cursului oficial al leului moldovenesc, pentru ca evoluția acestuia să rezulte din procesele economice, și ar fi bine ca BNM să intervină doar în cazuri alarmante, atunci când fluctuațiile cursului valutar pot afecta anumite procese socio-economice.

MONEDA ÎN BIBLIE

CIOBANU DOINA, studentă, anul I, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: ciobanudoina1997@mail.ru
Conducător științific: dr., profesor universitar, STRATULAT OLEG

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Rezumat. *Moneda are o importanță majoră, fiind folosită sau menționată în toate domeniile, până și în Biblia ortodoxă. Biblia este cartea dumnezeiască, cartea tuturor. Sfânta Scriptură se împarte în două părți: Testamentul Vechi și Testamentul Nou.[1;p.8] Monedele menționate în Biblie, create din argint sau aur, precum mina, talantul, drahma, lepta, au avut fiecare puterea sa de cumpărare iar Valoarea de schimb a monedelor depindea de natura și greutatea metalului din care erau confecționate. De-a lungul anilor nu doar moneda a reușit să patrundă în spațiul religios, dar și religia a reușit să patrundă în monedă. Astfel, au fost create unele monede comemorative pe motive religioase.*

Cuvinte cheie: moneda, Biblia, evoluție, valoare, arginți.

JEL CLASSIFICATION: E40

INTRODUCERE.

Biblia este Cartea pentru toți oamenii din toate timpurile și cuprinde Vechiul Testament, format din 39 de cărți canonice și Noul Testament, format din 27 de cărți canonice, având în total 66 cărți canonice.

Aproximativ 40 de autori diferiți regi, pescari, preoți, oficiali din guvern, fermieri, păstori și medici au contribuit la scrierea Bibliei, de-a lungul a aproximativ 1500 de ani. Din toată această diversitate, în mod extraordinar, a rezultat o unitate incredibilă, cu teme comune întretesute.

În Biblie deseori se vorbește despre bani și sunt menționate o mulțime de monede din aur sau argint.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Moneda batută a apărut pentru prima oară în Asia Mică în secolul al VII-lea î.Hr. În conformitate cu tradiția, Lydia este țara unde s-a produs pentru prima dată moneda batută. Monedele de aur erau fabricate numai de rege, iar monedele de argint erau fabricate și de provincii. Scripturile ebraice conțin numeroase informații cronologice. Acestea demonstrează că primele cărți ale Bibliei au fost scrise pe timpul lui Moise și al lui Iosua, cu aproximativ 3 500 de ani în urmă.

Primele cărți ale Bibliei au fost scrise pe materiale degradabile. Prin urmare, nu ne putem aștepta ca scrierile originale să mai existe.

În Biblie deseori se vorbește despre bani și sunt menționate o mulțime de monede din aur sau argint. Printre monedele menționate în Biblie se numără talantul, drahma, mina, lepta, dinar, siclu.

Drahma de argint era o monedă grecească. Pentru câștigarea unei drahme, un muncitor era nevoit să lucreze o zi întreagă.

Dinarul de argint era o monedă romană care avea imprimat pe ea chipul cezarului. Un stăpân le plătea muncitorilor săi un dinar pentru o zi de muncă de douăsprezece ore. Mina (care valora 2000 de drahme) și Talantul (care valora 12000 de drahme) nu erau monede ci denumiri ale sumelor monetare mari.

Lepta era o mică subdiviziune monetară din arama, sub 1 gram, servea la darea restului și la micile cumpărături zilnice.

Valoarea de schimb a monedelor depindea de natura și greutatea metalului din care erau confecționate. Puterea de cumpărare a acestor monede, rezulta din informația că dinarul reprezenta salariul zilnic al unui muncitor agricol și asigura întreținerea unui om pe timp de 24 ore.

Pe timpurile acelea, monedele se faceau mai diferit decât acum. Atunci, meșteșugarul era cel care scotea metalul topit din cuptor și îl turna în forme adâncite, producând niște discuri nemarcate numite runde. El introducea runde în două matrițe gravate cu simboluri sau cu imagini. Apoi, cu o lovitură de ciocan, imprima imaginea respectivă pe rondelă. Din cauza vitezei, se întâmpla uneori ca imaginea de pe monedă să nu fie bine centrată. De aceea, meșteșugarii sortau monedele, le cântăreau pentru a se asigura că au valoarea corespunzătoare și îndepărtau, la nevoie, surplusul de metal.

Cred că multi dintre noi au auzit istoria a celor 30 de arginți. Trei zeci de arginți a fost prețul pentru care Iuda L-a trădat pe Iisus,

Există mai multe opinii exprimate de cercetători cu privire la tipul și proveniența acestor 30 de monede. Donald Wiseman în lucrarea *Illustrations from Biblical Archaeology*, propune o posibilă identificare: erau tetradrahme emise de cetatea Tyrului, cunoscute și sub numele de șekeli de Tyr. Totuși, în Evul Mediu, în biserici și mănăstiri catolice din Apus se găseau expuse anumite monede considerate ca făcând parte din cei 30 de arginți cu care fusese prețuit Mântuitorul. Aceste monede, însă, proveneau din insula Rhodos, fiind dinari de Rhodos cunoscuți și sub numele de rodioni, datorită inscripției ΠΟΔΙΩΝ aflată pe una din fețe.

Dea lungul anilor, nu doar moneda a reușit să patrundă în spațiul religios, dar și viceversa. Astfel au fost create unele monede pe motive religioase. Una dintre aceste monede este Moneda comemorativă Sfânta Treime pe care sunt imprimate chipurile Dumnezeului Tată, Dumnezeului Fiu și Dumnezeului Sfântului Duh. Este produsă din argint poleit cu aur. Greutatea monedei este de 25 grame, dimensiunea de 30x38mm, iar valoarea nominală 5 dolari. Emitentul monedei sunt Insulele Cook.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI.

Din toate cele menționate mai sus, putem ajunge la concluzia că moneda a fost dintotdeauna importantă. Chiar și în Biblie deseori se vorbește despre bani, despre bogăție și despre monede. Bineînțeles, de-a lungul anilor moneda a evoluat de la modul în care se batea până la design, devenind din ce în ce mai importantă, de aceea este foarte importantă studiarea ei, pentru a afla originile sale, evoluțiile, valorile deținute și alte lucruri.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. PLĂMADEALĂ I., Rezumări la cărțile Sfintei Scripturi, Ed: Bons Offices, 2016, 392 p.
2. STRATULAT O., Monedă și credit: [în 2 vol.], Vol 1, Ed: ASEM, 2014, 303 p.

Secțiunea 16: Contabilitate, Audit și Analiză Economică

RELEVANȚA INFORMAȚIEI ÎN LUAREA DECIZIILOR MANAGERIALE

COBARI ANA-MARIA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare
GONȚA DIANA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare

e-mail: asemba162@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, GUDIMA GALINA

e-mail: gudima.galina@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

***Rezumat.** Acest articol tratează aspecte privind rolul și locul informației contabilității de gestiune în sistemul informațional al entității, făcând referire la următoarele aspecte: etapele procedurii actului decizional, obiectivele urmărite prin contabilitatea de gestiune, importanța informației privind costurile în sistemul informațional al entității și în procesul decizional, posibilitățile de utilizare a informațiilor de tip cost de către conducerea diferitor nivele de responsabilitate, factorii de influență în alegerea corectă a indicatorilor de performanță. Materialul expus descrie unele concepte ale sistemului de indicatori-cheie, care stau la baza determinării performanței entității.*

***Cuvinte cheie:** performanță, informație, entitate, decizii manageriale, contabilitate de gestiune.*

INTRODUCERE.

În condițiile de globalizare, concurență intensă, costuri ridicate, cursuri de schimb impuse de economia de piață, complexitatea activităților economice determină creșterea rolului informației economico - financiare în luarea deciziilor. Toate acestea enumerate au fost amplificate în ultima perioadă și au provocat numeroase probleme mediului de afaceri, cât și performanței entităților. De importanța și calitatea informației depinde calitatea deciziilor curente și a celor strategice și, nemijlocit, rezultatele de viitor ale entității.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

La nivelul unei întreprinderi, contabilitatea este cel mai important element al sistemului informațional, deoarece cele mai multe decizii la nivel microeconomic sunt luate pe baza informațiilor furnizate de contabilitate. Contabilitatea permite managerilor și utilizatorilor externi de informații să aibă o imagine a întregii entități, realizează legătura cu celelalte componente ale sistemului informațional al întreprinderii, prin integrarea informațiilor privind aceste activități într-o bază comună.

Procedura actului decizional se realizează prin parcurgerea mai multor etape: identificarea problemei de rezolvat, identificarea direcțiilor alternative de acțiune, analiza efectelor fiecărei alternative asupra operațiilor economice, selectarea celei mai bune alternative asupra operațiilor economice, selectarea celei mai bune alternative drept decizie curentă, analiza post decizională (feedback - ul).

Fiecare etapă are nevoie de informații economico-financiare care sunt furnizate de contabilitatea financiară și cea de gestiune.

Contabilitatea întreprinderii cuprinde contabilitatea financiară și cea managerială, însă ele reprezintă două subsisteme ale sistemului informațional contabil. Aceste subsisteme diferă. Astfel, dacă contabilitatea financiară oferă informații utilizatorilor externi, având ca obiectiv principal întocmirea de situații financiare, contabilitatea de gestiune produce informații pentru utilizatorii interni.

Având în vedere importanța sistemului informațional al costurilor și luarea deciziilor, vom prezenta care sunt posibilitățile de utilizare a informațiilor de tip cost de către responsabilii de centre a diferitor nivele de responsabilitate. În tabelul 1 se prezintă conexiunea dintre decizii și costuri.

Tabelul 1. Conexiunea dintre decizii și costuri

Informații oferite de sistemul informațional al costurilor	Posibile utilizări ale acestor informații de către conducerea diferitor nivele de responsabilitate
I. Costul unitar al unui produs, lucrare sau serviciu	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Decizii privind stabilirea prețului de desfacere, planificarea producției și controlul costurilor; ❖ Decizii privind achiziționarea, fabricarea sau renunțarea la un produs; ❖ Decizii legate de gestionarea portofoliului de produse (substituirea, redesignul și eliminarea produselor); ❖ Decizii privind aprecierea (măsurarea) și gestionarea performanței.
II. Costul funcționării unei secții, unui departament, unei fabrici	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Decizii privind structura organizatorică; ❖ Decizii privind îmbunătățirea procesului de producție și controlul activității.
III. Costuri salariale aferente unui lot de produse sau unei perioade	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Decizii privind planificarea producției; ❖ Decizii privind politicile salariale.
IV. Volumul rebuturilor și pierderile tehnologice	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Decizii privind planificarea producției; ❖ Decizii privind controlul costurilor materiale.
VI. Analiza costului	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Decizii privind reducerea costului. ❖ Decizii ce țin de gestionarea produselor și clienților (menținerea, substituirea, eliminarea). ❖ Decizii privind căile de creștere a performanței entității. ❖ Decizii privind evaluarea efectelor, măsurilor luate (preconizate) de manager asupra costurilor.

De asemenea, în funcție de rezultatul înregistrat de firmă în situațiile financiare, echipa managerială adoptă decizii referitoare la: luarea creditelor, elaborarea strategiilor cu privire la extindere, diversificare, stabilitate, creștere sau încetarea activității, autofinanțare sau distribuirea profitului net sub formă de dividend, atragerea investitorilor, determinarea strategiei oportune în funcție de gradul de competitivitate al firmei sau a cotei de piață, constituirea rezervelor entității.

REZULTATELE CERCETĂRII ȘI CONCLUZII. Deciziile manageriale trebuie să fie fundamentate pe cunoașterea perfectă a afacerii, fapt care este posibil doar în condițiile existenței unui sistem de indicatori de performanță, care să informeze managementul despre rezultatele obținute în toate activitățile și procesele-cheie ale entității.

De regulă, indicatorii de performanță cuprind trei elemente: activitate, profitabilitate și productivitate. Indicatorii de performanță pot fi: indicatori strategici, oferind informații conducerii unei entități prin aplicarea unui instrumentar mai variat și analize mai complexe ale tuturor factorilor economici (profit la capitalul investit, risc și oportunitate, profit la active utilizate, cifra de afaceri, cota de piață etc.); indicatori manageriali, oferind informații managementului despre disponibilitatea resurselor, planificare și efort, cost la venit și buget) sau indicatori operaționali, oferind informații asupra performanțelor individuale (despre procese, activități, produse, specificații, proceduri, eficiența, etc.).

Informațiile folosite în luarea deciziilor manageriale furnizate de contabilitate trebuie să corespundă unor anumite caracteristici calitative: inteligibilitate, relevanță, credibilitate și comparabilitate. Prin aplicarea acestor piloni de bază se monitorizează întreg procesul de prelucrare a informației contabile, în vederea asigurării obținerii unor situații financiare de calitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Boghean F. Managementul costurilor, Suceava 2008. p.53.
2. Vasilescu L. Evaluarea performanței firmei pe baza indicatorilor financiari. În: Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economie, Nr. 3/2011, p. 159-166.
3. <http://www.academia.edu/7348383/52501600-INDICATORI-DE-PERFORMANTA>

UNELE ASPECTE PRIVIND CONTABILITATEA SI GESTIUNEA STOCURILOR

BURLACU PAULA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: paula.burlaku@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂDICU GALINA
e-mail: badicu.galina@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *In an environment characterized by high levels of competitiveness, inventory management appears to be a necessity to ensure the continuity of activities that take place at the level of entities whose performance, is directly influenced by optimal inventory management. For these reasons, it is necessary to examine the significance of inventories, recognition and evaluation, as well as the influence of specific factors on accounting, since the selection of valuation methods is carried out in accordance with the specifics of the activity and the information needs.*

Key words: *stocks, recognition, assessment, registration documentary evidence, management, accounting.*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE.

Gestiune și contabilitatea stocurilor este o activitate deosebită datorită influenței economico-financiare pe care le poate avea asupra performanței unei entități. Performanța entității depinde de legătura sistemelor de informare, evidență, gestiune, control și decizie. Având ca principal rol asigurarea continuității activităților specifice entității, mărimea stocurilor trebuie stabilită astfel încât să asigure o armonizare între procesul de aprovizionare și procesul de producție. **Necesitatea** cercetării studiului dat constituie o cerință a perfecționării contabilității stocurilor, în special, la entitățile producătoare, care necesită informații operative, analize economice și planificări argumentate în vederea adoptării deciziilor manageriale. **Importanța și actualitatea** studiului se axează pe existența dificultăților privind contabilizarea stocurilor și îmbunătățirea procesului de gestiune prin metode moderne. Investigarea în cauză se bazează pe **metode de cercetare**, ca: monografică, analiză și sinteză, comparație și generalizare, care ne-au permis o analiză de conținut a problematicii abordate. **Scopul** acestei cercetări este de a oferi informații pertinente cu referire la contabilitatea și gestiunea stocurilor. Investigațiile au fost efectuate în baza prevederilor contabile: SNC „Stocuri”, Planul general de conturi etc.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Pentru a analiza contabilitatea stocurilor, este necesar, în primul rând, să fie examinată definiția acesteia. Făcând apel la reglementările contabile, s-a constatat că: **stocurile** sunt o componentă a activelor circulante și se definesc ca active: destinate pentru a fi vândute pe parcursul desfășurării normale a activității, în curs de execuție în procesul desfășurării normale a activității, sub formă de materii prime, materiale de bază și alte materiale consumabile, care urmează a fi folosite în procesul de producție, pentru prestarea serviciilor și/sau în alte scopuri gospodărești [3, pct.5]. Trebuie menționat că, componența stocurilor conform prevederile actuale contabile, este următoarea: materii prime și materialele de bază (211), materiale consumabile (211), obiecte de mică valoare și scurtă durată (213), producția în curs de execuție (215), produse (216), mărfuri (217).

În vederea contabilizării stocurile intrate este necesar de a respecta prevederile standardului privind **recunoașterea și evaluarea stocurilor**. Stocurile recunoscute inițial [3, pct.11] se evaluează la cost de intrare care se determină în funcție de sursa de proveniență a stocurilor cum ar fi: *achiziționarea, fabricarea, intrarea ca aport în natură la capitalul social, primirea cu titlu gratuit, ieșirea/reparația activelor imobilizate și obiectelor de mică valoare și scurtă durată, înregistrarea deșeurilor recuperabile, transferare din active imobilizate etc.* [3, pct.13].

Costul de intrare a stocurilor achiziționate cuprinde valoarea de cumpărare și costurile direct atribuibile intrării [3, pct.15]. Intrarea stocurilor achiziționate se **contabilizează** ca majorare concomitentă a stocurilor și datoriilor, diminuare a creanțelor, costurilor activităților auxiliare etc. Reducerile comerciale, rabaturile și alte elemente similare sânt deduse la determinarea costului de intrare a stocurilor achiziționate.

Stocurile ieșite din gestiune se evaluează la **valoarea contabilă** care se determină prin aplicarea uneia din următoarele metode de evaluare curentă [3, pct. 33]:

- ✓ metoda identificării specifice;
- ✓ metoda FIFO (primul intrat - primul ieșit);
- ✓ metoda costului mediu ponderat;
- ✓ metoda costului standard;
- ✓ metoda prețului cu amănuntul.
- ✓ metoda LIFO (ultimul intrat - primul ieșit) (*metodă prevăzută în modificările SNC-urilor, care vor intra în vigoare din 01.01.2019*).

În opinia noastră, necesitatea introducerii metodei LIFO se datorează creșterii permanente a prețurilor stocurilor ieșite în cursul perioadei de gestiune, ceea ce rezultă din semnificația metodei. Metoda de evaluare curentă a stocurilor **trebuie aplicată cu consecvență**, pentru elemente similare de la o perioadă de gestiune la alta, respectând, astfel principiul permanența metodelor. Metoda de evaluare utilizată de entitate se stipulează, în mod obligatoriu, în Politicile contabile ale entității.

Existența stocurilor asigură un proces de producție și de desfacere fluent, ceea ce contribuie la creșterea încrederii clienților în entitate. În acest context, sunt implementate politici de gestiune a stocurilor în cadrul entităților. **Gestiunea** stocurilor reprezintă procesul cumpărării bunurilor și/sau serviciilor în cantitățile necesare, de calitate corespunzătoare și la momentul potrivit.

Cercetarea în cauză ne-a permis să determinăm **elementele procesului de gestiune** a stocurilor: *cererea pentru consum, necesarul de achiziționat, parametrii de timp*. Totodată, să examinăm **etapele procesului de gestiune** a stocurilor: *elaborarea nomenclatorului* (pe grupe, sortimente de stocuri), *analiza și gruparea materialelor* din nomenclator (în funcție de mai multe criterii), *stabilirea metodelor pentru dimensionarea stocurilor* (în funcție de influența factorilor asupra nivelului stocurilor: tehnologici, organizaționali, tehnici) economici), *elaborarea politicilor de conducere și control a procesului de gestiune a stocurilor* [1, pag. 189-190].

Reieșind din cele menționate decurg principale **obiective** în ceea ce privește contabilitatea stocurilor: *urmărirea și controlul realizării programului de aprovizionare, asigurarea integrității patrimoniale a stocurilor la locurile de depozitare și urmărirea permanentă a mișcării lor, supravegherea utilizării raționale a stocurilor aprovizionate, includerea cheltuielilor de transport-aprovizionare în costul de intrare a stocurilor aprovizionate, evidența și urmărirea stocurilor, evaluarea corectă a stocurilor, respectarea principiului prudenței și principiului permanenței metodelor*. Realizarea acestor obiective este condiționată de studierea și luarea în considerare a **factorilor specifici** care influențează ținerea contabilității stocurilor, printre care: *mărimea entității, structura organizatorică și funcțională a gestiunii stocurilor, caracteristicile tehnice ale stocurilor, decalajul ce poate apărea, în vânzarea și livrarea stocurilor, sursele de proveniență a stocurilor aprovizionate, modul de evaluare a stocurilor, sistemul de indicatori privind gestiunea stocurilor*.

În funcție de condițiile în care se desfășoară procesul de depozitare, de natura și caracteristicile surselor de intrare, de condițiile de transport se evidențiază o gamă variată de

metode de gestiune: *cu cerere constantă/variabilă/fixă la intervale egale/neegale, metoda XYZ, metoda ABC, metoda JIT, politica realistă de gestiune etc [1, pag. 191].*

CONCLUZII.

Consideram ca pentru ținerea corectă a contabilității și organizarea gestiunii efective a stocurilor trebuie luați în considerație factorii specifici enumerați mai sus și respectarea prevederilor SNC „Stocuri”. Ținând cont de influența procesului de achiziționare, este necesară găsirea de metode de gestiune a stocurilor, care prin volum și structură, să asigure desfășurarea normală a activității entității, în condițiile unor stocări minim necesare și a unor cheltuieli cât mai mici. Odată cu alegerea corectă a metodei de evaluare și de gestiune a stocurilor entitățile își pot diminua costurile totale de întreținere, dar și prognozarea procurării stocurilor conform cererii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Contabilitatea întreprinderii. Colectiv de autori. Ediția a II-a. Chișinău: Ed. Cartier. 2017. 632 p.
2. Planul general de conturi. Disponibil pe: <http://www.contabilsef.md/news.php?l=ro&idc=499>
3. SNC „Stocuri”. Disponibil pe: <http://www.contabilsef.md/news.php?l=ro&idc=499>

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ И УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

ДИМОВА АННА, студентка 2 курс, гр. CON 165
Молдавская Экономическая Академия, Республика Молдова,
Кишинев,
ул. Митрополит Г. Бэнулеску-Бодони 61
anna-dimova@mail.ru

Научный руководитель: ГРАБАРОВСКАЯ ЛЮДМИЛА, др. эк. наук
Молдавская Экономическая Академия, Республика Молдова,
Кишинев,
ул. Митрополит Г. Бэнулеску-Бодони 61, тел. (+ 373 22) 40-28-14,
grabarovschi.ludmila.vasile@ase.md

Abstract. *The aspiration of economic entities to get a stable financial result under limited market conditions makes the companies use different ways to maximize their profits. A particular importance in these conditions gets the information on a set of economic indicators, which reveal the process of financial results formation. Based on the analytical features of a detailed accounting of financial results and the ways to disclose this information in managerial and financial statements, the authors motivate the need of formation of intermediary and final financial results in separate accounting accounts.*

Keywords: *financial results, gross profit, sales income, cost of sales, net profit, income statement*

JEL CLASSIFICATION: M41

ВВЕДЕНИЕ.

В современных условиях развития рыночных отношений данные о финансовых результатах являются важнейшей составной частью деятельности предприятия. Такая информация пользуется наибольшим спросом среди различных пользователей и обязательно учитывается при принятии управленческих решений. В этой связи особая роль отводится детальному изучению и анализу факторов, под влиянием которых формируются финансовые результаты как конкретной хозяйственной операции, так и деятельности предприятия в целом, исследованию динамики и тенденций их развития, уточнению способов раскрытия информации о финансовых результатах в финансовой отчетности [4]. Цель исследования состоит в изучении методологических подходов к бухгалтерскому учету

финансовых результатов и обоснование рекомендаций по отражению операций, связанных с формированием промежуточных и итоговых финансовых результатов деятельности предприятия, на счетах бухгалтерского учета.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ.

Анализ литературных источников показывает, что вопросам формирования и использования финансовых результатов, как оценочных критериев деятельности экономического субъекта, уделяется особое внимание. Фундаментальное значение в развитии теоретико-методологических аспектов учета и анализа финансовых результатов имеют работы отечественных исследователей: В.Букура, А. Недерицы, Ф.Тухаря, Н.Цирюльниковой, В.Палади, Г.Бадику и др. Большая роль отводится и зарубежному опыту бухгалтерского учета финансовых результатов, изложенному в трудах Л. А. Бернштейна, М.Ф. Ван Бреда, Э.С. Хедриксона, Л.З. Шнейдмана, В.О. Зарецкого, С.А. Умрихиной и других авторов. Используя такие методы исследования как наблюдение, сравнение, описание, анализ и синтез, а также основываясь на методологии учета финансовых результатов деятельности предприятия, были определены пути к решению его методических вопросов.

Учет формирования итогового финансового результата предприятия ведется с применением синтетического счета 351 «Итоговый финансовый результат», предусмотренного Общим планом счетов бухгалтерского учета, а полученные результаты отражаются в «Отчете о прибыли и убытках», порядок составления которого регламентируется НСБУ «Представление финансовых отчетов» [2]. В отчете «О прибыли и убытках» такие показатели, как валовая прибыль, прибыль от операционной деятельности, прибыль от других видов деятельности, прибыль до налогообложения, являются расчётными и на счетах бухгалтерского учета не отражаются.

Для решения проблемы взаимосвязи показателей финансовой отчетности с данными аналитического и синтетического учета, предлагается в системе счетов бухгалтерского учета, наряду с итоговым финансовым результатом, формировать такие показатели как валовая прибыль и промежуточный финансовый результат. Для учета валовой прибыли (валового убытка), которая определяется как разница между доходами от продаж и себестоимостью продаж, предлагается использовать активно-пассивный счет 340 «Валовая прибыль», а для учета промежуточного финансового результата - счет 350 «Промежуточный финансовый результат», на котором будет формироваться прибыль (убыток) до налогообложения в разрезе двух субсчетов: 3501 «Прибыль (убыток) от операционной деятельности»; 3502 «Прибыль (убыток) от других видов деятельности». Следует отметить, что детализация финансовых результатов в системе счетов и субсчетов бухгалтерского учета может быть представлена иначе: например, отдельными счетами по видам финансовых результатов на счетах управленческого учета, или соответствующими субсчетами, открытыми к счету 351 «Итоговый финансовый результат».

Представление информации в разрезе отдельных субсчетов, при помощи которых раскрывается многофункциональность финансовых результатов, повышает качество и информативность такого показателя как нераспределенная прибыль. В этой связи, к счету 332 «Нераспределенная прибыль (непокрытый убыток) прошлых лет» рекомендуется также открывать отдельные субсчета, в зависимости от направлений использования нераспределенной прибыли: 3321 «Создание резервного капитала и резервов»; 3322 «Выплата дивидендов»; 3323 «Покрытие убытков»; 3324 «Прочее использование». Информация по данным субсчетам может служить основанием для составления «Отчета о нераспределённой прибыли», отражающего изменения в нераспределенной прибыли за отчетный период, что позволит принимать перспективные управленческие решения, обеспечивающие конкурентоспособность предприятия в целом [5]. Данный отчет не

является обязательной формой финансовой отчетности и может составляться предприятием самостоятельно в произвольной форме.

РЕЗУЛЬТАТЫ И ВЫВОДЫ.

Практическое использование предложенных рекомендаций дает возможность сформировать необходимую аналитическую информацию обо всех финансовых результатах деятельности предприятия, наполнив экономическим содержанием записи по счетам 340 «Валовая прибыль», 350 «Промежуточный финансовый результат», и 351 «Итоговый финансовый результат». Это позволит унифицировать показатели доходов и расходов, которые формируются в системе счетов бухгалтерского учета, с показателями, отражаемыми в финансовой отчетности, как по видам финансового результата, так и по направлениям использования прибыли, что, в свою очередь, повысит информативность бухгалтерского учета в целях принятия управленческих решений.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Закон о бухгалтерском учете и финансовой отчетности №287-XVI от 15.12.2017. В : Monitorul Oficial Nr. 1-6, статья № : 22, 05.01.2018.
2. Национальные стандарты бухгалтерского учета, утвержденные Приказом Министерства Финансов РМ № 118 от 06.08.2013. [Электронный ресурс] – Режим доступа: lex.justice.md/UserFiles/File/2013/mo233-237md/SNC_1533.doc. (дата обращения: 26. 03.2018).
3. Modificările și completările la Standardele Naționale de Contabilitate. [Электронный ресурс] –Режим доступа: <http://www.mf.gov.md/files/files/Standardele%20Na%C8%9Bionale%20de%20Contabilitate.pdf>. (дата обращения: 16.04..2018).
4. Bădicu G. Profitul – etalon de evaluare a performanței financiare. În: Economica. Chișinău: ASEM,2012, nr.4(82), p.114-120, ISSN 1810-9136.
5. В.О. Зарецкий Методика бухгалтерского учета финансовых результатов хозяйственной деятельности//Вестник БГУ.-2016. – № 4. – С. 38-48. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/.../Zaretskiy._V._O._38_48.pdf. (дата обращения: 16.04.2018).

ETICĂ ȘI MORALITATE: ASPECTE CRUCIALE ÎN PROFESIA CONTABILĂ

CIURARI MIHAELA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare

e-mail: mihaela.1512@mail.ru

Conducător științific: lector universitar, GUDIMA GALINA

e-mail: gudima.galina@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Ethics and morality are not usually associated with the accounting profession, because of double accounting, creative accounting and other reasons. That's, why the main purpose of this article is to analyze and to determine what are the principles that guide accountants in their activities, in accordance with the Code on Professional Conduct of Auditors and Accountants of the Republic of Moldova. The author refers at the following fact: ethics and morality are essential in accounting profession in order to generate a better credibility in accountant and in the financial accounting information elaborated by him, which finally leads to a health economic environment.*

Keywords: *ethics, morality, accounting profession, code of professional conduct.*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE.

Actualmente, atât de frecvent auzim termenii de contabilitate dublă, creativă, fraudă contabilă, evaziune fiscală - termenii asociați, în principal, cu contabilitatea. Cazurile intens mediatizate ale entităților ce au falsificat situații financiare, creșterea complexității domeniului contabilității, supraîncărcarea cu informații ce nu mai pot fi gestionate eficient și la timp, schimbările frecvente ale legislației, toate acestea reprezintă probleme de natură etică pentru

contabilitate. Aceste aspecte ne determină să generalizăm cele auzite sau citite, formând o imagine de ansamblu nu tocmai favorabilă asupra activității unor contabili: neglijența obligațiunilor față de public, încălcarea legislației în vigoare, cât și prevederilor standardelor etice și morale. Dar ce presupune în esență etica și moralitatea în profesia contabilă?

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Pentru a răspunde mai detaliat la întrebarea adresată anterior, am cercetat Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din RM, care stabilește norme de conduită profesională unice în scopul asigurării celei mai înalte performanțe a activității desfășurate și menținerii încrederii publicului în profesia contabilă și de auditor [1]. **Etica** în contabilitate presupune principii morale înalte, care, alături de calitățile profesionale, contabilul poate oferi entității-client o înaltă valoare morală. În acest context, el își asumă responsabilitatea de a acționa în interes public, definit drept bunăstarea colectivă a comunității și a instituțiilor deservite de contabil. Conform Codului privind conduita profesională, fiecare contabil este obligat să respecte principiile fundamentale [1], fapt prezentat în figura de mai jos.

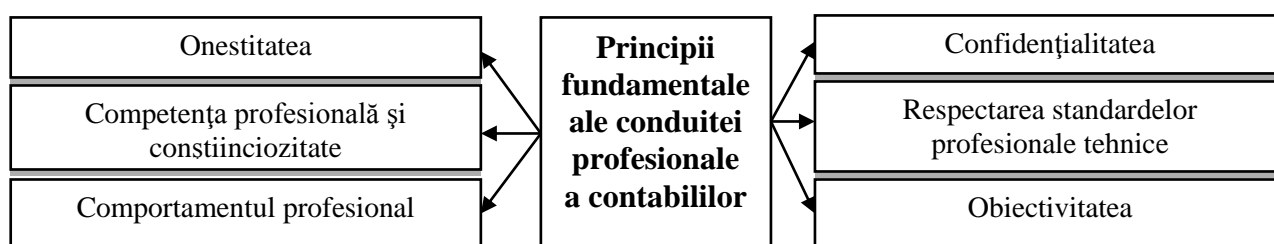

Figura 1. Principiile fundamentale ale conduitei profesionale a contabililor

Data fiind responsabilitatea contabililor față de integritatea informațiilor furnizate utilizatorilor interni și externi, ei au obligații foarte specifice în ceea ce privește respectarea unei anumite etici profesionale. Astfel, **onestitatea** se caracterizează prin dovadă de maximă sinceritate și onestitate în procesul prestării serviciilor contabile. Pentru a acționa în mod etic, contabilii trebuie să fie mai întâi de toate **competenți**, ceea ce presupune menținerea cunoștințelor și aptitudinilor profesionale la cel mai înalt nivel, asigurându-se astfel de faptul că clientul/patronul primește servicii profesionale competente în conformitate cu ultimele modificări în legislație, activitatea practică și metodologie. Ei trebuie să respecte legile și să acționeze într-o manieră corespunzătoare profesiei sale, evitând **comportamente** care ar putea discredita profesia. Contabililor li se încredințează informații confidențiale și asupra cărora entitatea are drept de proprietate. Astfel, **confidențialitatea** interzice contabilului dreptul de a utiliza sau divulga informațiile, fără o permisiune corespunzătoare. Obligația de a respecta confidențialitatea rămâne în vigoare chiar și după încheierea relațiilor dintre auditor/contabil și client/patron. Pentru prestarea unor servicii profesionale de calitate înaltă contabilii trebuie să **respecte standardele profesionale tehnice**. Astfel, ei sunt obligați să execute indicațiile clientului sau patronului, în măsura în care acestea se conformează principiilor fundamentale ale conduitei profesionale. Responsabilitatea privind informațiile conținute în situațiile financiare, îi impun să fie obiectivi: imparțiali și intelectual onești. **Obiectivitatea** se caracterizează prin comunicarea informațiilor în mod corect și obiectiv, precum și prin dezvăluirea integrală a informației pertinente, care riscă să influențeze, modul în care un utilizator va înțelege situațiile, comentariile și recomandările prezentate.

Un factor crucial în contabilitate este **moralitatea**, ajutându-i pe contabili să-și mențină profesia la un nivel înalt, în ceea ce privește integritatea și onestitatea, nivelul de încredere în contabil, cât și în informațiile contabile. Astfel, Codul de conduită este doar un punct de mijloc în ceea ce privește modul în care trebuie să se comporte un contabil, dar adevărata moralitate vine din interior, din propriul sistem de valori. În acest context, Codul de conduită doar fundamentează anumite principii, care ar trebui să fie înrădăcinate în propriul sistem de valori al contabilului.

Incontestabil, contabilul se confruntă și cu **dileme etice**, ce au la bază numeroase motive: conflictele de interese, securitatea informațiilor, practicile cadourilor, salariile mici [3, p.146]. Pentru a evalua comportamentul etic al contabilului trebuie analizate: *educația, certificarea profesională care atestă competența sa; reputația și recunoașterea de care se bucură în rândul colegilor și al publicului avizat; experiența sa pentru un anumit tip de lucrări; cunoștințele profesionale de care dispune și abilitatea de a aplica principiile și conceptele contabilității, cerințele raportării financiare și legislația în vigoare; nivelul de înțelegere asupra entității-client; atitudinea altruistă față de profesie și valențele ei* [2].

CONCLUZII.

A găsi echilibrul dintre etică, moralitate și profitabilitate - iată dilema societății contemporane în ansamblu și a fiecăruia, fie el contabil, fie manager - în particular. Fiind prinși în mrejele unei lumi materialiste, eteroclite și complexe, contabilului îi este inhibată verticalitatea morală, acesta devenind adeptul unor non-valori. Care este rostul elaborării, adoptării, implementării și impunerii respectării unor coduri de etică și conduită, dacă contabilul este preocupat doar de aspectul material sau de interesele proprii? În acest fel, sunt încălcate principii fundamentale care, de altfel, constituie temelia unei entități profitabile și de încredere. Deci, un contabil cu verticalitate morală, experiență și reputație impecabilă este și va fi la mare căutare. Respectarea principiilor fundamentale de conduită profesională, cât și a legislației în vigoare accentuează rolul profesiei contabile în societate și evidențiază mai multe beneficii, avantajul major fiind asigurarea bunăstării economice a societății în ansamblu.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. *Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor din RM*. Disponibil pe: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=313870&lang=1>
2. *Etica expertului contabil în contextul misiunii de examinare a contabilității, al întocmirii, semnării și prezentării situațiilor financiare anuale*. Disponibil pe: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/printeaza-articolul-2164/>
3. Grigoroș L., Lazari L. *Moralitatea, etica și deontologia profesiei contabile: teorie și realitate*. În *Filosofia și cunoașterea economică: Aspecte teoretice, etice și politice: Culegere de lucrări științifice*. Chișinău: Ed. ASEM, 2012. p. 143-151

RAȚIONALITATEA DE ATRAGERE A CREDITELOR

CABARI ANA-MARIA, studentă, anul II, specialitatea: **Business și Administrare**
e-mail: asemba162@gmail.com

GONȚA DIANA, studentă, anul II, specialitatea: **Business și Administrare**
e-mail: asemba162@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, MUNTEAN NELI
e-mail: nelimuntean8@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *In this article is described the mode of determination of borrowed sources efficient utilization. It is analysed the effect of financial leverage as being an essential indicator in the process of rationality estimation of credit attraction. This method helps us to calculate the value of a non-dangerous credit for the enterprise, with a minimum financial risk.*

Key-words: *capital, credit, decision, investment.*

JEL CLASSIFICATION: C44, L25, M41, O21

INTRODUCERE.

De-a lungul timpului, decizia de finanțare, reprezentată prin alegerea surselor de finanțare și stabilirea structurii financiare optime a constituit una dintre preocupările principale pentru teoria și practica financiară. În încercarea de a explica modul în care întreprinderile își finanțează activele și factorii care influențează aceste decizii de finanțare, au fost propuse de-a lungul timpului o serie de modele teoretice și practice ale structurii capitalului. Acesta poate apărea sub diferite forme, dar în linii generale ia forma banilor- această materie care a provocat atâtea minți omenești și a implicat atâtea studii asupra lor. În pofida faptului, că sunt elemente necesare în desfășurarea activității normale a entității economice se propune un studiu care implică tehnici raționale în ceea ce privește atragerea disponibilităților în patrimoniul unei entități.

În acest context, deosebit mai multe căi de asigurare cu resurse financiare, dar și de acoperire a unui eventual deficit financiar :

- a) modificarea programului plăților prin amânarea achitărilor cu creditorii sau accelerând încasările de la debitori;
- b) reevaluarea programului de producție, a entității, care necesită imobilizarea numerarului;
- c) emiterea suplimentară de acțiuni;
- d) utilizarea înlesnirilor fiscale acordate;
- e) utilizarea creditului, etc.

ANALIZA LITERATURII.

În lucrare se utilizează rezultatele cercetărilor ce relevă anumite aspecte privind analiza și evaluarea riscului financiar prin prisma raționalității de atragere a creditelor. Aceste probleme au fost tratate în lucrările savanților – economiști autohtoni: N. Băncilă, N. Muntean, L. Gavriluc și a.; din Occident: John Adams, C. Drury, Frank H. Knight, John Raftery, A. Smith, John Stuart Mill și Senior, John M. Keynes, T. Bocikai, D. Messen etc.; din România: M. Niculescu, I. Stancu, M. Mironiuc, I. Moroșan etc., precum și din spațiul exsovietic: A.S. Șapkin, N.D. Ilienkovă, G.V. Cernova, N.L. Marenkov, M.V. Graceva, A.P. Alighin, A.D. Șeremet, V.A. Cernov, V.V. Kovaliov, M.G. Lapusta, G.V. Savițkaia etc.

METODOLOGIA ȘI EȘANTIONUL DE CERCETARE.

Cercetarea ce stă la baza acestei lucrări este una de tip aplicativ în sensul că a fost realizată în scopul de a descrie modul de analiză a raționalității de atragere a creditelor. Drept sursă de informație au servit datele unei entități de producție autohtone.

În procesul cercetării s-a aplicat metoda universală a dialecticii și procedeele acesteia: inducția și deducția, analiza și sinteza, abstracția științifică, analogia, corelarea, precum și metodele economico-matematice, economico-statistice și cele ale analizei economice de prelucrare a informației: compararea, gruparea, etc.

REZULTATELE OBȚINUTE.

Pentru aprecierea raționalității de atragere a creditului sau pentru a determina eficiența utilizării capitalului împrumutat, în literatura de specialitate, se utilizează indicatorul numit **Efectul de Levier Financiar (ELF)**, care arată cu câte procente se va modifica rentabilitatea capitalului propriu în urma atragerii surselor împrumutate în activitatea întreprinderii. Formula de calcul a efectului de levier financiar poate fi redată sub forma:

$$\text{ELF} = (\text{RAO}/\text{A} - \text{Rd}) (1-i) \cdot \text{TD}/\text{CPr} = (\text{Re} - \text{Rd}) (1-i) \cdot \text{TD}/\text{CPr} ,$$

unde:

RAO reprezintă rezultatul din activitatea operațională obținut până la calculul dobânzilor;

Re – rentabilitatea economică;

CPr – valoarea medie a capitalului propriu;

TD – valoarea medie a datoriilor financiare purtătoare de dobânzi;

A – valoarea medie a activelor întreprinderii;

Rd – rata dobânzii pentru capitalul împrumutat;

i – cota impozitului pe venit.

Având în vedere că rata dobânzii și rentabilitatea economică reprezintă factori-pilon în calculul ELF, putem obține situații diferite, cum ar fi:

a) **Re > Rd**, va crește gradul rentabilității financiare a întreprinderii în funcție de gradul de apelare la credit, în asemenea condiții e favorabilă majorarea valorii pârghiei (adică sporirea ponderii capitalului împrumutat în capitalul întreprinderii);

b) **Re = Rd**, apelarea la credit este indiferentă din punct de vedere al efectului de levier;

c) **Re < Rd**, apelarea la credit duce la reducerea performanțelor întreprinderii și creșterea riscului.

Ca să evităm cazul când **Re < Rd**, putem calcula la ce cotă maximă a dobânzii se poate apela astfel încât **Rf** să rămână la același nivel, folosind formula:

$$Rd = [Re \cdot TD/CPr \cdot (1-i) + Re \cdot (1-Ci) - Rf] / TD/CPr \cdot (1-i)^1$$

Deci, să încercăm să utilizăm modelul efectului de levier financiar în scopul efectuării analizei și luării unei decizii raționale de atragere a creditului și/sau împrumutului la două întreprinderi. Pentru aceasta vom apela la un exemplu concret pe baza a două întreprinderi „X” și „Y”, datele inițiale fiind preluate din Rapoartele financiare a acestor întreprinderi.

Tablelul 1: Date inițiale pentru analiza influenței ELF asupra Rf în cazul solicitării unui credit

Indicatori	Întreprinderea „X”	Întreprinderea „Y”
A		
1. Rentabilitatea economică calculată până la plata impozitelor și a creditului, % (rd4:rd3*100%)	10,36	18
2. Rentabilitatea financiară, %(rd9:rd1*100%)	8,85	18,42
3. Brațul pârghiei financiare (levierul financiar), (rd2:rd1)	1,92	0,66
4. Marja levierului financiar (diferențialul pârghiei financiare, (rd.10 – rd.5)	0,23	6,75
5. Efectul de levier financiar, [(rd10-rd5)*rd12*(1-0,18)]	0,36	3,65

Notă: În scopurile analizei presupunem o cotă a impozitului pe venit de 18%

Analizând situația celor două entități economice, putem concluziona că, deși ambele au diferențiale și efecte de levier pozitive („Alfa” – 0,23 și 0,36; „Beta” – 6,75 și 3,65), în cazul întreprinderii „X”, un credit nou nu e recomandabil, deoarece rata de îndatorare este destul de mare din cauza ponderii înalte a datoriilor financiare în structura capitalului societății, în plus, mai persistă un diferențial critic, care, la orice ridicare a cotei dobânzilor sau apariției anumitor întreruperi în procesul de activitate, poate duce la modificarea semnului efectului de levier. Totuși, dacă conducerea întreprinderii e fermă în acțiunile sale, ea poate lua un credit, dar la o cotă ce nu va depăși mărimea de 10,13% sau suma de 15 613 176 lei

$$Rd = [Re \cdot TD/CPr \cdot (1-i) + Re \cdot (1-i) - Rf] / TD/CPr \cdot (1-i) = [10,36 \cdot 1,92 \cdot (1-0,18) + 10,36 \cdot (1-0,18) - 8,85] : 1,92 \cdot (1-0,18) = 10,13\%$$

În ceea ce privește întreprinderea „Y”, situația e total diferită. Pe lângă faptul că ea dispune de un înalt efect de levier financiar, care va duce la îmbunătățirea rentabilității capitalului propriu (3,65), ea mai înregistrează și o valoare mare a diferențialului (6,75), care permite fără niciun risc financiar de a atrage noi credite și/sau împrumuturi. Astfel, un nou credit va permite întreprinderii să-și îmbunătățească situația financiară fără vreun pericol de risc financiar

Deci, în continuare, vom calcula cel mai important factor pentru o entitate economică, adică cota maximă admisibilă a ratei dobânzii pentru condiția ca Rf să rămână la același nivel de 18,42 %

$$Rd = [Re \cdot TD/CPr \cdot (1-i) + Re \cdot (1-i) - Rf] / TD/CPr \cdot (1-i) = [(18 \cdot 0,66 \cdot 0,82) + (18 \cdot 0,82) - 18,42] / (0,66 \cdot 0,82) = 11,23 \%$$

În concluzie, dacă entitatea economică „Y” ar avea nevoie de un credit, ea ar putea, fără îndoială, apela la acesta.

CONCLUZII.

Din cele expuse mai sus, deducem că modelul levierului financiar poate fi apreciat ca fiind un instrument cu succes utilizat în fundamentarea deciziilor de politică financiară, menit să contribuie la alegerea unei structuri echilibrate a capitalului entității și la menținerea unei situații economice satisfăcătoare, prin amplificarea ecartului dintre rata rentabilității economice și rata medie a dobânzii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- 1) Achim Monica, Sorin Borlea. (2014), *Analiza Financiară actualizată cu prevederile IFRS* [manual], Cluj-Napoca.
- 2) Allen, W., Wood, G. (2006), *Defining and Achieving Financial Stability*, în “Journal of Financial Stability”, Vol.2, Issue 2, pp. 152-172.
- 3) Грачев, А.В. (2002), *Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия*, М.: Изд-во «Финпресс».
- 4) Muntean, N., Balanuță, V. (2010), *Analiza și evaluarea riscurilor la nivel de întreprindere: aspecte teoretice și applicative*, Chișinău: ASEM.
- 5) Vasile, Robu, Ion, Anghel, Elena-Claudia, Șerban. (2014), *Analiza economico-financiară*, București, Editura Economica.
- 6) Савицкая, Г.В. (2016), *Экономический анализ: Учебник*. – 14-е изд., М.: ИНФРА-М.
- 7) Шеремет А.Д., Негашев Е.В.(2008), *Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций* —2-е изд., перераб. и доп. —М.: ИНФРА-М.

PROCURAREA UNUI TEREN CU CONSTRUCȚII: OPȚIUNI ȘI POLITICI CONTABILE

Conducător științific:

GRIGOROI Lilia, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice a Moldovei

Chișinău, str. Mitropolitul G. Bănulescu Bodoni 61

Email: lilia.grigori@ase.md; tel. +373 22 402715

Autori:

ȘULETEA Dumitrița

BÎTLAN Corina

Academia de Studii Economice a Moldovei

Chișinău, str. Mitropolitul G. Bănulescu Bodoni 61

Email: dumitrita.suletea@mail.ru; corinabitlan@gmail.com

Abstract: This paper examines the accounting policies that may be applied to recognizing and accounting for the cost of demolition of old buildings in situations where the entity purchases land on which old buildings are located. The paper combines qualitative and quantitative research and will be useful both in the study process and in the accounting practice of entities.

Keywords: Land and constructions, demolition costs, entry cost, accounting policies clădiri și terenuri, costuri de demolare, cost de intrare, politici contabile

JEL Classifications: M 41

Introducere:

Principalul obiectiv al acestui articol este cercetarea și găsirea de soluții privind recunoașterea și contabilizarea de către entități a cheltuielilor legate de demolarea unor construcții vechi amplasate pe terenurile achiziționate cu scopul de a construi noi obiecte de mijloace fixe,

deoarece, actualmente „nu avem o practică contabilă și fiscală în acest sens, acceptată de organele de reglementare (supraveghere) de stat, iar concluziile care se conțin în explicațiile organelor respective la acest subiect, deseori sunt diametral opuse” [5].

Analiza surselor bibliografice: Sfera contabilității mijloacelor fixe a fost cercetată în detaliu în literatura de specialitate autohtonă de mai mulți autori autohtoni: V. Bucur [3,4], L. Grigoroii [6], Țurcanu V. și Golocialova I. [7]. Cercetările anterioare cu privire la acest subiect derivau din prevederile vechilor SNC și se refereau la problemele recunoașterii și evaluării, modului de contabilizare a mijloacelor fixe în diferite situații. Însă aspectul dat nu este expus în literatura de specialitate.

Metodele de cercetare: Lucrarea îmbină cercetarea de tip calitativ și cantitativ, utilizând analiza cadrului normativ și a literaturii autohtone, având ca finalitate dezvoltarea teoretică și aplicativă a tratamentului contabil a costurilor suportate de entitatea în situația în care procură un teren cu construcții vechi, pe care urmează să le demoleze în vederea construcției unor clădiri noi. Lucrarea se bazează, pe de o parte, pe cunoștințele și gândurile proprii acumulate în perioada de studii și stagiul de practică la o entitate autohtonă, iar pe de altă parte, pe preocupările practicienilor și opiniile savanților autohtoni, referitor la subiectul cercetat.

Rezultate obținute:

În lucrarea respectivă am analizat două situații legate de procurarea unui teren cu construcții, pe care entitatea urmează să le demoleze și să construiască o clădire nouă. În scopul determinării soluției contabile urmează să fie analizată fiecare situație în parte, fondul economic al operațiunii de demolare a construcției vechi și alte circumstanțe în care se produce aceasta.

Deci, prima situație ține de procurarea unui teren pe care este amplasată o construcție veche. În factura fiscală, prețul fiecărui activ este separat, iar prețul construcției conține TVA. Entitatea preconizează să demoleze construcția și în locul ei să construiască o clădire nouă, care va fi folosită în activitatea sa operațională. În opinia noastră, această situație nu prezintă mari dificultăți. Dacă construcțiile vechi întrunesc criteriile de recunoaștere prescise de SNC [6], ele vor fi contabilizate ca obiect separat, în cazul în care nu întrunesc criteriile vor fi recunoscute ca cheltuieli ale perioadei. Dacă entitatea analizează și decide să contabilizeze două obiecte de evidență - terenul și construcția, atunci la demolarea construcțiilor, costurile aferente urmează a fi recunoscute ca cheltuieli cu activele imobilizate, așa cum rezultă din prevederile SNC „Imobilizări corporale și necorporale” [1, 64] „costurile efective aferente ieșirii (de demontare și înlăturare a activului, de restabilire a locului etc.) conform politicilor contabile ale entității se trec la cheltuieli sau se decontează pe seama provizionului constituit anterior. Având în vedere că entitatea nu a deținut anterior această construcție, nu a putut să formeze provizion, de aceea aceste cheltuieli vor fi reflectate la cheltuielile perioadei.

Situația a doua se referă la procurarea unui teren pe care este amplasată o construcție veche și în factura fiscală avem înscrisă doar valoarea terenului. Ca urmare, recunoaștem și contabilizăm terenul la costul de intrare, care include conform SNC [1, 7], prețul de cumpărare, taxele vamale, impozitele și taxele nerecuperabile, cu scăderea tuturor reducerilor, rabaturilor și sconturilor comerciale la procurare plus orice costuri direct atribuibile obiectului pentru a-l aduce în locul amplasării și în starea necesară pentru folosire după destinație. De asemenea SNC [1, 53] descrie și componența costurilor direct atribuibile imobilizărilor corporale „costurile de transport, încărcare, descărcare, de pregătire a locului de instalare, de instalare și montaj, de testare și inspecție a funcționalității obiectului, de pregătire a terenului pentru folosire după destinație (nivelarea, curățarea, demolarea construcțiilor vechi, costul drenajului etc.), de achitare a onorariilor profesionale (cvenite arhitecților și inginerilor etc.)...”. Din conținutul standardului rezultă că este vorba despre crearea unei noi imobilizări corporale (construirea unei noi clădiri) și calculul costului acesteia, și nu despre costul terenului. Înțelegem că în situația în care cumpărătorul are intenția să construiască pe terenul eliberat o clădire nouă, costul construcției demolate urmează să fie inclus în costul clădirii în construcție.

Concluzii și recomandări:

La contabilizarea cheltuielilor legate de demolarea construcțiilor vechi urmează de aplicat raționamentul profesional, respectând principiile generale ale contabilității și prevederile SNC [1]. Fiecare situație urmează a fi analizată în funcție de esența economică a tranzacției și efectele în care se produce demolarea. Dacă am avut înregistrat ca obiect de evidență doar terenul, atunci costurile legate de demolarea construcțiilor vechi poate reprezenta un cost direct atribuibil proprietății ce se construiește și va fi capitalizat în valoarea contabilă a clădirii noi. În cazul în care, am avut înregistrate două obiecte: terenul și construcțiile vechi, atunci costurile legate de demolarea construcțiilor vechi vor fi cheltuieli ale perioadei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. SNC „Imobilizări necorporale și corporale” http://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/snc-ordin_nr.118_0.pdf
2. IAS 16 „Imobilizări corporale” <http://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-2017-red-book>
3. Bucur, V. о капитализации затрат по созданию основных средств. În: Contabilitate și audit, 1999, nr. 4. <http://www.contabilitate.md/?mod=search&act=author&id=98&pag=2>
4. Bucur, V. Порядок определения первоначальной стоимости и учет поступления основных средств. În În: Contabilitate și audit, 1998, nr. 4. <http://www.contabilitate.md/?mod=search&act=author&id=98&pag=2>
5. Ciobanu, V. Achiziție de teren cu construcție veche spre demolare: aspecte contabile și fiscale. <http://www.contabilsef.md/libview.php?l=ro&idc=376&id=19606&t=/Articole/Contabilitate/Achizitie-de-teren-cu-constructie-veche-spre-demolare-aspecte-contabile-si-fiscale/>
6. Contabilitatea întreprinderii, colectiv de autori, coordonator Grigori L. Editura Cartier, 2017
7. Țurcanu, V., Golocialova, I. Raportarea financiară conform standardelor internaționale, ACAP, 2015

CONTABILITATEA VENITURILOR ȘI CHELTUIELILOR ÎN ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE

GUDUMAC CRISTINA, studentă, anul II, specialitatea: Contabilitate
e-mail: gudumac.cristina97@gmail.com

VERSTIUC RADU, student, anul II, specialitatea: Contabilitate
e-mail: verstiucc@mail.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, CAUȘ LIDIA
e-mail: caus.lidia.ion@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The purpose of our research is delimitation, recognition issues and evaluation of various elements of income and expenses of the non-profit organizations. Revenues and expenses related to special purpose means represent an important component of the activity of any non-commercial unit. According to the specific nature of non-commercial organizations activity in the accounting of revenues and expenditures related to the special purpose means, several problematic issues must be solved, aiming at recognizing and recording the revenues and expenditures related to the special purpose funds in the accounting accounts. In order to solve the mentioned problems it is recommended: the concretization of recognition and measurement of income and expenses related to special destination in accordance with the specific activity of non-profit organizations and presentation of accounting records schemes of income and expenses related to special destination based on specific features of non-business entities.*

Keywords: *non-commercial organizations, income related to special destination, expenses related to special destination, special purpose resources.*

Pentru desfășurarea activităților sale statutare organizațiile necomerciale utilizează finanțări cu destinație specială, înregistrând venituri și cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială. Veniturile și cheltuielile constituie elementele contabile legate direct de determinarea rezultatului activității entității. În practica contabilă a organizațiilor necomerciale există multiple probleme privind contabilizarea veniturilor și cheltuielilor aferente mijloacelor cu destinație specială. În

cadrul contabilității acestor elemente trebuie soluționate probleme privind recunoașterea și utilizarea conturilor contabile privind evidența veniturilor și cheltuielilor aferente mijloacelor cu destinație specială. În prezent abordările contabile privind evidența acestora nu îndeplinesc necesitățile moderne ale entităților necomerciale.

Organizația necomercială ține contabilitatea în conformitate cu principiile de bază și regulile stabilite în Legea contabilității [1], Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) [2], Planul general de conturi contabile [3], Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale [4] și alte acte normative.

Veniturile în organizațiile necomerciale sunt reflectate în conturile: 616 „Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială”, 617 „Alte venituri (cu excepția veniturilor din activitatea economică)”, 618 „Venituri din activitatea economică”. Cheltuielile în organizațiile necomerciale sunt reflectate în conturile: 716 „Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”, 717 Alte cheltuieli (cu excepția cheltuielilor din activitatea economică), 718 Cheltuieli din activitatea economică.

Cheltuielile aferente mijloacelor cu destinație specială rezultate în urma utilizării finanțării la entitate se reflectă:

Dt 716 “Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”

Ct 521 “Datorii comerciale curente”.

Cheltuielile curente pentru menținerea caracteristicilor tehnice ale imobilizărilor acoperite din contul mijloacelor cu destinație specială se reflectă:

Dt 716 „Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinației specială”

Ct 211 ”Materiale”

Ct 521 “Datorii comerciale curente”

Ct 531 “Datorii față de personal privind retribuirea muncii”

Ct 533 “Datorii privind asigurările sociale și medicale”.

Utilizarea materialelor pentru realizarea misiunilor speciale se înregistrează:

Dt 716 ”Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”

Ct 211 “Materiale”.

Utilizarea obiectelor de mică valoare și scurtă durată pentru realizarea proiectelor cu valoarea unitară care nu depășește 1/6 din plafonul stabilit de legislație se reflectă:

Dt 716 ”Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”

Ct 213 “Obiecte de mică valoare și scurtă durată”, subcontul 2131 „Obiecte de mică valoare și scurtă durată în stoc”.

Calcularea uzurii aferente obiectelor de mică valoare și scurtă durată date în folosință pentru realizarea misiunilor speciale sau proiectelor se reflectă:

Dt 716 ”Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”

Ct 214 “Uzura obiectelor de mică valoare și scurtă durată”.

Concomitent se înregistrează diminuarea finanțării și încasărilor cu destinație specială prin înregistrarea veniturilor în mărimea cheltuielilor suportate:

Dt 425 „Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung”

Dt 537 “Finanțări și încasări cu destinație specială curente”

Ct 616 “Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială”.

Decontarea mijloacelor cu destinație specială la valoarea stocurilor neutilizate și avansurilor acordate se reflectă la veniturile anticipate curente astfel:

Dt 425 „Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung”

Dt 537 “Finanțări și încasări cu destinație specială curente”

Ct 535 “Venituri anticipate curente”.

Pe măsura utilizării stocurilor, veniturile anticipate se vor deconta la venituri curente. Astfel, cota veniturilor anticipate se reflectă la veniturile curente în mărimea stocurilor folosite prin formula contabilă:

Dt 535 “Venituri anticipate curente”

Ct 616 “Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială”.

Valoarea stocurilor utilizate sau donate se înscrie prin înregistrarea contabilă:

Dt 716 ”Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”

Ct 262 „Alte active circulante”.

Valoarea de vânzare a imobilizărilor se înregistrează:

Dt 234 “Alte creanțe curente”

Ct 616 „Venituri aferente mijloacelor cu destinației specială”.

Rezultatul din activitățile statutare al organizației necomerciale se determină la finele perioadei de gestiune prin decontarea cheltuielilor aferente mijloacelor cu destinație specială la rezultatul financiar:

Dt 351 “Rezultat financiar total”

Ct 716 ”Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială”

Decontarea la rezultatul financiar a veniturilor aferente mijloacelor cu destinație specială prin înregistrarea contabilă:

Dt 616 ”Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială”,

Ct 351 “Rezultat financiar total”;

Ulterior se înregistrează excedentul din activitățile statutare:

Dt 351 “Rezultat financiar total”

Ct 336 „Excedent net (deficit net) al perioadei de gestiune”;

Deficitul din activitățile statutare se contabilizează:

Dt 336 „Excedent net (deficit net) al perioadei de gestiune”

Ct 351 “Rezultat financiar total”.

Situația de venituri și cheltuieli include informații privind veniturile, cheltuielile, rezultatul din activitatea statutară a organizației necomerciale. Aceasta se întocmește conform formularului tipizat din anexa 2 la Indicațiile metodice [5].

CONCLUZII.

Actualmente, lipsesc investigații complexe referitoare la componența, recunoașterea, evaluarea, contabilizarea și prezentarea informațiilor privind veniturile și cheltuielile în situațiile financiare. Reglementările contabile actuale nu stabilesc în mod explicit componența diferitelor grupe de venituri și cheltuieli ale acestor entități, ceea ce creează dificultăți la contabilizarea acestora și la calcularea indicatorilor din situațiile financiare. Pentru perfecționarea contabilității și raportării financiare a veniturilor și cheltuielilor organizațiilor necomerciale se recomandă: concretizarea componenței diferitelor categorii de venituri și cheltuieli; identificarea criteriilor și regulilor specifice de recunoaștere și de evaluare a veniturilor și cheltuielilor; elaborarea nomenclatorului subconturilor la conturile de venituri și cheltuieli de către fiecare entitate de sine stătător, în funcție de necesitățile informațional-decizionale proprii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Legea contabilității nr. 113-XVI din 27.04.2007, republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.27-34 din 07.02.2014, www.mf.gov.md;
2. Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 118 din 06.08.2013, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 233-237 din 23.10.2013, www.mf.gov.md;
3. Planul general de conturi contabile aprobat prin Ordinele Ministrului Finanțelor nr.119 din 06.08.2013 și nr.188 din 30.12.2014, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.233-237 din 23.10.2013 și nr.11-21 din 23.01.2015, www.mf.gov.md;
4. Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale, aprobate prin Ordinul nr.188 din 30.12.2014, Monitorul Oficial nr.11-21 din 23.01.2015, www.mf.gov.md.

ASPECTE CONTABILE ȘI FISCALE PRIVIND ÎMPRUMUTURILE CONTRACTATE

CHIPER NATALIA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci

e-mail: chiper.natalia@gmail.com

MUNTEAN DANIELA, studentă, anul II, specialitatea: Finanțe și Bănci

e-mail: daniellamuntean@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, BĂDICU GALINA

e-mail: badicu.galina@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The realization of the economic potential and implementation of a business idea in practice depend largely on the financial possibilities. In these cases, various sources of funding are used. Each entrepreneur, when deciding to use external sources of funding, have to know his reimbursement possibilities, but also the period during which he will return the borrowed money. Also, the advantages of financing for the business of the entrepreneur will take into account whether it will be convenient for him to borrow, or rather refrain. For these reasons, it is necessary to examine the particularities of the loan, as well as their influence on accounting and taxation.*

Keywords: *loan, loan agreement, lender, borrower, interest, interest charges, accounting aspects, tax issues.*

JEL CLASSIFICATION: M41

INTRODUCERE.

În condițiile insuficienței resurselor proprii și necesității asigurării continuității activității, în cadrul unei entități apare nevoia apelării la împrumuturi ca sursă de finanțare. **Rolul** contractelor de împrumut sporește incontestabil efectuarea diverselor tranzacții, implementarea unor tehnologii noi, acordarea facilităților angajaților entității în scopul menținerii cadrelor calificate etc. **Scopul** acestei cercetări constă în determinarea stadiului actual și oferirea unor informații generale relevante cu privire la semnificația împrumuturilor, perfectarea documentară, regimul fiscal și aspectele contabile. Cu ajutorul **metodelor** de analiză și sinteză a unor surse de informare ca: reglementări juridice, lucrări de specialitate relevante, analize și studii de cercetare, precum și cu aplicarea elementelor de comparație, inducție și deducție a fost posibilă înregistrarea și evidențierea principalelor informații ce țin de domeniul de cercetare. Investigațiile au fost efectuate în baza prevederilor Codului Civil, Codului fiscal, SNC „Capital propriu și datorii”, SNC „Creanțe și investiții”, SNC „Cheltuieli”, SNC „Costul îndatorării”, Planul general de conturi, literatura de specialitate etc.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Analiza critică a literaturii de specialitate și a reglementărilor naționale în vigoare a permis constatarea următoarelor realități privind definirea, caracteristica, clasificare, contabilizarea și descrierea aspectelor contabile și fiscale privind împrumuturile.

Împrumutul reprezintă suma primită de la persoane juridice și fizice pe un termen stabilit și pentru o plată anumită, reglementată printr-un contract de împrumut, încheiat între împrumutător și împrumutat. Conform art. 867 din Codul civil, prin **contractul de împrumut** o parte (*împrumutător*) se obligă să dea în proprietate celeilalte părți (*împrumutatul*) bani sau alte bunuri fungibile, iar aceasta se obligă să restituie banii în aceeași sumă sau bunuri de același gen, calitate și cantitate la expirarea termenului pentru care i-au fost date [1]. Valoarea contractului de împrumut poate fi gratuită sau cu dobândă. **Dobânda** reprezintă sumă de bani care se plătește (*de obicei în procente*) pentru un împrumut bănesc [4]. La stabilirea dobânzii părțile urmează să țină cont de rata refinanțării stabilită de Banca Națională a Moldovei [1, art. 869]. Dobânda trebuie achitată până la finele fiecărei perioade de gestiune. În cazul neachitării împrumutătorul dispune

de prioritate în drepturi și poate cere executarea obligatorie a restituirii împrumutului și dobânzii. *Împrumutul poate fi: acordat și primit.*

Conform prevederilor SNC „Capital propriu și datorii”, **împrumuturile primite** fac parte din datoriile financiare. Ele sunt o sursă străină de finanțare a entității, ce includ datoriile aferente creditelor și împrumuturilor primite pe un termen stabilit pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit [7]. După termenele de rambursare, împrumuturile se subdivizează în *împrumuturi pe termen scurt și împrumuturi pe termen lung* [6], iar în funcție de sursele de primire - *în împrumuturi din părți afiliate, împrumuturi din părți neafiliate, de la personalul entității, alte persoane fizice, din emisiunea și realizarea titlurilor de datorii*. După valoarea contractelor de împrumut, contractele pot fi *gratuite sau cu dobândă*. Totodată, împrumuturile pot fi primite sub *formă de numerar, imobilizări, stocuri de mărfuri și materiale, titluri de valoare*.

Pentru contractele de împrumut primite ce presupun dobândă, datoriile aferente dobânzilor se recunosc pe măsura calculării lor conform condițiilor contractuale și se contabilizează ca *majorare a cheltuielilor curente* (cheltuieli privind dobânzile) și *majorarea datoriilor* (dobânzi aferente împrumuturilor) [7, SNC Capital propriu și datorii, pct.43], separat de suma de bază a datoriilor privind împrumuturile primite [7, SNC Costul îndatorărilor, pct. 9]. Întrucât legislația RM nu stabilește un formular de document primar pentru operațiunea de calculare a dobânzilor aferente contractelor de împrumut, pentru justificarea documentară, în opinia noastră, poate servi o notă contabilă elaborată de entitate, care să conțină cerințele de bază aferente documentelor primare prevăzute în Legea contabilității [5, art. 11 (7-8)].

Deducerea cheltuielilor aferente dobânzilor suportate în baza contractului de împrumut de către entitate în folosul persoanelor fizice și juridice se acceptă **în limita ratei medii ponderate a dobânzii** la creditele acordate de sectorul bancar persoanelor juridice pe termen de până la 12 luni și peste 12 luni în secțiunea pe lei moldovenești și pe valută străină [2, art.25 (2)]. Cheltuielile aferente dobânzile plătite sau calculate se reflectă în Declarația cu privire la impozitul pe venit (forma VEN 12, codul rd. 03010), care se întocmește la sfârșitul fiecărui an de gestiune.

Conform prevederilor SNC „Creanțe și investiții financiare”, **împrumuturile acordate** de către persoana juridică reprezintă investiții financiare și creanțe ale personalului. În acest context, împrumuturile acordate persoanelor juridice se includ în categoria „investiții financiare”. Acestea se contabilizează ca majorare a investițiilor financiare și diminuare a numerarului. Iar împrumuturile acordate persoanelor fizice - creanțe ale personalului și se contabilizează ca majorare a creanțelor personalului și diminuare a numerarului [7].

Conform prevederilor art. 89 din CF [2], fiecare plătitor de dobânzi în folosul persoanelor fizice, cu excepția celor efectuate în folosul întreprinzătorilor individuali și al gospodăriilor țărănești (de fermier), este obligat să rețină din fiecare dobândă și să achite ca parte a impozitului o sumă egală cu 15 % din plată. Suma impozitului achitat se reflectă în Darea de seamă privind suma venutului achitat și impozitul reținut din acesta (Forma IPC 18, codul rd. DOB). Prin urmare, împrumutătorul-persoana fizică rezidentă, este obligat în baza art. 83 din CF [2], să prezinte Declarația persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit (forma CET15, în rândul C4 „Alte venituri”), în care să indice suma totală a dobânzii primite și a impozitului reținut la sursă de plată.

CONCLUZII.

Cercetările efectuate au permis formularea următoarelor concluzii: contractul de împrumut cu dobânda, reprezintă o sursă de venit pentru împrumutător și urmează de calculat și achitat impozitul pe venit; acordarea și/sau primirea împrumutului fără dobândă nu are consecințe fiscale asupra părților; împrumutatul - persoană juridică deduce cheltuielile aferente dobânzilor suportate în limita ratei medii ponderate a dobânzii determinată de BNM la creditele acordate de sectorul bancar pe termen de până la 12 luni și peste 12 luni în valută națională și străină. În acest context, dobânzile calculate și achitate vor majora/micșora profitul impozabil al împrumutatului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

4. Codul Civil al Republicii Moldova. Disponibil pe: <http://lex.justice.md/md/325085/>
5. Codul fiscal al Republicii Moldova. Disponibil pe: <http://lex.justice.md/md/326971/>
6. Contabilitatea întreprinderii. Colectiv de autori. Ediția a II-a. Chișinău: Ed. Cartier. 2017. 632 p.
7. DEX [online]
8. Legea Contabilității și raportării financiare. Disponibil pe: <http://lex.justice.md/md/373601/>
9. Planul general de conturi. Disponibil pe: <http://www.contabilsef.md/news.php?l=ro&idc=499>
10. SNC „Capital propriu și datorii”, SNC „Creanțe și investiții”, SNC „Cheltuieli”, SNC „Costul îndatorărilor”. Disponibil pe: <http://www.contabilsef.md/news.php?l=ro&idc=499>

TRANSFER PRICING: RISKS AND BENEFITS

IRINA OROȘAN, AESM,
e-mail: ira.orosan@gmail.com

Scientific coordinator:
LICA ERHAN, Associate Professor, PhD, AESM,
e-mail: lica.erhan@mail.ru

Abstract. *The purpose of this study is to investigate the risks and benefits of transfer pricing, because globally it represents a major international tax planning opportunity and risk for many MNEs.*

Keywords: *transfer pricing, parent company, subsidiary, OECD, tax advantages*

1. INTRODUCTION

Transfer pricing is the setting of the price for goods and services sold between controlled (or related) legal entities within an enterprise. For example, if a subsidiary company sells goods to a parent company, the cost of those goods paid by the parent to the subsidiary is the transfer price. Legal entities considered under the control of a single corporation include branches and companies that are wholly or majority owned ultimately by the parent corporation. Certain jurisdictions consider entities to be under common control if they share family members on their boards of directors. Transfer pricing can be used as a **profit allocation method** to attribute a multinational corporation's net profit (or loss) before tax to countries where it does business. Transfer pricing results in **the setting of prices among divisions** within an enterprise.

Transfer pricing multi-nationally has **tax advantages**, but regulatory authorities frown upon using transfer pricing for tax avoidance. When transfer pricing occurs, companies can **book profits** of goods and services in a different country that may have a **lower tax rate**. In some cases, the transfer of goods and services from one country to another within an interrelated company transaction can allow a company to avoid tariffs on goods and services exchanged internationally. The international tax laws are regulated by the **Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)**, and auditing firms within each international location audit financial statements accordingly.

2. ARMS LENGTH PRINCIPLE

Article 9 of the OECD Model Tax Convention is dedicated to the Arms Length Principle (ALP). It says that the transfer prices set between the corporate entities should be in such a way as if they were two independent entities. A framework has been provided by the OECD in the Transfer Pricing Guidelines issued by it which provides details regarding the arm's length price.

ALP is based on real markets and provides the MNE's and the governments a **single international standard** for the contracts that allows various different government entities to collect their share of tax at the same time creating enough room for the MNE's to avoid the double taxation.

3. EXAMPLE

The regional headquarter of Google is in Singapore and it has a subsidiary in Australia. The sales and marketing support services are provided by the Australian subsidiary to users and Australian businesses and also provides research services to Google worldwide. The billing for Australian activities is done in Singapore and the payment is received from the Google entities. Google declared that it paid US\$ 3.3 billion as tax globally in 2014 on revenues of US\$ 66 billion. The effective tax rate came up as 19%, while the statutory federal rate of 35% applied on Google in the US. Had Google been paying most of the tax in US, it would follow that it was not paying much taxes on the revenues that is generated from other countries.

4. BENEFITS:

1. Transfer pricing helps in **reducing the duty costs** by shipping goods into high tariff countries at minimal transfer prices so that duty base associated with these transactions are low.
2. Reducing income taxes in high tax countries by overpricing goods that are transferred to units in those countries where the tax rate is comparatively lower thereby giving them a higher profit margin.
3. Facilitating dividend repatriation when dividend repatriation is curtailed by government policy by inflating prices of goods transferred.

5. RISKS:

1. There can be a **disagreement** among the organizational division managers as what the policies should be regarding the transfer policies.
2. There are **a lot of additional costs** that are linked with the required time and manpower which is required to execute transfer pricing and help in designing the accounting system.
3. It gets difficult to estimate the right amount of pricing policy for intangibles such as services, as transfer pricing does not work well as these departments do not provide measurable benefits.
4. The issue of transfer pricing may give rise to **dysfunctional behavior** among managers of organizational units. Another matter of concern is the process of transfer pricing is highly **complicated and time-consuming** in large multi-nationals.
5. Buyer and seller perform different functions from each other that undertakes different types of risks. For instance, the seller may or may not provide the warranty for the product. But the price a buyer would pay would be affected by the difference. The risks that impact prices are as follows: financial & currency risk, collection risk, market and entrepreneurial risk, product obsolescence risk, credit risk.

6. CONCLUSION:

Transfer pricing rules generally provide companies with the flexibility to set the conditions surrounding their intercompany transactions. Planning allows taxpayers to optimize the allocation of income within the group. At the same time, noncompliance with transfer pricing rules can be costly for multinational companies. Noncompliance can lead to double taxation, interest on tax underpayment and substantial penalties. It can also result in extended disputes with tax authorities, including litigation.

REFERENCES:

1. Adams, C. and R. Coombes. 2011. *Global Transfer Pricing, 2nd edition*. Bloomsbury Professional.
2. Curtis, S. L. 2016. Forensic approaches to transfer pricing compliance and enforcement. *Journal of Forensic & Investigative Accounting* 8(3): 359-400.
3. Hoffelder, K. 2013. Profit shifters face global crackdown. *CFO* (May): 18-20.

ANALIZA PERFORMANȚELOR FINANCIARE PRIN PRISMA INDICATORILOR DE VENIT

BRAD ECATERINA, studentă, anul II, specialitatea: Achiziții

e-mail: ecaterina.brad.96@inbox.ru

Conducător științific: lector universitar, COJOCARI ALA

e-mail: cojocari_ala@mail.ru

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *For an entity is absolutely necessary to carry out its economic and financial activity. This means that a successfully entity obtains enough incomes to cover costs and expenses.*

Through this research the authors have proposed to present a number of definition of financial performance and also what means incomes. At the same time was analyzed the structure of entity's incomes. And finally has been proposed a problem when the entity have a lot of activities such as: sale of products, merchandising or sales of services (eg. transport services).

Key words: *financial performance of the entity, entity's incomes, sales incomes, operating incomes, financial incomes.*

JEL CLASSIFICATION: P 47, H 39

INTRODUCERE.

Veniturile unei entități, indiferent de genul de activitate al acesteia, reprezintă un indicator important care explică dacă compania și-a atins gradul de performanță sau nu. Condiția de bază este ca acestea să acopere integral costurile și cheltuielile suportate de entitate pe o anumită perioadă de timp, de regulă un an. Pentru a obține un rezultat financiar, profit sau pierdere, atunci din venituri se scad costurile și cheltuielile, implicit are loc relația:

$$\text{Rezultatul financiar} = \text{Venituri} - \text{Cheltuieli}$$

Cercetarea respectivă își propune ca obiective de bază:

- ✚ documentarea cu noțiunile de ”performanță financiară”, ”venituri”, utilizând diferite surse din literatura de specialitate;
- ✚ studierea clasificării veniturilor din cadrul unei entități;
- ✚ aplicarea unei probleme practice în cazul când activitatea entității este diversificată.

Literatura de specialitate operează cu o serie de noțiuni ale performanței financiare și a veniturilor, care vor fi explicate în continuare. Așadar:

- **R. Tannenbaum și H. Shimdt** [1] consideră că performanța reprezintă ”gradul în care o companie, ca un sistem social, cu anumite resurse și mijloace, își realizează obiectivele”.
- **G. Lavalette și M. Niculescu** [2], presupun, că performanța unei entități urmărește ”realizarea obiectivelor organizaționale indiferent de natura și varietatea lor”. **Veniturile** se cataloghează drept producția de valori medii sau materiale în rezultate. Prin **venituri** se înțelege încasările primite sau care urmează să fie obținute din vânzarea mărfurilor, produselor, prestarea serviciilor și alte operațiuni efectuate în procesul desfășurării activității operaționale a unităților economice [3].

Veniturile unei entități, după conținut, potrivit SNC Venituri [4] se clasifică reieșind din următoarea figură:

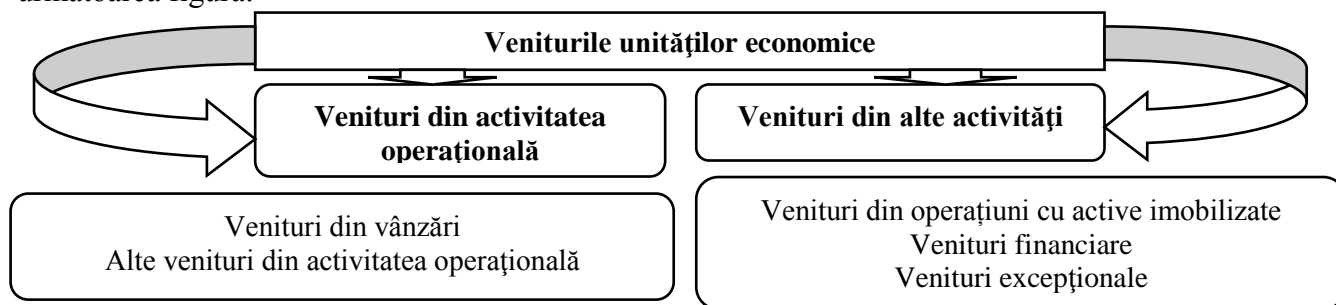

Figura 1. Clasificarea veniturilor

Sursa. Elaborat de autor [5]

Rezultă că, veniturile din activitatea operațională sunt veniturile pe care le obține entitatea din vânzarea produselor, comercializarea mărfurilor, prestarea serviciilor (de transport, etc.), din executarea lucrărilor, iar alte venituri din activitatea operațională includ: veniturile din sancțiuni, venituri din recuperarea prejudiciului material, etc.. Veniturile din operațiuni cu active imobilizate sunt reprezentate de veniturile din ieșirea imobilizărilor; cele financiare rezultă din veniturile din redevențe, dividende; veniturile excepționale sunt reprezentate preponderent de venituri din compensarea pierderilor din diferite evenimente excepționale.

Grafic, se va prezenta ponderea venitului din vânzări a entității SA „Respect”.

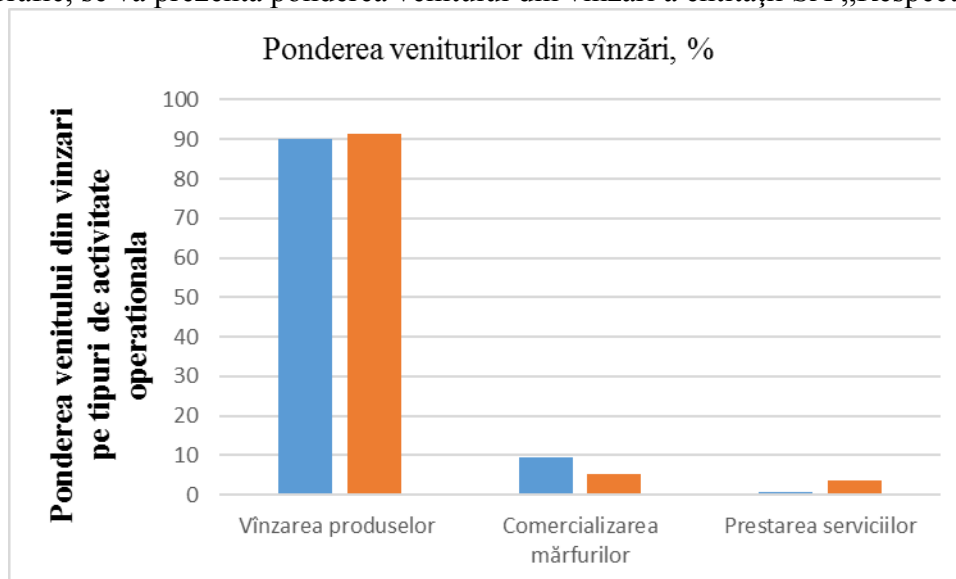

Figura 2. Ponderea venitului din vânzări la SA „Respect”

Sursa. Elaborat de autor [6]

Din tabel rezultă că activitatea operațională a entității analizate este diversificată și înglobează trei direcții componente: producerea, comercializarea mărfurilor și prestarea serviciilor de transport. Ca gen principal de activitate se evidențiază **producerea** cota căreia crește de la 89,98% în anul precedent la 91,28% în anul de gestiune. Alte direcții de activitate operațională au înregistrat reduceri. Cel mai considerabil aport la diminuarea veniturilor din vânzări în ansamblu a condiționat scăderea veniturilor din comercializarea mărfurilor cu 17,32 p.p $[(4,25/5,14) \times 100\% - 100\%]$. Cota acestui tip de activitate în anul de gestiune a constituit 4,25 %.

CONCLUZIE.

Pentru ca o entitate să obțină veniturile pe care și le-a planificat se recomandă ca aceasta să aibă o activitate diversificată: vânzarea produselor, comercializarea mărfurilor, prestarea

serviciilor, etc., iar o analiză detaliată a veniturilor din vânzări va furniza utilizatorilor Situațiilor financiare posibilitatea de a aprecia mărimea și evoluția veniturilor în ultimii ani, dacă sursele de venituri sunt stabile și care au fost premisele care au generat modificarea acestora.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Tannenbaum, R. & Schmidt, W., How to Choose a Leadership Pattern, Harvard Business Review March-April, 1958
2. Lavalette G., Niculescu M., Les strategies de croissance, Editura d'Organization, Paris, 1999
3. http://economic-definition.com/Business/Dohod_Income__eto.html
4. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul MF nr.118. 2013. Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.233-237/1533.
5. Balan A., Barbăneagră O., Bucos T., Economia unităților economice, Chișinău 2016, 388 p.
6. Țiriulnicova, N.; Paladi V.; Gavriluc L.; Chirilov N.; Furtună D. 2011. Analiza rapoartelor financiare. Ediția II-a, revăzută. Chișinău: Asociația Obștească ACAP RM.

ANALIZA PERFORMANȚELOR FINANCIARE A DEBITORULUI PERSOANĂ JURIDICĂ ÎN CADRUL SCORINGULUI BANCAR

SFECLĂ MARINA, studentă, anul III, specialitatea: Finanțe și Bănci
e-mail: sfecla.marina@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ȚIRIULNICOVA NATALIA
e-mail: tiriulnicova.natalia@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Banking sector has always been one of the most regulated, especially considering the insolvency of three systemic banks that granted non-performing loans in 2014. Thus the debtor's creditworthiness is not only important to the bank but to the entire financial system. Hence credit score method ensures not only a fair and impartial but also quickens the process and reduces the probability of errors by examining quantitative and qualitative factors as well as guarantees. This paper focuses on the analysis of financial performances of "Supraten" JSC., upon the long-term credit request. In brief, due to total accumulated points based on quantitative indicators the debtor is classified as substandard so the advance payment would have to be about 30% from the sum of credit.*

Key words: *financial analysis, scoring model, bank credit, legal person.*

JEL CLASSIFICATION: C58, E5

Scoringul folosește modele matematice prin care se calculează probabilitatea de neplată și respectiv a riscului asociat. Băncile obțin aprobările în vederea utilizării modelelor interne de rating numai dacă demonstrează că sistemele se conformează standardelor stabilite prin actele normative (Regulamentul BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova nr.153 din 25.12.1997).

Evaluarea bonității creditorului „Supraten” S.A. (credit pe termen lung) este efectuată de banca comercială „XYZ” în baza indicatorilor cantitativi (financiari), indicatorilor calitativi (istoria creditară, managementul firmei, profilul activității, etc.) precum și a garanțiilor.

Rata lichidității curente reflectă posibilitatea activelor curente, de care dispune întreprinderea, de a se transforma conform datelor din bilanțul contabil într-un termen scurt în lichidități necesare pentru a satisface obligațiile de plăți exigibile și este exprimată prin următoarea formulă: $RL_t = TAC / TDS$, unde: RL_t = Rata lichidității curente, TAC = Total active circulante, TDS = Total Datorii pe termen scurt.

Un alt indicator important este **Rentabilitatea activelor** care reflect eficiența utilizării activelor angajate în activitatea întreprinderii și este calculată conform formulei: $R_a = P/TA$, unde: R_a = Rentabilitatea activelor, P =Profitul până la impozitare, TA = Total Active.

Pentru a determina capacitatea întreprinderii de a utiliza capitalul propriu este calculată **Rentabilitatea financiară**: $R_{fin} = P_n/CP_r$, unde: R_{fin} = Rentabilitatea financiară, P_n =Profit Net, CP_r = Capital Propriu.

Indicatorul care reflectă capacitatea unei întreprinderi de a face față tuturor scadențelor sale, atât pe termen scurt cât și pe termen mediu și lung este **Rata solvabilității generale**: $RS_g = TA/TD$, unde: RS_g = Rata solvabilității generale, TA =Total Active, TD =Total Datorii.

Stabilitatea Financiară este un indicator important în cazul contractării creditelor pe termen lung: $R_{d/pc} = TDL/(CP_r + TDL)$, unde: $R_{d/pc}$ = Rata dintre datorii și capitalul permanent, TDL =Total Datorii pe termen lung, CP_r =Capital Propriu.

Rotația activelor circulante este un indicator semnificativ ce caracterizează eficiența cu care sunt folosite activele circulante ale întreprinderii. O viteză mai mare reprezintă un avantaj pentru debitor, formula de calcul fiind: $RA_c = VV/TA$, unde: RA_c = Rotația activelor circulante, VV =Venitul din vânzări, TA = Total Active.

Tabel 1. Indicatori financiari

Număr criteriu	Denumire indicator	Valoare	Punctaj
1	Lichiditate curentă	1,45	4
2	Rentabilitatea activelor (ROA)	2,24	2
3	Rentabilitatea capitalului propriu (ROE)	9,53	5
4	Rata solvabilității generale	141,98	2
5	Stabilitatea financiară	34,66	4
6	Rotația activelor circulante	2,92	3
Punctaj total, max 40			20

În cadrul analizei performanțelor financiare a “Supraten” S.A. s-au evaluat multipli indicatori financiari cărora în dependență de rezultat i s-au atribuit punctajul respectiv. Rata lichidității curente generată de “Supraten” S.A. în perioada analizată este 1,45 care nu se încadrează în intervalul de siguranță (2,0; 2,5). Rentabilitatea activelor de 2,26% este scăzută comparativ cu rata dobânzii la credite și deci decizia de a contracta un astfel de credit nu este rațională. O valoare Rentabilității financiare mai mică decât rata dobânzii la depozite reflectă un risc sporit în modificarea structurii bilanțiere în favoarea datoriilor cauzată de retragerea investițiilor de către acționari. Situația pentru compania analizată, în care Rentabilitatea financiară este de 9,53% este una favorabilă. Rata solvabilității generale în perioada analizată este de 141,98% fiind mai mic decât nivelul acceptabil de 200% și a suferit o descreștere de 3,54%. Valoarea de 34,66% a Stabilității financiare se încadrează în nivelul de siguranță de (26;40). Viteza de Rotație a activelor circulante s-am majorat de la 2,34 ori în anul 2015 la 2,92 ori în anul 2016, acest fapt fiind în favoarea debitorului.

Se apreciază că firmele care acumulează între 10 și 25 de puncte (categoria Substandart/C) prezintă o situație economico-financiară oscilantă și, în consecință, se recomandă acordarea unui credit în următoarele condiții: provizion de 30% din soldul creditului, va fi urmărită atent din punct de vedere al solvabilității și la primul semn de neîncredere vor trebui luate măsuri care se impun pentru recuperarea creditelor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Țiriulnicova, N., Muntean, N. *Financial Statement Analysis: Course Notes*, 2017
2. Șchiopu, I. *Creditare Bancară*, 2012, p 38-44
3. Raportul anual al societății pe acțiuni SUPRATEN SA (https://www.supraten.md/i/annual_report/Raportul_anual_2016.pdf)
4. Regulamentul BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova nr. 153 din 25.12.1997 (<https://www.bnm.md/en/content/regulation-crediting-activity-banks-operating-republic-moldova-approved-ca-nbm-minutes-no45>)

ANALIZA EFECTELOR ROTAȚIEI CAPITALULUI ASUPRA PERFORMANȚEI FINANCIARE A ENTITĂȚII EFES VITANTA MOLDOVA BREWERY S.A.

CIURARI MIHAELA, studentă, anul II, specialitatea: Business și Administrare

e-mail: mihaela.w1512@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, CĂLUGĂREANU DIANA

e-mail: diana.calugareanu@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Capital is one of the most valuable factors of production of the company that contributes to its success only by its rotation. Estimating the effects of capital turnover on the financial performance of capital highlights the major role of capital turnover in increasing the financial results and the profitability. In this way, accelerating the speed of capital turnover is an important element for improving the financial performance of the company. The purpose of this article is to determine the way that the speed of capital turnover influences the level of financial performance of the company Efes Vitanta Moldova Brewery S.A.*

Keywords: *capital, capital turnover, financial performance, profitability, financial result.*

JEL CLASSIFICATION: L25, M40.

INTRODUCERE.

Conform abordării clasice, cei trei factori de producție sunt: capitalul, munca și resursele naturale. În acest context, capitalul întreprinderii este cel mai valoros factor de producție al entității, care contribuie la succesul acesteia prin prisma vitezei de rotație. Rotația capitalului, definită ca un proces continuu de modificare a formelor funcționale, ce determină crearea unei valori suplimentare, reprezintă o adevărată expresie a performanței financiare. Deci, rotația capitalului estimează viteza de transformare a activelor întreprinderii în lichidități [1, p.167] sau gradul de eficiență al utilizării activelor [2, p.8]. Prin urmare, indicatorii de rotație a activelor descriu rotația capitalului entității per ansamblu, cât și pe elementele sale componente. Cât despre performanța financiară poate fi abordată din punct de vedere managerial, financiar și contabil.

Abordarea managerială	Performanța întreprinderii cuprinde <i>componenta financiară</i> , adică performanța financiară, care reflectă îndeplinirea obiectivelor financiare, și <i>componenta non-financiară</i> , denumită performanța operațională, care descrie îndeplinirea obiectivelor întreprinderii în domenii, cum sînt: piața, consumatorii, concurenții etc.[3]
Abordarea financiară	Performanța financiară reprezintă succesul întreprinderii, adică obținerea rezultatelor financiare și crearea valorii adăugate pentru acționari.
Abordarea contabilă	Trăsătura definitorie este utilizarea Situației de profit și pierderi și a Bilanțului contabil ca surse primare de evaluare. Performanța fiind identificată cu capacitatea întreprinderii de a obține rezultat pozitiv și în creștere, măsurat de profit și rentabilitate[4].

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Obiectul cercetării este entitatea Efes Vitanta S.A. care a constituit suportul elaborării modelului de evaluare a performanței financiare și modelului de estimare a efectelor rotației capitalului asupra acesteia.

Scopul cercetării constă în analizarea modului în care viteza de rotație a capitalului influențează nivelul performanței financiare (a rentabilității și rezultatului financiar) a entității Efes Vitanta S.A. Pentru a realiza cele menționate anterior, s-au utilizat Situațiile financiare ale entității Efes Vitanta S.A. pentru anii 2013-2017.

Rotația capitalului	
<p style="text-align: center;">Rentabilitate</p> <p style="text-align: center;">Modelul Du Pont cu 3 factori:</p> $ROE = MN * NRAT * PrF$ $MN = \frac{PN}{VV} * 100\%$ $NRAT = \frac{VV}{A_t}$ $PrF = \frac{A_t}{CPr}$	<p style="text-align: center;">Rezultatul financiar</p> <p>Modelul factorial al rezultatului financiar reflectă rotația capitalului ca factor pozitiv al indicatorilor rezultatului financiar, întrucît accelerarea rotației capitalului determină sporirea acestora, sporind, ulterior, și performanța financiară.</p> <p>Efectele rotației capitalului asupra PB= $\overline{AT}_1 * ROS_1 * (NRAT_1 - NRAT_0)$</p> <p>Efectele rotației capitalului asupra RAO= $\overline{AT}_1 * MO_1 * (NRAT_1 - NRAT_0)$</p> <p>Efectele rotației capitalului asupra RFN = $\overline{AT}_1 * MN_1 * (NRAT_1 - NRAT_0)$</p>

Tabel 1. Analiza efectelor rotației capitalului asupra rentabilității conform modelului du Pont

N/o	Indicatori	Anii					Abaterea absolută (+;-)			
		2013	2014	2015	2016	2017	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016
1.1	Marja netă (MN), %	5,321	6,435	7,180	10,774	9,076	1,114	0,745	3,594	1,698
1.2	Nr. rotații ale activelor totale (NRAT)	0,898	0,910	0,941	0,929	0,953	0,013	0,031	-0,012	0,024
1.3	Pirghia financiară (PrF)	1,283	1,191	1,151	1,152	1,160	-0,093	-0,040	0,000	0,008
1.4	Rentabilitatea financiară % rd. 1.1*rd 1.2*rd 1.3	6,131	6,977	7,779	11,530	10,031	0,845	0,803	3,751	-1,499
1.5	Efectele rotației capitalului asupra rentabilității financiare (ROE)	x	0,104	0,263	-0,147	0,246	x	x	x	x

Concluzii Tabel 1. În urma calculelor efectuate, s-a constatat că efectul rotației capitalului asupra rentabilității financiare este pozitiv (în anii 2014, 2015, 2017), fiind generat de accelerarea vitezei de rotație a capitalului: în 2014 cu 0,013, în 2015 cu 0,031 și în 2017 cu 0,024. Ca moment negativ poate fi menționat reducerea vitezei de rotație a capitalului cu 0,012 în 2016, fapt ce a cauzat reducerea ratei rentabilității financiare cu 0,147%.

CONCLUZII FINALE:

- Estimarea *efectelor rotației capitalului asupra performanței financiare, prin modelul Du Pont*, reflectă că încetinirea vitezei de rotație a capitalului a generat o reducere a rentabilității financiare a entității, în timp ce accelerarea rotației capitalului a determinat efecte pozitive asupra rentabilității financiare a entității.

- Utilizarea *modelului factorial al rezultatului financiar* în scopul evaluării efectelor rotației capitalului reflectă faptul că încetinirea vitezei de rotație a capitalului a afectat indicatorii de rezultate ale entității.

- Constatăm că analiza efectelor rotației capitalului asupra performanței financiare a entității a accentuat rolul determinant al vitezei de rotație în majorarea rezultatelor financiare și a rentabilității, dar și optimizarea nivelului lichidităților. Deci, accelerarea vitezei de rotație este importantă în vederea sporirii performanței financiare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ȚIRIULINICOVA N., ș.a., Analiza rapoartelor financiare, Chișinău, ACAP, 2011, 400 p., ISBN: 978- 9975-78-995-0
2. GEORGESCU I.E., CHIRIAC I., The analysis of the influential factors of the absorbing companies' performances, Alexandru Ioan Cuza University, Iasi, Romania.
3. Venkatraman N., Ramanujam V., Measurement of business performance in strategy research: A comparison of approaches. *Academy of Management Review*, 11(4), 1986, p. 801-814.
4. Imbrescu C.M. ș.a. Contabilitatea și performanța economico- financiară. În: *Studia Universitatis "Vasile Goldiș" Arad Seria Științe Economice*, 21/2011, Partea a II-a, p.38-45.

Secțiunea 17: Suportul informatic și metode cantitative în economie

ADVANTAGES AND RISKS OF ELECTRONIC VOTING

MACLAȘEVSCHI ANASTASIA, studentă, anul IV, specialitatea: **Securitatea Informațională**

e-mail: maklasharik@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, **ZGUREANU AURELIU**

e-mail: aurelzugureanu@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *There are few advantages and disadvantages of electronic voting system. In this century a lot of country also using electronic voting system. Advantages of using online voting claims the convenience, flexibility and less cost.*

Key words: *electronic voting, electronic voice, simple protocol of voting.*

JEL CLASSIFICATION: L86

ВВЕДЕНИЕ.

Электронное голосование упоминалось в различных средствах массовой информации как использование компьютеров или компьютеризированного оборудования для голосования на выборах, что в настоящее время является разумной альтернативой обычным выборам и другим процессам выражения мнений.

Электронный протокол голосования, используемый для разработки электронного процесса голосования, включает в себя три основных объекта: избиратели, регистрирующие органы и органы подсчета голосов, которые взаимодействуют друг с другом в течение четырех основных этапов: регистрация, аутентификация, голосование и подсчет голосов, из которого аутентификация выходит за рамки нашей компетенции.

ПРЕИМУЩЕСТВА И РИСКИ.

Сторонники и противники электронного голосования приводят различные доводы относительно того, какой метод голосования в большей мере соответствует избирательному процессу.

С одной стороны, технологии э-голосования:

- Могут предоставить возможность избирателям с ограниченными возможностями участвовать в голосовании без посторонней помощи и отдать свой голос в результате простой и тайной процедуры;
- Привлекает большее число избирателей проголосовать в дистанционном режиме и таким образом увеличивает вероятность повышения явки «мобильного» электората;
- Позволяет избирателям проголосовать вне пределов избирательного участка, в котором они зарегистрированы, и предлагает альтернативу избирателям, ранее голосовавшим по почте;
- Снижают общие расходы по организации и проведению избирательного процесса с течением времени;
- Позволяют осуществить подсчет голосов и объявить результаты выборов в более короткие сроки.

Потенциальные трудности с э-голосованием:

- Несанкционированное вмешательство в избирательный процесс третьих лиц. Принимая во внимание настоящий уровень развития информационных технологий, нельзя гарантировать, что программное обеспечение не будет подвержено манипуляциям, позволяющим хранить или распечатывать формы, отличные от тех, что отображаются на экране.
- Источник неполадок и сбоев оборудования вычислить и идентифицировать труднее, чем при использовании бумажных процедур.
- Не исключена возможность того, что в случае сбоя полностью автоматизированной системы и отсутствия резервной бумажной копии данных, пересчет голосов будет крайне проблематичным или вовсе неосуществимым.

Вызовы удаленного э-голосования

В контексте дистанционного э-голосования особое внимание стоит уделять процедуре, обеспечивающей тайный характер голосования.

Доступ к системе голосования должен быть предоставлен только гражданам, имеющим право голоса; а это значит, что каждый избиратель должен пройти аутентификацию (к примеру, через PIN, TAN или электронную цифровую подпись) и его/ее право голосовать должно быть подтверждено.

Чтобы предотвратить дублирование голосов и другие нарушения, необходимо вести учет избирателей, позволяющий проверить проголосовал избиратель или еще нет. При использовании дистанционного э-голосования необходимо исключить возможность установления какой-либо связи между поданным голосом и конкретным избирателем.

ВЫВОДЫ

Правильно разработанная, безопасная система онлайн-голосования имеет гарантии для защиты информации о голосовании и идентификации избирателей. Сайт для голосования, размещенный на защищенном сервере, будет доступен только авторизованным членам через уникальные логины для голосования. Онлайн-бюллетени передаются с компьютеров избирателей или мобильных устройств на системы голосования с использованием SSL (Secure Sockets Layer). Эти уровни защиты образуют технологический щит, который обнаруживает несанкционированный доступ, исключает возможность подбора избирательных бюллетеней и снижает вероятность мошенничества с голосованием.

Создание онлайн-системы голосования для вашей ассоциации - непростая задача. При тщательном исследовании и планировании вы можете успешно провести онлайн-выборы. Но не ставьте задачу создать систему онлайн-голосования, так как есть проблемы с реализацией. С пониманием демографии и тенденций вашей ассоциации вы можете создать процесс голосования, который соответствует потребностям и поведению ваших членов.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. SHAMIR A., How to share a secret, Communications of the ACM. vol. 22, no. 11, pp. 612–613, 2010.
2. ГОРБАЧЕВА В., Образ электронного правительства в сознании молодежи. Санкт-Петербург, 2016. 84 с.
3. FUJIOKA A., A practical secret voting scheme for large scale elections. — Lecture Notes in Computer Science Volume, 1993, pp 244-251.

INFLUNȚA TEHNOLOGIEI INFORMAȚIONALE ASUPRA SERVICIILOR JURIDICE

GROSU CARINA, studentă, anul I, specialitatea: Drept

e-mail: grosu.carina@mail.ru

Conducători științifici: dr., conferențiar universitar, CAPAȚINA VALENTINA

e-mail: vcapatina@yahoo.com

lector universitar, MORARU MARIA

e-mail: moraru_maria@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract.

Improving the daily routine of lawyers using informational technology with help, they can facilitate their activity. In this project will be represented all the opportunities and benefits the inconveniences and errors that may appear using information technology in the legal field. Based on the analysis we can conclude about the advantages of using informational technology in the legal field; also, its use implies a minimal risk of mechanical and human errors. Research limitations/implications: this work promotes informational development of legal fields, which in essence is a characteristic of the rule of law of R. Moldova. Results of the work: conclusions, recommendations and findings available to the general public, communities can be useful for extending access to justice and resolving disputes easier, faster and cheaper. Law technology has influenced every aspect of the legal field, from law firm and corporate practice to courtroom operation and document management. Information technologies are in constantly developing, which produces a chain reaction. The implementation of new knowledge in all areas of activity requires continuous development. The legal field requires tremendous work to be conquered but using informational technologies will reduce significantly the overcrowded activity of clerks, lawyers, judges. For example: with mobile devices and wireless networks enabling lawyers to work remotely from any location, law firms are reducing the size of their offices and reconfiguring workspaces.

Key words: *informational technology, artificial intelligence, online dispute resolution (SOD), automatic reading.*

JEL CLASSIFICATION: K19, O29

INTRODUCERE.

Impactul tehnologiei se face simțit cu precădere în toate domeniile de activitate, astfel, nu putem neglija prezența acesteia și în domeniul juridic. Utilizarea nemijlocită a tehnologiei ar ameliora la maxim rutina zilnică a juriștilor. Majoritatea comentariilor cu privire la schimbările produse pe piața serviciilor juridice sunt în sensul unei schimbări în modul de achiziționare al serviciilor. Clienții vor achiziționa serviciile de care au nevoie pe măsură și în momentul în care au nevoie de acestea.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Trăim în mileniul informației, iar prezența computerului și a tehnologiei în viața noastră este deja un lucru firesc. **Dezvoltarea informațională a domeniului juridic poate fi definită drept o investiție inteligentă atât la nivel operațional, cât și la nivel managerial, ce permite modificarea și îmbunătățirea evidenței tuturor dosarelor: penale, civile, administrative, contravenționale, etc. Vorbind la nivel internațional, tehnologia informațională este deja implementată în serviciul juridic și sunt vizibile rezultate uimitoare.** Numeroase societăți de tehnică juridică, universități și firme de avocatură explorează, în prezent, în ce măsură domeniul avocaturii poate fi de asemenea automatizat. **Astfel, „Raportul privind serviciile juridice în anul 2020 previzionează că, până în anul 2020, va exista o „implicare mai mică din partea avocaților în numeroase sarcini care, până în prezent, au reprezentat activitatea lor de bază”. S-a demonstrat că un software sofisticat de citire automată este mai rapid și mai precis decât un**

avocat consultant în furnizarea de servicii juridice și consultanță cu privire la opțiunile comparabile” [1].

Inteligența artificială își marchează prezența prin existența „Computerului cognitiv ROSS, un „expert juridic digital care vă ajută să parcurgeți cu ușurință cercetarea în domeniul dreptului”. Utilizatorul formulează întrebări în engleză și ROSS citește apoi întregul text al legii și scoate un răspuns cu citat și extrase pe subiect din legislație, jurisprudență și surse secundare pentru a vă pune la curent imediat. În plus, ROSS monitorizează în permanență legea pentru a vă anunța cu privire la orice noi hotărâri judecătorești care ar putea afecta cazul Dvs.” [2].

În același timp, progresul se resimte și în alte activități, precum, „soluționarea online a disputelor (SOD), care a fost propus drept un domeniu cu potențial enorm de satisfacere a nevoilor sistemului juridic și al utilizatorilor acestuia, în secolul al XXI-lea. Scopul acestuia este de a extinde accesul la justiție și de a soluționa disputele mai ușor, mai repede și mai ieftin, fiind deja implementat cu succes de pagini de internet precum eBay, Cybersettle și Canadian Civil Resolution Tribunal (Tribunalul Civil din Canada)” [3].

Tehnologiile informaționale au devenit un element indispensabil al vieții cotidiene, iar aplicarea acestora în domeniul juridic duce la facilitarea și eficientizarea activității juriștilor.

Avantajele introducerii tehnologiilor informaționale sunt:

- reducerea costurilor prin înlocuirea persoanelor salariate cu sisteme de citire automată sau inteligența artificială (AI).
- generează muncă în domeniile securității cibernetice, protecției datelor și a noilor legi în materia tehnologiei (inclusiv utilizarea, infracțiunile, corupția, drepturi de achiziție online, drepturi de autor).
- extinderea ofertei de servicii, creșterea calității serviciilor și atragerea de noi clienți.
- gestionarea automatizată reduce consumul de timp și resurse umane.

Privind din altă direcție putem distinge următoarele dezavantaje:

- o creștere generalizată a volumului datelor și informațiilor schimbate în mediul online în legătură cu dosare și clienți;
- confuzia în rândul consumatorilor în legătură cu tipurile de servicii juridice;

CONCLUZII.

Studiul prezentat constă în analiza corectă și critică a influenței noilor tehnologii informaționale asupra managementului serviciilor juridice. Astfel, în situația în care o societate nu se reinventează pentru a se adapta la condițiile schimbătoare de piață, atunci aceasta va intra probabil în declin sau va fi preluată de societățile adaptate mai bine la noul mediu. Această afirmație este la fel de adevărată în cazul firmelor de avocatură, ca pentru orice altă societate. Diversitatea de cerințe și impacturi asupra profesiei de jurist obligă la o regândire a tuturor elementelor.

Caracteristici precum curiozitatea, creativitatea și abilități de gândire strategică ar putea conta mult mai mult în selectarea avocaților, judecătorilor, grefierilor de mâine decât cunoștințele pur tehnice în domeniul juridic.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

[1] www.lawsociety.org.uk

[2] www.siacfd.drept.unibuc.ro

[3] www.law.ox.ac.uk

[4] V.V. Patriciu, I. Vasii, S.G. Patriciu – “Internetul și dreptul”, Ed. ALL BECK, București, 1999.

[5] I. Vasii, L. Vasii – “Informatica juridică și drept informatic”, Ed. Albastra, Cluj-Napoca, 1997.

[6] www.adevarulfinanciar.ro

IMPLEMENTAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ÎN CONTABILITATEA RETRIBUIRII MUNCII DIN CADRUL INSTITUȚIILOR PUBLICE

BUCLIȘ MARIONELA, studentă, anul I, specialitatea: Contabilitate
e-mail: buclis.marionela@gmail.com

Conducători științifici: dr., conferențiar universitar, CAPAȚINA VALENTINA
e-mail: vcapatina@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Information technologies play a key role in accounting, taking into account their degree of implementation in this field, especially for the labor remuneration department within public institutions. At present, in the Republic of Moldova, each institution holds the accounting, using or not, more information technologies.*

The purpose of this study is to find the advantages and disadvantages of informational technologies of accounting of labor remuneration for public institutions through comparative study of the methods of calculating the salary of employees from public institutions.

Finally, I find that using the informational system 1C Accounting it is the most effective method of calculating the salary of employees from public institutions, after this is the informational system MS Excel and traditional method.

Key words: *Information technologies in accounting, public institutions, remuneration, salary, tax obligations, salary rights, expenses, investments.*

JEL CLASSIFICATION: M41, M15, H83

INTRODUCERE.

Începutul secolului al XX-lea a fost marcat de pătrunderea tot mai activă a sistemelor informatice în activitatea de ținere a contabilității, mai ales în procesul de calculare a salariului pentru instituțiile publice. Contabilitatea, fiind un serviciu intensiv bazat pe informație suferă schimbări rapide, radicale și s-a dovedit a fi un mediu propice pentru implementarea tehnologiei informaționale, datorită rolului acesteia privind furnizarea și schimbul de informații. Implementarea tehnologiilor informaționale în contabilitatea retribuirii muncii pentru instituțiile publice joacă un rol important în momentul de față, deoarece cu ajutorul acestora sunt simplificate toate operațiunile ce țin de calcularea salariului angajaților instituțiilor publice.

Obiectivele acestei cercetări constau în faptul de a găsi cea mai eficientă și rezonabilă metodă de calculare a salariului de către contabilii instituțiilor publice din Republica Moldova, având ca bază de comparare 3 metode: MS Excel, 1C Contabilitate și metoda tradițională.

ANALIZA SURSELOR BIBLIOGRAFICE.

Lucrarea dată este însoțită de date veridice din cadrul evidenței contabile în conformitate cu principiile contabile, formele de răspundere în dependență de tipul întreprinderii [1] și normele metodologice privind evidența contabilă și procesul de salarizare în sistemul bugetar, potrivit Legii contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007 [2], Ordinului Ministerului Finanțelor 216 din 28.12.2015 cu privire la aprobarea Planului de conturi contabile în sistemul bugetar și a Normelor metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar și Legii publice nr 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar.

DESCRIEREA METODEI DE CERCETARE UTILIZATĂ.

Drept metodă de cercetare am utilizat studiul comparativ efectuat în cadrul Detașamentului Salvatori și Pompieri Buiucani al Direcției Situații Excepționale mun. Chișinău al Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, care

are un număr de 63 de angajați. Cerința propusă fiind, calcularea salariului prin metodele cele mai utilizate de către contabilii din Republica Moldova.

Majoritatea entităților din Republica Moldova folosesc cel mai des următoarele metode de calculare a salariului pentru angajații instituțiilor publice: MS Excel, 1C Contabilitate și metoda tradițională (fără a apela la o tehnologie informațională) [3].

MS Excel este un program de calcul tabelar folosit pentru generarea unui document în care se introduc date de tip text și numerice și care necesită efectuarea de calcule asupra valorilor. Acest program posedă o multitudine de avantaje pentru toți utilizatorii, în special pentru contabilii din instituțiile publice, cum ar fi: prezintă facilități de conexiune și reuniune, astfel, se pot lega foi de calcul, celule sau șiruri de celule între foi de calcul deschise, în concordanță cu conținutul celulelor dintr-o anumită poziție și dispune de modalități de filtrare și sortare a datelor din bazele de date direct în foile de calcul;

Tehnologia informațională 1C Contabilitate este predestinată pentru automatizarea evidenței contabile și fiscale, totodată fiind o metodă optimă de calculare a salariului pentru contabilii din cadrul instituțiilor publice, care își pot permite investirea în această programă. Programul dat oferă avantaje tuturor utilizatorilor lui, spre exemplu, oferă posibilitatea ținerii evidenței salariului, introducerea toatei informații necesare a lucrătorului într-o formă comodă de vizualizare pentru contabil, cererea cu privire la scutire la impozitul pe venit, calcularea automată a reținerilor din salariu, prevăzute de lege [4]. 1C Contabilitate ridică automatizarea evidenței la un nou nivel calitativ.

Metoda tradițională de calcul a retribuirii muncii în cadrul instituțiilor publice reprezintă calcularea salariului angajaților fără utilizarea tehnologiilor informaționale, cu utilizarea doar a documentației specifice de calculare a retribuirii muncii. Această metodă prezintă o multitudine de dezavantaje, cum ar fi: o multitudine de calcule efectuate manual, calcularea salariului reprezintă o etapă foarte îndelungată din cauza efectuării acestor calcule individuale pentru fiecare angajat, pot fi făcute o mulțime de erori sau greșeli mecanice și alte fapte care pot apărea imprevizibil în derularea procesului de retribuire a muncii.

REZULTATELE OBȚINUTE.

În urma efectuării studiului comparativ, analizând cele 3 metode de calcul al salariului în dependență de timpul necesar pentru efectuarea calculelor, am constatat că pentru calcularea în 1C Contabilitate a fost necesare 2 ore, 8 min., prin MS Excel - 5 ore, 17 min., iar folosind metoda tradițională, aproximativ 9 ore.

CONCLUZII.

Lucrarea dată demonstrează posibilitățile pe care le oferă implementarea tehnologiilor informaționale în contabilitatea din cadrul instituțiilor publice. Rezultatele lucrării sunt susținute de exemple practice și studiu comparativ care scot în evidență necesitatea implementării tehnologiilor informaționale în contabilitate versus metode tradiționale, ținând cont de investițiile necesare, cheltuieli de întreținere și de administrare.

Astfel, având scopul de a identifica metoda cea mai eficientă de calculare a salariului pentru instituțiile publice, am constatat faptul că cea mai rezonabilă metodă este sistemul informatic 1C Contabilitate care reduce timpul de lucru de la aproximativ 9 ore la 2 ore.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

- [1] Legea contabilității nr.113-XVI din 27 aprilie 2007.
- [2] Ordinul Ministerului Finanțelor 216 din 28.12.2015 cu privire la aprobarea Planului de conturi contabile în sistemul bugetar și a Normelor metodologice privind evidența contabilă și raportarea financiară în sistemul bugetar.
- [3] Legea publică nr 355 din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar.
- [4] <http://www.1c.ro/>.

VIDEO STEGANOGRAPHY AS A SECURE METHOD OF DATA TRANSMISSION

VRANCEANU EVGHENII, student, anul IV, specialitatea: Securitatea informațională

e-mail: jeneavranceanu@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU

e-mail: aurelzugureanu@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *At present, the science of hiding information has gained immense importance due to advances in information and communication technologies. The performance of any steganographic algorithm depends on the effectiveness of the implementation, the introduction of payload and reliability for the attackers. In this article, reviewed a new method for video steganography in the discrete cosine transform (DCT) domain based on error correction codes (ECC).*

Key words: *video, steganography, ECC, DCT.*

JEL CLASSIFICATION: L86

ВВЕДЕНИЕ.

Общая задача как стеганографии, так и криптографии заключается в обеспечении конфиденциальности и защиты данных. Стеганография, что в переводе «защищенная письменность», устанавливает скрытый канал связи между законными сторонами; в то время как криптография, в переводе «секретная запись», создает открытый канал связи [1].

ВИДЕО СТЕГАНОГРАФИЯ

Благодаря продвижению интернет-технологий и мультимедийных технологий, цифровые видеоролики стали популярным выбором для сокрытия данных. Видео содержат огромное количество избыточных данных, которые могут быть использованы для встраивания секретной информации. Цифровое видео преобразуется в кадры, статические изображения, а затем каждый кадр индивидуально используется в качестве контейнера для встраивания скрытой информации. После процесса внедрения все кадры объединяются вместе для создания стего видео [2].

DCT (Discrete cosine transform) разделяет сигнал на низкие, средние и высокочастотные области. Для входного видеокadra A разрешения $M \times N$ частотные коэффициенты DCT для преобразованного кадра, B и обратные DCT коэффициенты восстановленного кадра вычисляются в соответствии со следующими уравнениями соответственно:

$$B_{pq} = \alpha_p \alpha_q \sum_{m=1}^m = \theta M - 1 \sum_{n=1}^n = \theta N - 1 A_{mn} * \cos \pi(2m + 1)p_2 M \cos \pi(2n + 1)q_2 N \quad (1)$$

$$A_{mn} = \sum_{p=1}^p = \theta M - 1 \sum_{q=1}^q = \theta N - 1 \alpha_p \alpha_q B_{pq} * \cos \pi(2m + 1)p_2 M \cos \pi(2n + 1)q_2 N, \quad (2)$$

где

$$\alpha_p = \{ 1M, p = \theta 2M, 1 \leq p \leq M - 1$$

$$\alpha_q = \{ 1N, q = \theta 2N, 1 \leq q \leq N - 1$$

$a(m, n)$ - значение пикселя в строке m и столбце n кадра A , а $B(p, q)$ - коэффициент в строке p и столбце q матрицы 2D-DCT.

Коды Хэмминга и ВСН для исправления ошибок

В этой работе используются коды Хэмминга (7, 4) ($n = 7, k = 4$ и $p = 3$), которые могут исправить идентификацию ошибки одного бита. Сообщение размера M кодируется путем

добавления дополнительных битов p в качестве четности, чтобы стать кодовым словом 7-битовой длины.

Этап внедрения данных. Сообщение зашифровывается с помощью секретного ключа, затем к нему будут применяться коды Хэмминга и BCH, которые генерируют закодированное сообщение. Закодированное сообщение преобразуется из двоичных чисел в восьмеричные. Каждый кадр разделяется на цветовое пространство YUV. 2D-DCT применяется индивидуально на каждой плоскости, после чего выполняется сокрытие каждой восьмеричной цифры кодированного сообщения в частотные коэффициенты DCT, за исключением DC-коэффициентов. После этого применяется обратное 2D-DCT. Секретное сообщение скрывается в каждом из DCT коэффициентов Y_{ij} , U_{ij} и V_{ij} следующим образом:

$$Y^{ij} = \{ \text{Embedding}(\left| Y_{ij} \right|, D_k) \text{Embedding} (Y_{ij}, D_k); Y_{ij} < 0; Y_{ij} \geq 0 \quad (3)$$

$$U^{ij} = \{ \text{Embedding}(\left| U_{ij} \right|, D_k) \text{Embedding} (U_{ij}, D_k); U_{ij} < 0; U_{ij} \geq 0 \quad (4)$$

$$V^{ij} = \{ \text{Embedding}(\left| V_{ij} \right|, D_k) \text{Embedding} (V_{ij}, D_k); V_{ij} < 0; V_{ij} \geq 0, \quad (5)$$

где Y^{ij} , U^{ij} и V^{ij} - DCT коэффициенты стего Y , U и V плоскостей соответственно, а D_k - закодированные цифры $D_k = \{000, \dots, 111\}$.

Этап экстракции данных. Кадр делится на Y , U и V . 2D-DCT применяется отдельно на каждой плоскости. Извлечение закодированного сообщения выполняется путем приема D_k цифр из каждого из DCT коэффициентов Y , U и V , соответственно, за исключением DC-коэффициентов. Данные результатов декодируются декодером Хэмминга и BCH, за которым следует процесс дешифрования.

$$D^k = \{ \text{Extracting}(\left| Y^{ij} \right|) \text{Extracting} (Y^{ij}); Y^{ij} < 0; Y^{ij} \geq 0 \quad (6)$$

$$D^k = \{ \text{Extracting}(\left| U^{ij} \right|) \text{Extracting} (U^{ij}); U^{ij} < 0; U^{ij} \geq 0 \quad (7)$$

$$D^k = \{ \text{Extracting}(\left| V^{ij} \right|) \text{Extracting} (V^{ij}); V^{ij} < 0; V^{ij} \geq 0, \quad (8)$$

где Y^{ij} , U^{ij} и V^{ij} - DCT коэффициенты для стего YUV плоскостей, а D^k - полученное секретное сообщение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Предлагаемый алгоритм имеет высокую полезную нагрузку для встраивания, также высокое качество стего видео. Более того, экспериментальные результаты показали, что предложенный алгоритм устойчив к нескольким атакам. Кроме того, безопасность этого метода улучшается за счет процессов шифрования и кодирования до процесса внедрения.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ССЫЛКИ:

1. MS. PRATIDNYA SAPATE, MS. VARSHA PATIL, MS. MAYURI PARDESHI , PROF. ARJUN NICHAL, *A Review Paper on Video Steganography*, 2016, 4 p.
2. MUHAMMAD, K., SAJJAD, M., MEHMOOD, I., RHO, S., AND BAIK, S. *A novel magic LSB substitution method (M-LSB-SM) using multi-level encryption and achromatic component of an image. Multimed. Tools Appl.* 1–27, 2015, 9 p.

DETERMINING THE LEVEL OF PROFITABILITY OF AN INVESTMENT FOR SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

HARET DANIELA, studentă, anul I, specialitatea: **Finanțe și Bănci**

e-mail: daniela.haret@hotmail.com

Conducători științifici: lector universitar, MORARU MARIA

e-mail: moraru_maria@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Rezumat. *Utilizarea facilităților oferite de programul de gestiune a tabelelor în determinarea corectitudinii luării deciziilor economico-financiare privind riscul unei investiții. În această lucrare vor fi punctate părțile forte în stabilirea fluxurilor nete de numerar provenite din investiții precum și nivelul așteptat al rentabilității. În baza analizei efectuate putem concluziona care sunt avantajele deciziilor elaborate cu aplicarea funcțiilor financiare MS Excel și a instrumentului de optimizare "SOLVER". Lucrarea dată promovează axioma minimizării riscului investițional pentru managerii întreprinderilor mici și mijlocii prin elaborarea unui plan, digitalizând afacerea. Rezultatele lucrării pot fi utile pentru întocmirea unui plan de afaceri, planificarea evoluțiilor financiare, încasarea ratei creditelor bancare/împrumuturilor, includerea activității în rețeaua europeană a întreprinderilor mici și mijlocii. Deciziile investiționale trebuie să conțină varianta optimală rentabilă care să atingă nivelul scontat al venitului realizat. Creșterea costului de piață a societății se obține doar dacă venitul realizat prin investiție depășește media ponderală a cheltuielilor de capital ale firmei. Se analizează variante decizionale privind investițiile care se exclud reciproc, iar în evaluare vor fi aplicate metode dinamice de calcul. Necesitatea susținerii prin programele SOFT a implementării noilor forme de calcul simplificate în activitatea antreprenorială care ar reduce riscul unei investiții și ar economisi timp în procesele decizionale va duce la creșterea investițiilor. Dintre aceste sarcini partea cea mai voluminoasă o constituie: stabilirea fluxurilor nete de numerar provenite din investiție și calcularea nivelului așteptat al rentabilității.*

Cuvinte-cheie: *Investiție, Decizii financiare, Risc, Profitabilitate.*

JEL CLASSIFICATION: G32

INTRODUCTION.

There is no market economy country where there would be no small and medium-sized enterprises (further SMEs).

The SME sector, also called the backbone of the economy, has an important role to play in the development of a national economy, contributing directly to the formation of the Gross Domestic Product and creating new jobs, stimulating competition, increasing exports, fostering innovation and technology. Compared to large enterprises, SMEs are more flexible, more responsive to changing business environment and market requirements. That is why investments made in the given sector bring higher revenues. At the same time, the respective sector of the national economy offers real possibilities to implement the entrepreneurial skills of the entrepreneur and leadership.

THE CONTENT.

The internal rate of return (IRR) is the investment return on capital expenditures or investments ignoring external factors. Determined as a percentage, it is the interest rate that makes the cash outflows spent on an investment equal the cash inflows that come into the company as a result of the investment. [1]

Example: Let us assume that the initial cost of a business is 70000 lei. Net profit for the first, second, third, fourth and fifth year are 12000, 15000, 18000, 21000, 26000 dollars respectively. What is the internal rate of return on investment after two, four years, and five years?

Answer: By using the EXCEL function we will observe that after two years the IRR would be -44.4%, and after four years the IRR would be -2.1%. The company will return its investment only after five years (8.7%).

By using, the Net present value (NPV) is the difference between the present value of cash inflows and the present value of cash outflows over a period of time. NPV is used in capital budgeting to analyze the profitability of a projected investment or project. [2]

Example: Let's suppose that the annual discount rate equals 10%. The initial cost of investment is 10000 dollars and the return from the first, second, and third year are 3000, 4200, and 6800 respectively. What is the net present value of this investment? Is the investment profitable?

Answer: The positive net present value indicates that the projected earnings generated by the investment (in present dollars) exceed the anticipated costs (also in present dollars). Generally, an investment with a positive NPV will be profitable, and an investment with a negative NPV will result in a net loss. According to the NPV function, the NVP of the investment equals 1188.44 dollars, which means that the investment is profitable.

The use of SOLVER in financial analysis

Solver is a Microsoft Excel add-in program used for what-if analysis. It helps find an optimal (maximum or minimum) value for a formula in one cell — called the objective cell — subject to constraints, or limits, on the values of other formula cells on a worksheet. Solver works with a group of cells, called decision variables or simply variable cells that are used in computing the formulas in the objective and constraint cells. Solver adjusts the values in the decision variable cells to satisfy the limits on constraint cells and produce the result you want for the objective cell. [3]

Example: Let's assume that there are 8 possible projects and an available capital of 160 million dollars. Project A, B, C, D, E, F, G, and H. Each has a necessary capital of 47, 31, 26, 42, 15, 30, 21, and 18 respectively. We need to select the combination of projects that would provide us with the highest net present value within the available capital.

Project A, B, C, D, E, F, G, and H would offer us an estimated net present value of 14, 12, 21, 25, 9, 11, 6, and 14 respectively. Which is the most reliable combination of projects?

Interpretation: Using the SOLVER tool we identify that the best combination would be the B, C, D, E, G, and H. It would provide us with the maximal NVP of 87 without exceeding the total capital margin.

CONCLUSION.

Using Excel formulas and tools is very helpful when determining the level of profitability of an investment for small and medium enterprises.

Their implementation will greatly change the work of the economic department, it will become easier to obtain concrete data by introducing only one type of information, and the veracity of the data is preserved.

Financial planning can not be achieved without concrete primary data that being processed can talk about financial-economic indicators within the entity. Thus, the emphasis on the reliability of primary data is a strong point in the effective implementation of financial planning.

Microsoft Excel has proven to be advantageous for day-to-day business activities.

The knowledge of Microsoft Excel has become essential for small business establishments to carry out their day-to-day business and reap the best results from their business.

REFERENCES

- [1] P.Ryan: *Capital budgeting practices of the Fortune 1000: how have things changed*, Journal of Business and Management, Winter 2002
- [2] <https://www.investopedia.com/terms/i/irr.asp>
- [3] <https://support.office.com/en-us/article/define-and-solve-a-problem-by-using-solver->
- [4] <https://www.investopedia.com/terms/n/npv.asp>

AUTHORIZATION METHODS IN INFORMATION SYSTEMS

CHESCU ALEXANDRU, student, anul IV, specialitatea: Securitatea Informațională

e-mail: kuzecika@mail.ru

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU

e-mail: aurelzugureanu@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This work is devoted to the study of unique electronic keys, which are used as means of user authentication. Thanks to these simple instruments, we can efficiently and economically choose the protection suitable for both private use and for the enterprise.*

Key words: *Authorization, identification, authentication, login, passwords.*

JEL CLASSIFICATION: JEL: L86

ВВЕДЕНИЕ.

На сегодняшний день информационные системы разного масштаба стали важной составляющей базисной инфраструктуры страны, коммерции, социума. Все больше защищаемой информации переносится в информационные системы. На данный момент информационные технологии не только предоставляют новые возможности организации бизнеса, ведения государственной и социальной деятельности, но и создают многообещающие потребности в обеспечении безопасности для защиты данных [1]. Усовершенствование способов системы управления доступом и регистрации юзеров является одним из главных течений развития информационных систем. Главными процессами регистрации юзера в информационной системе являются процесс идентификации и аутентификации.

МЕТОДЫ АВТОРИЗАЦИИ.

Идентификацию и аутентификацию считают базой программно-технических средств безопасности. Аутентификация проверяет подлинность предоставленного юзером идентификатора, а идентификация – присваивание юзеру идентификатора под которыми система "узнает" его [2].

Идентификация и аутентификация – это первая линия защиты, "проходная" информационного пространства компании. Идентификация дает возможность субъекту назвать себя. Посредством аутентификации вторая сторона удостоверяется, что человек на самом деле тот, за кого себя выдает. Иногда вместо слова "аутентификация" в некоторых случаях применяют сочетание слов "контроль подлинности".

Механизм идентификация и аутентификация пользователей включает:

1. Юзер предоставляет индивидуальный идентификатор.
2. Впоследствии система сопоставляет предоставленный идентификатор с остальными находящимися в её базе данных идентификаторами.
3. Если пользователь прошел предшествующие пункты успешно, то ему предоставляют доступ к информационной системе. В противном случае появляется сообщение об ошибке, и система предлагает повторно ввести идентификатор.

Если же юзер превышает предел допустимых повторов ввода идентификатора, система временно блокируется или же следует другим заданным инструкциям.

Методы аутентификации включают: аутентификация при помощи электронной подписи, аутентификация по паролям, аутентификация с помощью SMS, биометрическая аутентификация, и аутентификация, основанная на местоположении выхода в интернет.

Аутентификация при помощи электронной подписи: имеется ряд методик построения цифровой подписи: на основе алгоритмов симметричного шифрования, на основе алгоритмов асимметричного шифрования.

Аутентификация с помощью SMS: подтверждение посредством SMS-кодов функционирует достаточно легко. Юзер, вводит личный логин и пароль, уже после чего на его мобильный телефон отправляется SMS с кодом, который необходимо ввести для входа в аккаунт. При следующем входе генерируется уже другой SMS-код, действующий только для текущей сессии.

Биометрическая аутентификация: биометрическая система на этапе регистрации вносит образец биометрической черты юзера посредством датчика — к примеру, снимает лицо на камеру. Позже из биометрического образца извлекаются индивидуальные черты — к примеру, небольшие детали линий пальца. Система хранит извлеченные черты в качестве шаблона в базе вместе с другими идентификаторами (имя, идентификационный номер). Для аутентификации юзер предоставляет считывателю еще один биометрический экземпляр. Черты, извлеченные из него, представляют собой требования, которые система сопоставляет с шаблоном заявленной личности с помощью алгоритма сопоставления [3].

Аутентификация, основанная на местоположении выхода в интернет: этот механизм базируется на применении информации о месторасположении серверов, точек доступа wi-fi, посредством которых осуществляется присоединение к сети. Условная лёгкость взлома заключается в том, что данные о месторасположении можно поменять, применяя так называемые прокси-серверы или системы анонимного доступа.

ВЫВОДЫ.

Идентификация и аутентификация применяется с целью ограничения доступа случайных и незаконных субъектов информационных систем к ее объектам. В последнее время получили распространение совмещённые методы идентификации и аутентификации, требующие, кроме наличия пароля, наличие токена — особого устройства, подтверждающего подлинность юзера. В случае успеха авторизации, система обязана определить его полномочия. Это необходимо для последующего контроля и разграничения доступа к ресурсам. Но главным условием как оказалось, является цена концепции. Большинство из имеющихся на рынке решений слишком сложны и дороги в реализации и поддержке. Система, требующая наличие токена или отправки кода через SMS на мобильный телефон, делает процесс авторизации более сложным. В любом случае технологии идут вперёд и с каждым годом внедряются все больше систем и моделей авторизации, которые обязаны защитить нас и нашу информацию от третьих лиц.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. БЛИНОВ А., *Информационная безопасность*. Санкт-Петербург: Издательство «СПбГУЭФ», 2010, 96 стр.
2. МЕЛЬНИКОВ В., П., КЛЕЙМЕНОВ С., А. *Информационная безопасность и защита информации*. Москва, Издательский центр «Академия», 2013, 336 стр.
3. ESSAOUINI, NADA et. al. *Building a Fair System Using Access Right*, In: International Conference on Information Systems Security ICISS 2016, Jaipur, India, pp 89-108.

AN INTRUDERS DETECTION FACE RECOGNITION SYSTEM SOFTWARE ENGINE

TARLAPAN MARCEL, student, anul III, specialitatea: Tehnologii informaționale

e-mail: marcel.tarlapan@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU

e-mail: aurelzugureanu@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This exploratory paper investigates the building of face recognition system by using Principal Component Analysis (PCA) for intruders detection. Face-detection algorithms focus on the detection of frontal human faces. It is analogous to image detection in which the image of a person is matched bit by bit. Image matches with the image stores in database. Any facial feature changes in the database will invalidate the matching process. The main goal of the system is to automate the process of checking the presence of persons in a room. Principal component analysis (PCA) is a statistical procedure that uses an orthogonal transformation to convert a set of observations of possibly correlated variables into a set of values of linearly uncorrelated variables called principal components. For increasing the security level we think to implement anomaly detection, the identification of items, events or observations which do not conform to an expected pattern or other items in a dataset.*

Keywords: *Object recognition, Anomalies, Security, Component Analysis, Intruder, Facial motion.*

INTRODUCTION.

Object recognition is a process for identifying a specific object in a digital image or video. Object recognition algorithms rely on matching, learning, or pattern recognition algorithms using appearance-based or feature-based techniques. The ability of immediately recognizing all the objects in a scene seems to be no longer a secret of evolution. Face detection is one of the most studied topics in computer vision literature, not only because of the challenging nature of face as an object, but also due to the countless applications that require the application of face detection as a first step. During the past 15 years, tremendous progress has been made due to the availability of data in unconstrained capture conditions (so-called ‘in-the-wild’) through the Internet, the effort made by the community to develop publicly available benchmarks, as well as the progress in the development of robust computer vision algorithms.

REFERENCES ANALYSIS

Most of the references mentioned below include detailed description of PCA algorithm and his implementation as a solution for object recognition problem. An implementation of PCA by students in India it’s on the first reference. The most used literature was the last one “Histograms of Oriented Gradients for Human Detection”. Proposed methods in the article have been analyzed and successfully used in the development of the system.

DESCRIPTION OF USED METHODS

- In PCA, all images from the training set are represented as a linear combination of weighted eigenvectors called “eigenfaces”. These eigenvectors are obtained from covariance matrix of a training image set. The eigenvectors of covariance matrix define a new coordinate system
 - eigenvector with largest eigenvalue captures the most variation among training vectors \mathbf{x}
 - eigenvector with smallest eigenvalue has least variation
- We can compress the data by only using the top few eigenvectors
 - corresponds to choosing a “linear subspace” represent points on a line, plane, or “hyper-plane”
 - these eigenvectors are known as *principal component vectors*
 - Procedure is known as *Principal Component Analysis (PCA)*

It gives us efficient way to find the lower dimensional space.

OBTAINED RESULTS

Our system was built using c#, having as inputs for our system different people from university. The photos were saved in database in Bitmap format. Testing the system on laptop dell inspiron 3565 with 2 megapixel camera, Processor i5-5200U CPU 2.20 GHz, the system was able to detect people in the room and intruders, too. People that were not presented in the database have been detected as intruders. The probability depends on the distance from laptop's camera.

CONCLUSION

The most encouraging aspect of our system is its evident capability to solve the invariant object recognition problem in spite of all the difficulties and adversities posed by real images and in spite of large numbers and great structural overlap of objects to be distinguished. This puts it in sharp contrast to proposed recognition mechanisms that work only on simple toy examples. In this thesis we implemented the face recognition system using Principal Component Analysis and Eigenface approach. The system successfully recognized the human faces and worked better in different conditions of face orientation.

REFERENCES:

1. <http://www.face-rec.org>
2. E.G. Agulla, E.A.Rúa, and J.L.A. Castro, "Multimodal Biometricsbased Student Attendance Measurement in Learning Management Systems", 11th IEEE International Symposium on Multimedia (ISM '09), pp. 699-704, December 2009
3. <https://code.msdn.microsoft.com/Face-Detection-and-5ccb2fcb>
4. B. Benyó, B. Sódor, T. Doktor, and G. Fördös, "Student attendance monitoring at the university using NFC", Wireless Telecommunications Symposium (WTS), pp. 1-5, April 2012
5. J-E. Ha, D-J. Kang, and W-H. Lee, "Learning-based Human Detection Using Difference Image in Visual Surveillance", International Conference on Control Automation and Systems (ICCAS), pp. 2318-2319, October 2010.
6. M. Turk, A. Pentland: Face Recognition using Eigenfaces, Conference on Computer Vision and Pattern Recognition, 3 – 6 June 1991, Maui, HI, USA, pp. 586 – 591.

TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE UTILIZATE ÎN REALIZAREA PAGINILOR WEB

TOMA MARIA, studentă, anul II, specialitatea: Tehnologii Informaționale
e-mail: maria.toma9651@gmail.com

Conducători științifici: dr., conferențiar universitar, CAPAȚINA VALENTINA
e-mail: vcapatina@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Informational technologies used to build WEB pages by specialists determine the degree of preparation in the conception, design, elaboration, implementation and development of these systems, ensuring quality and simplicity.*

Key words: *technologies, design, computer systems, Internet, specialists, Browser.*

JEL Classification: O33, O39.

INTRODUCERE.

Evoluția societății în ultimele decenii a progresat atât de mult, astfel că utilizatorii de internet necesită o mare atenție din partea specialiștilor, care au obligațiunea de a elabora pagini WEB ce le va permite o navigare mai simplă, de aceea ei trebuie să cunoască noile tehnologii utilizate în domeniu.

Tehnologiile Web sunt instrumente extrem de importante pentru generarea unor noi servicii sau pentru a continua îmbunătățirea celor existente.

Actualmente, un website de succes are nevoie de un conținut calitativ, conținutul, este motivul pentru care site-ul și este vizualizat. Este cunoscut faptul că prima impresie contează, de aceea conținutul calitativ în lipsa unui aspect plăcut nu va atrage vizitatorii.

Pentru a proiecta o pagină WEB de succes există câteva calități și caracteristici de care trebuie să dispunem atunci când elaborăm un proiect, indiferent de natura sa (magazin online, aplicație web, etc.), realizarea fiind posibilă doar datorită cunoașterii și implementării unor tehnologii potrivite.

Scopul lucrării este de a îmbunătăți cunoștințele în domeniu și de a găsi soluții pentru probleme concrete, spre exemplu, de a aplica tehnologii noi și foarte simple pentru realizarea unui asemenea proiect.

Obiectivele acestui studiu constau în faptul de a găsi cele mai eficiente tehnologii în realizarea unei pagini WEB, având ca bază următoarele limbaje de marcare: HTML, XML, XSL, CSS și limbajele de programare: JavaScript și PHP.

ANALIZA SURSELOR BIBLIOGRAFICE.

În procesul cercetării o importanță deosebită îi revine studierii cât mai complete a informațiilor deja existente în domeniul necesar. Având subiectul de cercetare cu privire la paginile WEB, ne-am documentăm din internet, accesând diferite pagini WEB, am studiat diferite site-uri și pe deplin tehnologiile folosite de către administratori. În literatura de specialitate deseori întâlnim afirmația precum că o pagină WEB pentru a fi ușor de utilizat și de succes este necesar să o proiectăm astfel încât să îndeplinească toate condițiile și caracteristicile apreciate de utilizatori [1]. Majoritatea surselor de documentare folosite în realizarea acestei lucrări sunt microformate periodice, ce sunt reactualizate mereu, permițându-ne să fim la ordinea zilei cu toate schimbările.

Modalitățile de creare, tehnologiile, etapele de realizare [2] sunt redată într-un volum mare de informații și într-un spațiu redus ce include informația necesară.

DESCRIEREA METODEI DE CERCETARE UTILIZATĂ.

Metodele de cercetare diferă de la persoană la persoană, fiecare având capacități diferite de a le găsi pe cele mai reușite. La realizarea acestei cercetări pentru început am încercat să clarificăm natura subiectului pe care îl studiem, adică în prim plan trebuia să identificăm cât mai clar care este obiectivul acesteia. De asemenea, am cercetat în mod explicativ înțelegând motivul pentru care este folosită o tehnologie în realizarea paginii WEB, am încercat să găsim relațiile de cauzalitate ce ne-au permis să o realizăm cu succes. Concomitent, la realizarea acestei cercetări am folosit metoda aplicativă, adică am avut drept obiectiv implementarea în practică a cunoștințelor, deci am încercat să explicăm aplicabilitatea tehnologiilor utilizate la realizarea paginilor WEB.

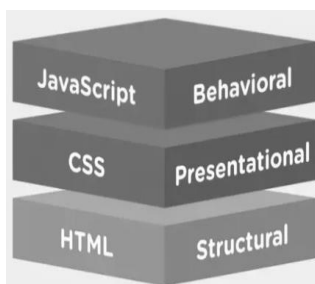

Figura 1. Tehnologii informaționale utilizate în realizarea paginilor WEB

Drept metodă de cercetare am utilizat studiul comparativ efectuat de către **Robert Schifreen** [3], lucrarea dată conține toate tehnologiile care trebuie să le cunoaștem în ordinea de crearea a unei pagini WEB, cerința propusă fiind înțelegerea și găsirea celei mai bune metode.

REZULTATELE OBȚINUTE.

În urma realizării cercetării am reușit să găsim și să implementăm diferite tehnologii și metode pentru elaborarea unui site, indiferent că nu am creat o pagină WEB completă, am utilizat atât diferite limbaje de marcaje (HTML, XML, XSL, CSS) folosind editoare care salvează documentele ca pagini WEB, cât și limbaje de programare (Java, Java Script, PHP), figura 1, ce ne oferă posibilitatea să dezvoltăm diferite aplicații WEB [5].

Pe parcurs am proiectat, conceput și realizat structura diferitor pagini, am încercat să alegem cea mai reușită tehnologie simplă în utilizare, dar și complexă, comparându-le în dependență de capacitățile și performanțele fiecărui limbaj în parte.

Spre exemplu, în dependență de abilitățile limbajului în situații specifice (proiectare, structurare, utilitate, baze de date) am observat că este necesar să aplicăm diferite limbaje concomitent, astfel HTML ne oferă posibilitatea de a structura pagina, CSS ne dă șansa să stilizăm pagina după propria imaginație, pe când JavaScript ne permite să creăm un conținut dinamic și actualizat, permițându-ne să îl verificăm foarte ușor, având baza de date.

Urmând pașii necesari și folosind diferite tehnologii sau metode de realizare a paginilor WEB se obține un site veritabil, care datorită structurii interne, dar și exterioare va reduce din cheltuielile financiare pentru publicitate, administrare și implementare, de asemenea va îmbunătăți imaginea proprietarului site-ului, va simplifica căutarea informației și va aduce și profit.

CONCLUZII.

1. Proiectul este un instrument al activității unui specialist în domeniu și concomitent o lecție necesară, dar nu și suficientă, pentru realizarea unei pagini WEB de calitate.

2. Proiectarea și implementarea parțială a paginii WEB asigură calitatea atât a materialelor teoretice, cât și a tehnologiilor enumerate mai sus.

3. Realizarea paginii WEB ne-a permis atingerea obiectivelor, deci am trecut foarte ușor de la partea teoretică la partea practică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

[1] COLESCA SOFIA-ELENA, *Aspecte ale proiectării site-urilor WEB*, Economia, 2004, p. 46-49.

[2] MATEESCU G., SÂAMAN C., BUNECI M., *Realizarea paginilor WEB*, <http://www.ipe.ro/RePEc/WorkingPapers/cs6-2005-3.pdf>.

[3] SCHIFREEN ROBERT, *The WEB book*, Oakworth Business Publishing Ltd., UK, September, 2009.

[4] LUPU V., *Fundamente teoretice ale paginilor WEB*, București, 2009.

[5] <https://www.quora.com/What-is-the-relationship-between-HTML-JavaScript-and-CSS>.

IMAGE STEGANOGRAPHY IN THE TRANSFORM DOMAIN

BULAT CAROLINA, studentă, anul IV, specialitatea: Securitatea Informațională
e-mail: karonline95@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, ZGUREANU AURELIU
e-mail: aurelzugureanu@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *Keeping the secrecy of information is of great interest today. Steganography is the art and science of information hiding technique in an appropriate cover carrier like image, text, audio and video media. The major goals of effective steganography are High Embedding Capacity, Imperceptibility and Robustness. In this paper, will be reviewed a new method for steganography of images with domain transformation, where the Hadamard transform is performed on each 4x4 pixel block of which the image consists, and the secret data is built into the transformation coefficients.*

Key words: *image, steganography, PMM (Pixel Mapping Method), Hadamard Transform.*

JEL CLASSIFICATION: L86

ВВЕДЕНИЕ.

Стеганография - это искусство скрывать данные в данных, чтобы никто, кроме получателя, не мог обнаружить и получить скрытую информацию. Среди различных типов стеганографии - стеганография изображений - самая популярная из-за ее высокой степени избыточности [1].

Сообщение встроено в цифровое изображение через алгоритм внедрения, с помощью секретного ключа. Полученное стего изображение передается по каналу в приемник, где оно обрабатывается алгоритмом извлечения сообщения с использованием того же ключа.

СТЕГАНОГРАФИЯ ИЗОБРАЖЕНИЙ.

В этой работе был предложен специальный стеганографический метод для скрытия информации в области преобразования. Предлагаемый подход работает на изображениях в оттенках серого. В работе был реализован стеганографический метод, основанный на использовании преобразования Адамара. Этот метод был тщательно протестирован на различных изображениях с различными текстурами и достаточно надежен, чтобы избежать различных атак на изображения, например, добавление шума или сжатие [2].

Преобразование Адамара является примером обобщенного класса преобразований Фурье. Оно выполняет ортогональную, симметричную, линейную операцию над действительными числами. Преобразование Адамара обладает значительным вычислительным преимуществом над другими методами. Их унитарные матрицы и преобразования состоят из и вычисляются только с помощью прибавлений и вычитаний, но при этом не задействуют умножения. Следовательно, для процессоров, для которых умножение является трудоемкой операцией, достигается устойчивая экономия.

Алгоритм внедрения:

1. Рассчитывается длина сообщения. Сообщение конвертируется в бинарную форму (каждый символ равен 8 бит);
2. Выбирается блок из стего-изображения размером 4x4 и применяется трансформация Адамара на выбранном блоке;
3. Используя Pixel Mapping Method, вставляется два бита в каждый пикселя блока;
4. Применяется обратная трансформация Адамара на выбранном блоке и он перезаписывается обратно в изображение-контейнер;

5. Повторяются шаги 3, 4 и 5 до тех пор, пока общее сообщение не будет внедрено полностью. (Блоки должны быть взяты смежным образом из исходных координат изображения.);

6. Наконец, получается стего изображение в пространственной области.

Алгоритм извлечения:

1. Выбирается блок размером 4 x 4 и на нем применяется преобразование Адамара;
2. Используя Pixel Mapping Method, извлекается два бита из каждого пикселя блока;
3. Сохраняется часть сообщения, извлеченного из блока;
4. Повторяются шаги 2, 3 и 4 до тех пор, пока общее сообщение не будет извлечено. (Блоки должны быть взяты смежным образом из исходных координат изображения.);

5. Наконец, получается итоговое сообщение в символьном формате после его преобразования из двоичной формы.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Качество стего изображения, созданного предлагаемым методом, было исследовано на основе различных показателей сходства изображений и результаты этих исследований показывают эффективность и точность рассматриваемого метода с точки зрения безопасности скрытых данных и различных показателей сходства изображений. Объем скрываемых данных данного метода намного больше, по сравнению с некоторыми другими существующими методами в области преобразования. Кроме того, этот метод является надежным методом, который позволяет избежать атак использующих добавление шумов и сжатия.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ССЫЛКИ:

1. SORIA-LORENTE, A., BERRES, S., *A Secure Steganographic Algorithm Based on Frequency Domain for the Transmission of Hidden Information*, 2017, 14 p.
2. PRABAGAR, S., VASUKI, S., *Color Image Steganography Using Elliptic Curve Cryptographic Technique*, 2016, 7 p.

Secțiunea 18: Econometrie și statistică economică

ANALIZA STATISTICĂ A CONSUMULUI POPULAȚIEI

ALCAZ NICOLINA, studentă, anul II, specialitatea: Statistică și Previziune Economică

e-mail: nicolina.alcaz@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, HÎRBU EDUARD

e-mail: harbued@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The actuality of research summarize that consumption is directly affected by socio-economic and political issues, being the most relevant to quantify the needs at different levels. The purpose of the research is the analysis of population consumption.*

Key words: *population consumption, needs, incomes, expenditure, minimum existence, wellness.*

JEL CLASSIFICATION: C1

INTRODUCERE.

Consumul populației este un element indispensabil al procesului economic, ce ridică numeroase probleme, printre care și modul de satisfacere a cererii consumatorilor, analiza, cuantificarea, previzionarea principalelor sale modalități de realizare. Analiza statistică a acestuia, reprezentată de fapt prin abordarea cererii satisfăcute de bunuri și servicii pentru locuitorii unei țări, ținând cont de veniturile disponibile ale populației, este utilă nu numai pentru managementul economiei, ci și pentru monitorizarea acestuia în ipoteza că resursele sunt limitate.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Problema cea mai gravă, ce afectează direct consumul, sunt veniturile mici ale populației. O bună parte din cetățenii Republicii Moldova se plasează sub limita (minimumul) de existență. Chiar dacă datele statistice arată că veniturile acoperă integral minimumul necesar pentru supraviețuire, totuși, pe anumite categorii ale populației lucrurile stau diferit.

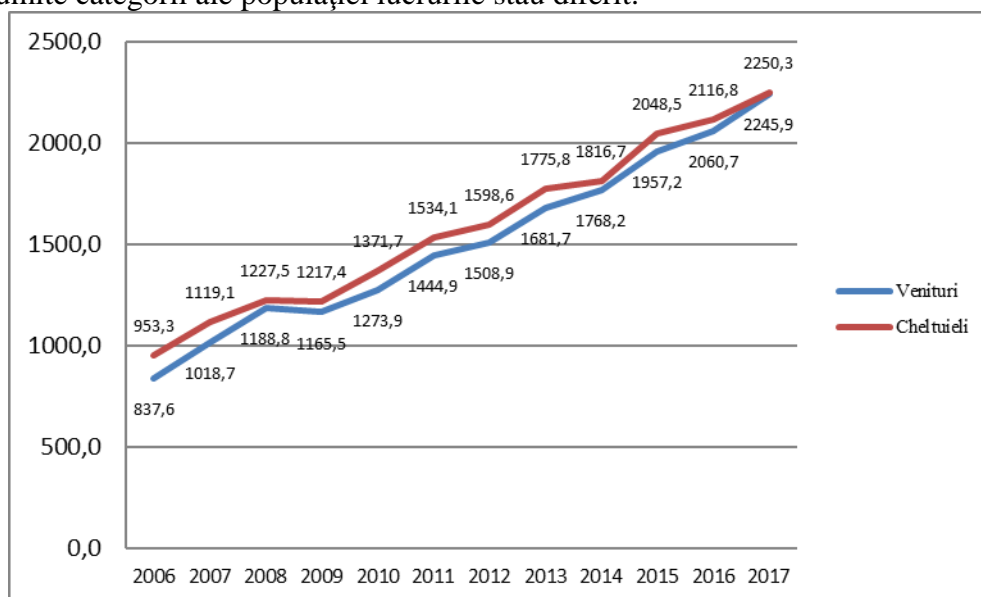

Figura 1. Evoluția veniturilor și cheltuielilor, medii lunare pe o persoană, lei, perioada 2006-2017

Sursa: prelucrat de autor pe baza datelor Biroului Național de Statistică

În figura 1 putem observa trendul de creștere atât a veniturilor disponibile, cât și a cheltuielilor de consum, media lunară pe o persoană ajungând în 2017 la valori de 2245,9 lei și respectiv 2250,3 lei. Atât veniturile, cât și cheltuielile sunt în creștere față de anul precedent, cu aproximativ 9% și respectiv 6,3%. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) veniturile populației au înregistrat o creștere de 2,2%, iar cheltuielile populației au rămas practic la nivelul anului precedent.

La formarea veniturilor au contribuit diverse activități, printre care activitatea salarială reprezintă cea mai importantă sursă de venit. De asemenea transferurile bănești din afara țării rămân a fi o sursă semnificativă pentru bugetul gospodăriilor. La fel, din analiza datelor existente am observat că populația de la oraș are un nivel de trai mai bun, rezultat din veniturile mai mari ale acestora, în 2017 depășind veniturile din mediul rural în medie cu 753 lei. Se mai observă că mărimea medie a veniturilor este determinată de mai mulți factori, unul de bază fiind componența gospodăriei. Astfel, veniturile ce revin în medie unei persoane descresc pe măsura majorării numărului de persoane în gospodărie, dar și în dependență de numărul de copii în gospodărie. Gospodăriile formate dintr-o singură persoană au dispus de venituri de 1,8 ori mai mari comparativ cu cele din 5 și mai multe persoane.

Cea mai mare parte a cheltuielilor este destinată pentru necesarul de consum alimentar și pentru întreținerea locuinței. Dat fiind că populația din mediul urban dispune de venituri mai mari, respectiv și cheltuielile de consum a acestei categorii de populație sunt cu 760,3 lei mai mari față de cheltuielile populației din mediul rural. În structura cheltuielilor de consum ale populației, predomină cheltuielile bănești – 91,1%, celor în natură revenindu-le puțin sub 10%.

Biroul Național de Statistică informează că în anul 2017 mărimea minimului de existență a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1862,4 lei, fiind în creștere față de anul precedent cu 3,5%. Delimitarea minimului de existență pe medii de reședință relevă diferențe semnificative, cea mai mare valoare fiind înregistrată pentru populația din orașe mari (mun. Chișinău și Bălți) – 2072,6 lei cu 17,1% mai mult comparativ cu mediul rural – 1770,5 lei. Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă, în special bărbaților – 2153,7 lei. Minimul de existență pentru copii constituie în medie 1768,6 lei lunar. Pentru pensionari minimul de existență a constituit 1547,5 lei. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2018 a constituit 1527,9 lei, ce respectiv face posibilă acoperirea minimului de existență pentru această categorie de populație la nivel de 98,7%.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.

Investigarea statistică a consumului populației, care este de fapt studiul asupra cererii satisfăcute de bunuri și servicii pentru locuitorii unei țări în funcție de oferta și de veniturile disponibile ale acestora, este utilă nu numai pentru fundamentarea managementului macroeconomic, ci și a politicilor economice privind dezvoltarea economică și creșterea standardului de viață a populației. Trecând la raportul dintre societate și evoluția în timp a consumului, observăm că începând cu anul 2006 și până în prezent, fiecare individ consumă anual mai mult decât produce.

În încheiere pot recomanda următoarele acțiuni necesare dezvoltării economice și anume: implicarea statului în economia țării prin încurajarea producătorilor autohtoni și reglementarea piețelor de desfacere; încheierea acordurilor internaționale, pentru promovarea produselor autohtone prin urmare intensificarea exportului. În consecință ar crește PIB-ul, s-ar îmbunătăți situația țării, ar crește puterea de cumpărare, s-ar investi mai mult în toate aspectele țării. Prin urmare, fenomenul de emigrare s-ar diminua. Astfel, Republica Moldova ar avea noi resurse de muncă și ar apărea noi direcții de dezvoltare regională, ceea ce ar duce la diminuarea șomajului și majorarea nivelului de trai.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ANDREEA IACOB, *Econometria consumului populației*, București, Editura ASE, 2004, 375 pagini
2. www.statistica.md - Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

TENDINȚE ÎN CONSUMUL POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

BARANNICOVA IANA, studentă, anul III,
specialitatea: Statistică și Previziune Economică

e-mail: barannicova.yana@gmail.com

Conducător științific: lector universitar, AGAFIȚĂ VLADIMIR

e-mail: agaf_vl@yahoo.fr

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract: *is examined the evolution of consumption expenditure, a method for estimating the trend, taking into account the seasonal nature of consumption and living environment.*

Key words: *consumption, consumption structure, trends, regressions models, forecasting.*

Consumul populației reprezintă satisfacerea necesităților umane prin intermediul bunurilor materiale și serviciilor. Bunurile materiale și serviciile consumate pot fi produse de însuși populație în menaje sau procurate de la producătorii respectivi. Satisfacerea necesităților umane se face fie în familie, fie prin intermediul sectorului public, care prestează servicii populației fără o plată oarecare. Într-o manieră agregată consumul menajelor se împarte în produse alimentare, băuturi alcoolice, îmbrăcăminte, încălțăminte, transport, agrement, învățământ, obiecte de igienă, întreținerea locuinței. La rândul său produsele alimentare se împart în grupe de produse exprimate în echivalentul materiei prime respective pentru a le obține. Cantitatea de produse și servicii consumate depinde de: mediul de reședință a populației; resursele financiare disponibile; caracterul sezonier al furnizării produselor și necesitatea lor.

La nivel agregat consumul se exprimă prin costul produselor și serviciilor utilizate. Valoarea consumului mai depinde și de modul cum sunt estimate prețurile (curente sau comparabile).

În Republica Moldova consumul final al populației este mai mare decât produsul intern brut.

Tabelul 1

Anul	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Produsul intern brut (mild. lei)	3,95	5,76	6,47	7,68	8,17	9,65	10,53	11,16	12,8
Consumul final (mild. lei)	4,47	6,41	7,36	8,93	9,7	10,84	11,62	12,2	13,71

Dinamica consumului privat în expresie valorică este prezentată în tabelul 2. Din datele incluse în tabel se observă ca este o tendință clară de creștere a cheltuielilor de consum și în același timp există o diferențiere pe trimestre. Pentru a surprinde tendința consumului vom studia trendul care include cele două componente (tendința centrală - trendul liniar și componenta sezonieră a consumului). Pentru a ține cont de componenta sezonieră introducem în model variabila categorială ($D_i = 1$ pentru trimestrul i și $D_i = 0$ pentru celelalte trimestre, $i=1,2,3,4$). Cu alte cuvinte trebuie să estimăm parametrii modelului $Y_t = a_0 + a_1t + a_2D_{2t} + a_3D_{3t} + a_4D_{4t} + \xi_t$.

După ordonarea datelor inițiale și introducerea variabililor fictive obținem un model multiplu liniar cu 4 variabile explicative și 44 observații. Modelul cu parametrii estimați

$$\hat{Y}_t = 824,517 + 28,76369 * t + 58,27267 * D_2 + 118,0453 * D_3 + 38,3271 * D_4 \quad (1)$$

Am obținut un model adecvat, (testul Fisher) cu parametrii semnificativi (testul Student).

Testând ipoteza $a_2 = a_3$ verificăm, dacă există o diferență semnificativă a cheltuielilor pentru consum efectuate în trimestrele II și III. Testând ipoteza $a_2 = a_4$ verificăm existența unei diferențe semnificative a cheltuielilor pentru consum în trimestrele II și IV.

Tabelul 2. Cheltuielile de consum pe trimestre pentru total republică (lei pe o persoană)

Anul	2006	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Trimestrul I	823,2	1161,4	1120,1	1325,4	1510,9	1656,1	1733,7	1913,3	2058,1
Trimestrul II	951,8	1236	1198,1	1340,2	1582,9	1762	1807,9	2075,9	2079,7
Trimestrul III	1027,8	1290,2	1300,7	1463,7	1676,1	1888	1832	2132,7	2199,7
Trimestrul IV	1003,7	1222,8	1249,7	1358,5	1624,1	1798,5	1893,7	2072,9	2129,8

În rezultatul verificării ipotezelor constatăm:

- există o diferență semnificativă în cheltuielile de consum efectuate în trimestrele II și III;
- nu există o diferență semnificativă în cheltuielile pentru consum efectuate în trimestrele II și IV.

Pentru prognoză pot fi utilizate modelele trimestriale :

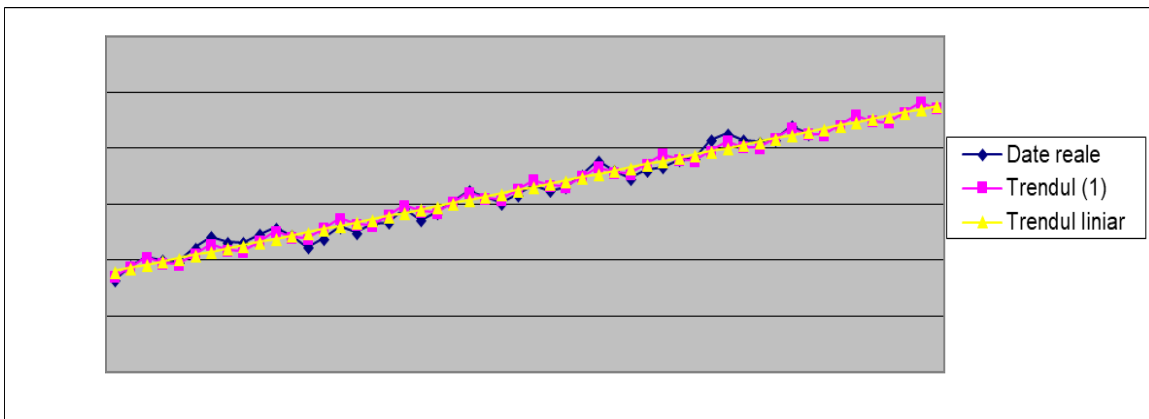
$$\text{Pentru trimestrul I: } \hat{Y}_{trI} = 824,517 + 28,76369 * t;$$

$$\text{Pentru trimestrul II: } \hat{Y}_{trII} = 882,78967 + 28,76369 * t;$$

$$\text{Pentru trimestrul III: } \hat{Y}_{trIII} = 942,5623 + 28,76369 * t;$$

$$\text{Pentru trimestrul IV: } \hat{Y}_{trIV} = 862,8441 + 28,76369 * t.$$

Utilizând modelul (1) am efectuat prognoza punctiformă pentru anii 2017 și 2018 pe trimestre. În grafic este prezentată tendința valorilor reale, valorilor teoretice obținute pe baza trendului liniar și trendului (1). Observăm că în cazul modelului (1) prognoza pe trimestre își păstrează tendința sezonieră ceea ce nu poate fi surprins utilizând trendul liniar.

Pentru consumul în mediu rural și urban după colectarea, sistematizarea datelor (analogic tabelului 2) și estimarea parametrilor obținem respectiv modelele (2) și (3).

$$\hat{Y}_t = 700,2913 + 23,83028 * t + 59,22426 * D_2 + 130,2667 * D_3 + 38,60915 * D_4 \quad (2);$$

$$\hat{Y}_t = 10002,122 + 34,95568 * t + 53,51705 * D_2 + 98,76136 * D_3 + 39,06023 * D_4 \quad (3).$$

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Angelica Băcescu- Cărbunaru, Statistica macroeconomică, Ed. Universitara, 2009.
2. Andrei T., Bourbonnais R., Econometrie, București, 2008.
3. Anuarul statistic al Republicii Moldova 2014 (p. 262), 2017 (p. 240).
4. Aspecte privind nivelul de trai al populației, Biroul Național de Statistică, edițiile anilor 2006-2016.

ANALIZA ECONOMETRICĂ A COMERȚULUI EXTERIOR ÎN TIMP

ȚURCAN SANDU, student, anul II,
specialitatea: Statistică și Previziune Economică

e-mail: sandu.tsurcan@gmail.com

Conducător științific: dr., profesor universitar, PÂRTACHI ION

e-mail: ipartachi@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *In this analysis we seek to investigate the evolution of the Moldovan Republic foreign trade in the last 20 years, we can see the pace of export and import and deduce which year was more favorable and less, and estimate the trade balance.*

Key words: *foreign trade, Republic of Moldova, export, import.*

JEL CLASSIFICATION: C1

INTRODUCERE.

Pentru o dezvoltare prosperă a economiei naționale activitatea comercială trebuie să fie organizată eficient. Din aceste considerente comerțul exterior al Republicii Moldova este o temă foarte importantă, necesară de studiat. Analizând comerțul exterior a Republicii Moldova în ultimii 20 de ani putem face o previziune pe următorii ani și observa tendințele de dezvoltare a indicatorilor principali prin metode econometrice. În lucrare ne-am referit la evoluția acestor indicatori în timp utilizând EXCEL.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

După analizarea exportului / importului a Republicii Moldova din ultimii 20 de ani putem observa o balanță comercială negativă. Deducând o previziune pe următorii ani putem spune că așteptăm o creștere atât a exportului cât și a importului.

Obiectivele cercetării :

1. Analiza comerțului exterior în timp
2. Previziunea pe următorii ani a importului/exportului

Astfel conform figurii 1 putem observa o creștere majoră a importului pe următorii 4 ani :

- 2018 - 5 692 596,29 USD 2019 - 5 955 536,29 USD 2020 - 6 218 476,29 USD 2021 - 6 481 416,28 USD

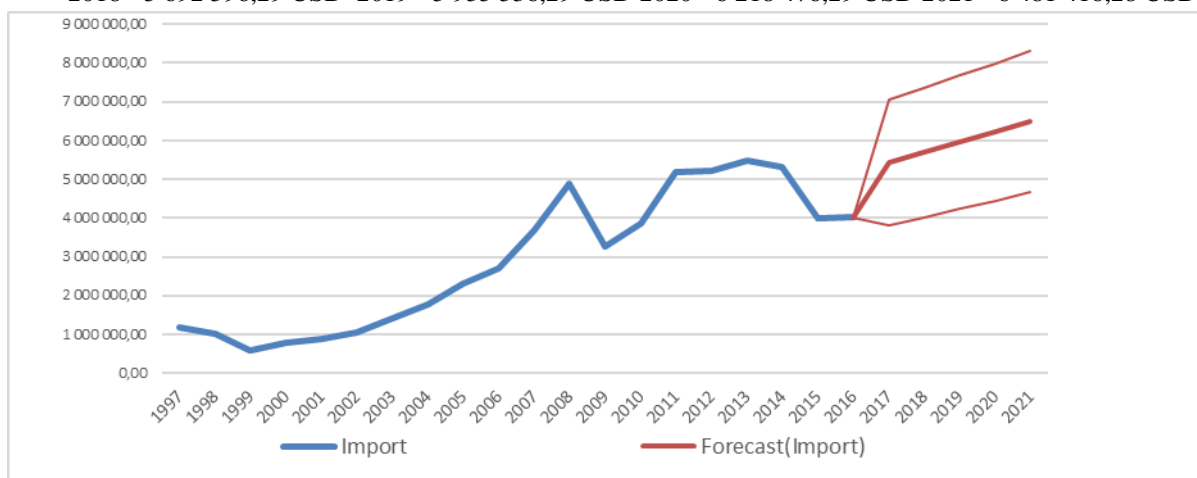
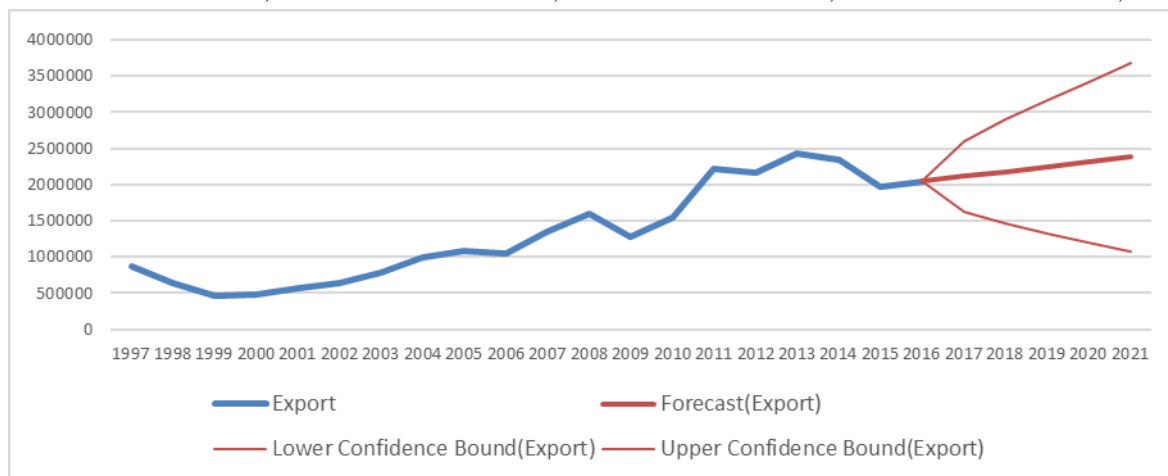

Figura 1. Analiza și previziunea importului pe anii 1997-2021.

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor BNS. www.statistica.md.

Analizând figura 2 la fel observăm creșterea majoră a exportului, ceea ce va contribui mult la creșterea economiei țării :

- 2018 - 2177858,01 USD 2019 - 2244492,91 USD 2020 - 2311127,818 USD 2021 - 2377762,724 USD

CONCLUZII.

În concluzie pot spune că creșterea exportului poate contribui la o creștere a economiei țării. Totuși și importurile, conform prognozei sunt în creștere, ceea ce va menține în continuare balanța comercială deficitară. Situația dată va cauza o devalorizare a monedei naționale. Așa dar, se impune o descompunere a importului și exportului pe componentele bunuri de mărfuri și servicii, pentru o analiză mai detaliată.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

4. Pârțachi, I., Caraivanova, S. Statistica social-economică, Chișinău, Editura ASEM, 2007.
5. Stratan, A., Clipa, V. Raport: Dinamica specializării comerțului exterior al Republicii Moldova, Chișinău, IEFS, 2011.
6. www. statistica.md Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

SITUAȚIA MIGRAȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

CHIORĂSCU MIHAELA, studentă, anul II,
specialitatea: Statistică și Previziune Economică

e-mail: Mchiorascu72@gmail.com

Conducător științific: dr., conferențiar universitar, HÎRBU EDUARD

e-mail: harbued@gmail.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The objective of this article is to demonstrate the main factors that determine the massive migration of the population of the Republic of Moldova.*

Key words: *migrations, emigration, immigration, European Union countries, CIS countries.*

JEL CLASSIFICATION: C1

INTRODUCERE.

Înainte ca URSS să se prăbușească, populația a migrat din Republica Moldova doar în țările Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Deschiderea granițelor a permis populației să se deplaseze și în alte țări. De la sfârșitul anilor 1980, procesele de migrație în Republica Moldova s-

au schimbat în direcția opusă. Alegerea noilor trasee de către emigranți a fost influențată de o serie de factori, cum ar fi factorii politici, etnici, socio-economici, culturali și lingviști.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Migrația a devenit în timp o modă ce consumă R. Moldova. Dacă la sfârșitul anilor '80, Republica Moldova avea o populație de aproximativ 4,5 milioane de oameni, în prezent, potrivit datelor BNS de la Chișinău, în țară trăiesc puțin peste 3,5 milioane de persoane. Totodată, potrivit unui studiu realizat la comanda BBC, potrivit cărora la fiecare oră 4 cetățeni părăsesc țara. Astfel, în fiecare zi, 106 oameni pleacă definitiv din Republica Moldova.

Obiectivele cercetării:

- determinarea numărului oficial de migranți ai Republicii Moldova, perioada 2010-2016
- determinarea destinațiilor alese de cetățenii R. Moldova

Sursele bibliografice a tezei sunt preluate din actele normative și datele furnizate de BNS al Republicii Moldova.

Figura 1: Emigranții din Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS
(www.statistica.md)

Figura 2: Imigranții din Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS
(www.statistica.md)

Conform Figurei 1 observăm că numărul persoanelor emigrante din Republica Moldova din 2010 până în anul 2015 descreștea, însă începând cu anul 2016 numărul persoanelor emigrante a crescut. În Figura 2 se observă că numărul persoanelor imigrante în Republica Moldova din anul 2010 până în anul 2015 a crescut, însă din anul 2016 se observă o descreștere.

Potrivit experților, odată cu descoperirea fraudei bancare, în Republica Moldova a început un al doilea val de migrație, a populației tinere, angajate, bine plătite, cu familii și copii. Totuși, acest nou val de migrație este de o natură diferită afirmă șefa Centrului de Cercetări Demografice de la Chișinău. Actualmente, din țară pleacă cetățenii care au salarii destul de bune, dar care sunt nesatisfăcuți de instabilitatea socio-economică.

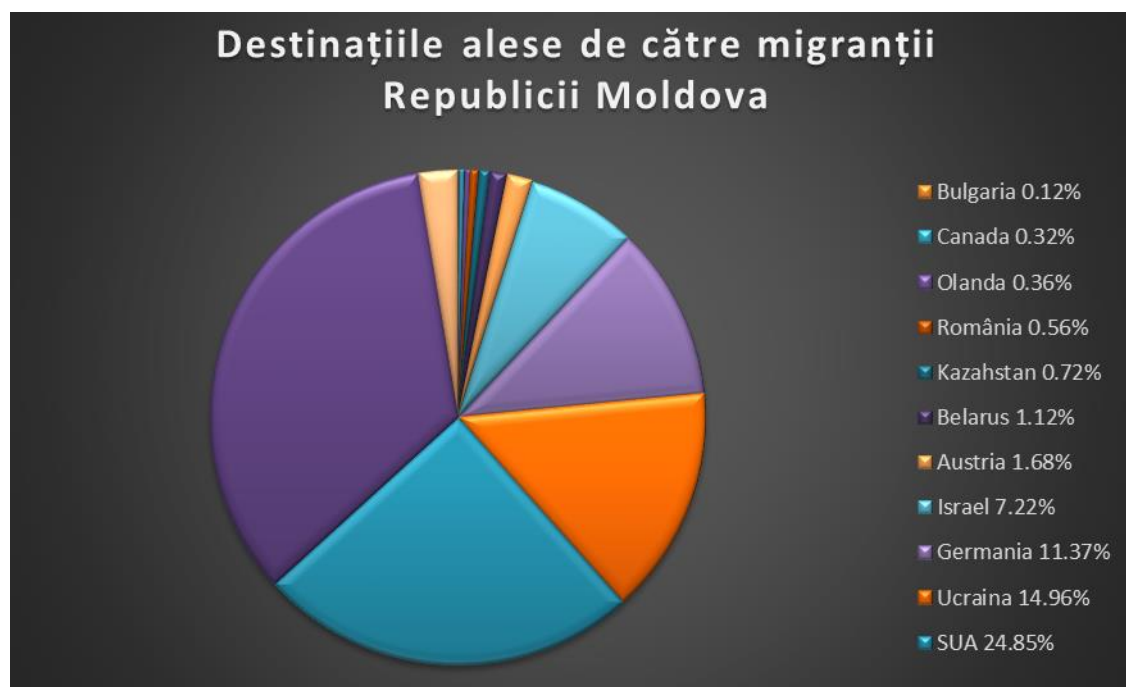

Figura 3: Destinațiile alese de către migrații Republicii Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS (www.statistica.md)

Unicitatea Republicii Moldova constă în faptul că ea se află la granița a două sisteme geopolitice: Uniunea Europeană și CSI. Ambele sisteme funcționează în condițiile de atragere activă a migraților din statele din lumea a treia pentru a acoperi necesitățile în forță de muncă, dar și pentru creșterea potențialului demografic. Potrivit statisticii, din numărul total de migrați care au ajuns în CSI, 2/3 sunt bărbați. Majoritatea sunt veniți din mediul rural, mulți au studii medii și de specialitate. Migrația în CSI, are un caracter sezonier – până la 12 luni cu anumite pauze.

În statele UE, este invers, în mare parte pleacă femeile – 70% din numărul total de migrați. Din numărul total de migrați în statele UE, 19% au studii superioare. Emigrarea de scurtă durată în UE de obicei durează 2 ani la bărbați și 2,3 ani la femei.

CONCLUZII.

Cel mai mare dezavantaj al statisticilor Republicii Moldova în migrația este faptul că numărul real al emigrației este subestimat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ECATERINA DELEU, *Generații secunde de migrație: Cazul Republicii Moldova*, Chișinău, 2017, 344 p
2. VITALIE VARZARI, GABRIELA TEJADA, SERGIU PORCESCU, *Migrația înalt calificată și inițiativele pentru dezvoltare*, Impressum S.R.L., 2014, 150 p
3. [www. statistica.md](http://www.statistica.md) Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

MUTAȚIILE STRUCTURALE ALE COMERȚULUI EXTERN AL REPUBLICII MOLDOVA

RÎCIU NINA, studentă, anul II, specialitatea: Statistică și Previziune Economică
e-mail: nina_riciu@yahoo.com

Conducător științific: lector universitar, ENACHI NATALIA
e-mail: natali_enachi@yahoo.com

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *The purpose of this article is to determine the main trends and mutations of the foreign trade of the Republic of Moldova during the 2006-2016 years. It was analyzed the structure of imports and exports by countries and main categories of goods.*

Key words: *foreign trade, import, export, European Union countries, CIS countries, goods.*

JEL CLASSIFICATION: C1

INTRODUCERE.

Comerțul exterior de mărfuri reprezintă o parte importantă a activității externe a oricărei țări și în mare parte determină nivelul ei de dezvoltare. Pentru Republica Moldova, importanța comerțului exterior de mărfuri este determinată de multe motive, în special de piața locală destul de mică. Structura comerțului exterior are o influență strategică pentru dezvoltarea echilibrată și viabilă a sistemelor economice și sociale pentru țara noastră.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Formarea relațiilor economice externe a însemnat un obiectiv prioritar pentru statul nostru, domeniu comerțului extern ne oferă posibilitate pentru ne întări și dezvolta economiei, contribuind la formarea bugetului, dar și la menținerea bunăstării populației.

Obiectivele cercetării:

- identificarea și prezentarea tendințelor specifice ale comerțului exterior cu mărfuri ale Republicii Moldova în perioada 2006-2016;
- determinarea principalelor categorii de mărfuri exportate în țările Uniunii Europene și în țările CSI.

Sursele bibliografice a tezei le constituie actele normative și datele furnizate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Balanța comercială continuă să fie un indicator semnificativ pentru Republica Moldova, fiind o țară, în mare măsură, dependentă de import. În prezent, deși exporturile sunt în ascensiune, țara noastră trăiește perioada unui deficit a balanței comerciale, care a creșcut în anul 2016 până la 1,975 miliarde USD, adică cu 21% mai mult față de cel înregistrat în anul 2006.

În domeniu comerțului exterior de mărfuri, Republica Moldova a promovat o politică consecventă, orientată spre diversificarea piețelor de desfacere, spre facilitarea accesului producției autohtone pe piețele externe.

Timp de zece ani, s-a înregistrat o diversificare a pieței de desfacere pentru mărfurile din Republica Moldova. Astfel, în 2016 principala piață pentru exportul moldovenesc o constituie țările Uniunii Europene (cu o pondere de 64,3%), atestând o creștere semnificativă de 13,2 p.p. față de 2006. Pe când, exportul în CSI a înregistrat o scădere semnificativă de peste 19,7 p.p. în 2016, față de cel înregistrat în 2006.

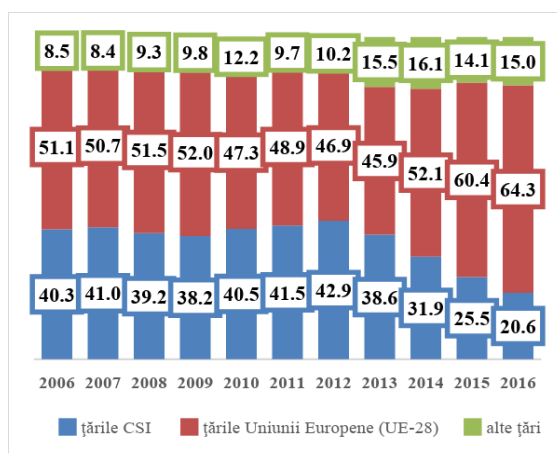

Figura 1: Exportul Republicii Moldova pe grupe de țări
Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS (www.statistica.md)

Principalele categorii de mărfuri exportate, în anul 2016, în țările Uniunii Europene sunt produsele ale regnului vegetal (25,8 %), iar în țările CSI sunt produsele alimentare, băuturile alcoolice, fără alcool, oțet, tutun (33,1%).

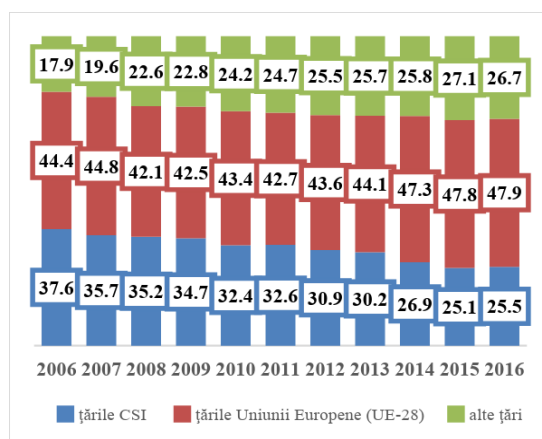

Figura 2: Importul Republicii Moldova pe grupe de țări
Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS (www.statistica.md)

Pe întreaga perioadă studiată, țările Uniunii Europene sunt principalele surse de import în țara noastră, înregistrându-se o creștere de 3,5 p.p. în anul 2016 față de 2006. Importul din țările CSI sunt în scădere (cu 12,1 p.p.), iar din celelalte țări se atestă o creștere (8,8 p.p.).

Categoriile de mărfuri importate din țările UE sunt mașini și aparate, echipamente electrice și părți ale acestora (având o contribuție de 16,5 la sută), iar din țările CSI în anul 2016 sunt produsele minerale (30,6%)

CONCLUZII.

În domeniul comerțului exterior de mărfuri, Republica Moldova a promovat o politică consecventă, orientată spre diversificarea piețelor de desfacere, inclusiv pentru facilitarea accesului mărfurilor autohtone pe piețele externe. Atât importul, cât și exportul se reorientează treptat spre țările Uniunii Europene, care devin principalul partener comercial al țării noastre.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ION PÂRȚACHI, SILVIA CARAIVANOVA, *Statistica social economică*, Chișinău, 2007, 220 p
2. Begu L, *Statistica internațională*, București: ALL BECK, 1999
3. [www. statistica.md](http://www.statistica.md) Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

MODERNIZAREA STATISTICII OFICIALE A REPUBLICII MOLDOVA – PRECONDIȚII ȘI PRIORITĂȚI

**DERIVOLCOV STELA, studentă, anul II,
specialitatea: Statistică și Previziune Economică**

e-mail: steladerivolcov@yahoo.com

Conducător științific: dr., profesor universitar, PĂRȚACHI ION

e-mail: ipartachi@ase.md

Academia de Studii Economice a Republicii Moldova,
Republica Moldova, mun.Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61

Abstract. *This article aims to reveal the relevance of sound, harmonized legislative framework in the process of modernization of official statistics in the Republic of Moldova.*

Key words: *official statistics, law on official statistics, Fundamental Principles of Official Statistics, Generic Law on Official Statistics (GLOS), modernization, national statistical system.*

JEL CLASSIFICATION: C0

INTRODUCERE.

Modernizarea și dezvoltarea sistemului de producție a statisticii oficiale poate fi asigurată doar în baza unei legislații solide, conform celor mai înalte standarde atât în materie de legislație cât și în materie de statistică. Implementarea noii legi cu privire la statistica oficială, elaborate conform legii generice privind statistica oficială a UNECE plasează statistica oficială la baza procesului de luare a deciziilor bazat pe dovezi, solicitând tuturor actorilor sistemului statistic național, în frunte cu Biroul Național de Statistică, crearea de parteneriate strategice, cooperare interinstituțională și dezvoltarea capacităților și resurselor existente.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Modernizarea și dezvoltarea sistemului de producție a statisticii oficiale poate fi asigurată doar în baza unei legislații solide, conform celor mai înalte standarde atât în materie de legislație cât și în materie de statistică.

Obiectivele cercetării:

- Analiza condițiilor necesare pentru modernizarea sistemului de producție a statisticii oficiale conform standardelor internaționale și cerințelor crescânde de date și informații statistice;
- Determinarea priorităților în implementarea legii Nr. 93 din 26.05.2017 cu privire la statistica oficială în contextul satisfacerii cerințelor utilizatorilor de statistici și asigurării datelor statistice pentru Agenda 2030 și indicatorii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Sarcina statisticii oficiale este de a asigura factorii de decizie, societatea civilă, opinia publică și organizațiile internaționale cu informație și date statistice credibile, comparabile și obiective privind situația economică, socială, demografică și de mediu a țării.

Statistica asigură comparabilitatea țărilor în diferite situații și din diferite colțuri ale lumii, folosind același limbaj și aceleași noțiuni și definiții. Cu toate acestea, multitudinea și diferența de sisteme politice și administrative ar face această sarcină imposibilă. În acest context, armonizarea principiilor în baza cărora operează statistica oficială, a legislației și infrastructurii statistice la nivel european și internațional asigură uniformizarea perspectivei/prisme prin care sunt analizate țările. Transformările profunde la toate dimensiunile și nivelele societății contemporane implică modificarea și modernizarea sistemului de producție a statisticii oficiale pentru a anticipa fenomenele și situațiile care vor fi măsurate și estimate. Tendințele și schimbările la nivel național, au coincis, de fapt cu tendințele și evoluțiile la nivel internațional, fiind astfel, amplificate și susținute. Legea cu privire la statistica oficială din 2004 nu putea face față noilor condiții și

solicitări față de producătorii statisticii oficiale, în special față de Biroul Național de Statistică. Corespunzător, existența unui cadru legislativ solid care ar asigura buna funcționare a întregului sistem statistic național a devenit un imperativ al ultimilor ani. Mai mult ca atât, existența legislației statistice moderne conform Principiilor Fundamentale ale Statisticii Oficiale ale ONU reprezintă un indicator al Obiectivului de Dezvoltare Durabilă 17 - 17.18.2 Numărul țărilor care au legislație națională în statistică conform Principiilor Fundamentale ale Statisticii Oficiale – fapt ce conferă relevanță la cel mai înalt nivel politic nu doar datelor statistice ci și infrastructurii și legislației corespunzătoare în baza cărora acestea sunt produse.

Adoptarea legii Nr. 93 din 26.05.2017 cu privire la statistica oficială, elaborată în baza legii generice privind statistica oficială, pentru țările Parteneriatului Estic, plasează Republica Moldova în fruntea regiunii, dar, în același timp și impune responsabilități sporite asupra sistemului statistic național în general și Biroului Național de Statistică în special în direcția implementării noii legi. Or, aceasta înseamnă aplicarea metodologiilor europene și internaționale în scopul armonizării indicatorilor statistici și asigurării comparabilității internaționale a acestora, implementarea clasificatoarelor și nomenclatoarelor statistice. În același timp, legea cu privire la statistica oficială introduce definițiile și conceptele din domeniul statistic, fapt ce facilitează stabilirea actorilor și rolurilor sistemului statistic național.

CONCLUZII.

Congruența eforturilor și inițiativelor la nivel național și internațional au asigurat elaborarea și adoptarea legii cu privire la statistica oficială, Republica Moldova fiind un exemplu de „bune practici” care poate fi urmat de țările din regiunea Parteneriatului Estic, și nu doar. Implementarea noii legi, elaborate conform GLOS asigură modernizarea întregului sistem de producție a statisticii oficiale moldovenești și comparabilitatea acestuia cu cele mai avansate sisteme statistice din lume.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Oleg CARA, Ion PÂRȚACHI, Vergil VOINEAGU *Dezvoltarea sistemului statistic național în contextul armonizării cu standardele europene*, Chișinău, Editura ASEM, 2013, 92-95 p.
2. *Generic law on official statistics*, New York and Geneva, United Nations, 2016, vii p.
3. *Legea Nr. 93 din 26 mai 2017 cu privire la statistica oficială*. Monitorul Oficial Nr. 216-228, art. Nr : 349.

În redacția autorilor
Machetare: Maria Budan

Semnat pentru tipar 02.11.2018
Coli editoriale 17,5. Coli tipografice 27,50.

Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM
Chișinău-2005, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59
tel.: 402-910
